

Игор Бунич

Касапницата в Чечения

Предисловие на автора

Често ме упрекуват, че в книгите си не посочвам източници, че не се позовавам на никого. Очевидно моите критици не си дават сметка, че пиша за масовия читател, а не правя докторски дисертации.

Но тази книга искам да започна направо с позоваване... на самия себе си. В края на хрониката си „Мечът на президента“ бях писал за опасността от зараждането на нова епоха – епохата на политическата клоунада. Когато на политическата авансцена започнат да крещят и да вият, да се псуват и бият клоуни – предупреждавах аз читателите си, – това означава, че в дъното на неосветената част от сцената се извършва смяна на декорите и актьорите и се подготвя следващият акт. Бъдете внимателни! Не допускайте следващото действие да ви завари неподготвени за смъртоносните му „трикове.“

Тези думи написах през декември 1993 година, когато във въздуха още се носеше силното ехо от танковите залпове срещу помпозното здание на Белия дом в центъра на Москва. Ехото така тътнеше, че пораждаше опасението да не би всеки момент да прерасне в безкрайна оглушителна канонада от хиляди артилерийски и танкови дула, подсилена от рева на системите за залпов огън и свистенето на авиобомби.

Така и стана. Твърде кратък се оказа антрактът между двете действия със смъртоносни трикове.

И както е според изискванията на жанра, в сравнение с първото действие напрежението във второто достигна много по-висок градус и, което се цени от зрителите, доведе до твърде изненадващ край. Наистина страшно вълнуващо! Но какво ли пък ще е третото действие, което задължително трябва да бъде по-увличащо и от второто?

Глава 1

Пролог, или тихото съскане на бикфордския фитил

„Пий чашата на горчивата промяна
от мръсните ръце на своята страна...“

(Из една песен, съчинена от руснаци в Грозни през януари 1995
година)

Навъсено се надига над свободна Русия тежкото утро на 25 ноември 1994 година. Сутрешните вестници посрещат новия ден с израза, че нашата демокрация прилича на светофар, на който и трите светлини са „запалени“. На Московската валутна борса американският долар е скочил с 18 пункта в сравнение с вчерашния ден и сега се равнява на 3216 рубли.

В една от столичните църкви тече заупокойна служба, отбелязваща 40-ия ден от убийството на журналиста Дмитрий Холодов, разкъсан от поставена в чантата му бомба. Разследването на това убийство се води под личния контрол на самия президент Елцин. Впрочем, както твърдят столичните циници, личният контрол на „президента“ дава гаранция, че убийците никога няма да бъдат намерени. Още повече, че покойният Холодов като кореспондент на скандалния вестник „Московский комсомолец“ е кръстосвал Чечения и съседните ѝ територии, стремейки се да изясни откъде в свободната Ичкерия пристигат тези ешелони с оръжие и боеприпаси, чийто сгъстен график на движение напомня навечерието на битката при Курската дъга.

Пет пари не даваме за този журналист, пръкнал се в някакво жалко „вестниче!“ – заявява кандидатът за бъдещ президент на свободна Русия и настоящ депутат в Държавната дума Владимир Волфович Жириновски, който винаги по този грубоват начин осведомява народа за мнението на президентското обкръжение. Това той казва пред свои поддръжници в Краснодар. Но и те са донякъде шокирани. Вярващите и богобоязливи хора не обичат такива резки изказвания за мъртвите, дори те да не са им били симпатични приживе. Така че на това място речта на вожда не е прекъсната от оглушителни аплодисменти...

След четирийсетдневно следствие по делото за убийството на Холодов ФСК¹ за пореден път потвърждава високата си репутация, като

стига до сензационния извод, че убийството на Холодов е свързано с неговата професионална „дейност“, както оповестява ръководителят на Центъра за връзки с обществеността при ФСК генерал Александър Михайлов. Лицето на генерала е силно озарено от важността и значимостта на направеното съобщение, сякаш той и неговите колеги са открили нов физически закон.

Фактът, че и след четиридесет дни във ФСК все още помнят убийството на Холодов, предизвиква известно учудване, тъй като Федералната служба за контраразузнаване и без това си има толкова много други задачи, в сравнение с които убийството на някакъв незначителен журналист изглежда просто смешно.

На първо място с президентски указ на ФСК отново са възвърнати следствените й функции и се възстановяват нейните следствени управления и отдели, което на свой ред води до възобновяване на огромния брой углавни дела, наследени от уж разформирвания КГБ.

В родното лоно се завръща и старият „чекистки“ изолатор за следствени в Лефортово. Съзнавайки, че подобни подаръци трябва някак си да бъдат заслужени, ФСК пристъпва към разгръщането на нова шпиономанска вълна. Като начало в шпионаж е обвинена фондацията „Сорос“, с чиито пари се издържат изнемогващата руска наука, литература и изкуство.

Очевидно е било взето решение те да „псовисат“ и затова започват с чекистката си палка да изтласкват фондация „Сорос“ от „сирачетата“, изоставени от майка Русия. Точно със същите методи навремето не са допускали да влизат в допир с Организацията за американска помощ миращите от глад в Поволжието...

Но има и по-важни задачи. Поели с куфарчета, натъпкани с пачки банкноти от по 50 хиляди, сътрудници на ФСК посещават гарнизоните в Подмосковието, включително и елитните Кантемировска и Таманска дивизия, където водят частни разговори с офицери, предварително подбрани по препоръка на специалните отдели. Пачките с банкноти потъват в офицерските джобове, а самите офицери по тайнствен начин изчезват от своите военни поделения...

А животът си тече, както му е редът.

И на телевизионните екрани отново се появява рекламата „МММ“^{с2}.

1. ФСК – Федерална служба за контраразузнаване. – Бел. прев.

2. Инициали на скандалната руска финансова пирамида на Сергей Мавроди. – Бел. прев.

Неочаквано съобщават за смъртта на президента на банка „Чара“ Владимир Илич Рачук, „изментил“ своите интеллигентни клиенти с милиарди рубли.

В Москва продължава съдебният процес над генерал Силвестров, препратил неизвестно къде около 40 хиляди тона боеприпаси, принадлежали някога на вече несъществуващата Западна група войски.

Московската милиция е арестувала някакъв майстор на саморъчни бомби, замаскирани като половинлитрови бутилки с бира, а свещеникът отец Баранов освещава помещението на вестник „Московский комсомолец“, където се е взривила бомбата, убила Дмитрий Холодов. Близкият до ФСК вестник „Пулс Тушино“ сравнява това негово свещенодействие с освещаването (?) на „публичен дом“.

С многоцветието си демокрацията блести като скъпоценен камък.

А някъде откъм далечните краища на държавата глухо се дочува стрелба, с която всички отдавна са свикнали и не ѝ обръщат никакво внимание...

Но почти никой не е обърнал внимание и на обстоятелството, че старите президентски „ножове“ отново са приведени в действие, а това предвещава проливането на кръв.

Един от тези „ножове“ е напъханият за известно време в ботуша на Лефортовския затвор и измъкнат оттам съгласно амнистията на „Думата“ Руслан Хасбулатов, по чието недонаточено острие личат шръпки. Загърбил в Москва елегантния си апартамент, описван преди време до захлас във всички столични вестници, сега той се е озовал в Чечения. Разбира се, не завинаги е загърбил апартаментата си, тъй като е трудно да се повярва, че Хасбулатов би си наумил да го заменя срещу някоя скромна къщурка в чеченското селище Толстой-юрт, където отсяда.

Руслан Иманович никога не е страдал от лъжлива скромност. Време е да се разбере – обяснява пред кореспонденти сваленият „спикер“³, – че в Чечения аз съм общопризнат „лидер.“ И в гласа му звучат зловещите нотки от дните на октомврийския пуч през 1993 година. Хасбулатов е облечен в офицерска куртка от стария образец, но без пагони и видът му е твърде войнствен, макар че сам се смята за „миротворец“. „Ножът“ може да изпълнява миротворчески функции, само ако е опрян до нечие гърло.

3. Спикер (англ.) – председател на една от двете камари на парламента. – Бел. прев.

С присъщото си пълно неразбиране на реалната обстановка, така силно проличало по време на октомврийските събития, Хасбулатов кой знае защо смята, че вече притиска за гърлото президента на Чечения генерал Дудаев.

Самият генерал пък, настанил се в помпозната сграда на бившия републикански комитет на КПСС, преименувана в президентски дворец, гледа на Хасбулатов с онази смесица от презрение и недоумение, с която обикновено генералите наблюдават твърде кресливите и активни цивилни „гарги“.

Недоумението на генерал Дудаев, предизвикано от дейността на стария му приятел Руслан Хасбулатов, показва че президентът на Чечения, както и всеки генерал, особено пък ако е генерал-нацмен⁴, зле познава историята на страната, която навремето му е сложила пагоните на офицер. А страната, дала му генералски пагони и направила от него президент със заръката да изяде толкова от суверенитета ѝ, колкото той сам е в състояние на „гълтне“, всъщност няма собствена история и се ползва от богатия опит на о'бозе почившите СССР и Руската империя.

Разбира се, може стереотипно да се каже, че от момента на обявяването на Чечения за независима и суверенна държава през лятото на 1991 година Дудаев е кост в гърлото на всички ръководни лица в Кремъл. Но изразим ли се по този начин – това би значело силно да спестим истината. Защото Дудаев за никого в Москва не е бил „кост в гърлото“. И ако изобщо бихме могли да го сравним с нещо, той по-скоро е хапче наркотик, подпъхнато под езика, за да възбужда и повишава работоспособността в атмосферата на натрапчиви халюцинации.

Наркотичен халюцинат – ето какво представлява непрекъснато Дудаев за новото ръководство в Москва. Отзован по препоръка на Хасбулатов от Прибалтика, където служи като командир на бомбардировъчна дивизия, и спешно произведен в чин генерал-майор, Джохар Дудаев е изпратен в Чечения, за да свали комунистическия режим на Завгаев-Семьонов и да утвърди новите „общо-човешки ценности“ в Северен Кавказ. В случай на непредвидени обстоятелства и на очаквани там прокомунистически метежи Москва е дала на новоизпечения генерал най-широки пълномощия, които не се поддават на никаква трактовка, или пък могат да се трактуват произволно.

Катапултиран от олющения си професорски стол в ролята на второ лице в държавата, Руслан Хасбулатов страда от кесонна болест в такава

4. Принадлежащ към някоя малцинствена група. – Бел. прев.

остра форма, че нищо друго не вижда около себе си освен най-сладки халюцинации. Една от тях в болното въображение на „спикера“ е мудният и обременен с всевъзможни пороци пръв руски президент, чието отстраняване от властта му изглежда като проста и чисто техническа работа. И Хасбулатов вече сладострастно си мери шапката на „Мономах“, като в същото време вижда в генерал Дудаев само един от своите естествени съюзници, изпратен в Чечения с единствената задача да изпълнява нарежданията му. А че всички негови нареждания ще бъдат одобрени от президента – в това халюциниращият спикер никак не се съмнява.

По такъв начин генерал Дудаев, въпреки цялата си националистическа псевдориторика, дълго време играе ролята на острия връх на московското копие, опряно в гърлото на Северен Кавказ.

След провала на така наречения августовски „пуч“ през 1991 година, по заповед, директно получена от Москва, въоръжените „гвардейци на Дудаев“ овладяват сградата на Министерския съвет, радиото и телевизионния център, а на 6 септември – и на Върховния съвет на Чечено-Ингушката република. Дудаев все още не е президент, но вече заема достатъчно дълго не съвсем ясно формулираната длъжност председател на Изпълнителния комитет на Общонационалния конгрес на чеченския народ. И за да не влезе в конфронтация със стария си боен другар от Афганистан генерал Руслан Аушев, претендиращ (като старши по чин) за ролята на непрекословен лидер (президент) на Ингушетия, първият негов акт е отделянето на Чечения от Ингушетия.

На 15 септември 1991 година, почти едновременно с аналогичните събития в Москва, Дудаев предлага на бившия Върховен съвет на Чечено-Ингушката република, свикан в Грозни, да се саморазпусне. Тъй като такива са и указанията от Москва, където по същото време и с почти същите методи „саморазпускат“ Върховния съвет на СССР, депутатите на Чечено-Ингушетия покорно се саморазпускат. Новите избори са назначени за 18 ноември 1991 година.

На 5 октомври в Чечения, както и в цялата страна, старите структури на КГБ прекратяват дейността си и се парализира работата на съветите на всички равнища, а на 27 октомври се провеждат свободни избори за президент на републиката, на които убедително побеждава генерал Дудаев. Той вече си е свършил работата и сега с интерес наблюдава поведението на Хасбулатов. Ама че майтап ще падне, ако този стане диктатор на Русия!

Но за разлика от своя приятел и сънародник, въпреки че заради

скока си от полковнишката длъжност в президентското кресло също се е заразил от кесонна болест, генерал Дудаев страда от нея в много по-малка степен. Сам обект на наркотичните халюцинации на мнозина, генералът не халюцинира като тях. Все пак той е бивш летец и умее да се ориентира в жестоката реалност на околния свят, изплъзвайки се от хватката на кесонната болест. Да се задържиш в президентското кресло на република като Чечения, без да си имам⁵ – това може само умен и решителен политик, отлично разбиращ надеждите на народа.

А генерал Дудаев не е имам. На всичко отгоре е бил и си е останал комунист, макар че никак не съзнава това, а щом е бил и генерал, той, разбира се, е съветски. При това решителен. Навремето именно неговите бомбардировачи са били готови да пуснат атомна бомба над разбунтувалия се ескадронен миноносец „Строжевой“, опитал се да бяга в Швеция. И се щели да я пуснат, тъй като генералът (тогава полковник) Дудаев умее да направи така, че заповедите му да се изпълняват.

Генералите, които напускат въоръжените сили и се залавят с политика, винаги изпитват известна нерешителност при допира с общество, независимо от властта и силата на четирите устава (дисциплинарния, строевия, корабния и за вътрешната служба). И поради това започват трескаво да търсят някаква обединяваща идея, която да сплоти големи маси хора, неумеещи и нежелаещи да се движат под строй. Така например генерал Стерлигов се е опитвал (и се опитва) да стане общонационален лидер на антисемитските идеи, генерал Руцкой – на близката до тях православна държавност, генерал Варенников – на идеите на комунизма, замесени с кръвта на няколко външни войни.

Но тъй като тези наслука подбрани генерали и сами много-много не си вярват, и, което е най-важното, твърде лошо се ориентират в същността на собствените си обединителни идеи, нещата при тях съвсем не са така блестящи, както би им се искало.

Съвсем друго нещо е Дудаев! На него не му се налага да търси или мъчително за измисля подобна идея. Неговата идея витае във въздуха и го прави плътен и динамичен, тъй като тя най-малко две столетия е генерирана на чеченска земя. Това е идеята за национална независимост. А ако трябва да се каже още по-точно и по-разбираемо – за независимост от Русия. Присъединени някога към Русия в резултат на война, продължила (официално) повече от 50 години, чеченците винаги са се

5. Висш мюсюлмански духовник. – Бел. прев.

стремели по някакъв начин да се отделят от Русия.

Подобни настроения някога в Русия, а след това и в СССР, са били пресичани едва ли не на равнището на „неизказаните мисли“. И, разбира се, изключително по пътя на грубото насилие и принудата чрез най-варварските методи, носещи обобщеното название „геноцид“.

По мащабите на гоненията, по методите на геноцида над тях (от масовите избивания и депортиранията до презрителната дискриминация и обезправяване на целия народ като нация от престъпници, обхваната от комплекса на суицида)⁶ съдбата на чеченците може да се сравнява само с участието на евреите. Но ако в хилядолетната си борба за оцеляване на евреите все пак се е удало така да поставят нещата, че цял свят болезнено и рязко реагира на всяка антисемитска проява, независимо откъде произлиза тя, чеченците засега не са успели да постигнат подобен ефект.

Светът нищо не знае за тях и което е още по-лошо – не проявява никакъв интерес към съдбата им. Кафрите, зулусите, австралийските аборигени и дори, простете, канадските тюлени, които са заплашени от изстребление или се нарушават техните граждански (!) права, предизвикват в западния свят повече емоции, отколкото трагедията на чеченския народ, продължаваща 200 години.

Прикован към Русия със здравата верига на двувековния геноцид, чеченският народ е принуден заедно със своята разпасана метрополия да преживява безкрайни политически катаклизми, военни катастрофи и икономически срывове, които връхлитат Русия със съдбоносната неизбежност на морски прибой. Но в Чечения никой никога не се е замислял сериозно как ще живеят там, след като получат независимост, а страната няма нито независими съседни държави, нито излаз на море, нито дори плавателни реки. Веднъж само да се отделят от Русия!

Точно тази идея възсяда Дудаев. В края на краищата той е чеченец и собственият му гръб е изпитал част от трагичната история на този народ. Когато той обявява създаването на независима република Ичкерия, това не предизвиква никакви особени емоции не само във външния свят, което е напълно разбираемо, но и в Москва, където, както всичко подсказва, решението е било негласно съгласувано. Острата реакция на генерал Руцкой, по това време вицепрезидент, е набързо пресечена и в крайна сметка политическото му влияние се стопява, а самият той се озовава на затворническия нар в Лефортово. В Москва на мнозина дори им се

6. Т. е. – на самоубийството. – Бел. прев.

харесва в състава на Русия да има нещо като независима държава – подобно на Лесото в ЮАР; наличието ѝ създава множество приятни и полезни възможности – от прането на „мръсни пари“ до използването на въоръжените сили на независимата „държава“ в ролята на инструмент на непредсказуемата руска вътрешна политика, а при определени случаи и на външната.

Специално въоръжените сили на „независима република Ичкерия“ са особено привлекателни за Москва, която се надява да ги манипулира както намери за добре, понеже от страна на Грозни няма никакви принципни възражения. Битува дори мнението новата „независима република“ да бъде превърната в своеобразен „кавказки жандарм“, ръководен от Москва, която при това положение ще има прекрасната възможност в случай на необходимост да се прикрива зад неясната завеса на чеченската независимост.

В действителност обстановката в Кавказ от Терек до границата с Иран и Турция е дестабилизирана от поборниците за руско-съветска империя до такава степен, че там всички вече воюват един срещу друг с все по-нарастващо ожесточение. Грузия воюва срещу Южна Осетия и Абхазия, Северна Осетия се сражава срещу Ингушетия, Армения и Азербайджан водят помежду си пълномасщабна война за Нагорни Карабах...

Във всички войни в региона активно се използват танкове, системи за залпов огън и авиация. При това сякаш никой не знае чия е тази авиация, доколкото принадлежността ѝ срамежливо се прикрива зад стереотипната формулировка от времето на корейската война: „без опознавателни знаци“. Но войната си е война и свалените руски летци, очакващи смъртна присъда (за наемничество) в арменските затвори, разказват небивалици за някакви азербайджански посредници, наели ги със самолетите им срещу 2000 долара на боен полет. Горедолу такава сума и същите обстоятелства споменават и руските спецназовци⁷, озовали се в затвора в Баку, след като цели техни подразделения са били пленени.

Косматите уши на Москва твърде видно стърчат на кървавия фон на разгарящите се международни конфликти, а това дразни мнозина в Кремъл, който на „международната арена“ си проправя път с чаровната усмивка на гарант на либерализма, свободата и демокрацията. Затова из кремълските коридори се заговорва за привеждане на армията на

7. Бойци от частите със специално предназначение, командоси. – Бел. прев.

свободната република Ичкерия от полупартизанска в по-съвременен вид.

Чеченците са бойци по рождение, съхранили чисто средновековните черти на благородството и доблестта на воинската професия, но, уви, редом и със средновековната жестокост. Това е известно тук-там, но най-добре се знае в Москва. Онези чеченци, които в родните си планини са воювали срещу части на руската, а после и на Червената армия, и тези, които в състава на Червената армия през Втората световна война са се сражавали срещу германците – всички те са оставили за себе си спомена за доблестни войници, готови на всякаква саможертва. И макар че в съветската армия никога не им е било оказвано голямо доверие, забъркалият се в афганистанската авантюра Генерален щаб е принуден да сформира подразделения от чеченци и ингуши, които условно можем да наречем планинско-стрелкови части със специално предназначение.

Резултатите надхвърлят всички очаквания и дори възникват планове за превръщането им в крупни формации – нещо като „дивите дивизии“ от годините на Първата световна война. Тези планове не се осъществяват най-вече поради унижителното положение (повече, разбира се, морално, отколкото военно), понесено от съветската армия в Афганистан. Пък и Съветска Русия, като почти явна расистка държава, се сеща за националните малцинства само в случаите, когато им се предоставя възможност да проляят кръвта си за империята; във всички други случаи тя се отнася към тях с няма, но явно пренебрежение. Чечмеки!⁸

В началото на 1992 година в Чечения пристигат тримата герои на августовския пуч – маршал Шапошников, армейски генерал Кобец и генерал-полковник (все още) Грачов. Те не само остават доволни от онова, което на официален език се нарича „строителство на въоръжените сили“ на младата независима република, но и подписват поредица от договори и протоколи за мерки, обуславящи по-нататъшния прогрес в тази област. Любопитно е да се проследи как под всички тези договори и протоколи подписът на маршал Шапошников постепенно се обезсмисля и все по-категорично се утвърждава подписът на (вече) армейски генерал Грачов, сменил Шапошников на поста министър на отбраната. Самият Шапошников галантно се оттегля в сянката на чудовището, наречено „Росвооружение“⁹, готово всеки момент да изпрати в която и да

8. Презрително название на чеченците. – Бел. прев.

9. Държавна компания за износ на руско оръжие, една от най-големите в света. – Бел. прев.

била точка на планетата каквото и да е оръжие, независимо от количеството и начина на заплащане – на кредит, с разсрочване или чрез бартерна договорка.

За да няма неприятности, от Чечения са изведени базираните войски на бившата съветска армия. Кой знае защо, но всички смятат, че това е чисто стихийен процес – армията, уплашила се от заканите на Дудаев и уморена от неговите ултиматуми, се вдига и заминава за дома, като изоставя въоръжението, боеприпасите и военните поселища, включително и двете стратегически ракетни бази, на новата независима държава. Не е ясно към кого е адресирана тази версия.

Извеждането на войските се осъществява, както е прието в цивилизования свят, в рамките на междудържавен договор, постигнат и подписан на най-високо равнище. И въпреки всеобщото мнение, резервите, които изтеглящите се от Чечения бивши съветски, а сега руски части оставят на Дудаев, са смехотворно малко. Стигат за не повече от две седмици интензивни бойни действия. Поради това е подписан нов договор за допълнителни доставки на оръжие и боеприпаси в република Ичкерия; какво пък – оръжие в Русия има достатъчно не само да бъде въоръжена такава малка република, но и да се превъоръжат всички армии на планетата, включително и американската.

Но за разлика от съветско време, когато планини от оръжие са доставяни на когото трябва фактически безплатно – срещу мъглявите обещания за признаване и приемане на негаснещите идеи на Ленин, на генерал Дудаев такава услуга не е правена. Напротив – срещу московската щедрост той трябва да окаже на Кремъл услуги, които може да се определят като твърде деликатни. Според замисъла приятелството между Москва и Грозни би следвало да е в равна степен искрено и тайно. В рамките на това приятелство генерал Дудаев по-специално (и преди всичко) трябва да „изпере“ парите, получени от скритата продажба на огромно количество оръжия, принадлежали някога на Западната група войски. А част от тях ще му бъдат дадени в натура.

Просто е учудващо, че някой се е надявал да остане в тайна това безследно изчезване от гигантските складове на Западната група войски на седемдесет хиляди тона боеприпаси, заделени за успешното водене на трета световна война. Нещичко от тях са получили босненските сърби и мюсюлмани, но по-голямата част е изпратена в разпореждане на набиращата сила армия на република Ичкерия.

И когато възниква необходимостта за назидание на самозабравила се Грузия да бъде отнета нейната изконна провинция Абхазия,

чеченската армия отлично извява своите бойни възможности. Чрез декоративната „Конфедерация на планинските народи на Кавказ“ в Абхазия е изпратено поделение на въоръжените сили на Чечения, командвано от Шамил Басаев, тогава все още майор. Това поделение, получило по-късно кодовото наименование „Абхазки батальон“, разгромява елитните части на стария приятел от Политбюро на президента Елцин Едуард Шеварнадзе, завзема с щурм Сухуми и издига над опожареното здание на бившия градски комитет на КПСС, редом с невзрачното знаме на Абхазия (което никой и не познава), гордия зелен флаг на република Ичкерия, на който, кой знае защо, тогава също никой не обръща внимание.

Руската армия осигурява на Басаев поддръжка по въздуха, а Черноморският флот – с плющящите на вятъра флагове на несъществуващия Съветски съюз – го подкрепя по море. Първото бойно кръщение на „съюзниците“ на територията на Абхазия се увенчава с пълен триумф и със създаването на още една независима държава в Кавказ¹⁰.

Обаче специалистите от ГРУ¹¹, които наблюдават действията на чеченските бойци в хода на военните действия, макар че изтъкват тяхната несъмнена войнственост и всеотдайна доблест, обръщат внимание на недостатъчния им професионализъм – най-вече на всички равнища на контрола и управлението. Това мнение е взето предвид и се приема решение, което заляга в основата на още едно „междудържавно“ споразумение за подготовка на чеченски бойци в учебни центрове, където се обучават на своето изкусно майсторство спецчастите на ГРУ.

Ако някой смята, че частите със специално предназначение на ГРУ са нещо като ОМОН или СОБР, той жестоко се лъже. Те са нещо много по-сериозно дори от ВДВ¹² или морската пехота. Преди разпадането на Съветския съюз общата численост на специалните части на ГРУ е горедолу колкото състава на три бригади. Но докато милиони телевизионни зрители с умиление наблюдават как въздушните десантници разбиват с челата си тухлена зидария, а морските пехотинци, нагазили до шия в ледена вода, пренасят на ръце средно тежък танк, ученията на

10. Сега, когато в Кремъл мъдруват как да присъединят Абхазия обратно към Грузия като един вид подарък на „поправилия“ се Шеварнадзе, а Шумейко публично нарича приятеля си Ардзинб също „такъв престъпник, какъвто е и Дудаев“, се създава вече оформилният се чечено-абхазки съюз и нещата в Кавказ си идват по местата. – Бел. авт.

11. ГРУ – Главно разузнавателно управление. – Бел. прев.

12. ОМОН – Отряди на милицията със специално предназначение; СОБР – Специални отряди за бързо реагиране; ВДВ – Въздушнодесантни войски. – Бел. прев.

специалните части на ГРУ никой не е видял. Освен може би Дмитрий Холодов. Той обаче почти на никого не е успял да разкаже за видяното.

Някога трите бригади на тези специални части са били предназначени за завоюване на старницата Европа и без съмнение така е щяло да стане, ако кремълските „старци“ не са се опасявали от ядрено възмездие. На тях никак не им се иска остатъка от дните си да прекарат в подземни бункери.

Впрочем имало е планове за овладяване на всички западни командни пунктове за управление на ядрените оръжия още преди началото на конфликта. Именно със силите на същите тези специални части на ГРУ, които по този начин да направят Европа съвсем безпомощна, когато върху нея се стовари, гърмейки с броните и пламтейки с „блясък на стомана“, всеразрушаващата лавина от няколко десетки хиляди съветски танкове.

Навярно така и би станало, ако голяма част от силите на тъй нареченото ядрено „възмездие“ не е била базирана в океана на бордовете на практически неуловимите американски подводници, където специалните части на ГРУ, при цялото си майсторство, уви, не могат да се доберат. Това Западът отлично разбира и в многобройните си сценарии за хода (и изхода) на Трета световна война, които изсмукват стратегическата мисъл на натовските генерали, винаги се предвижда почти пълното завладяване на Европа от съветската армия и последвалия го веднага мощен удар на ядрените ракети от глъбините на океана върху 60-те най-големи градове на Съветския съюз. Именно тази е причината в Европа да цари мир и благодат.

Въпреки това спецчастите на ГРУ продължават да повишават бойната си подготовка. Без да изпадаме в подробности, тя (бойната подготовка) се състои в следното: още преди започването на официалните бойни действия отряди от специалните части в състав от 30 до 200 души (в зависимост от поставената задача) навлизат като туристи в територията на набелязания противник, оборудвани с всичко необходимо за воденето на двуседмичен бой с т. нар. „висока ефективност“ – практически непрекъснатата стрелба в указания срок.

Но дори и цялата служба за сигурност на противника да е вдигната на крак и, както се казва, да си отваря очите на четири, тя нищо не бива да забележи. Отрядът, тръгнал от условната точка А, сякаш се е дематериализирал, за да се материализира едва в посочената му точка Б, и то условно. Признакът за неговата материализация трябва да бъде

унищожението или овладяването на набелязания обект, конкретно лице или група лица (да речем – някакъв важен щаб, свързочен възел или дори министерски съвет заедно с президента).

Изработени са и разни елегантни методи за убеждаване на пленения президент да обяви капитулация на страната си. И други подобни. При това е предвидено сраженията да се избягват, но ако няма начин да се мине без бой, спецназовците умеят да го водят така, че противникът остава с впечатлението, че на гости му е дошла цяла общовойскова армия със съответните ѝ тилове и средства за подсигуриране. Свръхбдителният поглед на някой много опитен полицай от отдела за борба с тероризма обаче не бива да вижда нищо друго, освен група младежи и девойки – „хипарстващи“ с някакъв овехтял микробус, в който дори и след щателно претърсване не е възможно да се открие нищо по-криминално от порнографски картички.

Спецчастите на ГРУ провеждат своите учения всяко тримесечие, т. е. по веднъж на сезон, както на територията на СССР, така и в страните, където им предстои да действат в случай че започне война. Ученията извън СССР, поради някои характерни особености на западните страни, винаги протичат по-леко отколкото на собствена територия, където условията са много по-трудни.

Сценариите и интерпретациите са най-разнообразни, но една задача от среден мащаб, поставена на отряд на ГРУ, изглежда горе-долу така:

Отрядът тръгва някъде от околностите на Минск, където се намират няколко центрове за подготовка и трябва да се отправи към Крим или Кавказ, където също е разположена мрежа от учебни лагери и бази. По пътя си, да речем в Киев или в Ростов, отрядът трябва да похити някакъв генерал от ранга на командващ окръг или негов заместник, условно (а понякога и наистина) да взриви и подпали няколко предварително набелязани обекта и да изчезне в една от секретните бази. Малко преди пристигането в тази база генералът е освободен, тъй като отвеждането му там е под забрана заради обезпечаването на нейната секретност. (Такива бази, естествено, има не само на територията на СССР.) Но такъв „учебен“ поход спецназовците приемат за лек и в описаните условия се осъществява само като прощъпалник на „младостите“. А и не винаги. Обикновено обучението на собствена територия преминава в неимоверно сложни условия.

Още преди тръгването на отряда в учебен рейд на всички градски и районни отдели на МВД¹³ и КГБ се съобщава, че група опасни престъпници са избягали от затвора и се промъкват към южните части на

страната, възнамерявайки по пътя си да извършат цяла поредица разбойнически нападения. В ориентировката достатъчно точно се визира предполагаемият маршрут на отряда, а в същото време неговите членове са предупредени, че ако попаднат в ръцете на „органите на реда“, да не се надяват на никаква помощ отвън. В условията на съветските закони това почти винаги означава сигурна смърт, докато на езика на специалните части не е нищо друго освен учение с условно доближаване до реалната обстановка...

Но уви! Както винаги се е случвало в историята на нашето нещастно отечество, на армията, определена да действа в Европа и Америка и обучена с тази цел, ѝ се налага да действа в условията на една дива планинска азиатска страна, където всички отработени до детайлите си методи и наставления (и дори обувките) се оказват съвсем неефективни и тя е принудена да импровизира в движение. Но за импровизациите няма почти никакъв простор. Европейската външност на спецназовците ги разкрива още от пръв поглед и това води до ненужни и обидни загуби и дори крупни провали. Но дори и при тези кошмарни условия специалните части на ГРУ извършват няколко много смели операции в Карачи и Исламабад, а в Пешавар се чувстват като у дома си. За тази цел обаче се налага в техните редове да бъдат включени голям брой чеченци, ингуши и дагестанци.

Поражението в Афганистан и последвалото рухване на комунистическия режим и разпадане на Съветския съюз, колкото и болезнено да се отразяват на спецчастите на ГРУ, както впрочем и на всички други силови структури на сгромолясалата се империя, все пак не им попречат да запазят гръбнака на своите уникални подразделения и основните бази за обучение. Именно за тези бази е решено да бъдат предадени времененно на въоръжените сили на република Ичкерия.

В резултат генерал Дудаев получава под свое разпореждане две бригади от спецчастите на ГРУ, докато в Русия в същото време остават само бригада и половина.

Със своя стратегически пост генерал Дудаев контролира традиционните пътища на Русия на юг – към Закавказието и по-нататък (разбира се – и в обратна посока). Опрял се на вече засилената си армия, значително превъзхождаща недоокомплектованите и разсредоточени на голяма територия войски на Северокавказкия военен окръг, той може да се

13. Министерство на вътрешните работи. – Бел. прев.

чувства напълно стабилизирани, пропускайки покрай ушите си много от московските нравоучения.

За съжаление генерал Дудаев, макар и да се смята за „свободно избран президент“ на независима република, така и не се издига до това равнище. Превърнал се от командир на дивизия в командващ армия, той гледа на Чечения като на огромен гарнизон, чийто тил и службата за материално-техническо снабдяване се занимават с препродажбата на нефт, алуминий и оръжие, непрекъснато изпращано от руските „черноборсаджии“. На всичко отгоре новата власт не обръща ни най-малко внимание на местното население – както на коренното чеченско, официално станало независимо, така и на руското, озовало се в двусмислено, да не кажем – в идиотско положение. Заплатата на работниците от нефтохимическата промишленост – уникален и единствен по рода си комплекс, изграден в годините на съветската власт – пристига от Русия, докато доходите от производството, макар и намаляващи с всеки изминал месец, пълнят хазната на Дудаев. А от Русия иде и енергоснабдяването, и всички видове социални осигуровки. И ако в това отношение се случва да има нарушение на графиците, те не са по-чести отколкото навсякъде другаде в страната.

Така че младата република Ичкерия не мре от глад само благодарение на Русия, въпреки че снабдяването ѝ оттам, разбира се, не е в кой знае какви големи количества, но пък наистина никой не е изпаднал в крайна бедност. А собствените си пари, получени от продажбата на нефт, оръжие, от реализацията на фалшиви банкови документи и наркотици правителството на Дудаев харчи за укрепване на въоръжените си сили и за активна политическа дейност.

Първото недоволство от Москва е предизвикано от плахите опити на Грозни да получи признаване на независимостта на Чечения от световната общественост. Този въпрос никога не се е обсъждал на тайните преговори и е своего рода самодейност на Дудаев.

Започва се, както е прието в съвременния свят, със Съединените щати. Чиновниците от Държавния департамент, където се появяват дудаевските емисари, така и не разбират какво се иска от тях и за коя точно страна става дума – Чечения-Ичкерия те не откриват в нито един справочник на бившия СССР, а на американските географски карти веднага след Терек започва Грузия или Джорджия, както е изписано върху тях. Но Москва реагира рязко и дори с известен оттенък на истерия, като гръмогласно заявява, че Чечения е неотделима част на Русия. А това вече е нарушение на постигнатите по-рано договорености. Никой и не

мисли да забранява на Дудаев каквито и да било импровизации на международната арена, тъй като новите ръководители на Русия най-искрено гледат на споразуменията с Дудаев като на онази игра – на царе-крале, която възпитателките в детската градина често водят със старшите групи. И откровено се учудват, когато разбират, че децата възприемат сериозно титлите от своите игри.

Първите разногласия между стратегическите „съюзници“ са незначителни и би могло, ако обстановката зависи само от договарящите се страни, тя напълно да бъде регулирана. Оказва се обаче, че това съвсем не е така.

И над Русия, и над Чечения духат ветровете на радикалните промени.

Но ако някой си помисли, че това са меките ветрове на набиращата сила демокрация, от името на която така обичат да правят изявления в Москва, ще бъде съвсем неточен. Това са вече изцяло други ветрове, които на пориви преминават в щорм.

Москва с векове страда, че както някогашното руско, така и съветското, а сега и днешното руско ръководство винаги са били традиционно разделени – според сполучливия израз на Аркадий Волски – на партия на войната и партия на глупаците. И никога не са могли правилно да преценяват създадената в страната и вън от нея обстановка.

Първата и много голяма грешка на Москва е неизвестно защо царящото там от 1989 година убеждение, че афганистанската война, слава Богу, е свършила. Логичната връзка, водеща до този извод е съвсем неразбираема, но той цари във всички сфери на съветското и постсъветското общество, натрапчиво внушаван от средствата за масово осведомяване. Съдейки по всичко, това дори не е самоизмама, а искрено заблуждение, твърде характерно за руския манталитет: щом съм спрял да се бия и безобразнича, значи е настъпил мир.

Наистина съветските войски по причина, която дори и днес никой не е успял да обясни, нахлуват в съседната мюсюлманска страна и безчинстват там в продължение на 10 години, като изтребват една трета от населението и изравняват със земята около половината населени пунктове. В края на краищата оттам ги прогонва непобедимият дух на народната съпротива, за да се озоват у дома с убеждението, че с това войната е свършила. Но това съвсем не е така. Защото отстъпилата армия довежда на собствена територия, както е ставало и в миналото, армията на противника заедно с неговата идеология.

Това печално събитие донякъде се самоамортизира в условията на последвал бърз разпад на СССР. Сраженията, разгърнати се на територията на Таджикистан и страните от Закавказието, които вече са се превърнали в суверенни държави, са представени като резултат от вътрешни междуособици, а не като продължение на афганистанската война. Но докато за военното поражение на СССР в Афганистан още би могло да се спори, става ясно, че идеологическото поражение на съветската империя е пълно и съкрушително.

Противопоставянето на вече издъхващата марксистко-ленинска догма на набиращата сили ислямски фундаментализъм завършва с пълна победа за последния. Създалият се на територията на бившия СССР след краха на комунистическия режим (и с нищо конкретно не запълнен и до днес) абсолютен идеологически вакуум позволява на чувствително военизираните през десетгодишната кървава война ислямски фундаментализъм да нахълта пред очите на руските войски в земите, където традиционно е почитан, и да превърне във враг всичко, което има руски признак, което произлиза от неверниците, от гяурите, унищожавачи исляма и дълги години държали в робство мюсюлманските народи.

На това предизвикателство загубилата самообладание Москва не може да отвърне с нищо друго освен със системите за залпов огън. Комунистическата идеология е мъртва, деградиралата заедно с цялото съветско общество християнска църква е още слаба, за да представлява някаква идеологическа сила, а никой не е подготвен за такъв обрат на събитията. Остава й само да се надява на армията и от време на време да показва по телевизията отрязаните глави на руски войници на фона не на афганистанските, а на таджикистанските планини.

Но ако Средна Азия все още като мощен буфер се изпречва пред войнствените ислямисти, пазейки същинските руски земи, Чечения се е долепила непосредствено до Русия; тя представлява прекрасен плацдарм за всички, които след разрушаването на свещената джамия в Херат от съветската артилерия са се заклели пред Кааба¹⁴ да не спират войната дотогава, докато зеленото знаме на Пророка не бъде побито над руините на московския Кремъл.

От тази война изцяло е погълнат и Дудаев.

Както и всеки друг съветски генерал, и той, ако изобщо има някакво мнение за религията, не е по-далеч от писаното от класиците на

14. Свещен храм на мюсюлманите в Мека. – Бел. прев.

марксизма и втъпявано в главата му на безбройните политзанятия. Инак винаги е бил атеист, поради което без угризение на съвестта хвърля бомби върху главите на своите теоретически единовеци в Афганистан.

Но пришпорил националната идея на народа си, генералът се озовава сред ислямския водовъртеж. Отначало той прави опити да му се съпротивлява, но се оказва засмукан от него, погълнат и изхвърлен върху килимчето наред джамията в онази поза, която е присъща на всеки правоверен мюсюлманин.

Налага му се да бъде двойно по-правоверен, тъй като никой в Чечения не е забравил неговото минало, нито пък това, че женейки се за руския, генералът е нарушил традицията на дедите.

И ето какво се получава. Съвсем неотдавна, в рамките на съгласуван с Хасбулатов план, генерал Дудаев води преговори за обявяването на независима Чечения като последният оцелял (или първият освободен) бастион на Съветския съюз и предлага на Михаил Горбачов да дойде в Грозни, откъдето да изпълнява функциите си на президент на СССР, започвайки борбата срещу московските сепаратисти, които са го прогонили от Кремъл. И съвсем неочаквано за всички (а може би и за себе си) бившият авиационен генерал заговорва с глас на ирански аятолах. А телевизията на републиката го показва как усърдно извършва намаз¹⁵. И това изглежда също така естествено и искрено, както кръстене-то на генерал Стерлигов.

Първ се разтревожва Хасбулатов. Бил фактически през целия си съзнателен живот на идеологическа работа в Москва, „спикерът“ на Върховния съвет на свободна Русия е по-далеч от религията дори и от генерал Дудаев. На всичко отгоре неговият произход не му дава възможност да премине към възраждащото се православие. Впрочем това и не влиза в неговите планове. Дяволската му суетност и кесонна болест са го накарали алчно да се вглежда в първото кресло на държавата, а цялата логика на събитията все повече го вълчи в опозиция на президента Елцин и политическия му курс, макар че в края на краищата Елцин няма никакъв курс. Докато Хасбулатов точно си е набелязал своя – назад към светлото минало. По този път всъщност президентът е единствената му пречка. По-нататък той се вижда (и трябва да кажем – не без основание) председател на Президиума на Върховния съвет на Русия и

15. Повтаряща се пет пъти на ден мохамеданска молитва. – Бел. прев.

лидер на някаква партия, нещо като добрия стар генсек, националността на който, както доказва историята на СССР, никога не е имала принципно значение. Такъв политически курс неизбежно би събрал около Хасбулатов останките на покойната КПСС, сега възприела платформата на най-върлия великоруски национализъм, консервативната военщина, останалите без работа бивши ръководители на КГБ, МВД и други наказателни органи, както от всесъюзно, така и от републиканско значение, а също и част от манипулираното от тях население.

В апогея на цялата тази вакханалия към Хасбулатов се присъединява вицепрезидентът Руцкой, докато в същото време заместниците на Хасбулатов Шумейко, Филатов и Рябов се прехвърлят при Елцин.

По този начин Руслан Хасбулатов, без да иска, попада сред водовъртежа на руския национализъм, на чийто фон изглежда много по-нелепо, отколкото генерал Дудаев в джамията.

Но нито единият, нито другият имат някакъв изход.

Това проваля съгласувания помежду им план, който въпреки че е авантюра, все пак е план. Хасбулатов вече е пазен в Москва от чеченска гвардия, командирована от Дудаев, а всички хотели в руската столица гъмжат от чеченци, чакащи сигнала за държавен преврат. Самата дума „чеченец“ кара московчанина да тръпне от страх. И можем да си представим какво би станало, ако в този момент в Москва бъде упражнено насилие от страна на блюстителите на закона!

Но откъм Грозни вече се чуват на президентско равнище славословия за величието на Аллах и неговия пророк Мохамед, за сатанизма на Москва и за „русизма като най-лошата форма на фашизма“, от който болната Русия може да бъде излекувана само с помощта на неутронна бомба.

Не закъснява и отговорът. Хлътнал във водовъртежа на руския национализъм, Хасбулатов неочаквано заговорва за „велика и неделима“ Русия, за „съборността“ (макар че така и не се е научил правилно да произнася тази дума) на руския народ и за Чечения като неразделна част от Русия. А и какво ли друго би могъл да каже, захласнал се по креслото на най-високия пост – диктатор на Русия?

Възникналите между съюзниците търкания довеждат до тайна среща, на която двете страни взаимно се обвиняват в идиотизъм и се разделят, без да са постигнали някакво споразумение.

Пръв нанася удар Дудаев, като отзовава всички депутати, избрани от Чечения във Върховния съвет на Русия. Това е персонален удар

срещу Хасбулатов, който е бил избран навремето именно от Чечено-Ингушката АССР. По този начин генерал Дудаев поставя своя приятел в своеобразен вакуум – той като че ли вече не е депутат, но въпреки това оглавява Върховния съвет.

Трябва да се изтъкне, че Хасбулатов много се уплашва. Наистина съвсем не заради това, че генерал Дудаев го е лишил от неговите депутатски пълномощия.

„Че кой е Дудаев? – възкликва изпадналият в ярост спикер. – Кой е той изобщо, за да лишава някого от пълномощията му? Нима, в края на краищата, не бях аз този, който го произведе генерал, та сега ще ме командва?“

Руслан Иманович се изплашва от наличието на чеченската охрана, командирована в негово разпореждане от генерал Дудаев. Да не би тя или някой от запълнените столичните хотели чеченци да получи заповед и да го заколи и да отнесе главата му в Грозни, където ще я поставят пред очите на всички на площад „Шейх Мансур“¹⁶ за велика радост и на двамата президенти – руския и чеченския...

Нервите на Хасбулатов не издържат и той издава заповед да бъдат изселени всички чеченци от Москва, сякаш не е спикер на парламента на една демократична страна, а столичен генерал-губернатор, действащ в условията на извънредно положение. Освен това обхванатият от истерия „спикер“ насъсква срещу собствената си охрана управлението на московската милиция за борба с бандитизма.

Дудаев пък на свой ред лишава Хасбулатов от чеченско гражданство, което той всъщност никога не е имал. И така дава на политическите противници на спикера възможност да нарекат всесилния глава на „представителната власт“ (несъществуваща титла, която Хасбулатов е измислил за себе си) политически „БОМЖ“¹⁷.

Но тези дребни заяждания вече не могат да възпрат устремилият се към властта спикер. Нещо повече – те като че ли още повече го подтихват нататък. И ето че президентът Елцин вече по чудо избягва „импийчмънта“¹⁸ във Върховния съд, ето че вече из цяла Русия кипят референдуми под безсмъртните лозунги „Да-да-не-да“, ето че вече чупят стъклата на столичното кметство, гори Останкино, танковете бият с право мерене

16. През 1783 г. шейх Мансур оглавява първата масова въоръжена съпротива на чеченци срещу руската империя. – Бел. прев.

17. БОМЖ – без определено местожителство, скитник. – Бел. прев.

18. Т. е. да бъде порицан и да дава обяснения. – Бел. прев.

по сградата на Върховния съвет, а Руслан Хасбулатов го извеждат от пламтящата ѝ вътрешност, за да се отзове в мрачния следствен затвор Лефортово.

През цялото това време на счепкалите се помежду си „разклонения“ на демократичната руска власт хич не им е до генерал Дудаев. Макар злите езици да твърдят, че именно чеченският президент е провокирал октомврийските събития в Москва, след като предал на своя стратегически „съюзник“ Елцин някакви документи за плановете на другия си „съюзник“ Хасбулатов.

Все пак мнозина обръщат внимание на факта, че точно по същото време почти всички организации и партии от фашистки или полуфашистки тип, които до тоя момент извънредно много са се наплодили в Русия, неочаквано дружно и дисциплинирано, както приляга на всяка правителствена структура, преминават от истерично пискливата пропаганда срещу евреите към същите по тоналност яростни нападки срещу преселниците от Кавказ. Само че сега вместо за ционисти, евреи и чифути се говори за „негри“ и дори за „тъмни субекти“. А на официално равнище предпазливо и замазано възниква ново блестящо определение – „лице от кавказка националност“.

Тук е интересно да се отбележи, че много средства за масово осведомяване – и електронни, и печатни, – които иначе в никакъв случай не биха допуснали да се омърсят с антисемитизма, сега с желание и ентузиазъм се включват в нападките срещу преселниците от Кавказ.

Дори патриархът на руската литература и на демократичната интелигенция академик Дмитрий Лихачов, раздразнен от някои остри реплики на Хасбулатов в навечерието на референдума и припомнил си, изглежда, тежките дни в ГУЛАГ по времето на Сталин, огласява пряко в ефир призива: „Да се разправим с тези кавказци!“

В много градове започват погроми на кооперативните пазари, където пребивават, а в някои случаи и убиват търговци от Кавказ. По улиците на Москва, където след пуча е обявено извънредно положение, залавят всеки, чийто външен вид поне малко напомня на лице от „кавказка националност“.

Но най-ярко в това отношение се проявява шефът на администрацията на Краснодарския край Николай Егоров. Само за четиридесет и осем часа той успява да депортира от територията на края всички „негри“ – преди всичко арменци, избягали навремето от кланетата в

Азербайджан и от ужасите на войната в Нагорни Карабах. Организаторските способности на Николай Егоров не остават незабелязани. Извикват го спешно в Москва и го назначават за... министър по въпросите на националностите и регионалната политика.

На Егоров скоро предстои да приложи способностите си в много по-крупен мащаб. Заедно с двама бивши генерали от КГБ, назначени за негови заместници, той бързо и умело преобразува повереното му ведомство в четвърто силово министерство. А сътрудниците на министерството по въпросите на националностите, което дори само заради руската многонационална специфика би следвало да бъде най-хуманното от всички други, изведнъж се наконтват с камуфлажни облекла и моряшки фланелки.

Самият Николай Егоров е типичен представител на бившата провинциална партийна номенклатура, заграбила ръководни постове след кончината на КПСС и отлично приспособила се към посткомунистическата реалност. С пари на покойната партия Егоров основава банка с твърде патриотично название „Кубанска“, тъй като се води почетен полковник в Кубанската казашка войска. Но за да не възникнат затруднения, разполага офиса на „Кубанска банка“ на остров Кипър, където цялата работа се ръководи от дъщерята на Егоров, встъпила в законен брак с лице от „чеченска националност“. „Кубанска банка“ пере пари от прехвърляните през свободна република Ичкерия нефт и алуминий и е посредник в закупуването на оръжие и боеприпаси чрез Ижевските заводи, насочвани в същата посока.

Останалите без пари военни заводи на Русия и страните от ОНД с желание и удоволствие изпращат на Дудаев най-нови оръжия и системи за свързка, които още не са на въоръжение в руската армия, тъй като няма средства за закупуването им. Навлизаният в пазарната икономика чудовищен гигант ВПК¹⁹ е в състояние да преодолее всяка преграда, за да достави оръжие на клиента си, стига да му се заплати. Впрочем в интерес на истината ще отбележим, че никой никакви прегради не поставя, доколкото всички описани по-горе събития, протекли в Москва, по никакъв начин все още не са повлияли на руско-ичкерийските отношения.

Нещо повече, тези отношения с всеки изминал ден се изпълват с все по-дълбок смисъл и съдържание. Те дори стават още по-искрени – особено след отстраняването на самонадеяния Руслан Хасбулатов от политическата сцена.

19. Военнопромишлен комплекс. – Бел. прев.

Въпреки че, за да не се дразни Москва и да не се оспорва претенцията на Русия за статута на велика държава, Чечения още не е призната от никого, Грозни едва ли не всеки ден е посещаван от най-екзотични чуждестранни делегации. Заминава си група офицери от турския генерален щаб – долита делегация от ирански нефтопроизводители заедно са афганистански муджахедини, специалисти по разузнавателно-диверсионни дейности. Чести гости на президента Дудаев са всевъзможни делегации от опозицията в страните на ОНД; някои от тях, спасявайки се от преследване в родината им, остават задълго в Грозни, превръщайки република Ичкерия в своеобразна Швейцария на територията на бившия СССР.

Но често идват гости и от Москва. Владимир Жириновски например се „весели“ на рождения ден на президента Дудаев, а генерал Стерлигов пък води с него твърде „конфиденциални разговори“, предупреждавайки го, че скоро – не по-късно от есента на 1994 година, в Москва щял да се извърши поредният държавен преврат: президентът Елцин ще бъде отстранен от властта и арестуван, а може би и публично обесен (за същото съвсем неотдавна са мечтали гласно и Хасбулатовите метежници), и тогава новото национално правителство на Русия тържествено ще потвърди независимостта на Ичкерия. Засега обаче генералът моли за „малко пари“ – за подготовка на споменатия преврат. Дудаев е учуден от факта, че новото „национално правителство“ възнамерява да започне кипящата си дейност за спасяване на Русия с потвърждение на пълната независимост на отцепилите се автономни страни. Но си мълчи и дава исканите пари. За мюсюлманина не е прието да смуцава госта си с неочаквани въпроси и да отказва на молбите му. Гостенин у дома ти – Аллах у дома ти!

Но гости пристигат не само от ОНД, а и от целия свят. Инкогнито идват президенти и вицепрезиденти на могъщи презокеански нефтени чудовища, а и открито влиятелни лица от страните на ОНД и някои субекти на Руската федерация като президентите Шамиев и Илюмжинов. И пред очите на всички на територията на бившия СССР възниква нова Швейцария. Наистина, ако вземем да сравняваме Чечения с Швейцария, то тя ще е Швейцария от времето на Вилхелм Тел – все още много войнствена и не много богата. Но вече с всички заложби за онази уникална държавна организация, която в периода на две световни войни принуждава европейските хищници да се съобразяват с нейния неутралитет...

Фалшиви банкови авизо²⁰, офшорни компании, стремително движение на черни капитали чрез фиктивни фирми и банки в Москва, в

Сибир, в Кипър, в Истанбул – това всъщност е свръхсвободна икономическа зона с напълно естествен криминален оттенък, понеже иначе и не би могло да бъде, доколкото Чечения, за разлика от Швейцария, е обкръжена от всички страни от огромната криминална зона, наречена Руска федерация.

Неслучайно дори един от бащите на „перестройката“ – Александър Яковлев, отговаряйки на журналистически въпрос за мнението му какво е дала „перестройката“ на народите на бившия СССР, казва: „Преди живеехме в политическа зона, сега живеем в криминална.“ Може би в тези думи има и някакво преувеличение, но те вече никак не звучат гротескно.

Многобройните фирми и банки, които не се занимават с търговия на оръжие, редки метали, нефт и газ, почти открито търгуват с наркотици, тъй като е невъзможно да се измисли нещо по-изгодно в страна с рухнала икономика. А и защо да се измисля, когато срещу един вложен долар бързо може да се получат хиляда и да се изпратят тези пари, да кажем, в „Кубанската банка“ на Николай Егоров, за да закупи с тях 30 системи „Град“ и 50 бойни пехотни машини (БМП) в Челябинск, да ги прехвърли в Чечения, за да се препродадат в Казахстан, с уговорката, че се задължава да извършва доставките на своя алуминий не чрез друга фирма, а чрез „ТСС“, която е регистрирана в Монако, но се управлява от Одеса от могъщата международна корпорация „Транс уорлд метълс“.

От Кремъл обаче с все по-намаляващо удоволствие наблюдават ставащото на територията на тяхното „Лесото“ – там изпитват смесени чувства на завист и безсилие, че не могат никак си да повлияят на събитията. Още повече че тези събития протичат на фона на все по-засилващото се настъпление на войнствения ислямизъм, чиито вълни вече са достигнали Ставрополския и Краснодарския край. Тревожно отеква и ехото на продължаващата афганистанска война, преместила се от предпланините на Памир край цялото протежение на бившата граница на Съветския съюз, където изтича кръвта на руските войници.

С още по-голямо неудоволствие и с твърде очевидна завист събитията в Чечения се следят от онези столици, които би било напълно възможно да бъдат наречени братски, ако не пречи спецификата на международните отношения на територията на рухналата комунистическа империя. В Казан президентът Шамиев (бивш първи секретар на ЦК на

20. Платежни банкови документи или известия на кредитни институти за извършени парични операции. – Бел. прев.

компартията на Татаристан), право да си кажем, е планирал именно за Татарию това, което става в Чечения. Но той не притежава свободния авантюристичен полет на мисълта на генерал Дудаев, тъй като Шамиев никога не е бил летец, а като професионален партиен апаратчик не се решава да се изправи срещу своите другари от ЦК на КПСС, познавайки отлично навиците им от личен опит. Поради това, задавайки си напълно резонния въпрос „Защо в Чечения може, а в Татаристан не може?“, президентът Шамиев всеки път стига до отговора: „Чечения е такава неделима част от Русия, каквато е и Татаристан.“

Всички подобни съждения обаче звучат по-скоро като израз на лично мнение на оня, който ги е изказал – какъвто е, да речем, изгоненият от Чечения Доку Завгаев; те не могат да бъдат израз на твърда държавна политика. И същият този Шамиев, комуто е предложено тихо и мирно да се включи в международните афери с нефта и газа, взелът на които все по-яко се затяга в Грозни, искрено се учудва защо на него – на члена на всесилната каста на партократите, започнали перестройката само заради запазването на властта и богатствата си – не му позволяват това, което прави някакъв си безотечествен, допреди три години абсолютно неизвестен генерал. И макар че Шамиев е също (все още в по-малка степен) мюсюлманин, който при това е бил на хаджилък в Мека заедно с бившия първи секретар на Кемеровския обком на КПСС Тулеев, той, президентът на суверенен Татаристан се страхува от исляма не по-малко, отколкото от частите на руската армия, разположени на неговата суверенна територия. Именно поради това и не разбира (а може би и не ги знае) онези задължения, които е поел генерал Дудаев срещу привилегиите, получени след като провъзгласява независимостта на република Ичкерия – **ДА БЪДЕ ОСТРИЯТ ВРЪХ НА МОСКОВСКОТО КОПИЕ В РЕГИОНА.**

След победоносния завършек на операцията в Абхазия на армията на генерал Дудаев не ѝ се удава нова подобна възможност пак да се изяви. Очевидно овладяването на Сухуми от отрядите на Шамил Басаев за мнозина (ако не и за всички) е твърде поучителен нагледен урок. Но на Дудаев с надежди гледат не само неговите естествени съюзници в т. нар. „Конфедерация на планинските народи на Кавказ“, а както изглежда – и естествените му противници от средите на възраждащите се кубански, терски и прочие казаци, които мъчително дълго се отърсват от бутафорната си декоративност. Нали на всички е добре известно, че не може и дума да става за сравнение между планинския и казашкия сепаратизъм, разтърсвал Русия почти през цялата ѝ история още от

времената, когато зад Терек не е имало нито една християнска душа...

Скоро обаче Москва възлага на генерал Дудаев изпълнението на поредната му деликатна задача.

Обстановката сред руините на сгромолясалата се империя се променя с всяка секунда – като във финалния стадий на сражението при Ватерло.

Вгледаме ли се във всички загуби на Москва след разпада на Съветския съюз, ще трябва да си признаем, че най-болезнената от тях е без съмнение загубата на контрола на азербайджанския нефт. От нея повече горчи поради факта, че целият мощен нефтохимически комплекс в Азербайджан е започнат от нулевия цикъл, създаден и разгърнат именно от Русия при съвсем скромното участие на местното население, което на всичко отгоре се обучава в нефтените ВУЗ-ове за сметка на Москва. Затова още когато през 1990 година съветската армия завзема с шум Баку, в нейното нервно поведение, изразило се в безконтролна стрелба по всичко, което помръдва, се чувства тревогата на Москва за своето главно богатство, на чиято база всички московски вождове – от Сталин до Андропов – се се надявали да се доберат до комунистическото утре.

Агонизиращата КПСС, трескаво опитваща се със слабеещите си ръце (и мозъци) да задържи своите несметни богатства, обаче губи контрол над обстановката практически навсякъде, включително и в Азербайджан, където е свален и бяга в Москва кремълското протеже Муталибов.

На власт в Баку идва Народният фронт, начело със „свободно избрания президент“ Елчибей, който веднага се дистанцира от Москва, като предлага огромните нефтени богатства на енергичните западни монополи. На този жест Москва вече не може да не реагира въпреки създалото се впечатление, че по това време тя си има по-важни грижи.

В Азербайджан веднага започва подготовка за държавен преврат. За водач на преврата е избран самозваният полковник Сурет Хюсеинов, някогашен директор на вълнопредачна фабрика, а сега командващ армейския корпус в Карабах. При това толкова блестящо, че отстъпва на слабо въоръжените арменски опълченци почти една трета от територията на страната, за което, както подобава на истински пълководец, Хюсеинов незабавно обвинява правителството на Елчибей.

В един прекрасен ден Сурет Хюсеинов поема от базата си в Гянжа по посока на Баку, който отстои на повече от 150 километра. Начело е „газката“ със самия Хюсеинов, а подире й – два стари очукани на вид

туристически автобуса. Колоната завършва с един танк Т-55 без оръдие. Тръгнаха са за столицата на Азербайджан, за да свалят президента Елчибей. Изпратените срещу „метежниците“ правителствени войски са се разпръснали някъде по пътя. Никой не спира колоната – представители на ОМОН и ГАИ²¹ раболепно козируват и ѝ дават път. А иззад стъклата на автобусите светят белозъби усмивки на фона на черните старателно подстригани бради на доблестните бойци на Шамил Басаев. Те нежно са прегърнали автоматите си, а на главите им, за разлика от паметните дни на сраженията в Абхазия, зеленят ленти. Посветените трябва да знаят, че става дума за воители на Аллага, които никога не съветват да си има работа с тях. Впрочем никой и не се опитва. Президентът Елчибей е откаран в родния му Нахичеван, а на неговото място оттам пристига легендарният Гайдар Алиев, когото, кой знае защо, Москва смята за свое протеже.

Че на кого друго би могъл да бъде протеже бившият шеф на КГБ на Азербайджан, бивш първи секретар на ЦК на Компартията на републиката, член на могъщото кремълско Политбюро и любимец на Брежнев и Андропов?

Ама ядец. Седемдесет и две годишният ветеран на КГБ и ЦК на КПСС съвсем не възнамерява да плува в руслото на московската политика или поне да се съобразява с нея. Той смело продължава нерешително започнатото от Елчибей дело. И предоставя гигантските запаси от азербайджански нефт на империалистическите акули, заделяйки за Русия, като прикаспийска страна, 5 % от бъдещата печалба.

Старият кремълски интригант мигновено е преценил преимуществата на положението си. От руските войски надеждно го прикрива републиката на генерал Дудаев, през чиято територия минава единственият шосеен път от Ростов за Баку и съответстващото му железопътно разклонение. А бившата руска военна Каспийска флотилия вече отдавна е прогонена от базите си в Баку и Каспийск и влачи жалко съществуване в района на Астрахан, без да представлява реална опасност за никого.

Реална опасност за Алиев обаче са други две сили: Армения от запад и Дудаев – от север. Изтласкали азербайджанските войски от Нагорни Карабах и завзели ключовите градове Агдам и Шуши, арменците явно не са склонни да проявяват излишна агресивност, дори и под силния натиск на Москва. Във всеки случай те нямат интерес да организират поредния държавен преврат в Баку. Затъналата в междуособици Грузия,

21. ГАИ – Държавна автомобилна инспекция. – Бел. прев.

която в резултат на Абхазката криза е получила като подарък около 300 хиляди бежанци, също не е опасна. Опасен е само Дудаев, тъй като което и поделение на неговата армия да се озове в Азербайджан, не би срещнало сериозен отпор от деморализираната след карабахските погроми азербайджанска армия (ако това, което е останало от нея, изобщо би могло да се нарече армия).

Но Дудаев е брат по вяра, а старият член на Брежневото Политбюро Алиев по това време вече се е превърнал в най-усърден мюсюлманин – по същите причини, както е и при Дудаев.

Алиев и Дудаев се срещат и се заклеват пред Корана да не си причиняват един другиму вреда, а всичките си сили да насочат против северните гяури в името на великия и милосърден Аллах.

И веднага Азербайджан се превръща в територия, чрез която Чечения се оказва свързана с външния свят – и по суша, и по море. Впрочем и до това време Дудаев няма от какво да се оплаква – той спокойно използва пътищата на Абхазия, а на нефтения терминал в Новоросийск и на пристанището в Туапсе гледа като на своя „де факто“ собственост, макар че „де юре“ те още принадлежат на „Нефтегаз-пром“, чувстваща се не по-малко могъща от самата република Ичкерия.

По това време в Москва, убедили се, че отново са изиграни, решават да свалят Гайдар Алиев и да поставят на мястото му стария добър Муталибов, който се крие от родното правосъдие в първопрестолната столица. И пак смятат превратът да се извърши с помощта на лъжеполковника Хюсеинов при подкрепата на юначния Шамил Басаев, който, както вече сме се уверили, има огромен опит в провеждането на подобни операции.

По всички правила на спецчастите на ГРУ отрядът се съсредоточава в една от своите бази в Шатойски район, там се дематериализира, а се материализира отново в президентския дворец на Гайдар Алиев.

Въпреки че към Хюсеинов Алиев се обръща с малкото му име – Сурет, а пък той го нарича „татко“, двамата, естествено, никак не се доверяват един другиму. Дори и след като Алиев в знак на благодарност, че е отстранил Елчибей, издига самозвания полковник до поста премиер на новото правителство.

Да си премиер при такъв президент обаче е все едно да не означаващ почти нищо в управлението. Или да си нещо средно между референт и старши референт. Алиев е възложил на сина си Сади, който също го нарича татко, да оглавява нефтените комплекси на републиката и да

получава доходите от нефта. Поради това Алиев-баща никак не се учудва, получавайки от Грозни съобщението, че възнамеряват да го свалят.

Но бойците на Басаев така и не се появяват в Баку, метежът, повдигнат от местните ОМОН, е бързо потушен, Сурет Хюсеинов забягва в Русия, а Москва остава, както се казва, само със своите намерения.

Прави се първият истински анализ на поведението на генерал Дудаев. На въпроса защо неговите хора не са подсигурили антиалиевския преврат в Баку, Дудаев отвръща, че Коранът забранява мюсюлманин да вдига ръка срещу мюсюлманин. Такова нещо никога не е било и той не желаел да бъде първият. И го казва така уверено, сякаш неотдавна Иран не е воювал 7 години с Ирак, а Ирак пък на свой ред не е подлагал на клане и разграбване братски Кувейт.

Това поведение на Дудаев, у когото лицемерието се проявява редом с леката подигравка, допълва получената от разузнаването информация, че чеченският лидер се е заклел в брадата на Пророка да не даде възможност на Русия да прокара през територията си нефтопровода от Азербайджан (за да минава през Турция).

Този отчаян опит на Москва поне с едното рамо да влезе в създадения от Алиев „Международен нефтен консорциум“ изважда от равновесие всички в Кремъл.

И възниква съвсем резонният въпрос: а кой изобщо е този Дудаев? Не си ли въобразява той много? И каква е тази независима Чечения?

Разбира се, най-недоволни са бизнеспартньорите на чеченския генерал, справедливо смятащи, че той свлича от тях прекалено високи проценти за посредничество в дейността им, колкото сложна, толкова и незаконна. Особено негодува споменатата вече „Кубанска банка“ в Кипър, занимаваща се с прехвърлянето на руско-казахстански алуминий на Запад с помощта на фалшиви „чеченски“ авизо: според предварителните ѝ разчети става ясно, че доходите ѝ биха се увеличили многократно, ако в Грозни има по-малко алчен и повече сговорчив посредник. Идеалният вариант е в Грозни да се изпрати самия Николай Егоров (в качеството му на заместник например), който да поеме предишните пълномощия на Дудаев.

Дори и президентът на суверенния Казахстан Назърбаев на срещата си с Елцин в началото на лятото на 1994 година изразява известно недоумение с явна нотка на недоволство от факта, че този толкова отговорен пост в Грозни заема някакъв си безотечествен генерал. А в същото време законният претендент за него Доку Завгаев е принуден да се свива в един малък кабинет в дъното на Елциновата администрация.

Впрочем президентът Назърбаев (бивш първи секретар на ЦК на компартията на Казахстан) освен династически има и други, по-земни причини да бъде недоволен от наглото парвеню в Грозни.

Работата е там, че когато става суверенна държава, Казахстан също не „обижда“ Русия, обявявайки за своя собственост военно-космическия комплекс в Барнаул и което е още по-обидно, Карагандинския минно-металургичен комбинат. Това гигантско предприятие, построено с цената на живота на стотици хиляди лагеристи от сталинския Карлаг – конц-лагер, голям почти колкото Европа, би могло практически само да задоволява целия свят с необработена руда и всички видове металургична продукция. Трябва да се каже, че точно този комбинат се превръща в един от основните стимули на суверенизацията за Назърбаев, който бленува охолол живот за сметка на продажбата на различни производни на горещия и студения прокат на Запад.

Обаче скоро тези негови мечти се разсейват, тъй като става ясно, че чистотата на металургичната продукция е крайно ниска – каквато не е била на Запад и през първата половина на миналия век. Поради това тя е и абсолютно неконкурентоспособна на западния пазар. (Също както и украинското жито, от което, шантажирайки Русия, са се надявали да го ударят на живот самостойниците²² в Киев.)

За спасяването на положението в Казахстан спешно заминава от Москва бившият министър на металургията на СССР, а понастоящем ръководител на мощната корпорация „Росчермет“ Олег Сосковец. Някога Сосковец, който е роден и израснал в Казахстан, е бил директор на Карагандинския комбинат, а Назърбаев по същото време е там парторг. В Алма Ата пристигналият Сосковец получава длъжността министър на промишлеността на Казахстан с ранга на заместник-премиер.

Това става още през февруари 1992 година, когато огромният комбинат е вече на границата да спре да работи и са нужни радикални мерки за неговото спасяване. Производството му, съобразено с робския труд на лагерниците от времето на победното шествие на неразвятия социализъм, се намира на равнището на каменния век; то е трудоемко и извънредно мръсно от екологична гледна точка, но затова пък е най-евтиното на света, тъй като за заплати на работниците се изразходват толкова малко пари, че дори е срамно да се говори за тях на всеослушание. Пък и те от януари 1992 година не се изплащат, така че най-скъпото в света производство минава гратис.

22. От укр. – самостойните, независимите. – Бел. прев.

Едновременно със Сосковец в Казахстан се появява и вицепрезидентът на вече споменатата компания „ТСС“ Лисин, който през съветско време е бил заместник на Сосковец в минно-металургичния комбинат. Осигурил си подкрепата на две правителства – руското и казахстанското, – Лисин бързо финансира производството и успява да постигне непрекъснатия му пласмент срещу правителствено разрешение дейността му да обхване и металургичните гиганти в Сибир.

А това се прави по смешно прост начин. Парите, получени по фалшиво авизо, се изпращат чрез Грозни в банката в Кипър, където се изпират, а сетне заминават за Сибир и Караганда. А оттам вече не е известно къде потъва продукцията, включваща стотици тонове дефицитен алуминий, обръщани в долари, които на свой ред изчезват в Москва, Алма Ата, Грозни и разните чудновати банки на Запад.

Размахът на далаверата е такъв, че още през октомври 1992 година Сосковец и Лисин се завръщат обратно в Москва, където първият за начало заема своя предишен и както външно изглежда, твърде скромнен пост на председател на Комитета по металургия.

Размахът на извършваните операции се разширява всеки ден, но делът на президента Назърбаев става все по-малък и с всеки месец устойчиво следва тази тенденция. А се получава така, защото големият процент от общата печалба остава в Грозни, където Дудаев възнамерява още да го вдигне.

В Москва недоумяват: защо са му на генерала толкова пари и изобщо какво прави с тях? Та нали всичко необходимо, за да не умира от глад населението на република Ичкерия, периодично и безплатно се получава от Русия, на която от време на време той се отплаща с обиди и заплахи.

Недоумението нараства още повече, след като става ясно, че Чечения вече съвсем не е нужна за изпирането на мръсни и фалшиви пари. Това сега може да се прави с голям ефект – без никакви комисиони и посредници – и в самата Русия, където прането на капиталите на международните и собствените аферисти не се смята за криминално наказуемо деяние.

В борбата с фалшивите банкови авизо като правило винаги не достигат „улики“ и дори невъзвръщането на кредитите изключително трудно може да се класифицира като престъпление.

Така че всичко би било от хубаво по-хубаво, ако в страната не цари разгулт на демокрацията в онази единствена сфера, където тя (демокрацията) е истински възможна и ефективна – в пресата. Средствата за

масово осведомяване отдавна разнищват историята с фалшивите авизо, съмнявайки се, че това е чисто чеченска инициатива, нужна едва ли не само за да се заплащат банкетите на генерал Дудаев. Разюжданите медии увличат след себе си редица следователи от прокуратурата и МВД, а дори и някои идеалисти от ФСК. Но тръгнали по следите на фалшивите банкови документи, те много бързо забиват нос в стените на древния Кремъл и стреснати спират.

Ех, къде са онези стари, добри времена, когато никой не би посмял и да гъкне, сякаш се намира на закрито заседание на ЦК на КПСС!

Носталгията по онова време обаче е приглушена поради безграничните възможности на днешната действителност. Но пък създава илюзията, че би могло да се съчетае най-доброто от двете епохи – миналото и настоящето.

Едва ли може да се твърди, че не са правени опити за разбирателство с Дудаев. Като се започне с Жириновски, при него ходят безбройни емисари, но упоритият планинец си държи на своето и даже обещава да повиши процентите, заплашвайки в противен случай, че ще разобличи московските си съдружници. Москва отвръща със засилване на антидудаевската и античеченската кампания. Със същото ѝ отвръща и Чечения но това засега не се отразява на деловата им активност, ако подминем факта, че и двете страни вече са затънали в нея като тресавище.

Москва от средата на 1994 година вече никак не прилича на Москва от 91-ва и дори от 93-та година. Макар че оттогава е изтекло съвсем малко време, сега всеки е забравил онези дни, когато президентът Елцин и неговият верен Коржаков пътуват за работа с тролейбус (или с „Жигули“) или пък когато от Василевската височина призовават народа на борба срещу Хасбулатов, който на свой ред се опитва да пробута чрез Върховния съвет „импичмънта“ на Борис Елцин, а тълпата от противници на президента иска публичната му екзекуция или, в най-добрия случай, прогонването му в Израел.

Сякаш от онези дни е минала цяла геологическа епоха. Когато сега президентът се появява някъде, то ще е непременно с брониран автомобил, напомнящ атомна подводница, поставена на колела. Неговата лична охрана, оглавявана от генерал Коржаков, скочил до този чин направо от майор, вече наброява почти 40 хиляди специално обучени офицери. Двойно повече от знаменитата охрана на персийския шах Абас и десет пъти – от охраната на другаря Сталин. Но той рядко се появява публично и из Москва са плъзнали мрачни слухове, че личната охрана държала изкъсо държавния глава и от името на президента страната сега

управлявал генерал Коржаков.

Двете камари на парламента все още заседават и все още пресата свободно гърми, а електронните медии бълват потоци от информация на всякакви теми. Но някаква мрачна сянка е паднала над страната, в която се шири многопластова слободия, икономиката и финансовата система се намират в пълен хаос, а никой не знае къде и на какво равнище се вземат държавните решения.

След разпада на съветската империя, изтеглянето на съветските войски от Източна Германия и Прибалтика и краха на държавната идеология натрупалата се за 70 години комунистически режим агресивност настоятелно търси някакъв изход. Тази страшно действена агресивност, от десетилетия (ако не и от векове) насочвана все към Запада, след позорния развал и пълната ѝ катастрофа там още повече е нараснала и като побесняло чудовище се мята из страната, търсейки изход и приложение. Манипулирайки почти всички процеси в повалената и фактически неуправляема страна, глобалните геополитически сили бавно, последователно и настойчиво я обръщат с лице на юг – дано повече никой в Европа и Америка не си запущва ушите при рева на двигателите на десетките хиляди руски танкове край Елба.

Точно това глобално обръщане, подсилено от най-неочаквани източници (като книгата на Жириновски „Последен скок на Юг“), каноната, чуваща се откъм таджикистанската граница и от всевъзможните кавказки фронтове, нарастващата антикавказка пропаганда, както и печалната участ на отрязания от Русия и постепенно превръщащ се в неужно желязо Черноморски флот посочват направлението, вектора на неудовлетворената активност.

А поредичата твърде странни терористични актове, периодично извършвани на летището край Минерални води, където чеченците пленяват автобуси със заложници, нагорещяват общественото мнение до степента на жажда за възмездие. Дали тези чеченски терористи са обикновени криминални престъпници, завербувани от ФСК (както твърдят дудаевските източници), или са агенти на Дудаевата служба за сигурност, за което постоянно намекуват правителствените източници в Москва, не е толкова важно. Те своята работа са си свършили, след като векторът на руската агресивност вече се насочва в южно направление и опасно се придвижва срещу вектора на чеченската ненавист.

Събрани накуп, към средата на 1994 година гореописаните събития

карат всички в Кремъл да стигнат до единодушното мнение, че режимът на генерал Дудаев в Чечения трябва да бъде ликвидиран.

Тази постановка на въпроса е гледна точка дори и на не толкова агресивни политици, тъй като агресивните политици са склонни да смятат, че трябва да се ликвидира не само режимът на генерал Дудаев, а и самата Чечения. Инак неизбежно ще се появи някой нов Дудаев – още по-умен и по-хитър от сегашния.

За щастие в средата на май 1994 година, когато този въпрос за първи път влиза в дневния ред на Съвета за сигурност към президента на Русия – един абсолютно противоконституционен орган на личната власт на Борис Елцин – все още никой не мисли сериозно за война.

Обсъжда се възможността за лична среща между Елцин и генерал Джохар Дудаев.

Повечето съзнават, че Русия и без това се намира по всички показатели в прединфарктно състояние, та само това ѝ липсва сега – да започне някъде война. А особено пък на собствената си територия.

Поради това за най-разумно се смята решението да бъде провокирана гражданска война на територията на самата Чечения, като се окаже морална, финансова и по възможност (именно – по възможност!) военна помощ на антидудаевските сили. Разбира се, има се предвид помощта с оръжие и боеприпаси.

И само това.

Но всемогъщата Орис вече владее нещастната страна против нейната съдба.

Без да се впускаме в подробности, само ще отбележим, че точно по това време зад кулисите на политическата сцена отново се появява Руслан Хасбулатов. Освободен от затвора по т. нар. Думска амнистия и предупреден, че незабавно ще го върнат зад решетките, ако възнамерява пак да се занимава с политика, Хасбулатов изнемогва на стария си професорски стол, лишен от власт, от петолъчка, от привилегиите си и много други неща, с които той е привикнал, обявявайки се за „глава на представителната власт“. Сега професорската длъжност, от която някога се е озовал във Върховния съвет на РСФСР, му изглежда съвсем жалка и нищожна. Той опитва да се поразвлича с писането на, както на него му се струва, невиджано умни книги, но това бързо му доскучава, понеже, ако използваме думите на Владимир Жириновски, „соковете на неговия мозък“ работят само за възвръщането на предишното положение и власт. Та него така грубо са го съборили долу, точно когато до самия

връх му е оставал някакъв си половин вершок²³, а той вече е изпращал ревящата от възторг и ярост тълпа да шурмува Кремъл! Мисълта за това изгаря сърцето на експикера и трескаво търси пътища и възможности за ново изкачване на „сияйни висоти“.

Обстановката сама подсказва на Хасбулатов най-простия и най-къс според него път, макар и към частично възстановяване на миналото си величие. Този път естествено отново минава през Чечения.

За целта е достатъчно да бъде свален генерал Дудаев – нещо, което според Хасбулатов не е чак толкова трудно, тъй като фактически самият той е издигнал генерала на най-високото място. После ще се самообяви или за президент, или за председател на разгонения от Дудаев Върховен съвет на Чечения и ще потвърди пълната си лоялност към Москва, което пък автоматично открива пред Хасбулатов пътя към Съвета на федерацията – горната камара на руския парламент. А там вече би могъл да избути от креслото му хитрия, но не много умен спикер Шумейко, да подчини камарата на волята си и както се казва, да започне всичко отначало.

Узнал, че сега в Кремъл са много загрижени за положението в Чечения, Хасбулатов използва запазилите се стари свои връзки във висшите коридори на руската власт и скромно предлага услугите си, като прилага и не много сложен план за предстоящите действия.

Възползвайки се от авторитета си на „общопризнат лидер в Чечения“, Хасбулатов провокира въстание на чеченския народ против диктаторския режим на генерал Дудаев, сваля го и установява промосковско правителство, начело на което застава сам и влиза в крак с нова Русия – в славния ѝ поход към нейното бъдещо величие.

В интерес на истината трябва да се отбележи, че във всеки кремълски кабинет има по десет души умници от сорта на Хасбулатов. Предложената от бившия спикер методика за изход от чеченската криза, за чийто автор, кой знае защо, той смята себе си, не е нищо друго освен плагиат. При това – безсрамно копиран от класиците на класическия комунизъм Ленин и Сталин, които с успех използват подобна методика далеч преди да се е появил на белия свят Руслан Хасбулатов. И понеже спикерът и кремълското ръководство са преминали през една и съща политическа школа, всички прекрасно познават тази методика, неведнъж прилагана – от войната с Финландия през 1939 г. до войната в Афганистан –

23. 1 вершок = 44 см. – Бел. прев.

и то без Хасбулатов.

Нещо повече, самото име на Хасбулатов предизвиква у всички в Кремъл – и на първо място у президента – нервно потръпване на устните и веждите им. Борис Елцин например изобщо не търпи в негово присъствие да се споменава името на бившия му съратник във Върховния съвет на РСФСР в какъвто и да било контекст. Когато след арестуването на Хасбулатов през октомври 1993 година представят на президента като трофей знаменитата лула на спикера, с която той се опитва да си създаде образ, напомнящ макар и отдалеч на другаря Сталин, Борис Елцин я трясва о стената и доволен се размива, че се е пръснала на парчета.

Обаче в политиката, както умно е забелязал Пит, няма нито вечни приятели, нито пък вечни врагове. Всичко зависи от интересите на момента. И в Кремъл започват да действат по знаменитата методика, авторството на която спикерът се опитва да си припише. Създава се т. нар. Чеченско правителство на националното спасение, начело с извадените от кремълския нафталин Автурханов и Хаджиев, които едва ли би могло да бъдат наречени дори и авантюристи. Дотолкова са безгласни тези марионетки и така нищожни и смешни изглеждат, че от пръв поглед е ясно – те са абсолютно неприспособими за онези смъртоносни игри, където се предполага, че ще бъдат използвани.

В помощ им придават въоръжените формации на двама изпечени престъпници – Лабозанов и Хантемиров, изгонени навремето от Дудаев заради пристрастеността им към въоръжено разбойничество и подкупи. Бойните им отряди, също толкова недисциплинирани и буйни, колкото техните предводители, абсолютно нищо не представляват от военна гледна точка, тъй като умеят само да тероризират местното население. Но Кремъл няма кого друго да изпрати в Чечения.

И въпреки че по това време авторитетът на генерал Дудаев, който заради предходните бурни събития все не намира време да се заеме с вътрешните проблеми на републиката, донякъде е помръкнал сред някои слоеве на населението, пришълците от Москва, настанили се в Надтерекския район, не предизвикват никакъв ентузиазъм у чеченците.

А страхливите рейдове на отрядите на Лабозанов и Хантемиров през Терек с техните нищожни резултати могат да предизвикат в Грозни по-скоро раздражение, отколкото някакво сериозно опасение. Макар че Дудаев несъмнено е разбрал – започнала на думи, както обикновено прави – недодялано и неумело, сега Москва преминава към действие.

Няколкото сблъска на отрядите на Лабозанов с части на генерал Дудаев обаче дават възможност на Руслан Хасбулатов да се обяви за миротворец и в качеството си на такъв да замине за Чечения, за да разбере обстановката на място и да доложи в Кремъл, където него засега все още не го допускат.

Завърнал се в Москва, Хасбулатов е приет от шефа на администрацията на президента Филатов и от началника на охраната генерал Коржаков. И двамата са стари и добри познати на бившия спикер. Филатов е започнал като заместник на Хасбулатов, а с Коржаков той също се е срещал неведнъж през „медените“ дни на своето змийско съзряване в пазвата на президента Елцин.

От доклада на Хасбулатов лъха нескрит оптимизъм: режимът на Дудаев преживява най-дълбока криза. Фактически генералът не контролира нищо и никого извън двореца си в центъра на Грозни. Старейшините и армията са недоволни от него. Дудаевските незаконни формации не са способни да дадат достоен отпор дори на лошо въоръжените и още по-лошо обучени отряди на Лабозанов и Хантемиров (и двамата вече произведени в полковници от руската армия). И ако Кремъл се съгласял да предостави на опозицията (така официално се назовава грубо скалпената от Москва банда) петнадесетина танка (разбира се, с екипажите им), още толкова бронетранспортъори (БТР) и бойни машини (БМП), а също и звено самолети и вертолети за огнева поддръжка, сигурно е, че към края на ноември от дудаевския режим ще остане само спомен.

Данните на Хасбулатов почти изцяло съвпадат със сводките, представени в Кремъл от Федералната служба за контраразузнаване и Главното разузнавателно управление. Затова, преодолели досегашната си неприязън към него, там решават да се съгласят с доводите му. В края на краищата никога не е късно, ако се наложи, да го смажат като муха. Но нека сега да вади кестените от огъня.

От този момент в официалните сводки започват да се появяват твърде странни изрази като „танковете на опозицията“, „самолетите на опозицията“, понякога наричани „самолети с неустановена принадлежност“, а и също така вертолети за огнева поддръжка. Самолетите извършват нападения над Грозни, но кой знае защо, непрекъснато се стремят да уцелят със запалителни бомби и ракети Националната банка на република Ичкерия и нейното Министерство на финансите. И всеки път Министерството на отбраната на Русия дава клетвени заявления пред цял свят, че не знае откъде са се взели самолетите и вертолетите, с които разполага „дудаевската опозиция“ и че те нямат нищо общо с руските

Военновъздушни сили.

Тези заявления се правят лично както от самия министър на отбраната Грачов, така и от главнокомандващия ВВС Дейнекен, но и от по-дребните чиновници. На въпроса на един кореспондент: „Откъде се е снабдила със собствена авиация чеченската опозиция“, с присъщата си войнишка откровеност генерал Грачов отвръща: „Откъде да знам!“

Между това на 24 ноември от уседналия в селището Толстой-юрт Хасбулатов се получава донесение, че всичко е готово за шурма на Грозни и свалянето на режима на Дудаев.

И още вечерта на 25 ноември всички руски средства за масово осведомяване разпространяват новината, че след кратка артилерийска подготовка „танковете на опозицията“ са нахлули в Грозни и плътно се приближават към президентския дворец. Настъплението на опозицията се поддържало с „точкови“ удари на „нейната авиация“. Намиращите се в Грозни телевизионни оператори показват горящата сграда на Националната банка, отбелязвайки при това, че местонахождението на генерал Дудаев е „неизвестно“, тъй като завзетият от отряда на Лабозанов президентски дворец се оказал празен. Същото потвърждава от телевизионния екран и Автурханов, който се намира на 60 километра северно от Грозни.

Всички в Кремъл облекчено въздъхват, а Сосковец, който отскоро е вицепремиер, отлита на следващия ден за Япония по важни държавни дела. Преди полета той научава от референта си, че според последните сводки на ФСК Дудаев, изглежда, е убит.

През целия ден средствата за масова информация предават какви ли не глупотевини: за окаяното положение на Московския балет върху лед, закъсал в САЩ поради липса на пари за билети за връщане, за възстановяването на монашеското житие в Новодевическия манастир, за изгорелия „Хопра“ с неговия краснодарски чай и др. под. На телевизионните екрани депутатът Маричов показва пред заседание на Думата порносписание със снимка на Владимир Жириновски, който слага знаменития си каскет на главата на гола девица. Маричов доказва, че това е фотомонтаж и успява да накара депутатите от всички фракции да си купят списанието, тъй като точно то пълнело вестникарските павилиони на Думата.

И чак в края на деня пристига съобщението за пълния разгром на „силите на опозицията“, която неизвестно защо е дала на Москва обратна информация – за своята блестяща победа. По улиците на Грозни

догарят 14 улучени руски танка, а в плен на Дудаев са попаднали 70 руски военнослужещи. И за да не се усъмни някой, показват пленените руски офицери и войници по телевизията. Те бързо са разпознати от съпругите и майките си, които нахълтват в Думата да търсят правда от министъра на отбраната генерал Грачов. Намират го и го притискат в ъгъла на един от коридорите на правителствената сграда.

Генералът, както винаги, е бодър. Устните му се кривят в снизходителна усмивка на професионалист, принуден да коментира достойна за съжаление работа на любители. След като напълно отрича, че попадналите в плен имат нещо общо с руската армия, министърът на отбраната признава, че „от тези събития изобщо малко се интересувам“. Бил видял нещо по телевизията и толкоз.

Всичко това било страшно непрофесионално. Та кой още, какъв глупак, извинете, вкарва танкове в града? Да бях аз – продължава генералът, – там бих въвел ред „ЗА ДВА ЧАСА С ЕДИН ДЕСАНТЕН ПОЛК.“

Междувременно генерал Дудаев е заявил пред пристигналите в Грозни представители на почти всички руски осведомителни агенции, че ако в срок от 72 часа Русия не признае пленените офицери и бойци за свои военнослужещи, те ще бъдат разстреляни. Неразбория в обстановката привнася и миротворецът Хасбулатов, призовал да се евакуират всички деца от Грозни, понеже градът щял да бъде подложен на масиран удар от въздуха.

През този ден президентът Елцин и без това е в много лошо настроение заради провала на поредния опит за преврат в Баку. Там са започнали масови арести на заподозрени, а Сурет Хюсеинов е търтил да бяга.

Понеже вербовката на офицери и войници за „чеченската опозиция“ е била възложена на ФСК, в Кремъл незабавно извикват шефа на контраразузнаването Сергей Степашин. В този момент Степашин се занимава с много важен проблем. Той е дал под съд Жириновски, който публично е обвинил директора на ФСК, че бил платен агент на американското ЦРУ и израелската служба Мосад. Подавайки искова молба в Соколничкия районен съд на Москва, шефът на контраразузнаването настоява като компенсация за нанесената обида върху „честта и достойнството“ си да получи 300 милиона рубли.

Озовал се при президента и научил сензационните новини от Грозни, Степашин не може да измисли нищо по-добро, освен да каже, че хората му, вербували офицери и войници от краймосковските поделения,

са получили тяхното уверение при никакви обстоятелства да не се предават в плен. А ако пък попаднат в ръцете на дудаевци, да речем, в състояние на безсъзнание, те естествено няма да обелят нито дума.

Шефът на ФСК подчертава, че всички без колебание са подписали такива декларации срещу 2 милиона рубли, тъй като в частите си от три месеца не били получавали заплата и нямало как да изхранват семействата си. Но ако някой от тях наруши споразумението, съгласно действащото законодателство той ще бъде подведен под отговорност, включително и съдебна.

Президентът никак не възприема подобни юридически витиеватости. Изругал наум стария си приятел Хасбулатов, на който, както сега разбира, не бива да се поверяват и най-прости задачи, Елцин заповядва да се връчи на Дудаев официален ултиматум – за да си измие лицето на фона на нарастващия скандал. Текстът на ултиматума е съставен веднага.

В него се казва, че поради опасността от въвеждане на извънредно положение и произтичащите от това мерки, на генерал Дудаев се предлага в срок от 48 часа да прекрати огъня, да освободи всички пленници и да разпусне своите незаконни въоръжени формации.

За да придаде по-голяма важност на ултиматума, президентът изиска да се състави проект на указ за призоваването на действителна военна служба на няколко категории офицери от запаса. В края на съвещанието решават, че за всичко е виновен Хасбулатов, който се е оказал един „дърдорко“. Впрочем президентът уверява присъстващите, че винаги е знаел това – още когато предлагал Хасбулатов на своето място за председател на Върховния съвет.

„Дошло е време – дълбокомислено казва президентът, – да се заемем сериозно с този проблем.“ По негова заповед е подготвен проект за секретен указ, който той възнамерява да подпише утре – на 30 ноември, а днес да се обсъдят някои детайли. Всички с готовност приемат предложението му.

Съгласно Конституцията, гарант на която е самият президент, той няма право да издава никакви секретни заповеди. Никакъв указ не може да има юридическа сила, ако не е обнародван. Но кой ли и кога в Русия е придавал значение на такива процесуални дреболии? Русия е велика страна и трябва сама да решава проблемите си, а не да ги поверява на разни авантюристи като Руслан Хасбулатов. Още повече, че след вечерашния разгром в Грозни за местонахождението на миротвореца Хасбулатов няма никакви сведения.

Обаче както е обещал миротворецът Хасбулатов, точно в 15 часа и 10 минути местно време над Грозни се появяват шест щурмови самолета от типа СУ-27 и започват да бомбардират центъра на града, където се намират банката и министерството на финансите.

Дудаев тъкмо в този момент дава интервю пред кореспондент на Би Би Си. Англичанинът живо се интересува как президентът Дудаев възнамерява да реагира на ултиматума на президента Елцин?

Генералът се кани да отговори, когато над Грозни се разнасят взривовете на бомби и ракети. „Това е само предупреждение – усмихва се Дудаев. – Повярвайте ми, СКОРО ЩЕ ЗАПОЧНЕ НОВА КАВКАЗКА ВОЙНА.“

Малко по-късно в Москва секретарят по печата при президента Елцин Вячислав Костиков съобщава пред събраните на брифинг кореспонденти, че бомбардиращите Грозни самолети не са „руски“. „Но чии са тогава? – недоумяват журналистите. – Американски ли?“

А лъжата, набързо облякла маскировъчна униформа, вече марширува из страната. В това време за себе си напомня Михаил Горбачов, чиято фондация прави специално изявление с призив за преки преговори с Дудаев и отказ от силово решение на проблема. „Ще имаме ли очи – пита бившият президент на СССР – да гледаме на себе си като на миротворци някъде по света, ако у дома не можем да минем без война?“

През това време пълномощникът по правата на човека при президента на Русия, знаменитият в миналото дисидент Сергей Ковалъов отчаяно полага усилия да организира преки преговори между Елцин и Дудаев, убеден, че само по този начин може да се реши проблемът за руско-чеченските отношения. Но Ковалъов няма контакт с президента и действа чрез помощника на Елцин по въпросите на сигурността Юрий Батурин.

Идеята за такава среща витае във въздуха още от началото на лятото, но някак си все не успяват да я организират. По този повод шефът на администрацията на Елцин Борис Филатов въздъхва и казва: „Ето че Дудаев пак се изказал по нелицеприятен начин за нашия президент. Борис Николаевич е много обиден. Поради това срещата не може да се състои. Борис Николаевич просто не е на себе си.“

По това време в администрацията на Елцин царят такъв ред, наложен от началника на неговата служба за сигурност генерал Коржаков, че

никой не би дръзнал да повтори на глас тези „неласкави мнения“, с които президентът на Чечения е извадил от равновесие президента на Русия. Кабинетите на всички тук се подслушват чрез някакви „дяволски американски бръмбарчета“, а изтормозените и изнервени всевъзможни съветници, помощници, консултанти и референти даже помежду си общуват чрез бележки, които веднага се изгарят като в шпионските филми от средата на 30-те години.

Много по-късно се разчува, че Дудаев упреква руския президент в непомерно пиянство и изразил съмнение, че той изобщо е способен да преговаря с някого, понеже вече ще се е нарязал до невъзможност адекватно да възприема реалността. Цяла Русия и цял свят се подсмивали над известния епизод, когато президентът на Русия бил толкова пиян, че не можел да излезе от самолета за срещата си с министър-председателя на Исландия. Наложило се вместо него на нея да отиде нашият стар приятел Сосковец... Дали наистина го е казал – трудно може да се отговори. Планинците и особено чеченците са изключително вежливи и деликатни хора. Едва ли генерал Дудаев би си позволил подобна грубост. Още повече, че той най-много е заинтересован от такава среща.

Не е изключено тези „неласкави изказвания“ да са скалъпени в някой от многобройните аналитични центрове, намиращи се под крилото на генерал Коржаков. Нали именно той настоява въпросът да бъде решен със сила, понеже като твърд държавник откровено смята, че само една малка победоносна война (дори да е на собствена територия и срещу собствения народ) би могла да издигне съвсем помръкналия имидж на Русия в ролята ѝ на велика държава. Същевременно така ще се повдигне и устремият се към нулата рейтинг на президента Елцин. А това е важно, тъй като още не е ясно ще успеят ли или няма да успеят да избегнат поредните президентски избори през 1996 година.

А 1994-та вече е към края си и времето лети със скоростта на светлината.

Впрочем планове на генерал Коржаков са значително по-обширни и той ги е оформил в поредната си докладна до президента, която възнамерява да му връчи в най-скоро време.

Ако някой би казал на генерал Коржаков, че в случая неговата роля се свежда само до това – да бъде проводник на разработената не в Русия политика на извъртането на страната с „фронт на юг“, той дори няма да схване за какво става дума.

Такава е нашата служба за сигурност!

Тя очевидно е изцяло предназначена да наказва всички за „неласкави изказвания“ (или както се е казвало едно време – за „непристойни думи“) по адрес на държавата. И нищо друго не вижда. А може би наистина е прав Владимир Жириновски, който всекидневно истеризира в Държавната дума, че цялата наша служба за сигурност, включително и многобройните ѝ аналитически и изследователски центрове, била набъркана с агенти на ЦРУ и Мосад?!

Както и да е, но денят 30 ноември 1994 година започва с нападение то на „неруските“ шурмоваци на летището в Грозни, където се намират личният авиолайнер на Дудаев и няколко учебни самолета на военно-въздушните сили на Ичкерия.

Самолетите са повредени или унищожени.

„Поздравявам вас и ВВС на Русия за постигнатото господство във въздуха на небето над Ичкерия. Ще се срещнем на земята“ – гласи телеграмата на Дудаев, изпратена до главнокомандващия руските ВВС генерал-полковник Дейнекен.

Главнокомандващият незабавно свиква пресконференция, на която изразява недоумението си от поредната фриволност на Дудаев. „Нито един руски самолет – казва тежката си офицерска дума генералът – не е задействан в събитията в Чечения.“

Откъм журналистите се чува дразнещ смях. Но чии са все пак самолетите, които бомбардират руска територия и се чувстват толкова сигурни в небето на Русия? Нали Чечения е част от Русия! Къде гледат тогава прехвалената служба ПВО²⁴ и президентът?

А колкото до президента Елцин, той сега преглежда текста на своя секретен указ за „възстановяване на конституционната законност в Чечения“. След няколко часа предстои съвещание на Съвета за сигурност, на което се предвижда изслушване на аналитичната докладна записка, подготвена от генерал Коржаков, а също и на министъра на отбраната, на директора на службата за контраразузнаване, на министъра по въпросите на националностите и още ред други отговорни ръководители.

В Кремъл вече никой не забелязва, че са започнали да говорят за Чечения като за чужда държава, срещу която се готви агресия.

Сбирката на Съвета за сигурност обаче се отлага заради спора дали да бъдат поканени на нея „спикерите“ на двете камари – Рибкин и Шумейко, известни със своята дърдорковщина. Взима се решението засега

24. ПВО – Противовъздушна отбрана. – Бел. прев.

да не ги канят, а само да бъдат информирани по-късно „на ухо“.

А извън кремълските стени бушуват демократичният печат и електронните средства за масово осведомяване.

„Ничии пленници от ничия страна!“ – крещят вестникарските заглавия. – „Русия за пореден път предаде своите войници!“ На телевизионните екрани се виждат начумерените, небръснати лица на руските военнослужещи, охотно даващи показания пред всеки, който ги разпитва. Сипят се звания, фамилии, номера на войскови части, имена на вербовчици, подробности за заплащането. Налице е крупен провал на поредната операция, проведена съвместно от армията и ФСК.

Председателят на комисията по отбраната при Думата Сергей Юшенков оповестява, че възнамерява утре да лети с група депутати за Грозни с цел да бъдат спасени от разстрел поне част от пленените руски войници.

А над двореца на президента в Грозни се развява бойният зелен флаг на република Ичкерия, украсен с озъбена вълча глава.

Вълкът – турският символ на свободата и независимостта – е подарен на Дудаев от негови почитатели от организацията „Сивите вълци“ по време на визитата му на остров Кипър през 1993 година. Там той се е озовал, за да съгласува някои действия с „Кубанската банка“ на Николай Егоров и да уреди паричните си въпроси с „московските концесионери“, които са влезли в задънена улица. „Вълкът“ му се харесва. „Ако някога ви потрябвам – казва Дудаев на кипърските турци, – повикайте по вълчи. Ето така: у-у-у-уу!“

Пред стените на двореца с гола шашка в ръка се е вцепенил във войнствен танц белобрад потомък на шейх Мансур: „Победа или смърт, да ни чуе Аллах! Победа или смърт, да ни помогне Аллах!“

Старци с папахи²⁵ и черкезки²⁶ танцуват около него – кой със сабя, кой с тогя в ръка. А тълпата на площада скандира: „Хазават! Хазават! Хазават!“²⁷ Из двореца на Дудаев важно крачи пристигналият от Афганистан учен богослов Хабибула – ветеран от войната срещу съветската армия. На врата му виси лека картечница, а в ръцете си държи Корана. „Дълг на всеки правоверен е – възкликва той, сякаш е застанал на минарето – да убива неверниците! Тъй като, както е казал великият Абу ал

25. Папаха – калпак. – Бел. прев.

26. Черкезка – горна дреха на кавказците. – Бел. прев.

27. Хазават – „Свещена война“ на мюсюлманите срещу немюсюлманите в Кавказ и Османска Турция. – Бел. прев.

Мауди, вярата се изпитва в Джихад²⁸.

Самият Дудаев се съвещава със своя началник-щаб Масхидов, бивш полковник от съветската армия, служил също в Прибалтика. Върху бюрото в президентския кабинет са разгнати стратегически карти. Дудаев е с елегантна пилотка и в маскировъчна униформа, изпод която се вижда белоснежна риза с вратовръзка. Не така елегантен, Масхидов носи национален овчи калпак и боен комбинезон. По картата пълзи ръка с молив.

По сведения на разузнаването Москва вече се е решила на война. На летищата в Ставрополския край и в Моздок един подир друг се приземяват тежки транспортни самолети с войска. Към границите с Ичкерия се придвижват бронетанкови колони. Едва ли цялата тази демонстрация, която изисква много средства, е замислена само за да ни изплашат и да станем по-отстъпчиви. Нахлуването ще се извърши в рамките на следващия месец. Но кога точно – това ние ще научим от нашите източници в обкръжението на генерал Грачов.

Нахлуването може да се извърши от три посоки. Най-вероятно ще започне едновременно от Надтерекския район, от Ингушетия и от територията на Дагестан. Очевидно главната им цел ще бъде да овладеят и да удържат стратегическото шосе Ростов – Баку и някои ключови населени пунктове по това трасе – като Самашки и Чечен-Аула. Същевременно ще блокират Грозни. „Или ще го шурмуват“ – предполага Дудаев. Масхадов със съмнение клати глава. Генерал Грачов все пак не е идиотът Лабозанов! Той няма да хвърли танковете си в големия град с почти половинмилионно население, по-голямата част от което са руснаци. Ако в Москва правят пореден опит да се покажат като велика държава чрез унищожението на чеченския народ, самата логика трябва да им подсказва, че от тях се иска повишена загриженост и внимание към руското население на републиката, съсредоточено най-вече в Грозни и Гудермес.

На теория всичко изглежда напълно логично. Нито Дудаев, нито Масхадов допускат, че руските войски, попаднали в поставените им капани, ще използват на собствена територия – за каквато те смятат Чечения – всички средства за масово поразяване (засега все още без ядреното), които Русия е натрупала за бъдещата си война със Съединените щати и техните съюзници в борбата за световно господство. И че по този начин ще положат усилия моретата от кръв да прикрият ужасяващата

28. Джихад – арабското название на „свещената война“. – Бел. прев.

некадърност на своите генерали и пълната липса на бойна подготовка у войниците.

А това означава, че те слабо познават потенциалния си противник, с когото възнамеряват да воюват.

За разлика от своя президент населението на Чечения се подчинява изключително на собствената си историческа памет или, ако се изразим на съвременен език, на „генната информация“ и съвсем не споделя оптимизма, обзел двореца на Дудаев. От момента, когато през втората половина на XVIII век на бюрото на всеруската императрица Екатерина II ляга за утвърждаване първото „Ръководство по изстребване на чеченците“, това население отлично знае какво го чака в случай на поредно нахлуване на руските войски. Започналите „точкови“ бомбардировки на Грозни от тайнствените „самолети на опозицията“ вече са им показали, че се потвърждават техните най-лоши опасения.

Нито генерал Ермолов, нито генерал Барятински²⁹, нито дори специалните войски на НКВД на другаря Сталин не са разполагали с авиация. Потокът от бежанци нахълтва в Ингушетия, Дагестан и Северна Осетия. Чеченското население на Грозни се евакуира при роднини в селските райони. В Чечения всички са роднини и родовите връзки там се издигат в култ.

Но двестахилядното (по най-скромни пресмятания) руско население на Грозни няма къде да бяга, няма при кого. Изтормозено и унижено през трите години на управлението на Дудаев и от своя неясно определен статут, плашено от разпространяваните от Москва слухове за неизбежно клане и/или масово изселване, то е решило тук да чака идването на родната армия и от душа се радва, че приближава краят на дудаевския режим.

В 18,00 часа „самолетите на опозицията“ нанасят нов удар по летището на Грозни и разрушават с бетонобойни бомби пистата за излитане.

По самолетите се започва интензивна зенитна стрелба. Сирените за въздушна тревога завиват. Пригласят им линейките за бърза помощ, които карат към болниците първите мирни жители, осакатени от руските авиобомби. Ранените жители на Грозни лежат в едни и същи помещения с взетите в плен руски войници, ранени при бездарното изпълнение на

29. Ермолов и Барятински командват кампанията за завладяване на Северен Кавказ през 20-те години на XIX век. – Бел. прев.

гениалния замисъл на Хасбулатов. Жителите са руснаци, войниците – руснаци, бомбите – руски. Само хирурзите са чеченци.

Един от самолетите е улучен и с грохот на огнен смерч пада някъде в крайградския район на Черноречие. Летецът загива. Може би е останал верен на декларацията си, заключена в някой от сейфовете на Лубянка.

Насроченото в Москва съвещание на Съвета за сигурност отново се отлага. Президентът събира само тесен кръг заинтересовани лица, жадни за война и кръв. Освен верният Коржаков тук са вицепремиерите Сосковец и Егоров, министърът на отбраната Грачов, министърът на вътрешните работи Ерин и министърът на външните работи Козирев.

Решава се първо да чуят Козирев, който по поръчение на президента внимателно е сондирал реакцията на западните страни при евентуални действия в Чечения, дипломатично наречени мерки по възстановяването на конституционния ред и разоръжаването на „незаконните въоръжени формации“. Според неговите думи никой от т. нар. „голяма седморка“ дори и веждите си не помръднал. Всички се съгласили, че планираните мерки предствляват абсолютно вътрешен проблем на Русия. Единствено досадно упоритите французи и нахалните англичани, на които винаги трябва повече да им се обяснява, промрънкали нещо за правата на човека и помолили, ако е възможно, да не се нарушават. Козирев с готовност се съгласил на това.

Министърът се изразява някак оплетено, преглъща окончателните думите и непрекъснато поглежда страхливо към президента или прави „мили очи“ на генерал Коржаков, който преди това е прегледал, разбира се, текста на изложението му.

Президентът мълчи, тежко потънал в креслото, зад чието облегало е изобразен от злато релефът на двуглав орел. Сякаш седи на трона на някогашните московски владетели. Очите му са се притворили от подпухналите клепащи, а долната му устна, издадена напред, леко виси – сигурен признак, че президентът отново ще легне болен. Именно по тази причина е взето решение днес официално да бъде отменена сбирката на Съвета за сигурност. Насрочили са я за утре с надеждата, че след като се напари в банята, президентът ще преодолее с Божията помощ болестта си и ще реши наведнъж куп натрупали се въпроси.

Засага само му пробутват да подпише предварително подготовения указ за назначаването на вицепремиера Николай Егоров като пълномощен представител на президента на Руската федерация в Чечения. И

слагат в ръката му неговия любим „Паркер“.

Президентът поглежда към генерал Коржаков. Онзи мълчаливо кимва. Президентът шумно издишва насъбралия се в белия му дроб въздух и слага подписа си. Мечтата на „Кубанската банка“ се е осъществила! Николай Егоров е назначен в Грозни на „доходното“ място на генерал Дудаев. Сосковец и Грачов първи поздравяват министъра на националностите. Но Ерин не е чак толкова радостен, тъй като отлично разбира, че не друг, а той, като министър на вътрешните работи, в крайна сметка ще трябва да отговаря за всичко и всички.

Колкото до министъра на външните работи, той още преди този момент е напуснал съвещанието, чийто предмет на обсъждане го засяга само косвено. Нали става дума за вътрешни работи на Русия!

Неговата интелигентна натура и демократическите му възгледи винаги са отвращавали грубото и консервативно мислещо обкръжение на първия президент на свободна Русия.

Глава 2 Цитати

Секретно!

Указ на президента на Руската федерация

„За мерките по възстановяване на конституционната законност и правовия ред на територията на Чеченската република“

Във връзка с продължаването на въоръжения конфликт в Чеченската република и с отказа на настоятелните искания за прекратяване на огъня, сдаване на оръжието, разпускане на въоръжените формации, освобождаване на заловените и насилствено задържани граждани, цели маси гражданско население, и в съответствие с член 88 от Конституцията на Руската федерация, със закона на РСФСР „За извънредно положение“ и закона на Руската федерация „За сигурността“ постановявам:

1. Да се предприемат от 6 часа 00 минути на 1 декември 1994 г. мерки за възстановяване на конституционната законност и правовия ред в Чеченската република съгласно приложения план.

2. Да се създаде Група за ръководене на действията по разоръжаването и ликвидацията на въоръжените формации и въвеждането и поддържането на режим на извънредно положение на територията на Чеченската република (по-нататък се назовава само Групата) в следния състав:

ГРАЧОВ, П. С. – министър на отбраната на Руската федерация (ръководител).

ЕГОРОВ, Н. Д. – министър на Руската федерация по въпросите на националностите и регионалната политика.

КРУГЛОВ, А. С. – председател на Държавния митнически комитет на Руската федерация.

ЕРИН, В. Ф. – министър на вътрешните работи на Руската федерация.

КУЛИКОВ, А. С. – заместник-министър на вътрешните работи на Руската федерация.

НИКОЛАЕВ, А. И. – главнокомандващ Граничните войски на Руската федерация.

ПАНИЧЕВ, В. Н. – заместник-генерален прокурор на Руската федерация.

ПАСТУХОВ, Б. Н. – заместник-министър на външните работи на Руската федерация.

СТАРОВОЙТОВ, А. В. – генерален директор на Федералното агентство за правителствена връзка и информация при президента на Руската федерация.

СТЕПАШИН, С. В. – директор на Федералната служба за контраразузнаване на Руската федерация.

ШИРШОВ, П. П. – председател на Комитета по въпросите на сигурността и обраната при Съвета на федерациите към Федералното събрание (по съгласуваност).

ЮШЕНКОВ, С. Н. – председател на Комисията по отбраната при Държавната дума на Федералното събрание (по съгласуваност).

3. Да се предоставят на ръководителя на Групата Грачов, П. С. пълномощия по координацията на дейността на федералните органи на изпълнителната власт и силите за обезпечаване на сигурността при реализацията на плана за мерките по възстановяване на конституционната законност и правовия ред в Чеченската република, по привличането при нужда към отговорност на длъжностни лица, участващи в посочените мерки, включително до отстраняването им от изпълнение на техните служебни задължения, а също по използването на средствата и ресурсите, насочени за изпълнението на задачите по възстановяването на конституционната законност и правовия ред в Чеченската република.

Да влезе в сила, че разпорежданията и заповедите на ръководителя на Групата Грачов П. С. са задължителни за изпълнение от органите на изпълнителната власт, органите на вътрешните работи, органите на контраразузнаването, воинските части на вътрешните войски на Министерството на вътрешните работи на Руската федерация и Граничните войски на Руската федерация, предприятията, организациите и учрежденията, а също и длъжностните лица, вземащи участие в реализацията на плана за мерките по възстановяване на конституционната законност и правовия ред в Чеченската република.

4. Да се възложат на Групата следните основни задачи:

– осигуряване на прекратяването на въоръжените стълкновения, разоръжаване и ликвидиране на въоръжените формации на територията на Чеченската република;

– организиране на действия по освобождаването на заловените и насилствено задържани граждани;

– организиране на въвеждането на специален режим на влизане и излизане, а също и на специален ред на придвижване в зоната на

извънредното положение;

– осигуряване при необходимост на функционирането на специални форми на управление на територията на Чеченската република;

– създаване на условия за възстановяване на законността и правовия ред в Чеченската република;

– разработка на предложения по организацията на външнополитическото и информационното подsigуряване на нормализацията на обстановката в Чеченската република, а също и по оказването на бърза хуманна помощ на населението.

5. Настоящият указ влиза в сила от момента на неговото подписване.

Президент на Руската федерация

Б. Елцин

Москва, Кремъл, 30 ноември 1994 година

УКАЗ НА ПРЕЗИДЕНТА НА РУСКАТА ФЕДЕРАЦИЯ

„За мерките по пресичане на дейността на незаконните въоръжени формации на територията на Чеченската република и в зоната на осетино-ингушкия конфликт“

Съветът за сигурност на Руската федерация констатира наличието на незаконни въоръжени формации, чиито действия от дълго време предизвикват кръвопролитие, погубват живота и нарушават правата на гражданите на Руската федерация в Чеченската република и някои райони на Руската федерация в Северен Кавказ...

На основание на член 80 от Конституцията на Руската федерация постановявам:

1. Да се възложи на правителството на Руската федерация в съответствие с точка д и точка е от член 114 от Конституцията на Руската федерация да използва всички средства, с които разполага държавата, за обезпечаването на държавната сигурност, законността, правата и свободите на гражданите, опазването на обществения ред, борбата срещу престъпността и разоръжаването на всички незаконни формации.

2. Настоящият указ влиза в сила от деня на неговото подписване.

Президент на Руската федерация

Б. Елцин

Москва, Кремъл, 20 декември 1994 година

... Джохар Дудаев провъзгласи и започна настоятелно да осъществява идеята за излизане на Чечения от състава на Руската федерация. Въпреки че нито една страна на света не призна режима на Дудаев и провъзгласената от него независимост на Чеченската република, той и обкръжението му продължиха упорито да следват избрания от тях курс. При тези условия остана само един начин за възстановяване на конституционния ред в Чеченската република – чрез разоръжаването на бандитстващите формации...

Със силите на милицията и вътрешните войски на МВД, които нямат на въоръжение тежка техника, това е невъзможно да се постигне. Дудаевските формации се отказаха да предадат оръжието си доброволно. Не постигна целите си и обявената от федералните власти амнистия. „Възникна необходимост от въвеждането на части от Въоръжените сили на Руската федерация на територията на Чечения.“

(Из обръщение към личния състав на Въоръжените сили.
10 декември 1994 г.)

„Трагичната съдба на чеченците е най-важната причина за събитията в Чеченската република. През миналия век – с жестоката над полувековна кавказка война с нейните огромни жертви и последвалите масови изселвания в Турция и Близкия изток. През настоящия – с поголовната депортация в Северен Казахстан през 1944 г. Всичко това не може да не остави дълбоки следи в паметта на народа и да не породи дълбокото му недоверие не само към централната власт, но изобщо към властта.“

(С. Шахрай, 27 септември 1994 г.)

... По време на революцията през 1917 година войната на Кавказ се разгаря с нова сила. През март 1920 г. в Северен Кавказ се утвърждава съветска власт, от която планинците очакват по-добър живот. Обаче отделните грабежи, периодично извършвани от руската армия, сега са заменени с отлично организиран държавен грабеж.

Първото въстание в Чечения и Дагестан избухва още през септември 1920 г. То е потушено едва през май 1921 година, когато са разгромени главните сили на въстаниците и се прекратяват помощите, които идват от Грузия. Въпреки че въстанието е потушено, сред чеченското население остава много оръжие, което често се използва при непрекъснатите нападения над гарнизони и постове на Червената армия.

31 юли 1925 г. Революционният военен съвет на Севернокавказкия военен окръг приема решение: „Да се из земе всичкото оръжие от планинската част на Чечения и най-опасните райони.“ В операцията участват към 7000 души с 24 оръдия, 240 картечници и 7 самолета.

В отчета за нея се казва: Чечения е разоръжена. Иззети са 23 044 винтовки, 4300 револвера и голямо количество патрони. Главатарите на нелегалното контрареволуционно движение – Гоцински, шейх Ансалтински, Атаби Шамиев и др., са заловени заедно с около триста криминални престъпници и по-дребни контрареволуционери. Изгорени са 120 „къщи.“

Съгласно плановете за колективизацията националните автономии в Северен Кавказ трябвало да бъдат обхванати от нея през 1923 – 1933 г. Отговорът на местното население е бърз: в Чечения избухва ново въстание. Жителите на аула Урус-Мартан пишат до властите: „В Урус-Мартан на нас ни взеха всичкото жито и казаха, че ако не го дадем, ще закрият джамията. На оня, който няма жито, му взимат добитъка, а който няма добитък, взимат му дрехите. По-добре да се мре в планините с оръжие в ръка, отколкото да се озовем без гащи в ГПУ“³⁰.

Въстанието започва на 23 март 1932 г. А към 27 март частите на 28-а стрелкова дивизия вече се придвижват в района на Грозни и на следващата сутрин влизат в бой. Към 5 април въстанието е потушено. В доклада на шаба на окръга се посочва изключително ожесточената съпротива на въстаниците: с атаки, в които участват дори и жени, с атаки на гъсти редици и с религиозни химни.

Със започването на Великата отечествена война въстаническото движение се разгаря отново. За борба срещу него са сформирани спецчасти на вътрешните войски на НКВД. „В началото на октомври 1941 г. – пише в един официален документ – в няколко района на Чечено-Ингушка АССР немскофашистките агенти вдигнаха въоръжено въстание, в резултат на което бяха разрушени повечето колхози и селсъвети.“ От 30 октомври до 5 ноември частите на НКВД във взаимодействие с части на Червената армия разбиват бандитите, като вземат трофеи 78 винтовки и 3 картечници, а загубите им са 5 души убити и 8 ранени.

През лятото на 1942 година избухва поредното въстание, първоначално в Шароевски, а после – и в Итум-Калински район. Въстаниците овладяват районните центрове Химой, Шатой, а сетне и Итум-Кале. На 20 август 141-ви полк на НКВД изтласква въстаниците от Шатой. Но

30. ГПУ – Главно политическо управление. – Бел. прев.

близостта на германските войски в този район (германците са превзели Моздок и се придвижват към Владикавказ) стимулира още по-голям размах на въстанието и това едва не довежда до катастрофа на фронта на Червената армия в споменатото направление.

След изтеглянето на вермахта от Северен Кавказ голяма част от въстаниците тръгва с германците. Останалите, подир двумесечни ожесточени сражения с частите на Червената армия и войските на НКВД, се разпръсват из планините. Боевете се водят с помощта на артилерия и авиация. Повече от 40 аула са изравнени със земята, унищожени са 3830 къщи и стопански постройки. Цялото мъжко население от 12 до 65 годишна възраст е натикано в концлагери, намиращи се в предградията на Грозни и Моздок. (В някои случаи чеченците са държани заедно с германските военнопленници. По-голямата част от задържаните са били разстреляни.)

На 23 февруари 1944 година една специално създадена групировка на вътрешните войски извършва безпрецедентна операция по изселването на цялото чечено-ингушко население (до един, включително старците, жените и кърмачетата) в Средна Азия и Казахстан.

Но и подир тази акция малки групи от въстаници, наброяващи до 50 души, продължават да действат в труднодостъпните планински райони чак до 1957 година, когато на чеченците и ингушите е разрешено да се завърнат по „родните си места...“

(Реферативна справка,
разпратена по шабовете до полково равнище)

Строго секретно

ЗАПОВЕД
на министъра на отбраната на Руската федерация

Министър на отбраната на Руската федерация и ръководител на Групата по разоръжаване и ликвидация на въоръжените формации на територията на Чеченската република

До другарите Егоров, Н. Д., Ерин, В. Ф., Степашин, С. В.

Въз основа на секретния указ на президента на РФ „За мерките по възстановяване на конституционната законност и правовия ред на територията на Чеченската република“ се извършва подготовка за

въвеждането в Чеченската република на една дивизия на вътрешните войски и две дивизии на Министерството на отбраната...

Във връзка с очакваната масова, но неорганизирана съпротива е взето решение да се използва това обстоятелство и да се осъществи масова депортация на местното население под формата на неговото организирано извеждане от зоната на бойните действия в други райони на Руската федерация, които ще бъдат определени отделно.

За тази цел на територията на Ингушетия, Северна Осетия и Ставрополския край да се изградят лагери за временно пребиваване.

Външнополитическото и информационно подсигуриране на посочените мерки трябва да се осъществи само като хуманитарна акция в името на спасението на мирното население на Чеченската република от злодеяния на дудаевските бандити...

За организираното провеждане на комплексни инициативи – като за хуманитарна акция – да се създаде координационен орган от представители на Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи, Министерството по въпросите на националностите и регионалната политика, Федералната служба за контраразузнаване и Министерството на извънредните ситуации.

Министър на отбраната на Руската федерация
и ръководител на Групата армейски генерал
ГРАЧОВ, П. С.

(В периода от 8 до 10 декември 1994 г. над много чеченски села „неидентифицирани“ вертолети разпръскват копия от тази „строго секретна“ заповед. Доколко тя е истинска – не се наемаме да кажем, но веднъж командващият ВДВ генерал-полковник Падколзин се изтървава да спомене в интервю пред телевизията, че е имало подобна заповед. Раздразнен от ожесточените боеве в Грозни и големите загуби – както общите, така и на неговите десантници, по-конкретно, – генерал Падколзин подхвърля, че „бездарната тактика на Грачов попречи да се проведе организираната депортация на населението в други райони на Русия“.)

Строго секретно

Щаб на Севернокавказкия военен окръг

Министърът на отбраната на Руската федерация заповяда: „на 11 декември 1994 г. да се въведат две мотострелкови и една танкова

дивизия на територията на Чеченската република, за да окажат съдействие на органите на вътрешните работи по възстановяване на конституционната законност и правовия ред... Ориентиран срок за приключване на операцията – не по-късно от 20 декември 1994 г....“

И така – войната започва. Вече не можем да се гордеем с Русия като остров на националната стабилност и безкръвната промяна. В Русия се надига война – гражданска, ако гледаме откъм Москва, а национално-освободителна, ако гледаме откъм Грозни. Отделянето на Чечения и редица други региони на Северен Кавказ очевидно вече е предопределено, независимо нито от Елцин, нито от когото и да било друг. Никакъв Елцин, никакъв Грачов-Ерин-Степашин-Егоров не могат да спрат историческия процес. За стоте и повече години Северен Кавказ така и не става органична част от Русия. Трудно завоюван, изкуствено изтръгнат от мюсюлманския свят, преживял кървавите революционни събития и следвоенния геноцид, Северен Кавказ е обречен на отделяне.

Наистина, както винаги, почти не е възможно да се прогнозира развитието на събитията на театъра на военните действия – още повече, че става дума за война, която има всички шансове да прерасне в партизанска. Но политическите последствия от агресията са очевидни. При каквото и да било развитие на събитията президентът ще загуби. Опитът да бъде завзета столицата и бъдат потушени по-големите огнища на съпротивата може да завърши с пълен неуспех. Не би следвало много да се вярва на самохвалството на Павел Грачов, че той би се справил с Грозни за два часа. Един бездарен командващ начело на една деморализирана армия (и допълнително деморализирана преди нахлуването си от авантюрата с наемниците) – това съвсем не е най-добрият инструмент за военна победа, която едва ли ще бъде постигната за два часа, а дори и за два месеца. А е възможно да се стигне до разгром на нашите войски при опита им да шурмуват Грозни...

„Президентът все повече и повече прави впечатление на човек, намиращ се в информационен вакуум и живеещ в някаква въображаема страна, създадена за него от най-близкото му обкръжение. През чии очи гледа света президентът? На Грачов? На Лобов? На Егоров?“

За първи път от времето на гражданската война въоръжените сили на Русия са заели изходни позиции за открито и непосредствено унищожаване на граждани на същата страна. Мощта на една от най-големите армии в света, отлично въоръжена навремето за воденето на 3-та

световна война, сега, макар и поизлиняла след разпада на империята, започва бойни действия на собствената си руска територия... Колосална, но по същество близка военна мощ. Защото днес в Русия няма политически лидери, които да осъзнават и, което е не по-малко важно, да олицетворяват мащабите на случайно озовалата се в ръцете им военна машина и съответстващите мащаби и степен на отговорността, лежаща на техния гръб...

Центърът на Грозни наподобява истински ад... Градът е мъртъв. Там няма незасегнати къщи и почти не се виждат хора без автомати. И сякаш да уплътни апокалиптичността на гледката, над града е увиснал смог, захлупил като с тъмен калпак Грозни. Текат ясни слънчеви дни, а в чеченската столица е полутъмно и влажно. Това е от гъстия дим на нефтените пожари. Първата бомба върху нефтохранилището падна на 28 декември, на другия ден след знаменитата реч на Елцин за прекратяване на „бомбардировките“. После нефтените складове бяха бомбардирани срещу Нова година, а на първи януари ги обстрелваха с танкови оръдия.

Когато започна предновогодишният шум, изглеждаше, че съдбата на Грозни е решена, а превземането на двореца на Дудаев е въпрос на няколко часа. Но привечер стана ясно, че атаката се е провалила. Колоните от пленени и горящи пред двореца руски танкове създаваха някаква невероятна картина. Още по-невероятно се оказа това, че на следващия ден, първи януари, картината изцяло се повтори. И също така – без бой и без съпротива пропуснаха до центъра на града цялата танкова колона. При това се създаваше впечатление, че навлизащите в града са дезинформирани и смятат, че завземат вече победения Грозни. Те се оказаха съвсем неподготвени да приемат боя.

Официалните предновогодишни информационни съобщения наистина безсрамно лъжеха, че градът и едва ли не дворецът се контролира от руската армия, и само „отделни групи“ продължават да се съпротивляват... На 1 януари танковата колона, както това стана и предния ден, беше разкъсана на части и унищожена с гранатомети. На 2 януари в Грозни догаряха около сто и петдесет бойни единици на руската бронетехника.

В резултат на тези двудневни операции загинаха неколкостотин руски войници, а около сто бяха пленени. Отделни групи пехотинци, влезли в града, накачени върху броните на танковете, оцеляха и още два-три дни водиха автоматичен огън, питайки се дали да се изкубнат

от града или да се укрепят тук в очакване на помощ. Но още преди четвъртия ден, когато в Грозни се извърши десантът, с тях вече беше свършено...

В Чечения летците практически нищо не рискуват. Дудаевци нямат „Стингер“-и³¹. Самолетите хвърлят бомбите от бръснещ полет и те падат точно в целта: върху болницата, дома на инвалида, пазара с навалищата от хора.

Но от втори януари тактиката на бомбардировките донякъде се промени. След поражението при новогодишния шумр започнаха да бомбардират по-често провинцията – при това там, където има повече хора – пазари, автобусни спирки, места, където къщите са по-нагъсто. Върху общорепубликанския пазар на авточасти в Шали например хвърлиха пластична бомба.

В същия ден там бомбардираха и болницата, и пазара на хранителни стоки. После дойде редът на големите селища Атаги и Комсомолское, на Чечен-Аул и още, още...

Каквото и да твърди официалната пропаганда, действията на руската армия не оставят съмнение – тя гледа на чеченската съпротива като на народна война и в населението на Чечения вижда свой противник... Когато руски войници заемат жилищна сграда, те хвърлят в мазетата гранати.

В Грозни десантниците недолюбват морските пехотинци, те пък на свой ред презират обикновената пехота, а армейците изобщо ненавиждат вътрешните войски и всички заедно не обичат началниците си. Но в края на краищата тази сложна система на взаимоотношения не е толкова интересна. Къде-къде по-интересно е това, което различните родове войска и силите на МВД успяха да постигнат заедно.

Град Грозни, както видяхме още през първите петнадесетина минути пътуване из него с бронетранспортьора, вече не съществува. Преди Нова година обкръжената чеченска столица все още приличаше на голям населен пункт: къщите си бяха на място, в тях живееха хора, по улиците се мяркаха коли. Нищо подобно сега няма. Грозни представлява огромно пространство, покрито с разрушени и полуизгорели сгради. Градът е мъртъв. Умрял е и живее някакъв зловец отвъден живот. От време на време във въздуха се появяват самолети и периодически

31. Вид противосамолетни ракети. – Бел. прев.

бомбардират квартал след квартал. Нощното небе е озарено от пожари, които никой не гаси. По улиците се търкалят неприбрани трупове на наши войници. Тях ги ръфат бездомните кучета...

Красива война с професионални войници, умни офицери, точни попадения, изправна техника и хуманни цели, вместо въшльовци под каските, струва твърде скъпо. А това означава – да има трезвомислещ президент, грамотно правителство, стабилна икономика и работещо население. Нашата просешка и непочтена държава не може да води такава война. Не може. Затова и не я води.

На 24 януари загина почти целият състав на пристигналата в Чечения специална част на ГРУ. Според официалната версия в сградата, където се помещавали спецназовци, попаднал вражески снаряд. Обаче мнозина твърдят, че нещата стоят другояче. За да не поставя караул, отрядът заложил наоколо мини и на всичко отгоре внесли в сградата около 370 килограма експлозив – т. нар. пластит, за който е забранено да се съхранява в такова безумно количество. Когато сградата полетя във въздуха, жив остана само командирът на отряда, който излязъл на улицата по нужда. Той беше толкова пиян, че не можа да си спомни колко негови хора е имало в помещенията. След като в продължение на два дни развалините на сградата бяха разчистени, преброиха общо 46 трупа...

Но и този пример не може да се сравни с големите „прелести“, които донася със себе си влязлата в града и озлобена от загубите си просешка армия. Участиа на хората, на своя гръб изпитващи възстановяването на конституционния ред от войската, е да търпи нейните грабежи и мародерства. При това тя някак си е забравила, че Грозни е руски град, а 80 процента от жителите му са руснаци. Грабежите и мародерствата достигнаха такива размери, че ти иде наум – да не би това да е организирана акция. Сякаш с целия личен състав е била проведена „политинформация“, на която е казано: превземем ли града, разрешаваме ви да го подложите на пълно разорение и грабеж. Войниците ходят по къщите и изпълняват инструкциите на командването – „През входната врата влизате двамата – първо гранатата, после и ти.“ След действието на гранатите от етажите се изнасят вратите, а заедно с тях и намерените там електрически прибори, телевизори, видеотехника и други вещи, които имат някаква стойност.

Военното контраразузнаване се опитва, както твърдят неговите офицери, да пресече най-драстичните случаи на грабежи и мародерства, но признава, че е невъзможно всеки да бъде проследяван. Поради това, макар че по вратите на много апартаменти висят надписи от типа

„Жилището е ограбвано три пъти. Молим да не ни безпокоите“, в града се очаква поредната вълна на тези безчинства. Така всъщност се чувства населението тук, което Русия спасява вече трети месец. Такава е силната му радост от настъпващия от всички страни конституционен ред...

В двора на окръжната болница в Ростов е издигнат палатков „град на мъртвите“, където докарват трупове на руските военнослужещи, загинали в Чечения. Палатките в тази забранена зона, където без специален пропуск не може да се проникне, са седем. Те са оборудвани с трикатни нарове – по няколко трупа на всеки. Главната процедура тук е идентифицирането им. Това е трудно, а понякога – и невъзможно. На един от мъртвите войници липсва ръката и половина от главата, от друг пък, върху който е поставен етикет с надписа „неразпознат“, не е останало почти нищо – късчетата от тялото му, които са успели да съберат, са напъхани в чаршафено вързопче. До него лежи тялото на трети, но без главата. Вместо нея – нещо наподобяващо смачкана хартия. Телата са голи, цветът на кожата им е синкавочерен. Обгорените трупове приличат на древни, изсъхнали до костите мумии. Гледката е ужасяваща.

Именно поради това се стремят да не пускат тук майките, които пристигат в Ростовската окръжна военна болница да разпознаят синовете си. В заграденото с маскировъчна мрежа и изолирано от останалата част на двора на болницата „градче“ пропуски, разбира се, дават. Но само на онези, чиито загинали синове се водят по списъка на медицинския отряд със специално предназначение. И понеже те са номерирани, персоналът на „градчето“ бързо ги открива и след като роднините им ги разпознаят, ги отнася за обработка в моргата.

Следващият етап е запояването на цинковия ковчег... Видях как истерично ридаше една майка, разпознала сина си – пехотинец, изгорял в бронемашината си. Тя не можеше да си прости, че му е позволила да иде на война. „Трябваше да му отсека пръстите или дори цялата ръка, само и само да не го вземат войник“ – плачеше и нареждаше тя...

Освен „градчето“ има още и „вагони“. Зад железните врати на КПП-то, където се намира единствената рампа на някаква крайна жп спирка, стояха безмълвни няколко вагона-хладилника. Онзи ден те бяха пет, днес вече са осем... Целият вагон, чиято вътрешност тук-там е покрита с „хладилников сняг“, беше натъпкан догоре с трупове. Те лежаха също на такива като в „градчето на мъртвите“ трикатни нарове, но направени от брезентови носилки и, кой знае защо, бяха наръсени с пръст. Във втория вагон лежаха все „мършави“ трупове. Но ако първите бяха

почти цели, повечето от тези се оказаха загърнати с чаршафи, от които стърчаха голи ходила със землист цвят. На един от брезентовите нарове видях овъглен гръден кош. До него – обгорял до черно труп в неестествена поза...

Особено мъчителна беше гледката за всички ни, когато отвориша шестия вагон, където на носилките имаше само безформени купчини човешко месо. По-малките бяха завързани в чаршафи, но по-големите стояха открити. Отварят осмия вагон. Всички трупове в него са повити с фолио... Които не са разпознати, ще бъдат погребани в Ростов. В общ гроб. Но това ще стане едва след специално разпореждане на правителството. А засега всички безименни войнишки и офицерски трупове ще се съхраняват в „хладилниците“ на тази жп линия.

Промеждутъчните успехи от военната операция са потискащи. За три месеца ожесточени сражения федералните войски успяха да завземат само Наурския, Шчелковския и Недтерекския район, където почти никой не им оказа съпротива, и взеха под относителен³² контрол развалините на Грозни. Останалата територия на републиката частично (денят е ваш, нощта – наша) или изцяло се контролира от опълченците. Според различни пресмятания загубите на руските войски възлизат на около пет хиляди убити. От мирното население са загинали над двайсет хиляди души. Повече от триста хиляди са бежанците. Шест населени пункта са напълно разрушени, а други осемнайсет – частично. Ако опълченците не прекратят съпротивата си, в най-близките дни ще бъдат подложени на бомбардировки до пълното им разрушаване градовете Аргун, Самашки, Шали...

Още от първите дни на чеченската операция стана ясно, че в руската армия няма нито една напълно боеспособна дивизия (а дори и полк). Никога не е било така – военните окръзи „сформироваха от нула“ сборни воински части и ги изпращат да воюват. Даже елитните Кантемировска и Таманска дивизия са набирали офицери от най-различни поделения. По сведения на Геншаба до 60 процента от екипажите на танковете, бойните машини и разчетите са били сформирани по пътя за Моздок или пък непосредствено преди настъплението.

В резултат военната операция в Чечения придоби характера на ирационално насилие. Със своята заповед да се нанасят масирани самолетни и артилерийски удари по Грозни министърът на отбраната Грачов

32. За разлика от абсолютния. – Бел. ред.

съзнателно принесе в жертва мирното население. А когато активно се включиха и артилерийските системи за залпов огън „Град“ и „Ураган“, стана ясно, че убитите сред мирното население ще се пресмятат с хиляди.

На руските военновъздушни сили за първи път в историята на тяхното съществуване им беше натрапена ролята на наказателни войски. Масираните бомбардировки над населените пунктове с използването на пластични, иглени и вакуумни бомби е забранено даже в междудържавните войни.

От собствения му апартамент в Грозни е измъкнат и докаран в Моздок генералният директор на обединението „Ингушводострой“ Амирханов. Държали го в неотопляван вагон – с белезници и без храна. Биели го с палки и юмуци, ритали го, прищипвали пресните му рани – искали го да признае, че е привърженик на Дудаев.

Пребити и ограбени от омоновци в станица Асиновская са един сътрудник на МВД на Ингушетия и началникът на окръжната ФСК в Сунженски район Чорбижиев. Други двама непознати омоновци отведи заедно с Точиев на полето и ги разстреляли.

Край село Самашки бил арестуван зам.-прокурорът на Сунженския район Хидаев, който пътувал за в къщи. Почти цяло денонощие го държали затворен и окован в белезници в ледения автобус. На същото място е бил арестуван и пътуващият за службата си сътрудник на милицията Джамулаев. Него го откарали в базата си в станица Асиновская, където бил зверски пребит, искали да им посочи мястото на дислокацията на „ингушките шурмоваци“...

По националната телевизия показаха ужасяващи кадри от военнополовата морга, а преди това генерал Грачов се появи по руската телевизия и зараказва (не за първи път) за завършването на „уникалната военна операция“ в Чечения, проведена под неговото ръководство. За нея той говореше така, сякаш я е осъществил успешно. Говореше с такава отблъскващо победоносна усмивка... Като че ли телевизионните зрители не бяха видели резултатите от неговото дело – града-скелет... Оказва се, че сме си имали и такъв персонаж: може да се държи просташки зад гърба на всички и въпреки очевидното, гледайки право напред и без да мига пред камерата, може да нарече провала успех...

Вече съобщиха за заповедта на ръководството на ФМС

(Федералната миграционна служба) да не дава на бежанците от чеченска националност статута на изселници по принуда...

На 31 януари ръководството на миграционната служба изпратила по места телеграма, коригираща предходната. В нея на регионалните поделения на ФМС се предписва да не регистрират като изселници по принуда никого от напусналите Чечения независимо от националността им.

Целта на тези разпореждания на ФМС е ясна: държавата не желае да поема отговорност за по-нататъшната съдба на хиляди бездомни и безработни хора. Властта се стреми да внуши на обществеността, че ставащото в Чечения е нещо като земетресение – стихийно бедствие, за чиито последици никой не носи вина.

Както стана известно на нашия комитет, в лагерите за временно пребиваване сътрудници на ФСК провеждат с руските бежанци „беседи“ (които понякога съвсем не са доброволни), като им предлагат да се подписват под предварително подготвени изложения, че не били избягали от бомбите на руската авиация, а от режима на Дудаев.

Тази политика по отношение на останалите без подслон хора официално се обяснява с това, че на тях ще им бъде предоставена възможност да се завърнат в Грозни. Обаче повечето бежанци и особено руските не желаят, пък и не могат да се върнат в Чечения. А лицата от руска националност, напуснали републиката, са над двеста хиляди души...

От средата на януари 1995 година чеченският ръководител Джохар Дудаев е обявен за издирване от криминалната милиция в цяла Русия. В съответствие с традиционната практика така се постъпва спрямо всеки опасен криминален престъпник, намиращ се в неизвестност. Неговата снимка и описание на отличителните му белези се поставят на всяко табло с надпис „Издирва се от милицията“, а на органите на МВД се дават съответните ориентири.

В случая с Джохар Дудаев тази система, изглежда, ще действа особено ефективно. Всички федерални сили, струпани в републиката, са вдигнати на крак за залавянето му. Достатъчно е да се пусне слухът, че Дудаев може би се намира еди-къде си, и армията и вътрешните войски незабавно се отправят натам, въоръжени до зъби.

А сътрудниците на контраразузнаването започват загадъчно да подмигват и цъкат с език, намеквайки, че дните на чеченския лидер са преброени, че той вече бил обкръжен и придвижването му се контролира, че до залавянето му останали едва ли не само няколко часа.

Представителят на Федералната служба за контраразузнаване генерал Михайлов дори подхвърли, че благодарение на съвместните усилия на армията, милицията и ФСК чеченският лидер сега бил притиснат в район, където ще може да бъде заловен бързо и ефективно. Обаче през изтеклия месец от обявяването му за общоруско издирване властите успяха да хванат само неговия по-голям брат, 70-годишния Бекмурза, арестуван в Грозни, където работел като шофьор на автобус.

Но най-любопитното в цялата история е, че местонахождението на Дудаев си остава проблем, кой знае защо, само на федералните власти.

На 2 февруари с Дудаев в Чечения лично се е срещнал Константин Боровой, който без особени трудности се е договорил за тази среща с представители на чеченския лидер в Москва. Излиза, че Дудаев осъществява добра връзка не само със своите формирования в републиката, но и със самата столица, с която дори армията и спецслужбите могат да установят пряк контакт единствено чрез специалната си радиовръзка в Грозни.

На всичко отгоре чеченският лидер периодично дава интервюта пред журналисти от различни издания. Тези дни в предаването на телевизионния журналист Любимов обявеният за общодържавно издирване Дудаев в продължение на едва ли не цял час (?) чрез пряка радиовръзка отговаряше по ефира на въпросите на студенти и преподаватели от Харвардския университет. За какво тогава става дума? Как да се оцени ефективността и професионализмът на родните силови структури?

Вариантите са два: или, въпреки официалните изявления, федералните власти не желаят да издирват Дудаев, или те просто са некадърни за тази работа. Дори да допуснем, че на ФСК, МВД и МО не им стигат хората и агентурата, те все пак поне с някаква техника би трябвало да разполагат.

За своите телефонни разговори и изявления за чужбина Джохар Мусаевич не се ползва от републикански спътници, нито пък праща почтенски гълъби до водачите на въоръжените формации.

„- А защо не се опитате да откриете президента на Чечения с помощта на пеленгатори или да изясните какви спътникови канали използва той? – попитали ръководителя на Центъра за връзки с обществеността при ФСК генерал Александър Михайлов.

– Това никак не е лесно – отвърнал генералът.“

ДЖОХАР ДУДАЕВ: „ЧЕЧЕНСКАТА ВОЙНА ЧУКА НА ВАШИТЕ ВРАТИ!“

Онова, което не се удаде нито на военното разузнаване, нито на ФСК, нито на МВД, успя да постигне нашият кореспондент. Той не само намери Джохар Дудаев, но и взе от него интервю.

„Не съм допуснал, че военните са способни на такава жестокост към населението. От политиките може да се очаква всякакво коварство – през тези четири години те се научиха на това. Но в съветската армия винаги са имали точна представа за чест, съвест, за защита на населението, за отечеството. Днес нещата са съвсем различни. Убийството минава за героизъм, мародерството – за доблест. И за това се раздават орденни! Вчера видях в болницата едно малко момиче. Взрив от бомба е откъснал краката му, а майката и по-голямата сестра били убити. Каква бойна задача е изпълнявал този летец, когато е пускал бомби върху мирното население на Ведено? Е, да се избиват чеченци е разбираемо някак си. Но избиват и руснаци... Разрушават джамии. В пленените офицери намираме карти, на които джамиите са отбелязани с кръстчета. Но бият и по църквите, в които се укриват от обстрел руски старци. Това, което армията върши в Чечения, не е война, а народоубийство... Сега главното е да пренесем войната на територията на противника. Движението в тази насока вече се разгръща стихийно. От само себе си никнат отрядикамикадзе. От такива, които са готови да се пожертват, за да отмъстят за убитите от бомбардировките техни деца и родители. Ние знаем конкретните виновници за гибелта на хилядите мирни чеченци...

Не знам какво е намислила Русия, но знам, че в нейните планове влиза пълното изтребление на чеченския народ. Това е държавна програма. Вие, руснаците, сте болни от русизъм. Това е по-страшно от фашизма. Само времето може да ви излекува...

В Чечения се води война. Но войната има свои правила и закони. А вие не ги усвоихте и горчиво ще сърбате надробеното с агресията си в Чечения и Абхазия, в Грузия и Нагорни Карабах, в Азербайджан, Молдова, Прибалтика и Таджикистан, където всичко заляхте с кръв! Цял свят видя, че Русия и руснаците са опасни. Руснаците не са способни да управляват страната без тоталитарни режими. Щикове, смърт, кървища и страх – това ни носи Русия.“

74-годишната Евгения Фьодоровна и мъжът и, 83-годишният Александър Георгиевич, са избягали от Грозни в края на януари. Дотогава съпрузите цял месец са изкарвали в мазето, криейки се от руските бомби и снаряди. Когато дойдоха войниците и ние се измъкнахме от мазето, те бяха много учудени: „Казваха ни, че в града не е останал нито един

руснак!“ А всъщност беше обратното: „още с първите бомбардировки чеченците се отправиха при свои роднини по селата, докато ние нямаше къде да идем. В града останаха руснаците и чеченските бойци. Жал ни беше за влезлите в града войници. Та те изглеждаха съвсем деца – чак по-късно се появиха тези яки и вечно пияни наемници. Войничетата бяха лошо облечени и страшно изгладнели. Дъщеря ми накладе на двора огън и им приготви палачинки, на които те се нахвърлиха като зверчета“ – разказва Евгения Фьодоровна.

Понякога Евгения Фьодоровна ходи на църква. Православният храм „Свети Архангел Михаил“ е единствен за целия град. Впрочем самата църква вече я няма. Останал е само скелетът и. На 7 януари под ураганен огън тук празнували Рождество Христово. Сред местните руснаци се разпространило поверието, че църквата е под „заклинание“ и „християнски снаряди“ не могат да я улучат. Затова, когато навън ставало много опасно, хората се укривали в храма. Уви, в края на януари ураганият огън отнесъл църковната камбанария. Настоятелят на храма отец Анатолий неведнъж се промъквал, без да се бои от куршумите и снарядите, при обкръжените руски войници, уговаряйки ги да прекратят безсмисленото кръвопролитие. Чеченците му дали дума, че ще пуснат войниците да вървят при майките си.

„Вярващият човек никога не би докарал хората до такъв ужас – казва отец Анатолий. – При Дудаев животът на руснаците не беше лек. Но и сега, разбира се, не сме по-добре. Насилието и кръвта на невинните хора не могат да породят нещо добро. Много ми е жал за нашите руски старици, като виждам как тези преживели ужасите на войната и по чудо оцелели бабички стоят по кръстовищата и просят милостиня, за да си купят хляб. И ми става страшно.“

Истинските мащаби на трагедията, разиграла се в чеченското село Самашки, най-вероятно ще се очертаят след време. Но и сега е ясно, че Самашки може да бъде поставено в скръбната редица до Лидице, Катин и Сонгби...

Още от самото начало на войната в Чечения Самашки беше кост в гърлото на руското командване. Селото е разположено на десетина километра от условната чечено-ингушка граница и през него минава шосето Ростов – Баку и жп линия.

Но победното шествие на федералните войски, което току-що е започнало, спира: жителите на Самашки категорично отказват да пропуснат през него танковите колони. Тогава войските, идещи от север,

преминават от двете му страни и по този начин селото се оказва в полублокада – свободен остава само пътят на юг, към районния център Ачхой-Мартан.

През цялата зима на руското командване хич не му е до Самашки, понеже е ангажирано с тежките боеве за Грозни... Но към 6 април обстановка около селото се изостря до краен предел. Откъм южната му страна се намира групировката на Шамил Басаев, а федералното командване прехвърля тук сборен отряд на ОМОН и Вътрешни войски с около 100 оръдия. И поставя ултиматум, съгласно който всички чеченски бойци трябва да напуснат селото, а жителите му – да предадат 264 автомата, 3 картечници и 2 БТР-а.

Съветът на старейшините решава да изпълни тези условия и не допуска Басаев в селото, а около 70 опълченци се изтеглят в посока към Сунженския хребет. През този ден в Самашки останали само четирима въоръжени мъже. Срокът на ултиматума изтичал в 9,00 часа сутринта на 7 април. Но още през нощта на 6 срещу 7 април по беззащитното село е открита оръдейна стрелба, а в 5,00 часа сутринта върху него връхлита и авиацията. Сред местните жители настъпва паника. Сутринта на 7 април около 300 души напускат селото. В 10,00 преговорите са възобновени, но без резултат, понеже селяните не са успели да предадат исканото от тях количество оръжие, тъй като го нямат. В 14,00 часа командващият групировката „Запад“ генерал Литяков повтаря ултиматума, а привечер руските войски нахлуват в селото.

„Чистката“ продължила четири дни и през това време в селото не са били допуснати нито представители на печата, нито на Червения кръст. Онова, което през тези дни се е вършило в Самашки, има само едно-единствено определение – геноцид. Само на 8 април загиват стотина чеченци. Безчинствата започват още с влизането на войските в селото. Разправата с невинните хора е бърза и страшна. Във всяка „съмнителна“ къща първо се хвърлят гранати, а после я „обработват“ с огнехвъргачки „Шмел“. Пред очите на местната жителка Янист Бисултанова застрелват дядо и, докато той моли за пощада и сочи своите ордени. Убиват и 90-годишния тъст на Руслан В., който навремето е участвал в освободението на Букурещ и София... По време на „чистката“ около 40 селяни избягали в гората и се опитали там да се укрият. Но артилерията започва да бие по гората и почти всички загиват...

Според данните само за 16 април на селското гробище са изкопани 211 пресни гроба и с всеки изминал ден броят им нараства. Но мнозина от убитите са погребани на други места... Вестта за трагедията на

Самашки се разнесла из цяла Чечения и Ингушетия. „Усмиряването“ на Самашки се използва от дудаевците за разпалване на антируски настроения. Неотдавна чеченският президент е изразил увереност по нелегалната телевизия, че чеченците ще запомнят поуката от Самашки. Можем да не се съмняваме, че така и ще бъде.

Аминат Гунашева (жителка на Самашки): „На 17 май, когато протестирахме пред сградата на Държавната дума, изведнъж от входа и излезе Станислав Говорухин, позна ни и побърза да се скрие. Изплаши се. Защото когато беше дошъл в Самашки той видя и нашите общи гробове, и изгорените ни домове. Хората тогава се приближаваха до него и му показваха останки от своите близки – кой пепел, кой кости... Федералните войски обградиха Самашки още през януари тази година. И през всичките тези месеци ние от ден на ден очаквахме началото на шурма им...

Сутринта на 7 април руските командири казаха, че ако до шестнайсет часа не им предадем 286 автомата, селото ще бъде шурмувано. Нямахме откъде да намерим това оръжие, защото в същия ден всички бойци бяха напуснали Самашки. Убедиха ги старците. Командирите били твърдо обещали, че войските няма да влязат в селото, ако въоръжените му защитници се оттеглят от него... На общо събрание хората решиха да изколят добитъка, да продадат месото и с получените пари да купят автомати от руски военни. Знаете ли чеченците откъде се снабдяват с оръжие, въпреки пълната блокада по земя и по въздух? Ние го купуваме от руските интенданти – срещу храна за винаги гладните войници на срочна служба. Една бойна граната можеш да получиш срещу самун хляб. Но в този ден положението беше безизходно. Нямахме как за такъв кратък срок да си доставим исканото от нас оръжие. Помолихме за една седмица отсрочка. Но очевидно ултиматумът е бил само предлог, защото те не изчакаха да изтекат дори и определените от самите тях шестнайсет часа. Всичко започна с два часа по-рано...

... Бяхме в очакване на своята участ. Не можехме да избягаме – страхувахме се, че ще изтече кръвта на чичо ми, който бе ранен по-рано. И ето че чуваме как отварят портата, как в двора влиза БТР, как хвърлят граната в празното мазе. Нахлуха в стаята. Бяха 18 – 20 души. Изглеждаха трезви, само очите им бяха някак оцъклени. Видяха чичо ми: «Кога е ранен? Къде е автоматът? Къде са другите?» Раиса се хвърли към тях: «Не го убивайте, няма чужди хора в къщи и автомати няма, а татко е тежко ранен. Вие нямате ли също бащи?» «Ние имаме заповед

да убиваме всички от 14 до 65 години» – разкрещяха се те и започнаха да преобръщат с краката си съдовете с вода. А ние вече знаехме какво означава това: сега непременно ще палят, а водата я изляха, за да няма с какво да гасим. Омоновци излязоха от стаята. И хвърлиха през вратата граната. Раиса беше ранена. Тя стенеше. Аз чувах как някой пита: «Какво?» Наблизо отвърнаха: «Жената е още жива». Това – за Раиса. Подир тези думи се чува два изстрела от огнехвъргачка. Не знам защо, но така и не можах да закроя очи. Знаех, че ще ме убият, и исках само едно – да умра веднага, без болка. Но те си отидоха. Огледах се наоколо – Раиса е мъртва, чичо също, а Ася е жива. Лежахме с нея и се страхувахме да помръднем. Гореше дървената решетка на кухнята, горяха завесите, линолеумът, пластмасовите кофи. Ние двете останахме живи, защото ни бяха сметнали за мъртви...

Отидох в училището. Там жени сваляха от примките няколко обесени момчета. На вид от 1 – 3 клас. Ужасени деца побягнаха от сградата. Заловили ги и ги удушили с жица. Очите им – излезли от орбитите, лицата – подпухнали и станали неузнаваеми. До тях имаше купчина изгорели кости – останки на още около 30 ученици. По думите на очевидци те също са били обесени, а после ги изгорили с огнехвъргачка. На стената с нещо червеникаво бе надраскано: «Музеен експонат – това е бъдещето на Чечения.» И още: «Руската мечка се пробуди.» Вече не можех да издържа. Върнах се у дома. От къщата бяха останали само стени. Всичко друго бе изгоряло. Двете с Ася насъбрахме в една мушама и парче вестник пепелта и костите на чичо Насрейдин и Раиса. Чичо ми беше на 47 години, а Раиса през юли щеше да навърши 23.

Пристигнахме в Москва не само за да ви разкажем за болката на нашия народ – ние преди всичко искаме да ви припомним за вашите убити войници. За нас е диващина, като гледаме как откарват на вертолети телата им над планините и там ги хвърлят на дивите зверове, как труповете им се разлагат в басейна с отровни отпадни води на химкомбината (между Грозни и Първи млекозавод) или ги изхвърлят в силозните ями.

... По време на протеста ни пред сградата на Думата отнякъде се появи възрастна, прилично облечена дама. Тя ни се присмиваше, плезеше се, гримасничеше. Към нея се присъединиха и неколцина мъже. Дъвчеха дъвки и плюеха срещу нас...

Искам всички да знаят: да, непоносимо тежко ни е заради нашите загинали, но ни е мъчно и за Русия. Какво ще стане, когато убийците, насилниците и наркоманите, безчинстващи днес на наша земя, утре се завърнат тук, в родината си? Изащото не разбирам как можете да

живеете, след като знаете, че сега вашите военни с огнехвъргачките си живи изгарят нашите деца? Пред очите на родителите прегазват детето с БТР и крещят на майката: «Гледай, к..., не извърщай глава!» Как подир всичко това вие ще гледате в очите своите майки, жени и деца?»

„Това стана на 31 януари – разказва прапорщик Едуард Шахбазов. – Бяхме в засада, когато видях, че към нас тича нисък на ръст чеченец. Освободих предпазителя на автомата и се прицелих. Но като се вгледах, видях, че това всъщност е малко момче, и неволно отместих автомата. А на него му оставаха само петнадесетина метра до нашата бронемашина, когато се раздаде викът «Аллах акбар!» и последва страшен взрив. Момчето беше разкъсано на парчета, трима от войниците ми бяха ранени, бронемашината бе извадена от строя. Мен взривната вълна ме повали на земята. Изправяйки се на крака, изведнъж видях, че към нашата бойна машина тичат устремени още няколко десетки малчугани – живи снаряди...“

„Руските летци нагледно показаха своето умение да нанасят точкови удари. Вчера при бомбардировката на планинското село Ведено с прякото попадение на авиобомба бе разрушен домът на командващия Южния фронт на дудаевските незаконни формации Шамил Басаев.“

(Съобщение, предадено от всички средства за масово осведомяване на 1 юни 1995 година. В него обаче не се казва, че в разрушения с „точково“ попадение дом са загинали 11 роднини на Шамил Басаев.)

Глава 3

Секунда за детонатора

„... Тук Аллаверди означава,
че с теб е Господ – в зной и мраз:
със тия думи все въстава
и тръгва на война Кавказ.“

(Песен, създадена преди 150 години по време на Кавказката война)

Над Москва ранният ноемврийски здрач вече се сгъстява, когато старинният бронзов часовник в Овалния кабинет на Белия дом във Вашингтон известява с мелодичен звън, че е един часът след пладне. Часовникът стои тук от времето на президента Кулидж, но вестниците истински му обръщат внимание, след като президентът Рейгън счупил от пренавиване пружината му и се наложило да заплати поправката с 456 долара от джоба на данъкоплатците. Точно когато часовникът отбелязва изтеклия час, вратите на Овалния кабинет се разтварят и вътре влизат членовете на Съвета за национална сигурност при президента на Съединените американски щати. Следват кратки ръкостискания и поздравии, прекъсвани от възклицанията на президента Клинтън, който преглежда някакви документи. Сред присъстващите са държавният секретар Кристофър, министърът на отбраната Пери, председателят на Обединения комитет на началник-щабовете генерал Шаликашвили и един от заместниците на директора на ЦРУ – Макридж.

По лицето на президента Клинтън играе познатата стеснителна усмивка. През младостта си той се е отклонил от военна служба, за да не го изпратят във Виетнам, а сега цялата глобална мощ на въоръжените сили на САЩ е съсредоточена в ръцете му като върховен главнокомандващ.

– Джон – обръща се президентът към генерал Шаликашвили. – Донесохте ли необходимите карти? Искам да се ориентирам в местонахождението на тази провинция на Русия, където назряват някакви неприятни събития.

Генералът поставя дискета и на екрана на компютъра се появява карта, явно преснета от телевизионния екран – от някоя московска новинарска емисия, тъй като заедно с грубата географска скица върху

изображението личат букви от маркировката на телеканала.

– Това ли е всичко, което можахте да намерите? – изумено пита Клинтън.

– Разполагаме и със спътникови снимки на този район, тъй като преди време Съветския съюз съсредоточил там няколко ракетни бази – отвърща генералът, – но помислих, сър, че вие само желаете да си изясните местоположението му. А по спътниковите снимки това никак не е лесно. Малко по-наляво – на скицата не се вижда – започва Черно море, а по-надясно (също не се вижда) е Каспийско море. Ето тази част, оцветената в зелено, е Чечения. На север е същинска Русия, а на юг – Грузия, моята мила прародина (генерал Шаликашвили произхожда от знатен грузински род, избягал на Запад след революцията през 1917 година).

– Че-че-ни-я – сричково повтаря президентът и поставя ударението на предпоследната сричка.

Генералът натиска клавиша и скицата изчезва, за да се появи на екрана друго, по-дробно изображение – този път на орнаментирания между Черно и Каспийско море Кавказки провлак с малка червена точка върху него, отбелязваща местонахождението на Чечения.

– Боже милостиви! – възкликва Клинтън. – Тя е по-малка дори и от Израел!

– Боя се, че е точно така, господин президент – потвърждава генералът. – И тази територия се намира в положението на открит бунт срещу Москва от няколко години. Кремъл възнамерява да въведе в нея ред и вече е струпал наоколо й не по-малко войски, отколкото преди нахлуването в Афганистан. Ние постоянно получаваме информация от спътниците и не само от тях. Москва се готви за крупна военна операция.

– Те съвсем са откачили – въздъхва държавният секретар Кристофър – в този техен маниакален стремеж на всяка цена да засвидетелстват миналото си величие, рухнало заедно със Съветския съюз. И не мислят за последиците...

– Какво искате да кажете? – не го разбира Клинтън.

Върху слабо то изнурено лице на държавния секретар се появява подобие на усмивка:

– Детонаторът на взрива, който разкъса СССР, беше Афганистан. А сегашната авантюра може да изиграе ролята на детонатор за взривяване и на останалата част от Русия.

– Вие преувеличавате, Уорън – поклаща глава президентът. – Афганистан имаше обща граница с Пакистан и през нея получаваше помощи едва ли не от цял свят. А тук?

– Ако ми позволите да се намеся, сър – включва се в разговора Макридж от ЦРУ.

– Разбира се, Майк – кимва Клинтън. – Говорете.

– Чечения – започва представителят на ЦРУ – има обща граница с Русия. През нея тя получава повече помощи, отколкото Афганистан през границата с Пакистан. Това ще бъде война, господин президент, в която на територията на Чечения ЕДНАТА ПОЛОВИНА НА РУСИЯ ЩЕ ВОЮВА СРЕЩУ ДРУГАТА. Както в старите времена, когато за изясняване на отношенията помежду си феодалните кланове избирали някаква по-отдалечена територия. Аз, разбира се, попресилвам нещата, сър. Но точно в това е същността на проблема.

– Може би – неуверено започва президентът – ще трябва да направим някакво изявление, за да спрем цялото това безумие...

– Само не сега – предупредително вдига пръст Макридж. – Може да ги изплаши. Нас това изобщо не трябва да ни засяга.

– В Москва вече са се опитвали да подразберат от Пикеринг какво би било нашето отношение – споделя Кристофър.

– Какво им е отговорил той? – трепва президентът.

– Пикеринг не за първа година работи в страните от третия свят – свива рамене държавният секретар. – Естествено, той отвърнал, че това си е вътрешен проблем на Русия.

– Слава Богу! – успокоява се президентът. – Тази територия си е тяхна. Не е ли така? – Клинтън се обръща към представителя на ЦРУ. – Как мислите, Майк, колко време ще му отнеме на Елцин всичко това?

– По наши сведения – отвърща Макридж, – в Москва планират всичко да завърши за десет дни. В най-лошия случай – за две седмици. Но аз мисля, господин президент, че ще продължи много повече. Твърде много повече, сър. ГРАЖДАНСКИТЕ ВОЙНИ НЕ ПРИКЛЮЧВАТ ЗА ДВЕ СЕДМИЦИ. НИКОГА. А НАЙ-МАЛКОТО ПЪК В РУСИЯ. Ще си позволя да повтора нашия извод. Това ще бъде не война в Чечения, а война на територията на Чечения на едната половина на Русия срещу другата, мечтаеща за реставрация на миналото си величие. И ще завърши с известна предварителна стабилизация на южния фронт, който още значително време ще бъде подвластен на тенденцията към промяна. Вие разбирате за какво говоря, джентълмени...

На 1 декември в 6,00 часа сутринта изтича срокът на ултиматума, връчен на генерал Дудаев. Той е изразил готовността си да преговаря с президента Елцин. Но, разбира се, никой не го слуша. Затаили дъх,

всички очакват нахлуването. Кремъл обаче мълчи. А вестниците хорово отбелязват 60-годишнината от убийството на Киров, като излагат всички стари и повдигат нови версии, включително и тази, че първият секретар на Ленинградския обком се самоубил от чувство на вина пред другаря Сталин.

Лидерът на партия „Избор на Русия“ Егор Гайдар много се тревожи за перспективата на бъдещите избори. „Загубим ли ги – мъдро изрича Гайдар, – ще продължим дискусиите си в концлагера, ако победителите не предпочетат масовите разстрели.“

Неговият съпартиец и председател на комисията по отбраната на Думата Сергей Юшенков се е озовал в Грозни, където го приема генерал Дудаев. На предпазливия въпрос на Юшенков, как президентът на Ичкерия гледа на закана на Кремъл да въведе извънредно положение в републиката, генералът се усмихва и казва, че Елцин би следвало да се безпокои кога той, Дудаев, ще обяви извънредно положение в цяла Русия. Явно Дудаев е в отлично настроение, щом след това „дарява“ на Юшенков двама руски пленници, по фамилия Дроздов и Прокопов. Доскоро те са служили в прославената Таманска дивизия и сега без никакво колебание разказват пред притичалите журналисти как сътрудници на ФСК са ги вербували за някаква тайнствена „ръководна работа“ в покрайнините на бившата империя.

В 14,10 и в 15,40 часа отново връхлитат „неидентифицирани самолети“. Те са около десетина на брой и този път явната им цел е да разрушат сградата, в която живее семейството на генерал Дудаев.

В разгара на бомбардировката секретарят по печата при Елцин Вячислав Костиков прави изявление в ефира, че Президентът пристъпи към осъществяването на комплексни мерки с цел „възстановяването на конституционните права на територията на Чечения“.

От Чечения пък пристига вестта, че при всяка нова бомбардировка на Грозни ще бъде обесван по един руски пленник. Този път започва да се тревожи и самият министър на отбраната Грачов, на когото не му идва наум нищо друго освен да се обади по телефона на Юшенков в Грозни и да го помоли да не се допуска публична екзекуция на военнослужещи. Удивеният Юшенков отвръща, че не е и чувал за подобно нещо.

Малко по-късно ФСК – изглежда, за да възстанови разклатеното си реноме заради вербовката на офицери и войници за кавказката война – прави изявление, което на фона на надигащите се събития почти никой не чува. Оказва се, че в хода на следствието по делото за убийството на

журналиста Дмитрий Холодов контраразузнаването е попаднало на не-назован сътрудник на ГПУ, завеждащ склад. Открита е липсата на няколко хиляди специални взриватели за т. нар. „диверсионни“ мини. На това съобщение никой не обръща внимание, тъй като из Москва вече се разпространява упоритият слух за предстояща обмяна на 50-хилядните банкноти. И въпреки уверенията на Централната банка, че този слух е нелепост, препатилите граждани не вярват на нито една дума, изречена от управниците, а в магазините и лавките преустановяват приема на споменатите банкноти.

През същата нощ включилите първа програма на телевизията имат възможност да видят редом с Кургинян, Боровой и някакви млади моми вицеадмирала от КГБ Жередовски и да чуят становището му за козовете на ЦРУ срещу СССР и Русия.

На 2 декември на търговете в московската Междубанкова валутна борса американският долар достига 3262 рубли. Малко след това група въоръжени лица с маски и камуфлажни облекла блокират сградата на столичното кметство и правят опит да проникнат в помещенията на банка „Мост“. Предварително обаче те са повалили пазачите върху мокрия асфалт и един от маскираните – юначага с автомат в ръце в центъра на Москва – яко ги рита с ботушите си в слабините, понеже, както се уяснява по-късно, били му казали не съвсем прилични думи.

Президентът на банка „Мост“ Гусински веднага сигнализира на милицията и към сградата на кметството политат със сините си лампи и сиренен вой коли на МВД и ФСК. Оперативната група на ФСК се хвърля срещу маскираните непознати и изведнъж нерешително се спира. Те им показват картите си, удостоверяващи, че грабителите всъщност са от службата за сигурност при президента. С други думи, подчинени на генерал Коржаков.

След десет минути всички се разотиват, а след още половин час е уволнен началникът на управлението на ФСК за Москва и Московска област генерал Савостянов. Него може да го свалят от длъжност само президентът и точно той прави това.

Цялата столица се вълнува и обсъжда небивалото произшествие. Говорят се какви ли не работи: че Гусински уж с нежелание бил дал 100 милиарда рубли за ремонтирането на ловните имения на Елцин в Завидов и че започнала открита война между всесилния фаворит и временен заповедник Коржаков и столичния кмет Юрий Лужков, който май че се готви да става президент на Русия. Някои пък твърдят, че Коржаков и

Лужков, бидейки съседи по вила, не могли да си поделят никакво парцелче и сега си изясняват отношенията.

Съгласил се да даде интервю, Коржаков с усмивка казва, че любимото му занимание е да ходи на лов за гъски. Президентът на банка „Мост“ Гусински³³ веднага разбира намека и заминава за Лондон.

На фона на толкова явно олялата се пред обществеността „голяма политика“, когато в центъра на Москва си изясняват отношенията не някакви си безлични криминални групировки, а мощните феодални кланове на руското царство, съобщенията от Чечения някак си помръкват. И по-специално – вестта, че при вчерашните въздушни нападения над Грозни 4 души са убити и 9 ранени.

Между другото става ясно, че в ръцете на Дудаев са попаднали не 70, както се твърди в предишните съобщения, а 120 руски военнослужещи. Като изоставени деца те показват личните си знаци³⁴, потвърждаващи, че са военнослужещи от армията на великата държава. Изяснява се още, че сред тях е и капитан Андрей Русаков, известният журналист от шурма на Белия дом от през октомври 1993 година. Капитан Русаков с желание разказва как бил вербуван от специалния отдел, с обещанието семейството му да получи 150 милиона, ако загине.

Вестниците отбелязват, че в Русия вземат връх просташките традиции, безотговорността и некомпетентността. „Руските войници-наемници гинат и се измъчват в плен, за да доведат на власт авантюриста Хасбулатов и престъпника Лабозанов.“

ФСК веднага откликва въпреки скандала и паниката в централата ѝ, свързана със свалянето на генерал Савостянов от длъжност. Хапейки устни, ръководителят на ЦОС (Център за връзки с обществеността) генерал Михайлов категорично опровергава обвиненията, че ведомството му е имало нещо общо с пленените в Грозни руски военнослужещи и между другото изразява недоумението си, че ги наричат „наемници“.

„Те воюват – пояснява генералът – на територията на Русия и заради нейните интереси, така че трябва да ги наричате не «наемници», а «доброволци».“ По принцип никой не му възразява. Всички само задават въпроса: защо след като в Чечения войниците се бият за нейните интереси, Русия така упорито се отрича от тях?

По същото време и. д. генерален прокурор на Русия Илюшенко говори пред обществеността във връзка с публикуваната във вестник

33. Т. е. Гъсков. – Бел. прев.

34. Всеки военен в днешна Русия има индивидуален знак с номер. – Бел. прев.

„Московский комсомолец“ статия Паша „Мерцедеса“, където името на министър Павел Граčov пряко се свързва с убийството на Дмитрий Холодов, и същевременно се споменава за пристрастията на армейския генерал към скъпи „чуждомаркови“ коли, каквито той притежавал – шест на брой – и всичките били „Мерцедес“.

Та и. д. генпрокурор пояснява, че мерцедесите били придобити от генерала за служебни нужди с разрешението на президента Елцин, а такава понятие като „корупция“ в руското законодателство нямало. И призовава да се стегнат „юздите“ на печата.

А над Грозни продължават да падат бомби от „самолетите на опозицията“. Депутатите от Думата Юшенков и Памфилов, дошли тук за руските войници, се крият в противосамолетното скривалище, но вече знаят, че градът е бомбардиран безспорно от руски самолети. И призовават Елцин да прекрати този фарс.

Самият Елцин в същото време връчва кръстове на инвалиди – участници в маратона с колички. Президентът е в отлично настроение, подхвърля шег и се смее. А генерал Коржаков обратно – той пък е мрачен. Защото времето тече, а от Елцин не само не е възможно да се издайства заповедта за настъпление, но дори и да намери време, за да му се прочете аналитичната записка. А над нея цели две тримесечия са се трудили негови, на Коржаков хора, посочвайки единствения възможен път за извеждане на страната от хаоса и мрежите на ционисткия заговор. Вчера президентът разговаря половин ден с Алевтина Федулова – бившата главна „пионерка“ на СССР, а сега глава на фракцията „Жени на Русия“ в Думата – днес пък на инвалидите връчва ордени. Не, всичко това, разбира се, е полезно, но трябва да се помисли и за спасението на отечеството. И най-накрая да се започне истинският лов на „гъски“.

За генерал Коржаков непоследователността на президента понякога просто е поразителна. Като Иван Грозни – една седмица убива, една седмица се разкайва. Над това още другарят Сталин се е присмивал. Над непоследователността. Наистина здравата са го избудалкали Борис Николаевич навремето тези, извинете за израза, демократи. В някогашното 9-о управление на КГБ, откъдето е започнал своята опасна кариера Коржаков, подобна минавка винаги е била справедливо окачествявана като идеологическа „интоксикация“. Време е значи, да се даде на Борис Николаевич силна „противоотрова“.

Както неотдавна художникът Иля Глазунов – един от малкото,

според Коржаков, наистина талантливи руски художници. Нарисувал той голяма картина, изобразяваща прославен мъж – гол до пояс, но с военен брич и чизми, и издигащ към небесата не кръст, а автомат „Калашников“. А върху катарамата на колана му също като при войниците на Хитлер (но тук на руски) пише: „Бог е с нас!“ Картината се нарича „Събуди се, Русия!“ Изложена в Манежа, тя предизвиква много шум. Особено с това „Бог е с нас!“. Но все още мнозина помнят катарамите на войниците от вермахта. И някой е изпял нещо на Елцин за „фашизация на изкуството“, предизвиквайки у него такъв гняв, че за малко Глазунов повече да не бъде руски академик.

Но шибайки с метличка голия гръб на президента в банята, Коржаков проникновено му обяснява със свои думи как сега всеки, който си пожелае, тъпче майчица Русия. Естонци и латвийци, чеченци и всякакви други „негри“. А Русия е сам-самичка и стои без риза, но с автомат и на Бога се уповава.

Чак се просълзява Борис Николаевич. И на следващия ден лично отива в Манежа. Още щом вижда президента, Глазунов се разтреперва, мислейки че с него е свършено. Но Елцин харесва картината. Оказва се, че тя е точно на неговото равнище на възприемане на изкуството. Глазунов объркано започва какво всъщност бил искал да изрази с призива „Събуди се, Русия!“, но Елцин го прекъсва.

От вчерашните обяснения президентът, кой знае защо, е запомнил само казаното за естонците, че нарушават у тях си правата на руското население. И затова казва: „Естонците, значи, приеха свой закон за гражданството...“

„Ето, ето – в съгласие кима глава художникът. – Ето, аз точно това съм искал да изразя, Борис Николаевич.“

И президентът дарява Глазунов с целувка и обещание, че Русия скоро ще се събуди. След което си отива.

Това е последната плесница, с която президентът публично зашлепя своята любима демократична „общественост“, крякаща нещо за фашистка заплаха и реставрация на тоталитаризма. С тези претенции, кой знае защо, демократите непрекъснато обръщат вниманието именно на президента и трябва да се признае, че понякога той милостиво ги изслушва. Информират го веднъж, че ФСК в Петербург се ръководи от някой си Черкесов, прославил се през комунистическо време с яростните си преследвания на всички инакомислещи и чието име дори е станало нарицателно в града на Нева. Затюхква се президентът заедно с

„демократичната интелигенция“, а след две седмици подписва указ за повишаването на същия този Черкесов в чин генерал-лейтенант. Или пък, да речем, какво ли само не са му приказвали „демократите“ за губернатора на Приморието Наздратенко: че вече нямало къде да му се удари клеймото на позора, че вършел там всякакъв произвол, за който и названието тоталитаризъм не стигало. И че дори в древните източни деспотства е имало повече законност. Извиква Елцин в Москва Наздратенко и сам му връчва орден „За лично мъжество“.

Има, разбира се, и обратни случаи.

Наистина, колко пъти генерал Коржаков подсказва на президента, че вече е крайно време да ликвидира т. нар. „Управление по правата на човека при президента на Русия“, оглавявано от бившия политзек³⁵ Сергей Ковалов, който всъщност обслужва международния ционизъм. Президентът винаги благосклонно го изслушва, но така и не е разпуснал управлението.

Поради това не без основание генерал Коржаков се бои, че пак ще забаламосат президента и той ще се съгласи на преговори с Дудаев, за да реши мирно проблема с Чечения. Но така отново ще опозори пред цял свят Русия, принудена да се споразумява с бандитите, вместо да ги унищожи. Наистина засега, макар и понякога с усилие, Коржаков успява да направи така, че подобно нещо да не се случи, затваряйки пред всички „чифутстващи“ пътя им към държавния глава.

„Открийте огън и вие ще обедините нацията!“ – мъдро е казал някой от великите ни предтечи. Необходимо е обаче нацията по такъв начин да бъде подготвена за откриването на огъня, че тя сама да жадува за този миг.

Във ФСК и МВД обмислят всевъзможни варианти. Например да се организира взривяването от чеченци на някакъв обект с „повишена опасност“. Не, такъв вариант като бумеранг ще удари по самите „органи“. Защо сте допуснали? Освен това вместо обединение на „нацията“ може да предизвика неподлежаща на обуздаване паника сред населението. Може би по-добре ще е, ако, да речем, чеченци блокират в Москва „детска градина“ или завземат автобус с „мирни граждани“.

Но струвало ли си е генерал Коржаков да провежда с отговорни работници съвещание на тази тема, след като на другия ден се оказва, че целият план е публикуван в един от вестниците. Става съвсем

35. Лагерист. – Бел. прев.

невъзможно да се работи!

Междувременно от Чечения се завръщат депутатите Юшенков и Памфилов, довели двамата руски пленници – лейтенант Дмитрий Волфович и редник Александър Данилов. Служилият в елитната Кантемировска дивизия лейтенант Волфович е бил завербуван от сътрудници на ФСК в Чечения за 6 милиона рубли и специални допълнителни изплащания в случай на раняване или смърт.

Научил за това, командирът на Кантемировската дивизия генерал Поляков демонстративно подава оставка. Като руски офицер той е възмутен, че ФСК вербува зад гърба му занякъде негови подчинени. Благодарният жест на генерала обаче не предизвиква никакъв обществен резонанс.

Значително по-голям е интересът към съобщението, че командващият 14-а руска армия знаменитият генерал Лебед е разобличил и арестувал бившия майор от КГБ, а сега от ФСК, Будник, събиращ против него компромат. Напил се до безсъзнание, контраразузнавачът загубва служебното си удостоверение и бил „предаден“ от един свой секретен източник с псевдоним „Ромашка“.

В същия ден е публикуван указът на президента Елцин, с който в училищата се въвежда изучаването на Конституцията на Руската федерация.

Амнистираният неотдавна и излязъл от затвора бивш вицепрезидент Руцкой, неочаквано появил се в Кемерово, се заклева, че „когато стане президент, цялото сегашно правителство начело с Елцин ще отиде на подсъдимата скамейка“.

В Чечения пък очакващите да се реши съдбата им руски пленници се занимават с ремонта на бившите си танкове, попаднали в ръцете на Дудаев.

Предал доведените пленници, полковник Юшенков заявява, че лично е видял в Моздок самолети и вертолети със замазани опознавателни знаци и настоява да бъдат привлечени към съдебна отговорност всички участници в тази авантюра. Той илюстрира твърденията си със запис на касета с показанията на свален от чеченците пилот, който признава, че е работил като летец-изпитател в самолеторемонтния завод край Ставропол и е бил завербуван от ФСК срещу 10 милиона рубли плюс допълнителни при евентуална смърт.

Едновременно с Юшенков журналисти е събрал и председателят на Държавния комитет по печата Гризунов, смятан от АПН за либерал.

Гризунов разяснява през журналистите, че сегашните отношения с Чечения се развиват на две нива – силово и политическо. Той посочва, че трите мощни военни групировки, разположени по периметъра на чеченските граници, ще бъдат приведени в действие, когато се изчерпят всички компромисни варианти. От компромисите, които до момента са предлагани на Чечения, още е в ход предложението за безусловна капитулация и разоръжаване. Москва по всякакъв начин изтъквала, че това е единствената тема, която тя е готова да обсъжда с генерал Дудаев.

В края на изявлението си Гризунов изненадващо обвинява Дудаев в страхливост, понеже не възнамерявал да воюва сам, а като използва своя народ. Слушайки Гризунов, човек би си помислил, че Елцин на няколко пъти е предлагал на Дудаев да решат проблема насаме, а той вместо себе си изпраща своя „народ“. Но отговор на въпроса, дали има някакви други начини за водене на война освен не чрез използване на своя „народ“, Гризунов не дава.

На следващия ден, 4 декември, в Москва се появява самият миротворец Хасбулатов, по чудо измъкнал се от Чечения заедно със своите съучастници. Нищо му няма на бившия „спикер“. И без да му мигне окото, заявява, че мисията му на „миротворец“ е приключила. „Русия въвежда войски в Чечения и аз не мога повече да контролирам ситуацията.“ След което мигновено изчезва.

Няма да го съдим строго, а само ще припомним, че Хасбулатов принадлежи към този горд и непокорен народ, който наричат чеченски. Още великият руски генерал либералът Ермолов – умен и наблюдателен човек, е казал: „Чеченците не подлежат на превъзпитание. Те трябва да се избребват.“

Бебе през февруари 1944 година, Руслан Хасбулатов и държачата го в ръцете си плачеща негова майка пътуват в студения товарен вагон към неизвестността в Северен Казахстан. Майка му, топлеща с тялото шестмесечния Руслан, плаче, защото от студа, глада и издевателствата вече са загинали нейният мъж и баща ѝ.

Ако по чудо оцелелият и пораснал Руслан се е заклел, каквато е традицията на чеченците, да отмъсти за унищожението на страната си, на народа си и на семейството си, той изцяло би могъл да се чувства като триумфатор.

Всички го помнят като велик дресьор с мощна енергия, размахващ бича, за да направлява куклите и манекените на сцената, наречена Върховен съвет на Русия. Колко близо е бил той тогава до върховната власт! И с каква лекота завинаги опозорява Русия, принуждавайки я да

стреля с танкове и бронетранспортъори в собствената си столица, когато горят правителствената сграда, кметството, Останкино, а наоколо се сипят стъклата на изпочупените витрини и прозорци на „световната столица“ и по улиците се търкалят трупове.

Излязъл от затвора в момент на непримирими социално-политически противоречия, той за късо време въвлеча Русия по прост и безхитростен начин в позорната и веруломна колониална авантюра, отмъщавайки едновременно и на нея, и на Чечения, понеже нито в едната, нито в другата страна не си е намерил достойно място.

Нека това да са само наши предположения. Но те трябва да се вземат предвид при анализа на цялата поредица от събития, неумолимо повели страната ни по пътя към преизподнята...

По времето, когато Хасбулатов се връща в Москва, за да наблюдава оттам последиците на миротворческата си мисия, за Грозни излита Владимир Жириновски, чиято непоследователност във възгледите би могла да съперничи на поведението на самия президент Елцин.

До вчера главният „либерал“ на Русия, който винаги с пяна на уста истерично е крещял, че депутатите не трябва да ходят при Дудаев и да откупват от него руските войници като овци на пазара. Но сега, очевидно разубеден от мъдрите си съветници, е решил, че никак не би било лошо, ако набере някакъв политически капитал от съвместната глупост на родните спецслужби, правителството и министерството на отбраната.

Жириновски заминава за Грозни, а президентът пък за Будапеща в крайно войнствено настроение. Дадените му от астрологическия отдел на службата за сигурност хороскопи са показали нещо изключително важно. А именно, че според разположението на слънцето, луната и планетите декември 1994 година се явява онзи ключов месец от втората половина на века, през който предприетите решителни действия автоматично ще върнат на Русия статуса ѝ на велика държава. И дори ще я издигнат по-високо от покойния Съветски съюз – за страх на враговете, както външните, които са цял легион, така и вътрешните, които са още повече. Президентът е настроен войнствено. Заплашил Запада с подмяната на студената война със студен мир, Елцин в най-рязка форма се изказва против намеренията за влизане в НАТО на бившите сателити на СССР от разпадналия се Варшавски договор. И накрая напомня, че Русия би желала по-скоро да получи шестте милиарда долара, обещани ѝ от Международния валутен фонд. Иначе, предупреждава той, демократичните реформи в Русия може да спрат.

Докато президентът Елцин плаши Запада с отмяна на демокрацията в Русия и перспективата от студен мир, министърът на отбраната Грачов излита за Моздок. Преди това той признава в интервю, че „руски самолети бомбардираха“ Грозни, и изтъква, че тяхна цел са били само „военни обекти“, като бомбардирането е било „точково“. Между другото става ясно, че шумът на Грозни съвсем не е бил ръководен от Хасбулатов и Лабозанов, както се мисли, а от генерал Александър Котенков – бившия шеф на правното управление на президента, изпаднал в немилост по време на скандала с „генерал“ Якубовски, който сега е затворник в петербургския затвор „Кръстовете“.

Докато генерал Грачов лети за Моздок, неговият първи заместник и бивш командир от славното време на Афганистанската война генерал Громов (същият Громов, който така ефектно извежда през граничния мост разбитата армия от Афганистан и минава по него последен и пеш под акомпанимента на бойните комсомолски песни на Розенбаум) неочаквано прави остро изявление срещу военната истерия около Чечения. И предупреждава, че се е задал призрактът на нов Афганистан. Всички вече са забелязали, че отношенията между двамата „афганистански“ герои Громов и Грачов стават все по-напрегнати, но генерал Громов отказва да коментира този въпрос.

Следващото изявление през този ден отново е на последната надежда на руската „демокрация“ Егор Гайдар, който казва почти същото като Громов, въпреки че го обича толкова, колкото и Грачов. Надигналият се над страната страшен призрак на безумието е довел до блокирането на стремежа на напълно противоположни сили да се мобилизират, за да предотвратят катастрофата. Гайдар открито посочва имената на онези, които са виновни за събитията в Чечения. А те са Олег Лобов, Олег Сосковец, Николай Егоров, Сергей Степашин и Павел Грачов. Но предпазливият Егор Тимурович не назовава Елцин, като само изтъква негативното влияние на изброените лица върху особата на президента.

За тази нервно вибрираща обстановка свой влог според възможностите си имат правителствените и проправителствените вестници.

„Российские вести“ помества зашеметяващо откритие на кореспондентите си: столичният кмет Юрий Лужков подготвя антиелцински преврат с финансовата подкрепа на банка „Мост“. Кметството сформирало собствена нелегална гвардия и само чакало удобен момент да превземе Кремъл.

А вестник „Российские ведомости“ открито призовава към военен

преврат, но се опасява да заложи на генерал Лебед, понеже той, както е общоизвестно, представлява еврейската „мафия“.

Междувременно Дудаев, на когото се опитват да натрапят преговори с вече избягалата от Чечения „опозиция“, рязко отхвърля този вариант, като нарича „опозиционерите“ престъпници, въоръжени от Москва. И предлага преговори с представители на руското правителство на неутрално място. Да речем, във Вилнюс.

Царящият в страната военнополитически дебилизъм, както сполучливо се изразява генерал Лебед, набира скорост. Грачов е в Моздок. В Грозни очакват нахлуването да започне в близките 48 часа. Чеченското население напуска града. Съдбата на руските военнопленници виси на косъм. Дудаев е потвърдил своето намерение да ги разстреля, ако Грозни отново бъде подложен на бомбардировки от въздуха.

И двете страни блъфират, без да имат козове. Но Дудаев е играч, по-опитен от непослователните и затънали в лъжите си руски ръководители.

В Грозни звъни Григорий Явлински – лидерът на т. нар. фракция „Яблоко“ (или „Курвичката“, както я нарича шегаджията Жириновски) в Думата. Той предлага себе си и още петима членове на неговата фракция за доброволни заложници на Дудаев срещу освобождаването на военнопленниците. И наивно се опитва да убеди Дудаев, че ако той, Явлински, се появи в Грозни, бомбардировките на града ще бъдат незабавно прекратени. Такива твърдения се наричат мания за величие.

Дудаев без желание се съгласява, но явно мисли за друго. Предстои му среща с Грачов, която започват след около два часа.

Неголямата двуетажна къща в крайграничната станица Слещцовская е блокирана от охраните на президента на Чечения генерал Дудаев и министъра на отбраната на Русия генерал Грачов. Както винаги, Грачов се охранява от десантници, а Дудаев – от специален отряд на ичкерийската гвардия, съставен от високи красавци с картечни ленти през гърдите. Генералите имат какво да си кажат един на друг. Дошло е време да приключат сметките си от своята двугодишна интензивна съвместна работа, в резултат на която Грачов разполага с 22 милиона в западни банки, а Дудаев – с не много голяма по числения си състав, но пък най-съвременна армия.

Тепърва предстои да се докаже, че тази армия е способна на нещо много повече от грабежите на транзитните ешелони. (Впрочем тези

ешелони са „транзитни“ само за влаковите екипи. Те са предназначени за Дудаев и уж някъде по пътя ги „нападат и ограбват“, макар че всъщност просто ги разтоварват.)

Грачов пита Дудаев как се чувства. На Изток е прието да си вежлив. Дудаев отвръща, че доколкото всичко на този свят зависи изключително от волята на Аллах, той е предал в една от западните банки някои документи, в които са зафиксирани отделни събития от последните три години. И е помолил да им се даде гласност, ако с него, с Дудаев, нещо се случи. Грачов си отбелязва едно наум и възкликва, че чеченският президент изглежда отлично – той е бодър и здрав. Дудаев пак се позовава на волята на Аллах, заинтересуван кой му е забъркал цялата тази каша в Чечения?

Грачов искрено отвръща, че като военен човек (понеже и двамата сме генерали, по-лесно ще ни е да се разберем) трудно се ориентира в политиката, смятайки я за мръсна работа, но полага усилия да държи армията извън нейните игри. „А кой бомбардира Грозни?“ – пита Дудаев. Грачов се размива: „Нима това са бомбардировки?“ Закачки някакви. Виж, ако той командвал там... На това място генералът прави многозначителна пауза и прокарва длан пряко на гърлото си. Досещаш се, нали? Впрочем – за командването. Какво би казал Дудаев, ако му се предложи да командва армия някъде из Забайкалски окръг с генерал-полковнишки чин? А после ще го преместят в министерството на отбраната като един от заместниците на Грачов?

Дудаев скромно се усмихва. Той не може да се справи с командването на армия. Няма опит. Вече четири години стават, откакто е сдал дивизията си. Трудно ще му бъде отново да се върне в строя. Пък и защо му трябва? На него и тук не му е зле. Между него и Аллах сега не стои никой – ни командващият окръга, ни министърът, ни генсекът. Спокойно се работи.

Лицето на Грачов се изопва. Как да обясни на Дудаев, че чинът му е малък, за да заема този висок пост и да разполага с толкова пари. „Перестройката“ не е провъзгласена, за да се дадат определените за бившите първи секретари постове на никому неизвестни генерали, а самите първи секретари да просят милост от Кремъл.

Поне да се огледа наоколо: в Баку е Алиев, в Тбилиси – Шеварнадзе, в Северна Осетия – Галазов, в Татаристан – Шамиев. Е, има и изключения като Илюмжинов, станал от лавкаджия направо президент, но той си мирува и за да не го закачат, почти всички пари праща в Москва. Особено след октомври 93-та.

– На твое място бих се съгласил – продължава да настоява Грачов.
– Когато ме назначаваха за министър на отбраната, аз също мислех, че няма да се справя. И нищо – справих се.

– И дори много добре се справи – потвърждава, усмихвайки се Дудаев. – Ако ми бяха предложили поста министър на отбраната, може би ще се замисля. Но командващ армия – не. От президент – командващ армия? Несериозно звучи. Пък и къде ще ходя сега, когато наоколо стават такива неща. Всеки миг ще започне война.

– Никой няма намерение да воюва – въздъхва Грачов. – Предай ни пленниците и се съгласи на преговори. Ето го целия проблем.

– Аз съм готов да водя преговори – казва Дудаев. – Вие не ги желаете.

– Ние не можем да водим с тебе преговори – поправя го Грачов, – защото това би значило да признаем Чечения за независима страна. Нима не разбираш? За такова нещо днес в Москва никой не е подготвен. Та това ще рече, че подир Съюза признаваме началото на разпада и на Русия. И ще ни разпокъсат на части. Затова ти води преговорите с Хаджиев, с Автурханов. Кой още?

– Лабозанов – подсказва Дудаев, – който ти произведе в полковник.

– Не съм го произвеждал аз – засмива се Грачов. – Нали ти го пусна от затвора и май че го назначи да командва твоята охрана. А той сам се произведе полковник. Аз само си мълча. Иска човекът да бъде полковник – нека да бъде. Не съм ли прав?

– За кое? – на свой ред пита Дудаев.

– За преговорите с Хаджиев – усмихва се Грачов.

– Не мога да преговарям с него – клати глава Дудаев. – В Грозни ще ме разкъсат на парчета, ако започна преговори с тези подлещи. Подобре да бъде така: нека онези, които се чувстват обидени, да дойдат при мене. Не непременно тук. Можем да се срещнем някъде в Прибалтика, на Кипър или в Турция. Ще поговорим. Пък може и да се споразумеем. Защо да размахваме юмруци? Нима си мислите, че сега някой сериозно се страхува от вас?

– Както желаш – въздъхва Грачов. – Аз ще предам предложението ти, разбира се. Само че няма да се съгласят. А кой е накарал Интерпол да слухти в Кипър?

– Нима смятат, че съм аз? – сепва се Дудаев. – Какво ме грее това?

– Но кой би могъл да е – клати глава Грачов. – Само ти, Джохар. Не е хубаво това...

Усмихнати, генералите влизат при журналистите. Грачов, който

явно кокетничи пред телевизионните камери, казва: „Ние разговаряхме откровено, като генерал с генерал. И решихме първо да свършим с предаването на пленниците, а после ще видим накъде вървят нещата.“ Грачов прави пауза и добавя: „Но най-важното, за което се споразумяхме – това е, че ВОЙНА НЯМА ДА ИМА!“

И генералите се поздравяват със силно и честно войнишко ръкостискане.

Злобарите и завистниците на Грачов, които след назначаването му на поста министър на отбраната са се развълнували като хлебарки в хранителен склад, твърдят, че докато учил в академията, министърът постоянно спял на лекциите. Полевите учения обичал, а теорията на военното изкуство изцяло проспал. Ако това не е клевета, поне е явно преувеличение. Генерал Грачов владее теорията. Може би малко по-зле от Клаузевиц, но пък и времената са други. Той отлично знае, че при всяко нахлуване, независимо дали е на чужда или на своя територия, трябва да се постигне тактическа внезапност. А за осигуряването ѝ има само един начин – да се убеди противникът, че война няма да се започва, като се приспи вниманието му с досадни преговори, в разгара на които се нанася ударът. Както през 1941 година японците постъпват с американците. Или пък германците с нас през същата година. Поради това изречената от Грачов фраза „Война няма да има!“ е доказателство, че генералът не е проспивал лекциите в академията. Нищо повече.

Впрочем Дудаев никак не храни илюзии. Ако до известен момент той все още се е надявал, че нова и демократична Русия няма да се осмели пред очите на цял свят да започне истинска война на собствена територия, сега знае от получената в последните няколко дни информация от свои източници в обкръжението на Грачов и в структурите на „Генщаба“, че Москва съвсем определено възнамерява да нахлуе в Чечения. При това всички задействани за тази цел военни части, преди всичко от състава на Северокавказкия военен окръг, естествено, съвсем не знаят, че отиват на война. Тях уж ги изпращат в помощ на силите на милицията (за 3–4 дни, максимум за седмица), с която заедно да разоръжат няколко бандитски групи. Това неговият ум не го побира. Излиза, че като дезинформира общественото мнение в страната и в света, Кремъл дезинформира и собствената си армия, която, дезориентирана по този начин, ще понесе чудовищни загуби, пренасяйки конфликта на съвсем друга плоскост.

Но каква цел си е поставила Москва, като започва подобна

операция?

Генерал Дудаев разполага с мощно и напълно съвременно разузнаване, влизашо в структурите на Департамента за държавна сигурност, оглавяван от Руслан Гелизхан. В Грозни отлично са запознати с положението в Русия. Вече няколко години Русия, ограбвана от всеки, който не го мързи (в това число и от самия Дудаев, заедно с неговите московски и разни други съдружници), живее с дълг, нараснал до съвсем непроизносима цифра. Миньорите, милицията, армията, да не говорим за разните учители, лекари и професори, с месеци не получават заплатите си. Почти 40 процента от населението вече е под чертата на бедността и се приближава до чертата на нищетата. Острите социални проблеми връхлитат огромната държава като вълни върху самотна треска в океана!

Както се казва, удобно време да повоюваме!

И е възможно с нахлуването в Чечения точно нея да обвинят за това, че реформите в Русия вървят като пияни мужици през непроходимата кал на някаква колхозна улица.

Но това обърква и предизвиква безпокойство със своя явен сюрреализъм.

Подробният анализ на обстановката дава още едно повече или по-малко правдоподобно решение: нахлуването в Чечения теоретично предоставя на Борис Елцин възможността да обяви в цяла Русия извънредно положение, тихомълком да отмени изборите и да стъпче онези нещастни кънове на демокрацията, които за четирите години са успели да поникнат и пробият железобетонните блокове на уж рухналия тоталитаризъм.

А пред сградата на Думата в Москва се лее тъжно-гържествената мелодия на „Сбогуване на славянката“. Владимир Жириновски се е върнал от Грозни, успял да изкръпка от Дудаев още двама пленени войници, и сега ги показва пред „най-почтена публика“ под музикален съпровод и с възпламеняващо слово.

В Грозни пък пристига Явлински с другарите си по фракция, самопредложили се за заложници срещу предаването на пленниците. Но Дудаев не приема саможертвата на кандидата за бъдещ президент на Русия. Той се е подготвил да предаде 14 пленници и 4 трупа на убити войници на депутати от литовския сейм. Депутатите били вече пристигнали в Москва, където обаче ги задържали по нареждане на руското МИД (Министерство на външните работи), не позволявайки им да се доберат до Грозни. Размислил, Дудаев махва с ръка и предава на Явлински седмина от пленниците и четирите ковчега, с които на следващия ден той

се завръща в Москва.

А на следващия ден е 7 декември. Долавящ надигащата се в страната психоза, американският долар уверено се изкачва нагоре и вече стига до 3292-та рубли.

Между доведените от Явлински пленници ярко се откроява знаменитият капитан Русаков – ветеранът от „гражданските войни“, както го наричат вестниците. Останалите седем Дудаев е задържал при себе си като гаранция за „сигурността на Чечения“, което пък свидетелства за известна наивност у генерала. В края на краищата нали Грозни има поне 200 хиляди жители руснаци! Но броят на трупове на свои граждани никога не би възпрял Москва по пътя ѝ към величието.

Завръщането на Явлински с още седем пленници (за ковчезите никой нищо не казва) нагорещява атмосферата в Думата. Несхванал своевременно целия смисъл на разиграващите се събития и решил сега да навакса изгубеното, Владимир Жириновски истерично обвинява за всичко случило се генерал Грачов, под чието командване във въоръжените сили на страната царял неописуем бардак.

Освен това Жириновски отнякъде разполага със сведения, че 50 от оцелелите руски войници по-късно били разстреляни от „опозицията“ заради неуспешно проведения шурм на Грозни.

Качилият се подир него на трибуната известен депутат Невзоров (от Петербург) войнствено призовава на поход срещу Грозни. Навремето той е направил всичко възможно, за да се измъкне от срочна служба в съветската армия. Дори се изкарва „луд“ в болницата на Скворцов-Степанов. Сега обаче, отял се на депутатски хляб, той е готов да воюва до последна капка кръв. Естествено, не своята. Само че Шурик Невзоров „лобира“ не армията, а ФСК. По навик, останал от времето, когато е бил агент на КГБ.

Точно затова той яростно се нахвърля върху Юшенков и разните „демократи“ – защото, измъквайки от ръцете на Дудаев пленените войници и офицери, те поставят неговите свидни органи в крайно идиотско положение. Впрочем за самите „органи“, които винаги са се намирали в подобно, а понякога и в по-лошо положение, това съвсем не е нещо ново и, откровено казано, те никак не се нуждаят от защитата на Невзоров. Изглежда, на самия Невзоров много му се иска да демонстрира високото доверие, което му е оказано. И за да предпази своите покровители от всякакви евентуални нападки, той от трибуната настоява за отстраняването на „демократите“ от всички парламентарни постове, които са

свързани с отбраната и сигурността на страната.

Невзоров още не е млькнал, когато към микрофона отново се устремява Жириновски, все така силно впечатлен от пребиваването си в Грозни. Той оповестява, че току-що е получил точни сведения за развоя на нещата в Чечения. Там в смъртна схватка били се уловили гуша за гуша ЦРУ и Мосад.

Съобщението му обаче не предизвиква сензация, понеже действията на ЦРУ и Мосад на територията на Русия се възприемат като нещо съвсем в реда на нещата. Че каква ще е тази Русия без ЦРУ и Мосад? Това е невъзможно. А че зловещите партньори изведнъж са се вцепкали заради генерал Дудаев – някак си е малко вероятно.

И някой предлага да бъде поканен още на следващото заседание на Думата самият Дудаев, за да го изслушат.

Лидерът на националсоциалистите в Думата Николай Лисенко веднага се разкрещява, че няма никакъв смисъл да изслушват тук побеснелия „чеченски фюрер“. Лисенко се смята за единствения фюрер и никак не се нуждае от конкуренти.

Атмосферата на маразъм в парламента е толкова очевидна, че дори депутатът от комунистическата партия Анатолий Лукянов, който съгласно амнистията неотдавна е пуснат от затвора в Лефортово, мрачно забелязва, че в Русия „властта на ренегатите е сменена с власт на дегенератите“. И е прав по своему. Неговата фина поетична натура изтънко е доловила фалша.

Междувременно от Министерството на отбраната отказват да поемат грижата за докараните от Явлински четири ковчега с телата на мъртвите руски войници. Искат доказателства, че покойниците са били военнослужещи. И автомобилът с табелка товар „200“ стои през целия ден пред плътно затворената врата на централната военна болница „Бурденко“, където не желаят да слушат никакви обяснения и изискват безброй справки. През целия ден депутатите тичат от инстанция до инстанция. Изпращат ги при министъра на отбраната, но него никой не може да го открие. А не могат да го намерят, защото министърът е в Кремъл, където най-накрая се е събрал Съветът за сигурност при президента.

Първо дават думата на министъра на отбраната, завърнал се тези дни от Кавказ, където е имал среща със самия Дудаев. Министърът на отбраната долага, че Дудаев е отхвърлил всички направени му предложения (от президент на Чеченската република да стане командващ на една от далекоизточните руски армии) и вече е ясно, че оттук нататък с него трябва да се разговаря само с езика на силата. Президентът пита

подготвил ли е Грачов всичко за „възстановяване на конституционния ред“ в Чечения? Грачов, който неотдавна публично се е клел, че за веждането на ред в Чечения на него ще му стигнат един десантен полк и два часа време, отговаря утвърдително. Но вместо един полк той е струпал край границите с Чечения три дивизии, една от които – танкова и сега смята, че няма никакви причини за тревога.

Президентът се интересува за колко дни армията и МВД възнамеряват да приключат с операцията.

Грачов благоразумно не споменава онези обещаващи от него два часа.

– Една седмица ще ви стигне ли? – пита президентът. – Че иначе, нали разбирате, може да се вдигне много шум.

Помолват го за десет дни.

– Девет – отсича Елцин. – Повече не мога да ви дам.

Новоназначеният наместник на Чечения Николай Егоров, който предния ден е повишен във вицепремиер, съобщава пред присъстващите, че освен с около 500 въоръжени бандити Дудаев не разполага с абсолютно никаква социална база. Предполага се, че още с навлизането на войските в територията на Чечения Дудаев и неговите съучастници ще се оттеглят в труднодостъпните планински райони и там...

– Там – намесва се Грачов, – ние вече ще ги довършим с авиацията. Не сме във времето на Ермолов.

Но, продължава Егоров, след като с кимване на глава е изразил пълното си съгласие с репликата на министъра на отбраната, все пак имало съмнение, че в Чечения е възможно възстановяването на конституционния правов ред в цялостен вид. Някой друг не би се съмнявал, но той знае, че е така. Навремето Николай Егоров е бил участъков лекар в Краснодарския и Ставрополския край, а сетне отговарял в партийните структури за дейността на органите на вътрешните работи и може с пълно основание да каже, че чеченците са нация от престъпници. На него сега не му се искало да цитира в потвърждение на казаното хора, които в Русия винаги са били почитани като национални герои и големи мислители. Генерал Ермолов например. Или другаря Сталин. Така че за да се реши докрай проблемът на тази територия, ще се наложи, така или иначе, тя да бъде освободена от сега живеещото там население. Той, разбира се, няма предвид унищожаването или депортирането му, както са постъпвали някога, а естественото създаване на такива условия, които биха убедили самото население, че по-нататък за него е невъзможно да живее в този регион. Затова армията и идещите подир нея спецчасти

на МВД и ОМОН трябва да се държат по такъв начин, че да предизвикат сред местното население стихийен протест, последван от най-строги, той не се бои да изрече тази дума, наказателни мерки. Успоредно с това трябва да се разрушават населените пунктове, култовите и разните други паметници. Защото става дума за самото съществуване на Русия, за нейната сигурност и бъдещето ѝ. А обезпечаването на тези категории винаги е изисквало жертви.

Президентът седи като мечка, вдигната от бърлогата ѝ посред зима. Всички мълчат в очакване да чуят страшния ѝ рев.

За изпълнението на всички тези замисли, продължава междувременно министърът по въпросите на националностите, територията на Чечения трябва напълно да бъде изолирана от външния свят. Това ще направят армията и МВД. За влизане и излизане се въвежда най-строг пропускателен режим, както е предвидено в законите за извънредното и военното положение. Бягството на населението ще бъде представяно пред външния свят като последица от злодеянията на режима на Дудаев.

Президентът мълчи.

– А с нашите какво ще правим? – пита министърът на вътрешните работи Ерин. Неговото лице изразява готовност да прави всичко, което му заповядат.

Ред е на Олег Сосковец. Бавно и важно се изправя той и излага своите предположения. От началния момент на операцията – плюс-минус няколко дни – е необходимо да се започне по цялата страна обмяната на 50-хилядните банкноти и това да се прави така, че населението да няма време да мисли за друго, освен как да спасява спестяванията си. Част от т. нар. „демократически печат“ може открито да бъде обвинен, че се издържа с пари на Дудаев. Нека докажат обратното. На това основание да се отнемат лицензите на някои издателства, или казано другояче, те да бъдат закрити. Що се отнася до Държавната дума и Съвета на федерацията, важното е те да бъдат предупредени в последния момент. Но още по-важно е подробно да се инструктират председателите на двете камари Шумейко и Рибкин, за да знаят как да интерпретират събитията и какво могат да говорят. Едновременно със започването на операцията (или малко по-рано) се прекъсва телефонната специална връзка на някои председатели на комисии в Думата и на отделни депутати. Освен това в рамките на закона за извънредното положение и в съответствие със секретния указ на президента от 30 ноември върху част от територията на Русия може временно (докато не се получи специално разпореждане) да се отмени законът за печата, обществените организации, митингите и

демонстрациите. От територията на Чечения в средствата за масово осведомяване да се предават само информации, минали през правителствена проверка, или ако щете – през цензурата. Сосковец отбелязва, че не предвижда никакви големи усложнения в самата Русия след започването на операцията в Чечения.

По-нататък думата взема секретарят на Съвета за сигурност Олег Лобов – бивш крупен партиен деец от Екатеринбург по същото време, когато Елцин е бил там първи секретар на обкома. Елцин цени Лобов за личната му преданост и широтата на кръгозора му, благодарение на която този негов приближен действа със замах „от Япония до Англия“, както се казва в една популярна песен от времето на Сталин. Сега на Лобов му предстои да огласи същността на аналитичния доклад, роден в гнките на мозъчния център на службата на генерал Коржаков.

Както се полага, докладът започва с уводна част, където се констатира крайно опасното положение, в което се намира Русия след разпадането на СССР. Влиянието на страната по цял свят непрекъснато спада, тя губи и онези традиционни региони, където на никой преди дори и през ум не му е минавало да оспорва авторитета на Съветския съюз. Поспециално страните от бившия Варшавски договор и много от развиващите се страни като Ангола например. Те вече не се съобразяват с Русия, доколкото я смятат за слаба.

Няма нищо по-опасно, посочва се в аналитичния доклад, от фактически декларираната слабост на държавата. Това раздвижва силите, насочени както против руските интереси, така и против руската държавност. Тук особено опасна е обстановката, създадена се в Южна Русия и отвъд нея.

Първият раздел на доклада е озаглавен „Опасни огнища на сепаратизма“. Но кой знае защо, започва с възраждането на пантюркизма, като специално се подчертава, че вдъхновители на пантюрските идеи са почти всички изселници от бившите републики на СССР и автономииите в Русия, озовали се по една или друга причина в Турция. А в Турция, чиято империя рухва още в края на Първата световна война, имперските традиции не само не са отслабнали, но напротив – те набират сили от година на година. В училищните учебници дори е поместена една карта на страната от 1586 г., върху която обширните райони, загубени от турците в безбройните руско-турски войни, са обозначени като „отнети земи“, подлежащи на възвръщане. Те са съответно оцветени. Към тези райони са включени цял Кавказ, голяма част от Астраханска област, Татаристан, Крим и части от Калмикия, без да смятаме обширните

територии край бреговете на Дунав. Няма никакво съмнение, че при едно продължаващо отслабване на Русия и снизхождението ни към сепаратизма на нейна територия, тези сили в Турция, Иран и други страни могат да преминат към по-активни действия. Целта им ще бъде да отнемат от Русия големи райони, което в края на краищата може да доведе до пълния разпад и гибелта на руската държава.

Следващият раздел е почти изцяло посветен на Чечения. Създалата се след 1991 година обстановка в Чеченската република провокира нестабилност по цялата територия не само на Русия, но и на всички страни от ОНД (Общност на независимите държави). Засега успяваме в редица автономии да държим на ръководни постове лица, които са проруски настроени, и обстановката, макар че са възможни всякакви изненади, все пак остава и за в бъдеще под наш контрол. Обаче при положение, че на власт дойде политически деец, който не е възпитан в стария дух на партийната дисциплина и се поддава на сепаратистка пропаганда, обстановката може да стане взривоопасна и практически неконтролируема... Тук за пример се сочи Татаристан, обявил своя пълен суверенитет, и сложните преговори с Шамиев, които се наложило да бъдат водени, за да се намали напрежението. По-нататък се прави анализ на ситуацията практически във всички руски автономии от Якутия до Чувашия, като повече се набляга, разбира се, върху многобройните автономии в Северокавказкия регион. В нито една от тях обстановката не е представена като удовлетворяваща. Почти от всички тези автономии са изпращани тайни емисари при Дудаев за обмяна на опит. Всички внимателно следят развитието на събитията в Чечения с явното намерение и те да действат по модела на дръзкия авиационен генерал, когато Русия докрай признае собственото си безсилие. Аналитичите свързват ситуацията в Чечения и неотстъпчивата позиция на Украйна по въпроса за Крим и подялбата на Черноморския флот, с поведението на Молдова по отношение на Тираспол и Москва, с наглата позиция на Азербайджан и нарастващото самочувствие на Назарбаев.

Чечения компрометира Русия на международната сцена и предизвика, меко казано, недоумение на държавите от „голямата седморка“, а също и на развиващите се страни. Всеки опит на Русия да се намеси в решаването на някой световен проблем се посреща с думите: „Вие най-напред въведете ред в собствения си дом.“

В раздела за препоръки, произтичащи от създалата се днес обстановка, открито се посочва, че бързата и пълна военна победа в Чечения ще покаже, че Русия е била и си остава велика държава, която на никого

няма да позволи каквито и да било условия. Тази победа ще поохлади мерациите на турците, иранците, афганистанците и дори на китайците, недвусмислено ще им даде да разберат, че и с тях може да се постъпи по същия начин, ако това се наложи.

Но акцията в Чечения ще бъде още по-голям успех за безочливата Прибалтика, за самозабравилата се Украйна, за бившите първи секретари на средноазиатските републики, станали пожизнени президенти. Нека да знаят, че винаги може да ги постигне същата участ.

Не по-малко важен урок ще бъде преподаден и на населението на Русия, пред което нагледно ще се демонстрират силата и решителността на властта, готова на всичко в защита на руските граждани, на неделимостта и величието на страната. Кратката и победна война ще сплоти обществото около президента и значително ще вдигне неговия леко спаднал рейтинг, като по такъв начин ще осигури победата му на бъдещите президентски избори.

Президентът слуша внимателно и с неподправен интерес. Той знае, че Лобов говори по доклад, съставен от аналитика Коржаков, впечатляват го логиката и жестоката истина на изложението, поднесено с простотата и донякъде изяществото на литературно експозе. Проблемът е единствено в това, че всички изказали се вече се позовават на секретния указ от 30 ноември, а съветниците на президента са успели да го убедят, че в рамките на този указ не бива да се действа, тъй като е крайно опасно.

На територията на Чечения е невъзможно юридически да се обяви режим на извънредно и военно положение, понеже първото се обявява по искане на местните власти, а второто – само в случай на агресия отвън.

Освен това указът от 30 ноември съсредоточава цялата власт в Чечения в ръцете на Грачов, което по силата на новите обстоятелства също така е невъзможно.

Работата е там, че на конференцията на ОССЕ (Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа) в Будапеща Елцин е подписал от името на Русия „Кодекс на поведение по военнополитическите аспекти на сигурността“. А 36-а точка по кодекса гласи:

„Държавата-участничка гарантира, че всяко решение за изпращане на нейни въоръжени сили за изпълнение на функции по вътрешната сигурност ще се взема съгласно конституционните процедури. С такива решения ще се определят задачите, поставени пред въоръжените сили и ще се гарантира тези задачи да се изпълняват под ефективния контрол

на конституционно учредените органи на властта при спазването на принципите за върховенство на законите.

В случай че функциите на вътрешната сигурност не могат да бъдат осъществени без употреба на сила, всяка държава-участничка се задължава нейното прилагане да е съизмеримо с възникналата необходимост от принудителни действия – **ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ СА ДЛЪЖНИ ДА ПРИЛАГАТ НЕОБХОДИМИТЕ МЕРКИ ТАКА, ЧЕ ДА НЕ СЕ НАНАСЯТ ЩЕТИ НА ГРАЖДАНСКИТЕ ЛИЦА И НА ТЯХНОТО ИМУЩЕСТВО.**“

Поради това президентът дава разпореждане да се състави секретен указ за отмяната на секретния указ от 30 ноември и да се подготви нов секретен указ, чийто нов проект е представен на членовете на Съвета за сигурност.

В новия указ „групата“, на която се възлага да въведе ред в Чечения, вече не се нарича „Група за ръководене на действията по разоръжаването и ЛИКВИДИРАНЕТО на въоръжените формации и ВЪВЕЖДАНЕТО И УКРЕПВАНЕТО НА РЕЖИМА НА ИЗВЪНРЕДНО ПОЛОЖЕНИЕ“ а „Група за ръководене на действията по обезпечаване на законността, правовия ред и обществената сигурност, разоръжаването и ликвидирането на въоръжените формации, непредвидени от федералното законодателство“.

В текста на новия указ старателно са избегнати всякакви споменавания за извънредно положение, а също така и позоваването на закона на РСФР „За извънредното положение“ и на член 88-и от Конституцията, който предвижда възможността за въвеждане на такова положение.

Общото ръководство на „Групата“ в проекта на новия указ се възлага не на Грачов, както е в стария, а на най-върлия привърженик на идеята за нахлуване в Чечения с военна сила – Николай Егоров. Той поема поста „Председател по координацията на гражданската федерална група“. Генерал Грачов пък става „Председател на координацията на военната група“. Към новата Група е включен и министърът на извънредните ситуации Сергей Шойгу, чийто подразделения са длъжни да обезпечават „евакуацията“ на населението от зоната на бедствията, предизвикани от бойните действия.

Трябва да се каже, че малцина от присъстващите на заседанието на този паметен Съвет за сигурност при президента на Русия разбират всички тези елцинови мъдрувания. Какво като президентските „мъдречи“ смятат, че трябва да се постъпи ето така, а не еди как си! Това нищо не променя. И нека да командва Егоров, след като е толкова

умен. Няма никаква разлика.

Важното е кога ще започнем?

На съвещанието е спешно извикан един от помощниците на генерал Коржаков – генерал Рогозин. Едно време, когато постъпва в 5-о управление на КГБ, Рогозин се озовава по волята на съдбата в отдела, който отговаря за разните нелегални и полулегални „уфолози“, „екстрасенси“, „астролози“ и „магьосници“ – да не би те, опазил Бог, да вземат чрез заклинанията си да причинят някаква щета на любимата партия. В резултат Рогозин натрупва от подопечните си такива знания, че сега ръководи цял отдел от астролози и екстрасенси, свил уютно гнездо под крилото на службата за сигурност при президента като в двора на средновековен княз.

Всяка сутрин генерал Рогозин докладва на президента хороскопа му за деня. Хороскопът се парафира от генерал Коржаков. Без неговият подпис е невалиден.

Още през ноември оглавяваният от генерал Рогозин отдел е получил задачата да посочи оптималната дата за започване на чеченската операция. Изчисленията на положението на звездите и планетите се извършват с помощта на американски компютри най-ново поколение, закупени специално за тази цел от коменданта на Кремъл генерал Барсуков.

Оказва се, че всички изчисления посочват 11 декември като най-благоприятна дата за началото на операцията.

Началникът на ФСК Степашин трескаво започва да пресмята дните и точно определя, че 11 декември 1994 година се пада в неделя, т. е. почивен ден. А от историята е известно, че всички внезапни удари, като правило, са били нанасяни в неделя, когато противникът си почива. Но това, че почивният ден в Чечения вече е петък, никой от присъстващите не знае. Или пък ако знае, го е забравил...

8 декември е тъжен ден. Отбелязва се третата годишнина от внезапната кончина на Съветския съюз. Над малобройните митинги с червени знамена се сипе мокър сняг. На един от столичните площади депутатът Маричов и неколцина скандално известни народни вождове от бившите чиновници в ЦК на КПСС забиват дървени кръстове върху символичните гробове на Елцин, Кравчук и Шушкевич – тримата подписали Беловежкото споразумение, констатирало смъртта на СССР.

Комунистите в Думата за пореден път се опитват за денонсират Беловежкото споразумение. Оцелелите поклонници на мистичното учение

на Маркс-Ленин отново си въобразяват, че всичко е по силите им – дори и възкресяването на мъртвец.

Вестник „Русские вести“, основател на който е администрацията на президента, е поместил статия под заглавие „Глупост или генерална репетиция?“. В нея се прави опит за анализ на неотдавнашните събития, свързани със службата за сигурност на генерал Коржаков, нападнала столичното кметство и банка „Мост“. Вестникът задава резонния въпрос: щом като хората на Коржаков се държат така нагло и безнаказано в центъра на Москва, защо тогава не могат със същата невъзмутимост да изолират президента, правейки го заложник на собствените си решения и действия?

В унисон с вестникарската статия телевизионните канали на РТР и НТВ излъчват твърде странен репортаж на кореспондента си в Германия Владимир Кондратиев – един от най-опитните телевизионни журналисти, работещ в Германия още от незапомнено съветско време. Текстът на Кондратиев е напълно невинен. Журналистът разказва, че в Германия поради овехтяване и ерозия предстои демонтажът на паметника на съветските воители, загинали при превземането на Берлин през 1945 година. При това кметството на града се ангажира да приключи ремонта му пред 50-годишнината от победата. Кондратиев обаче изразява съмнение, че в посочения срок това би могло да стане, дори и по чисто финансови причини.

В това време на екрана всички виждат следните кадри, очевидно взети от някакъв секретен киноархив и дадени на телевизията за всенароден показ. Към паметника, около който по повод на някакъв тържествен случай е построен почетен караул, приближава президентът Елцин и командващият ЗГВ (Западната група войски) генерал-полковник Матвей Бурлаков.

При това президентът е в такова „неадекватно“, както е прието дипломатично да се казва, състояние, че както едва се държи на крака, застава с гръб към паметника, докато в същото време с лице към него генерал Бурлаков се е изпънал по военному и отдава чест. Опомнилите се адютанти притичват, обръщат президента с лице към паметника и той застива в някаква нелепа поза с извит гръб и изпъчени гърди. През цялото това време се лее мелодичното и познато бързо говорене на Владимир Кондратиев, който казва, че съдбата на нашите военни паметници в Германия сега изцяло зависи от финансовата воля на правителството на Германия...

Междувременно числеността на войските, съсредоточени на границата с Чечения, достига критичната си точка. Централната телевизия показва парада на „войните на Аллах“ в Грозни, които са оприличени на чуждестранни наемници. През площад „Шейх Мансур“ пълзи колона от танкове. Вят се зелените знамена на Ичкерия, украсени с гордия вълк, готов със страшните си зъби да изтръгне от когото трябва своята независимост..

Грачов, Ерин и Степашин са извикани в Думата на отчет, но естествено нито един от тях не се явява. Показват на всички съмняващи се колко струва представителната власт на демократична Русия.

Обаче досадните журналисти отново са засекли генерал Грачов и му задават чисто риторичния въпрос: „Как наемниците се озовават в Чечения и по какъв начин се снабдяват с оръжие?“

„Питайте Николаев“ – хитро се усмихва министърът на отбраната.

Главнокомандващият Гранични войски генерал-полковник Николаев е отдавнашен съперник и враг на генерал Грачов. Мнозина смятат, че той е бъдещият министър на отбраната. Когато изваждат Граничните войски от системата на КГБ и ги правят самостоятелни, Грачов на няколко пъти се опитва да ги постави под егидата на своето министерство. Но генерал Николаев яростно се съпротивлява. И отношенията между двамата генерали съвсем се развалят – дотолкова, че както се казва в една мъдра украинска пословица, „затракаха перчемите“ на подчинените им. Граничарите например водят две денонощия неравен бой с превъзхождащите ги сили на афганските и таджикските партизани, а намиращата се недалече танкова част на министерството на отбраната дори не обявява бойна тревога. Тоест – пет пари не даваме.

На свой ред армейската част е можело да бъде атакувана в тила на този участък, на който, както са смятали, границата е напълно затворена. И после ще се чудят: „Как незабелязано бандитите са успели да проникнат в този участък?“

Но в сегашния случай Грачов явно е нервиран. Макар че на всички съвещания от министерско до президентско равнище за Чечения вече се говори като за чужда държава, граничарите на генерал Николаев все още не охраняват границите с Ичкерия. Но скоро ще застанат там, обозначили по този начин държавната граница на Русия, както пише във всички устава и инструкции на Граничните войски.

С удоволствие поставил генерал Николаев под обстрела на средствата за масово осведомяване, Грачов се готви да пътува за Моздок. Той има достатъчно свои проблеми, за да се занимава с чуждите.

Един от тях е същият онзи проблем, на който са се натъкнали и американците в опита им да си изяснят къде точно се намира Чечения. Защото РУСКАТА АРМИЯ НЕ РАЗПОЛАГА С ПОДРОБНИ КАРТИ НА ЧЕЧЕНСКАТА РЕПУБЛИКА.

Имала ги е, но сега ги няма. Говори се, че са изхвърлени или в Грозни, или в Бамут при спешното изваждане на съветските войски оттам. На командирите на подразделения – до командир на батальон включително, са раздадени туристически карти, издадени навремето в Ставропол, и атласи на автомобилните пътища на бившия СССР. За да могат все пак донякъде да се ориентират. Но на картите ги няма около 75 процента от населените пунктове и повече от половината налични шосета в Чечения. Естествено не са посочени блатистите и непроходимите местности, маршрутите на нефто- и газопроводите, далекопроводните линии и всичко онова, което е представлявало (и представлява) военна и държавна тайна за картографията. Но никой никога не е мислил, че спазването на тези изисквания за тайната ще се отрази така болезнено на собствената армия, на която сега се налага да воюва слепешком.

Липсата на стратегически карти на Чечения не е единственият проблем на генерал Грачов. Журналистите, дори и онези, които му симпатизират, отдавна наричат министъра на отбраната на Русия – „министър на кръговата отбрана“.

От момента на назначаването си на този пост през 1992 година Грачов наистина е в кръгова отбрана. На първо място, той е парвеню, а парвенютата не са обичани във всички армии по света. На второ място, той е десантник, а заема поста, който по традиция още от царско време винаги се е полагал на общовойсков (сиреч – на пехотен) генерал или маршал. На трето място, времето е такова, че генерал даже и с по-голям служебен и жизнен опит от този на Грачов едва ли би могъл ефективно да контролира тази толкова сложна, претрупана и трудно управляваща се машина, каквато представляват бившите съветски въоръжени сили. През изтеклите 50 следвоенни години тези сили са подготвяни само за световна война и са обучавани по съответен начин.

Поражението в Афганистан, сгромолясането на целия западен фронт, с десетилетия стоял като огромна дъга между Германия и Унгария, и накрая разпадането на Съветския съюз са довели (и не могат да не доведат) въоръжените сили на страната до положение на пълен хаос. Пред очите на всички загива флотът, авиационните части са принудени едва ли не три пъти да намалят броя на полетите си. Много от съединенията, останали след рухването на империята в дюзината

нововъзникнали независими и псевдонезависими държави, просто са престанали да съществуват. Практически не съществуват и гигантските общовойскови групировки. Лишени от нужните им средства, комплектовани едва до 50 на сто, размесени с изведените от Европа части, изоставени на голото поле с ръждясваща техника, общовойсковите армии, корпуси и дивизии фактически са преустановили бойната подготовка на личния състав. И се превръщат в огромни акционерни дружества от робовладелски тип.

С огромно усилие са запазили предишното си равнище, както изглежда, само елитните части: въздушнодесантните войски, морската пехота, няколко бивши спецъединения на КГБ, придадени към армията и, разбира се, стратегическите ракетни войски – като последен спомен за миналото имперско величие. След като министърът на отбраната маршал Язов и командващият сухопътните войски армейски генерал Вареников се озовават зад затворническите решетки, а началникът на Генщаба армейски генерал Мойсеев е уволнен в запаса, по-голямата част от многобройния съветски генералитет напуска службата. Но не затова, че са признали своето поражение, а защото не желаят да служат на „временния окупационен режим“, както те наричат правителството на президента Елцин. И не желаяйки да служат на новия режим, те правят всичко възможно, ако не да го свалят, поне да го дестабилизируют до такава степен, че накрая сам да рухне.

Всевъзможните „Съюз на офицерите“, „Съюз на ветераните“ и други подобни организации разлагат армията ден и нощ. При това – не огромната, сива и безлика общовойскова маса, а точно тези елитни войски, които все още съхраняват някогашната си боеспособност. В частите безпрепятствено се допускат не само представители на управляващата партия, на Жириновски, но и фашистките агитатори на Баркашов, да не говорим пък за многобройните разни партии от националсоциалистически и екстремистки тип, обявили се за патриотични.

В частите на Далекотоизточния и няколко други военни окръга се създават (с официалното разрешение на командванията) партийни ядки на „Руския национален конгрес“, оглавяван от бившия генерал от КГБ Стерлигов.

Дори и зачестилите във войската православни свещеници повече говорят за световния еврейски заговор и „чифутското иго“, погубило Свещената Рус, отколкото за спасението на душата. Целият този напор е насочен конкретно, на първо място срещу президента Елцин, и на второ – срещу генерал Грачов.

Смешно би било обаче двамата да се надяват на специалните отдели, както едно време. Въздишащи по миналите дни на всесилния КГБ специалните отдели са между първите, които мътят водата в армията. Грачов не може да разчита на съчувствието дори на своите заместници и на началника на Генералния щаб – всички те, така или иначе, меко казано, са в негова опозиция.

Едва ли има някой, който да не е видял как дълго се колебае генерал Грачов, преди открито да застане на страната на президента Елцин в дните на октомврийския пуч през 1993 година. Разбира се, пръв самият президент забелязва това.

През цялото си съществуване тоталитарната съветска система лежи върху три кита: партията, създадена от основателите си по каноните на гангстерска групировка, и нейните два боеви отряда – армията и КГБ. Но партията се изпарява, а боевите ѝ отряди са изоставени на произвола на съдбата.

Октомврийските събития показват на Елцин колко малко би могъл да разчита на армията, а последвалото секретно разследване му разкрива колко близо до метежа са били манипулираните от враговете на президента елитни части от Москва, та чак до далечните морета. И ако това не е станало, причината не е в предаността на президента, а по-скоро – в страхливостта на някои високопоставени генерали, не съвсем убедени в успешния изход на този чилийски вариант за спасение на отечеството.

Грачов затова и запазва поста си – защото е десантник и се ползва с авторитет именно във въздушнодесантните части, тъй като ги е командвал още в съветско време. А сегашният главнокомандващ ВДВ генерал-полковник Падколзин, макар и да е протеже на Грачов, интригува против него, както капитанът на кралските мускетари против кардинала. Страната може да не разбере своето средновековие.

А на президента са му достатъчни колебанията на Грачов, за да се убеди колко малко може да се разчита на въоръжените сили, ако отново се вдигне метеж по модела на Хасбулатов.

Още по-малко той би могъл да разчита на очевидно крехката връзка на ФСК начело със Сергей Степашин, произведен от Елцин от полковник направо в генерал-лейтенант. Злите езици наричат Степашин „пожарникар“, но това никак не отговаря на истината.

Степашин никога не е бил пожарникар, а политработник в системата на противопожарната охрана в Ленинград и даже е защитил кандидатска дисертация на тема „Ролята на партийните организации за повишаване на бойната готовност в противопожарните поделения“.

Когато октомврийските събития „изяждат“ едни подир друг двама-та министри на сигурността Баранников и Галушко, Елцин назначава на този пост Степашин, вероятно защото не без основание разчита на неговата лична преданост.

Но, както се казва, „глупакът услужлив по-страшен е от враг“³⁶. Степашин се оказва напълно некомпетентен на този пост и онова, което подава на всички президентско-правителствени структури, всъщност е дезинформация, чиято очевидност начаса се разголява до неприличие. Но директорът на ФСК не прави това със зла умисъл. Той докладва онова, което са му докладвали, без да има някаква възможност да провери или препровери постъпващите данни. А подчинените му го лъжат и с голямо удоволствие, с нетърпение очакват кога ще бъде отстранен поредният им началник. Шестият за тези четири години.

Бившият КГБ, чиито сътрудници са полагали специална клетва да умрат за Съветския съюз и КПСС, реагира на гибелта на страната и родната партия учудващо вяло. Двамата пуча – августовския и октомврийския – чудовището наблюдава с прибрани пипала и сънливо закрити очи. Никой не успява да получи от него никаква смислена информация. Част от сътрудниците на бившия КГБ са в нелегалност, откъдето разгръщат червен терор срещу възраждащата се класа на предприемачите и bankerите, действайки с размах на ленинско-сталинските времена. При това – без никакъв риск, тъй като останалите на Лубянка „братя“ съвсем не възнамеряват да ги преследват; те изцяло споделят пролетарската ненавист на бившите си колеги – като доказателство за непомръкващите идеи на казармения социализъм, в годините на който са имали власт и привилегии, немислими за нито една друга социална среда.

По време на октомврийските събития през 93-та те всички се хвърлят да защитават Белия дом, повярвали на обещанията на Хасбулатов и Руцкой, че ще ги върнат под строй обратно в светлото бъдеще. А след провала на авантюрата бягат: романтиците – през системата от подземни комуникации, чиито планове, както всички си спомнят, не се намират в нито една от държавните структури (както в министерството на отбраната напразно търсят плана на Москва); прагматиците пък излизат през парадните входове и дори махат с ръчички на коржаковската охрана, състояща се също от техни бивши колеги. И всички се заклеват да отмъстят персонално на Елцин, заплашвайки да го умъртвят заедно с цялото му семейство.

36. Стих от басня на И. А. Крилов. – Бел. прев.

Ако към това се прибавя и фактът, че и самата спецслужба на ГРУ, която обучава в тайните си бази командоси за Дудаев, насъсква старшите му офицери срещу Елцин³⁷, става абсолютно разбираемо защо президентът предпочита да се скрие зад кремълските стени и широките рамена на личната си охрана.

Понеже не му е възможно да разпусне тези силови и контраразузнавателни структури, оказали се в буквалния смисъл бетонирани в комунистическата система на държавността, наследена от покойния Съветски съюз, Елцин създава паралелни силови структури на властта и управлението. И не му идва наум, че по този начин връща страната в ранното европейско средновековие, когато кралете се бият, заели кръгова отбрана, с метежни градове, метежни парламенти и метежни феодали, всеки от които има собствени въоръжени сили и спецслужби.

При създадите се условия президентът може да повери паралелната служба за сигурност само на един човек – на генерал Коржаков, който е негов верен и отдавнашен телохранител, неведнъж доказал беззаветната си преданост. Фактически единствено Коржаков и комендантът на Кремъл Барсуков не предават президента (дори не се поколебават) по време на Хасбулатовия метеж.

Този избор на президента би бил идеалният, ако не е едно съществено обстоятелство. Генерал Коржаков е започнал службата си в 9-о управление на КГБ под командването на генералите Плеханов и Генералов (двамата попадат зад решетките след августовския пуч през 91-ва). По онова време управлението осигурява телохранители на високопоставени лица и охраната на специални обекти от държавно и отбранително значение (включително и вили). А двамата генерали поставят въпроса за обучението и поведението на личния състав по такъв начин, че на офицерите от „деветката“ категорично се забранява да мислят. И съвсем правилно. Всички мисли и рефлексии на телохранителя, доведени до пълен автоматизъм, трябва да бъдат насочени изключително към грижата за безопасността на онова „тяло“, което му е поверено. Стига да е бил започнал да мисли, да речем, знаменитият генерал Медведев, началникът на охраната на президента на СССР Горбачов – той незабавно е щял да предаде своя бос, прехвърляйки се с ядреното куфарче в ръка в лагера на пучистите.

Именно поради тази причина, когато на генерал Коржаков – свикнал да отваря и затваря вратите на президентските лимузини, да държи

37. Разкриването на този факт струваше живота на Дмитрий Холодов. – Бел. авт.

чадър над президента, да напарва в банята господаря си и да дели с него цялото бреме на президентската длъжност – му е заповядано да мисли и за всеобщата държавна сигурност, резултатите надхвърлят очакванията.

Схемата на държавната сигурност, разработена от генерал Коржаков, е на пръв поглед проста и дори обещаваща да бъде доста ефективна. Сигурността на държавата – това е сигурността на президента. Навремето подобна схема е разработена за другаря Сталин и с прилагането ѝ се стига до масовото изстребване на собствения народ, доколкото този народ съвсем очевидно е таил в себе си заплахата за сигурността на вожда със самия факт, че съществува.

Сегашната схема също до нищо друго не би могла да доведе.

Ако другарят Сталин винаги е прав според дефиницията, президентът Елцин пък винаги е прав според Конституцията, която той успява да прокара през постоктомврийските дни, когато цялото руско общество още не се е съвзело от гърма на танковите оръдия в столицата. Тази Конституция дава на президента, а следователно и на генерал Коржаков, толкова много власт, колкото не са имали и кралете през краткия исторически период на абсолютизма. И, което е най-важното, не му вменява никаква отговорност, доколкото отстраняването на президента по законен път е практически невъзможно, макар че Конституцията предвижда такава процедура.

Както би трябвало да се очаква, генерал Коржаков започва да тълкува твърде широко сигурността на президента. Сигурността на президента например зависи от чуждестранните квоти за нефта или, да речем, от доходите на „Росвооружение“. Поради това, смята Коржаков, тези две промишлени чудовища трябва да се поверят на президентската охрана.

Несъмнено сигурността на президента зависи и от онова, което се осмелява да пише печатът и за което се говори сред народа. Да, сигурността на президента зависи и от неговия непрекъснато падащ рейтинг.

И накрая, от само себе си се разбира, че главна опасност за президента е армията, твърде дълго размишлявала дали да прикрие с телата на войниците си президента от злобните домогвания на разбунтувалия се Върховен съвет. Поради това трябва да се създаде работа на армията, за да не може тя от безделие и мизерно съществуване да започне самостоятелно да решава своите проблеми. При това ще трябва да се ангажира по такъв начин, че както самата армия, така и всички наоколо да разберат изключителните ѝ възможности. Включително и елитните части. И дори не „включително“, а на първо място те.

Разлагаша се от безделието и от подсъзнателното си убеждение, че гибелта на СССР е предизвикана от нейната непотребност, армията сега е два пъти по-опасна, тъй като натрупалия се в нея резерв от агресивна енергия не съответства на равнището на бойната ѝ подготовка.

За съжаление създамата се в света геополитическа ситуация изключва възможността да се използва армията някъде извън страната. Така че ситуацията в Чечения е неочакван подарък за всеки, който мисли за сигурността на своя президент. А и за самия него. Ама, разбира се, че самият президент повече от всичко е заинтересуван от собствената си сигурност!

Така че един кратък, но силен и отекващ удар ще даде възможност да бъдат решени някои извънредно тежки и многопластови проблеми.

А междувременно се създава (за всеки случай) и паралелна армия, която командва Виктор Ерин – и той армейски генерал като Грачов, но за разлика от него не е Герой на Съветския съюз, а Герой на Русия.

Грачов е получил златната си звезда за усмиряването на Афганистан, докато Ерин – за усмиряването на Москва. И затова към края на 1994 година числеността на войските на МВД, без да се смятат милицията и конвойните поделения, вече е стигнала 800 хиляди души – с танкове, тежка артилерия и системи за залпов огън.

Сигурността на президента е много сериозно нещо.

Още повече, че Дудаев заплашва: ако Русия не спре античеченската истерия, той щял да проведе в Москва няколко демонстративни терористични акта.

По данни на ФСК, съвпадащи с данните на службата за сигурност при президента, в Москва вече нелегално са проникнали няколко групи дудаевски шурмоваци, готови на всичко. Всички спецслужби веднага са приведени в състояние на повишена готовност. И не напразно. Точно на този ден – 8 декември – в Москва се извършват два терористични акта, които напълно заслужават да бъдат наречени демонстративни. Жалко само, че нито един от тях не може да се припише на генерал Дудаев и на чеченците изобщо.

В стаята на 2-ри клас в едно от московските училища внезапно нахлуват двама маскирани юначаги. И пред очите на изумените деца пребили до безсъзнание 25-годишната учителка. А после изчезнали. Изяснило се, че бандитите били наети от един от второкласниците – срещу пари, взети от маминка, – за да отмъстят на учителката, че несправедливо му писала двойка.

Другото събитие също е в столично училище. Но този път в 1-ви клас, където нахлули двама братя (на 27 и на 20 години) с макет на бомба и брадва. Опиталата се да окаже съпротива учителка била ударена с брадвата по главата. А целия клас братята обявили за заложници, за освобождението на които поискали от милицията един милион долара. Заловени в края на краищата и завързани от дошлите по тревога омовци, братята не могли нищо смислено да кажат, освен че преди това били изпили по цял литър алкохол...

На 9 декември съобщават, че в понеделник, на 12-и, се възобновяват преговорите с Дудаев. За тази цел генерал Грачов отново лети за Моздок. Там вече са пристигнали и другите двама „силови“ шефове – генералите Ерин и Степашин.

От Грозни пък пристига вестта, че градът се готви за отбрана. Забранена е търговията с водка, а на населението се раздават противогازی.

Демократичните парламентарни групи в Думата изпращат открита телеграма до президента Елцин (вече нямат друг начин да се доберат до държавния глава). В телеграмата те настояват президентът да говори по националната телевизия и да определи своята позиция по въпроса за Чечения. Същевременно го предупреждават, че проливането на кръв и всички други „последствия“ ще бъдат за негова сметка, а Русия отново ще се превърне в полицейска държава.

Неочаквано в централните вестници се появява разпореждане на Министерския съвет „За мерките по по-нататъшното стабилизиране на народното стопанство на Чеченската република“. Вероятно точно това е сигналът за настъплението, определящ деня „Д минус 2“. Нали по същия начин постъпват два дни преди нахлуването в Афганистан, когато „Правда“ публикува постановление „За мерките по по-нататъшното укрепване на съветско-афганистанските икономически връзки“.

Късно през нощта президентът Елцин подписва новия Указ 2169 с (Секретен). Предишният Указ 2137 с (Секретен) от 30 ноември се смята за отменен.

В новия указ се казва: „С всички налични средства на държавата да се осигури разоръжаването на бандитските формации в Северен Кавказ.“ За преговорите, определени за 12 декември, в указа няма нито дума.

Малко по-късно от леглата им са вдигнати и докарани в Кремъл „спикерите“ на двете камари – Рибкин и Шумейко. За да се запазят

всички процедури на секретното деловодство, непогръдливо от сталинските времена, те са запознати с текста на указа, след като преди това слагат подписите си под „декларацията за неразгласяване“.

Покъртени от оказаното им доверие, „спикерите“ се заклеват да мълчат. А на душите им става по-леко. Те са мислели, че нощното повикване в Кремъл е свързано с много по-сериозно събитие от въвеждането на войски в някаква си там Чечения. Тях двамата Чечения ги вълнува най-малко от всичко друго. Рибкин е затынал до шия в грижите си по издаването на двutomника със свои речи и завършването на докторската си дисертация по проблемите на руския парламентаризъм. Дисертацията, но с малко по-различно заглавие, той започва да пише още когато е втори секретар на Волгоградския обком на КПСС. Колкото до Шумейко, него никаква война (дори и атомна да е) не го плаши така, както предстоящите избори. Затова съзрял в бъдещите събития възможността за тяхното отменяне, спикерът на горната камара се размива с облекчение.

Събота, 10 декември, се очертава като рядко спокоен ден. Съобщават, че генерал Дудаев е предал на генерал-полковника от медицинската служба Чижа и последните пленници. В Грозни остават само тежко раненият редник Пряшчиков, настанен в една от местните военни болници. В Моздок силовите министри вече се подготвят за преговорите с Дудаев, насрочени според вчерашното съобщение за понеделник, 12 декември.

В Налчик е започнал конгресът на „репресираните народи“, приел резолюция за недопускане на военни действия срещу Чечения.

Неуморимият Сергей Юшенков предупреждава, че ако въпреки всичко се извърши нахлуване в Чечения, трябва веднага да се пристъпи към процедура за отстраняване на президента от властта.

Сякаш в отговор на неговото предупреждение към обяд съобщават, че президентът Елцин е „постъпил в болница“ поради належаща операция на носната преградка. Посочва се, че президентът ще остане в болницата осем дни.

Същата вечер е прекъсната специалната телефонна връзка на парламента с президентската администрация. Местонахождението на държавния глава и по-първите хора от администрацията му е неизвестно. Оказва се, че са закрити всички летища в Ставрополския край и в Северен Кавказ, а малко по-късно е блокирана и телефонната връзка с тези райони на страната.

Късно вечерта президентът звъни на генерал Грачов в Моздок.

Генералът докладва за готовността.

„До 20 декември всичко трябва да е приключило!“ – заповядва президентът.

„По-рано ще се оправим!“ – бодро завършва рапорта си министърът на отбраната.

На разсъмване на 11 декември руските войски нахлуват от три посоки в територията на република Ичкерия. Демонстриращи всепобедна мощ на великата държава, бронираните колони поемат по пътищата на Надтерекския район, без да срещнат ни най-малка съпротива. Трите дивизии се втурват в сърцето на чеченския сепаратизъм – град Грозни. Цял свят трябва да се убеди, че не само Съединените щати могат да осъществяват стратегически операции като „Пустинна буря“.

Също така прецизно, бързо и с минимум загуби ще бъде проведена и операцията с кодовото наименование „Планинска буря“.

Наистина за разлика от американската, налага се тя да протече на собствена територия. Но какво да се прави?

Обхванатите от ужас две камари на парламента и така наречената демократична общественост се изтръгват от вцепенението си. Акомпанирани от блеенето на своите „спикери“ и президентски-те „всезнайковци“ Пайн и Сатаров, депутатите започват да се блъскат като мухи в стъкло в стремежа си да добърмчат поне до някой от структурите на властта, който би могъл да им обясни какво става.

Някои изпадат в още по-голям ужас, като се сещат, че в ръцете на същите тези хора, които са подпалили война на собствена територия, се намират и секретните ядрени „копчета“. И също така в едно „прекрасно утро“ президентът и неговата компания може да се скрият в ядрените бункери, оставяйки нищо неподозиращото население на милостта на водородните бомби на противника...

Една от необяснимо мистичните загадки на нашата най-нова история е фактът, че всички агресивни войни на Съветския съюз, а след него – и на Русия, винаги са започвали през декември. Така е при нахлуването във Финландия, така е при нахлуването в Афганистан, така става и с нахлуването в Чечения. Винаги през зимата, винаги без зимни униформи (във Финландия при 40 градуса под нулата войниците невинаги са имали дори шинели, а в Чечения мнозина нямат даже партенки и изпоксаните ботуши се нахлузват на бос крак) и което е типично, без

продоволствие. Много от войниците за първи път са нахранени едва когато попадат в плен на чеченците.

Но аналогията с финландската война от 1939 година не е само в това. Тогава целият фински народ се вдига с оръжие в ръка, за да брани независимостта на страната си, сплотен около своя военен лидер Карл Густав Манерхайм – бивш генерал от руската армия.

Сега целият чеченски народ, включително жените и децата, се надига да брани независимостта си, сплотил се около своя военен лидер Джохар Дудаев – бивш генерал от съветската армия.

Еднаквите грешки на Кремъл би трябвало непременно да доведат до еднакви резултати.

Глава 4

Експлозията

„... Искахме да е за добро, а се получи... както винаги“
В. С. Черномирдин

Жената е изпаднала в истерия. Тя ту се тръшка на земята, здраво стиснала в ръка бял чаршаф вместо парламентърско знаме, ту прави опит да се изправи, като с усилие се подпира на дланите си, и отново пада, без да спре да вика през задавения си плач: „Не стреляйте! Моля ви, не стреляйте! Там има деца! Много деца! Моля ви, моля ви, не стреляйте!...“

Зад гърба на жената гори триетажната сграда на градската болница. Гори някак си лениво. Огънят е обхванал тук-там покрива, пламъци бушуват и зад някои прозорци, от други пък бълва дим. И на трите етажа стъклата са избити (на отделни места заедно с рамките). Оттам се показват хора – преди всичко жени – в бели болнични халати, размахващи бели чаршафи, калъпки на възглавници, кърпи и нещо крещат или просто вят.

Пред фасадата на сградата лежат петнадесетина трупа в камуфлажни униформи с каски на главите. Малко по-нататък догарят две пехотни бойни машини и четирицевна зенитка „Шилка“.

Жената продължава да крещи и да се мята.

Близко до истерия е и командирът на спецотделението „Алфа“ генерал Александър Гусев.

Знаменитата, обвояна с легенди група „Алфа“ е създадена в системата на КГБ по времето на Андропов – за изпълняване на особено деликатни и рисковани задачи без излишен шум. На „Алфа“ например приписват шурма на двореца на Амин в Кабул, когато успешно е „ликвидиран“ президентът на Афганистан, без нито една човешка загуба, както специално се изтъква.

Впрочем за този „подвиг“ претендира и аналогичната група „Вимпел“, и групата „Вега“; създава се впечатлението, че всичко това не е нищо друго освен поредният мит, скалъпен в отдела за анализи на КГБ. Но дори и този непрекъснато романтизиран „звезден“ афганистански час на „Алфа“ разкрива, въпреки целта на създателите на мита, че легендарната „Алфа“ всъщност не е просто антитерористично поделение, а

класически инструмент на международния тероризъм в наказателната система на една терористична държава.

След август 1991 година изтеглят „Алфа“ от КГБ и правят опит да я вмъкнат в структурите на МВД, което по-голямата част от състава на групата възприема като лична обида. Толкова висока е за тях честта да служат точно в КГБ.

Но КГБ престава да съществува и затова по-многобройната част от „алфовците“ предпочита да се уволни и да остане в сянка, докато другите скоро са взети в Управлението за охрана на президента под крилото на генералите Коржаков и Барсуков.

Скоро честитят на „Алфа“ и нов командир. Той се оказва полковник Гусев, служил по-рано в Кремълския полк, а сетне в комендантството на Кремъл под началничеството на генерал Барсуков. Малко след назначаването му за командир на „Алфа“ и самият Гусев е произведен в генерал по препоръка на стария си началник.

Именно генерал Барсуков на 14 юни посред бял ден се обажда по телефона на генерал Гусев и прекъсва следобедната му почивка. Гласът на началника на ГУО (Главно управление по охраната) е тревожен и възбуден, но се разбира, че и самият той няма достатъчно информация. Току-що е дошло съобщение, че група въоръжени лица са нападнали град Будьоновск. Завзети са РУВД (Районното управление на милицията), центъра за свръзка, административната сграда. Има убити и ранени. Необходимо е „Алфа“, без да се бави и минута, да замине на място и да овладее обстановката.

– Къде се намира този Будьоновск? – пита смаяният Гусев. Той е убеден, че става дума за градче, някъде недалеч от Москва.

– В Ставрополския край – отвръща Михаил Барсуков. – Излитай направо за Ставропол. Там ще те посрещнат.

– С чеченци ли ще си имам работа? – интересува се Гусев.

– Изглежда е така – потвърждава началникът на ГУО. – Хайде, не губи време.

Тече седмият месец на чеченската война, а ако бъдем абсолютно точни – нейният 187-ми ден. Вече 187 дни храбрите чеченци водят пълноразгърнатата война с въоръжените сили на свръхдържавата; война, която генерал Грачов е възнамерявал да приключи с един полк за два часа и се е радвал, че президентът му отпуска за тази операция цели девет дни.

За половин година руската армия е успяла да претърпи в Чечения няколко сериозни и съкрушителни поражения, стоварвайки в отговор

върху малката република и народа ѝ всичката си неизразходвана ярост, натрупвана с десетилетия за окончателното тържество на комунизма на планетата. Въпреки абсолютното си господство във въздуха и смазващото превъзходство в артилерията и бронетехниката, а да не говорим за численото в хора, тази армия за шест месеца не може да сломи съпротивата на „незаконните формации“ на генерал Дудаев. И за отмъщение нейните самолетни бомби и системи за залпов огън изравняват със земята градове и села и безмилостно изстребват мирното население. При това тя понася чудовищни загуби – най-вече поради извънредно слабата бойна подготовка и абсолютно бездарното командване.

Четири месеца продължава шурмът на Грозни. Когато в новогодишната нощ генерал Грачов пиянства в Моздок заедно със Сосковец и Егоров, армейските части са хвърлени в атака на всяка цена да завземат града – победата им да бъде дар за предстоящия рожден ден на министъра на отбраната. Но са обкръжени и унищожени или взети в плен. По улиците на Грозни е пълно с камари от трупове на руски войници, ръфани от кучетата, но в касапницата изпращат нови и нови части.

Артилерията и авиацията методично унищожават квартал след квартал заедно с жителите им, преобладаващата част от които са руснаци. Над града се сипят бетонобойни и вакуумни бомби. Бомбардират го с термични, сачмени и иглени снаряди, забранени от международните конвенции, заливат го с напалм. И въпреки цялата тази адска подкрепа армията продължава да тъпче на място, понеже по бойната подготовка отстъпва на чеченските бойци на всяко равнище – включително до дивизионните структури на командване и управление в реални бойни условия.

Претърпелите големи загуби общовойсковите поделения са изтеглени и в Грозни пристигат елитни части: морска пехота от трите флота – Северния, Балтийския и Тихоокеанския, най-добрите части на въздушно-десантните войски и знаменитата дивизия, все още носеща името на Дзержински. Яростните боеве пламват с нова сила, за да покажат нагледно, че във възможностите на немногочислените чеченски отряди е да се сражават и с най-отбраните части на руската армия. Един офицер от морската пехота истерично крещи пред телевизионните камери, че ако излезе жив от този ад, ще захвърли службата на майната ѝ. Полковникът от въздушнодесантните войски Морев се побърква, когато вижда, че само за пет минути сражение са убити 80 негови десантници. Самият генерал-полковник Падколзин смутен посреща полковника на летището и отвежда потресения офицер във военното командване. Щабът на

генералите Рохлин и Бабичев напомня за най-тежките дни от отбраната на Сталинград: помръкнали небръснати лица, сипеща се от тавана пръст, несекващ канонаден тътен.

Отново погребения и отново вие и стене Русия. Навсякъде – от Владивосток до Смоленск, от Североморск до Ставропол – военни оркестри с плачещи медни инструменти изпровождат цинковите ковчези, а млади вдовици крият в траурни забрадки своите подпухнали от сълзи лица. Военните и гражданските болници се изпълват с ранени и осакатени. Числеността на загубите се крие не само от народа, но и от самата армия. Войнишките трупове не се прибират и не се погребват или пък ги хвърлят, без да ги регистрират и преброяват, в общи гробове.

В касапницата вече започват да попадат и първите генерали и полковници, които така лекомислено са повели тази война. Всички са заразени от небивалата в историята на войните загуба на офицерския състав, достигнала до чудовищните 20 процента от общия брой на загиналите. Войниците, останали без офицери, се превръщат в лесна плячка за противника.

Постепенно армията започва да сваля отличителните си знаци, превръщайки се в събрана от кол и въже формация, която понякога е невъзможно за различаване от противника.

Стотици войнишки майки, чиито синове са изпратени на заклане в тази нелепа и никому ненужна война, тръгват към Чечения да търсят децата си и някои успяват да ги намерят и върнат у дома. Това също го няма в историята на войните.

От истерия е обзет и самият генерал Грачов, когото вестниците, фактически изплюли се на опитите на властта за въведе цензура, наричат „най-бездарния пълководец в руската история“. „Мръсници! – крещи Грачов в микрофона пред цял свят, имайки предвид пълномощника на президента по правата на човека Сергей Ковалъов и председателя на комисията по отбраната в Думата полковник Юшенков. – Врагове на Русия! Няма къде да им лепнеш още едно клеймо на позора!“ „Моите войници, осемнайсетгодишни момчета, умират за Русия с усмивка на уста!“ – патетично крещи министърът на отбраната, очевидно побъркал се временно, както и полковник Морев, от истинските размери на загубите. Но и той не знае точната цифра.

„Мръсниците и враговете на Русия“ Сергей Ковалъов и Сергей Юшенков са удостоени с тези епитети от министъра на отбраната само защото молят и настояват касапницата да спре и да започнат преговори с чеченците. Да спре, макар и само за да бъдат събрани и погребани

убитите руснаци. Но никой не чува и не иска да чуе.

Впрочем не съвсем така. На 26 декември излезлият вече от болницата след операцията на носа си президент Елцин свиква поредното заседание на Съвета за сигурност. И като свива презрително устни казва пред присъстващите, че Сергей Ковальов е гнусен изменник, който иска да лиши руската армия от полагащата ѝ се победа и да спаси бандитския дудаевски режим.

Ще припомним, че Сергей Ковальов – политически затворник от комунистическо време, прекарал десет години в ГУЛАГ – заема поста пълномощник по правата на човека при президента Елцин. В този момент той се намира в Грозни, където хиляди местни руснаци (да не говорим за чеченците) вече са загубили основното право на човека – ПРАВОТО НА ЖИВОТ – под бомбите и снарядите, които стоварва върху тях президентът Елцин в качеството си на върховен главнокомандващ.

Всички вестници и телевизии по света коментират страшните кадри, показващи осемгодишния Миша Епиванцев, чиито нозе руска бомба е откъснала над коленете. Когато над града се появили бомбардировачите, Миша, както и всички момчета, изскочили на улицата, за да ги погледат. Тогава съвсем наблизко пада бомба. Все пак му провървяло – пет от неговите другарчета са били разкъсани на парчета от взрива.

Да се е извинил пред майка му и пред него самият президент или министърът на отбраната, или пък играещият ролята на интелигентен аристократ главком на BBC генерал Дейнекин? Даже и не помислят. Забравено е „старото“ време от дните на августовския пуч, когато при вида на тримата загинали президентът Елцин слага ръка на сърце и скръбно изрича: „Простете, че аз, вашият президент, не можах да защита живота ви.“ През октомври, когато жертвите вече наброяват стотици, никой не очаква от Елцин подобни думи. А сега пък съвсем – на него отдавна не му е до това. Много по-късно майката на Миша ще получи 20 (двадесет!) хиляди рубли компенсация за жестоко осакатеното си дете. А такива са хиляди!

Точно затова Сергей Ковальов отправя отчаяни призови от Грозни до президента, като настоява да се спре небивалото безумие и напомня, че то се извършва в руски град и на територия, която Русия смята за своя. Но президентът мълчи. А когато Ковальов в края на краищата се добира до него с доклад за положението на нещата в унищожавания град и го моли да обяви на Рождество Христово поне кратко примирие за събирането на труповете и евакуацията на ранените, Елцин отсича:

„Още е рано.“ Единствената реакция на винаги сдържания и интелигентен Ковалов са думите: „Срамувам се заради президента си.“

А междуременно касапницата продължава. След няколко месеца героична съпротива чеченските бойци са изтласкани от развалините на Грозни, където седмици наред след това се сражава батальонът на Шамил Басаев. Сталинград през 43-та, Дрезден след бомбардировките на съюзническата авиация, Варшава след като германската армия се изтегля от нея – тези са сравненията, които най прилягат за град Грозни, когато над развалините на двореца на Дудаев най-последно издигат руското знаме. Картината е невероятно зловеща. Дори подлаганият на бомбардировки в продължение на 10 години от американците Ханой или пък също толкова дълго бомбардираните от руснаците Херат не дават представа за онова, в което се е превърнала столицата на република Ичкерия. Развалините на Грозни и кадрите от водещите се там ожесточени боеве не слизат от телевизионните екрани и първите страници на вестниците. А текстът под големите панорамни снимки е язвителен като този – „Конституционен ред“.

Но войната не спира с падането на Грозни. Тя тепърва започва истински. Цял свят с ужас и недоумение наблюдава кървавия произвол, който Москва върши на територията на собствената си страна. Европа има възможност да види какво би станало с нея, ако не е успяла да обърне навътре мощния заряд от агресивно безумие. В яростта си, диво ръмжейки, побеснелият хищник е започнал да дере себе си със своите страшни нокти и да хапе собствената си опашка.

Един подир друг се нижат третият, четвъртият, петият, шестият месец на войната. Героичната съпротива на чеченците не спира и предизвиква възхищението на целия свят. Чеченските бойци проявяват образци на най-голямо мъжество и саможертва. Взривяват под себе си гранати, за да не попаднат в плен, унищожават натоварени с боеприпаси автомобилни колони и руски военни щабове, политат във въздуха заедно с взривените от тях мостове, връзват се с влакове във военните ешелони.

През цялото това време генерал Дудаев е неуловим. Той се движи, пътува из Чечения ту със скъпи вносни коли, ту с бронетранспортъори, ту с трактор; провежда конгреси на чеченския народ; постоянно се показва по нелегалната телевизия, издава вестник „Ичкерия“, дава многобройни интервюта пред руски и чуждестранни кореспонденти, координира действията на своите отряди, използвайки за тази цел спътникови системи за връзка и управление. И случи ли се да не даде знак за себе си

цяла седмица, армията, чрез устата на самия Грачов, а ФСК чрез Степашин, Соболев и Михайлов започват да разпространяват най-различни небивалици за него. И в средствата за масово осведомяване се появяват съобщения, че Дудаев или е убит, или е ранен, или пък е избягал зад граница. Веднъж генерал Михайлов дори намеква, че Дудаев е заловен.

Но след няколко дни Дудаев отново се появява на екраните на телевизорите или говори чрез спътниковата връзка по радио „Свобода“, давайки на всички да разберат, че слуховете да неговата гибел или залавяне са се „оказали“ малко преувеличени. Тогава генералите, очевидно забравили какво са говорили предния ден, започват да успокояват общественото мнение. Дудаев още не били го убили или заловили, защото всъщност той вече на никого не бил нужен, макар че Главната прокуратура без съд го е обявила за държавен престъпник, издирван в цялата страна, чиито снимки украсяват милиционерските табла (особено по гарите) дори в Чита, Хабаровск и Владивосток.

Междувременно цялата ярост на изнемогващата от загубите си армия, както би следвало да се очаква, се стоварва върху мирното население. Замислената депортация се е провалила, но стотици хиляди руснаци, спасявайки се от бомбите и снарядите на „родната“ армия, а и от твърде вероятната чеченска мъст, панически бягат от Ичкерия и буквално заливат Ставрополския и Краснодарския край, Ростовска, Волгоградска и Астраханска област. Цялото имущество и жилищата на тези хора са унищожени, съдбата ги е осакатила физически и морално, а на територията на Русия те се оказват, както не е трудно да се предвиди, никому ненужни. Отказва им се дори статутът на бежанци.

Що се отнася до чеченците, то преобладаващото мнозинство предпочита да загине в родните си къщи или заедно с тях. Денонощно в небето на Ичкерия свирепстват руските бойни самолети и вертолетите, пускащи над препълнените с бежанци села и аули смъртоносния си товар от бомби и ракети, а в „освободения“ Грозни – изкопаните пресни ровове и ями се пълнят с купища обезобразени трупове на деца, жени, старци и неидентифицирани руски войници.

Опитите на журналистите и обществеността да получат от президента Елцин някакво обяснение за това изстребление се натъкват или на мълчание, или на отговори, които изглеждат чудовищни на фона на всичко, всекидневно показвано по телевизията и публикувано във вестниците. А хората виждат и четат.

Военни действия – обяснява президентът на заобиколилите го

журналисти по време на пътуването си до Липецк – в Чечения не се водят. Там армията се занимава със „съзидателен и възобновителен труд.“ След два месеца Елцин ще повтори същото дума по дума пред президента на САЩ Клинтън, пристигнал в Москва за честването на 50-годишнината от общата победа във Втората световна война.

През цялото това време генерал Грачов поне четири пъти е обявявал „финала на военната фаза“ в Чечения и „предал“ нещата в ръцете на МВД. А междувременно сраженията продължават с нарастващо ожесточение. Обаче в сравнение с декември, когато вълната на кървавото безумие плиска чак до Кремъл, сега обстановката се е изменила по най-радикален начин, макар че далеч не всички виждат това. Чечения е направила най-категорична заявка за своето право на национална независимост. И да се отрича това право – също докрай аргументирано, както и преди 11 декември – вече не би могло. От никого.

В течение на цялата датирана история на човечеството никой на никого не е поднасял националната му независимост на „писана тепсия“. Но и по друг начин, освен с оръжие в ръка, никой не е успявал да се сдобие с нея. Самата Русия воюва за своята независимост почти 400 години. И Москва, и много други руски градове, както Грозни, горят до основи в процеса на тази борба; кървави паметници на историята са сраженията, в които руските воители, поголовно гинейки, постилат с костите си фундамента на руската държавност. А в горящите руски градове и села нахълтват нашественици и безмилостно избиват или отвеждат завинаги в робство жителите им.

Почти 50 години се борят за своята независимост Съединените щати. Изгарят до основи Филадельфия, Вашингтон. Под гърма на оръдията на английските кораби кралската морска пехота изстребва жителите им. И до днес, въпреки събитията от двете световни войни, между англичаните и американците ясно се проявява отчужденост, макар че някога те са били един народ с една вяра, традиции и култура. Та нали онези, които по-късно започват да се назовават американци, са изпратени навремето от Англия отвъд океана, за да усвояват новата кралска колония, а те да вземат да вдигнат метеж срещу короната и всъщност срещу собствената си страна. Това там и досега не са го забравили докрай, макар че са минали повече от два века.

Скоро ще станат 50 години, откак Израел се бори за своята независимост, а не й се вижда краят на тази борба.

Но ако през декември 1994 година дори и президентът Клинтън

нищо не знае за Чечения, питайки къде точно се намира тя, сега всеки фермер от Арканзас, който инак няма представа от разположението на Русия, е информиран за тази република-трохичка; той всекидневно научава от телевизионния екран и от заглавията на първите колони във вестниците за страшните събития, развиващи се в Чечения. А там гъмжи от чуждестранни кореспонденти. Вече са загинали или пък са безследно изчезнали неколцина американски журналисти. В Грозни с посредническа мисия е пристигнала делегация на ОССЕ. На всички съвещания и конференции политическите дейци на Европа и САЩ говорят за Чечения с все по-нарастваща загриженост. Американският конгрес, който е в опозиция на Клинтън, вече е поискал от него да прекрати всякаква икономическа помощ за Русия, докато тя не изведе войските си от Чечения. В Европа се чуват призови да бъде ускорен приемът на държавите от бившия Варшавски договор в НАТО, докато не ги е последвала участта на Чечения.

Наистина всички тези гласове все още не звучат достатъчно силно. По принцип преобладава цинично студената политическа сметка: ако на Русия толкова ѝ се харесва да воюва на собствена територия, тогава нека воюва колкото намери за добре, нека подкопава и последните си сили!

Цял свят с нарастващо удивление наблюдава как армията, държала в страх и напрежение света в продължение на петдесетте следвоенни години, сега понася огромни загуби и не може да победи никакви си екзотични нередовни отряди, въоръжени предимно с леко стрелково оръжие и неразполагащи с никакви ефективни средства за противовъздушна отбрана.

Става очевидно на какво ниско равнище се намира бойната подготовка дори и на елитните части на тази армия, колко неефективна и старомодна е нейната система за връзки, контрол и ръководство, колко е недисциплинирана и склонна към бързо разложение.

„И това е армията, от която толкова много се плашихме!“ – възкликва един американски генерал. И е абсолютно прав.

Едно от главните последствия на чеченската война е това, че Русия загубва и последните останки от някакво влияние в света, съхранили се до този момент още от тоталитарно време.

Глобалната прогноза на западните политолози какво ще представлява Русия в самото начало на XXI век е следната: „Бедна, въоръжена и много опасна.“ Сега това твърдение се е разсеяло над Грозни, възнесло се е в небето заедно с дима от многобройните пожарища. „Бедна, лошо

въоръжена и опасна, но само за самата себе си.“

Изглежда, в Кремъл абсолютно не виждат голата истина, щом се държат така, сякаш войната се води далече, някъде в Ангола. Всички опити, предприемани както вътре в страната, така и от чужбина, да накарат Москва да прекрати огъня и да тръгне на преговори с Дудаев срещат стереотипния отговор: „Никакви други преговори с бандитите не са възможни, освен преговори за тяхната безусловна капитулация и предаване на оръжието.“

Това упорство, меко казано, изглежда странно на фона на непрекъснатите военни неуспехи. Още повече, че по-голямата част от замислите, които лелеят подпалилите тази война, са рухнали. Някои – месец-два след започването ѝ, когато става очевидно, че „блицкриг“-ът се е провалил, други – веднага, преди още да е изсъхнало печатарското мастило на инструкциите, предназначени за отделните шабове.

Първ „изфирясва“ Сосковец. В началните дни на нахлуването той е много активен и постоянно лети от Моздок до Москва и обратно. Отричайки, че имало варварски нападения на авиацията над жилищни квартали в Грозни, той първ измисля и пуска официалното обяснение: за да компрометират руската армия, шурмоваците на Дудаев имитирали бомбардировки, като сами взривяват жилищните сгради в момента, в който над града се появяват разузнавателни самолети. И какво се получава? Много вестници с удоволствие подхващат тази версия, която не би могъл да измисли дори и покойният доктор Гьобелс.

През първите дни на войната Сосковец явно е обхванат от творчески порив. Той всенародно обявява, че част от руските средства за масово осведомяване били купени от Дудаев. Правителството знаело за това и възнамерява да отнеме лицензите им. Става дума, разбира се, за независимите издания. И не само за тях.

Изяснява се, че Дудаев бил успял да купи целия 2-ри канал на РТВ (Руската телевизия), за чийто генерален директор – Попцов, се взема решение веднага да бъде отстранен от длъжност. Възниква грандиозен скандал. Треска тресе страната още в първите дни на чеченската авантюра. Но макар че президентът Елцин не се притеснява в свое обръщение към камерите публично да повтори твърденията на Сосковец за „чеченските пари“ в руския печат, средствата за масово осведомяване не се хващат на въдицата.

Отвъд океана обаче долита раздражен отглас, с който не е

възможно да не се съобразяваш – нали са крайно нужни пари! И още как! Разничилият се като прогнила торба държавен бюджет трябва да понесе многотрилонния товар на допълнителните военни разходи. Затова Сосковец някак си се изгубва, превръща се в сянка, скача „от движение“. Не случайно се казва Сосковец³⁸.

Подир него сцената напуска и Николай Егоров. В първите дни на войната министърът по въпросите на националностите, назначен за наместник на Чечения, изглежда едновременно войнствено и смешно. С офицерска фуражка с кокарда, в камуфлажно яке, под което се вижда моряшка фланелка, с подпухналото си лице, празни очи и влажни кривящи се устни наместникът напомня за някакъв бивш майор от конвойните войски, отдавна изгонен от служба заради безпаметното си пианство и ненавистта си към цялото човечество.

Той изпква преди всичко с всекидневните си обещания, че Грозни ще падне (веднъж дори и без бой), а Дудаев ще бъде заловен. Но после внезапно изчезва. Наистина не с изяществото на Сосковец. Просто съобщават, че наместникът е заболял на бойния си пост от пневмония и се налага да бъде лекуван в кремълската болница. Срещу болничния лист дори и Сталин е безсилен, така че на президента не му остава нищо друго, освен да назначи нов наместник. А той, за всеобщо учудване, е Николай Семьонов, някогашен първи секретар на горкома в Грозни. Всички вече са били забравили за съществуването на Семьонов, а не е трябвало.

„Златните кадри на КПСС“ грижливо се пазят в президентската ракла, която е единственият източник за попълване и сменяване на ръководните длъжности. И при това положение, кой знае защо, някои продължават да се питат как така се получава, че всичко в тази държава върви накриво и не в нейна полза!

„Искахме да е за добро – непрекъснато възкликва премиерът Черномирдин, – а се получи както винаги!“ Тази фраза на премиера светкавично намира мястото си в задружното семейство на националните поговорки.

Било каквото било, но подир бягството на Егоров генерал Грачов остава сам да сърба онова, което, Бог е свидетел, не е надробил той. Известно време около него все още се въртят другите двама „силоваци“ – Ерин и Степашин.

38. От глагола соскочить – да скоча (от нещо) долу, да изчезна изведнъж, да се изпаря, да изфирясам. – Бел. прев.

По всяка вероятност тази троица в камуфлажни дрехи така и ще си остане в историята: притиснали се един до друг на тясната скамейка; Грачов седи в средата, вдясно от него е Ерин, а вляво – Степашин. По правило говори само Грачов, а приседналите редом с него дори не се стараят лицата им да придобият що-годе по-умен израз.

По-късно и „силоваците“ изчезват някъде. Повод им дава опитът на един чеченски „смъртник“³⁹ да се вреже с камион, пълен с експлозив, в сградата на щаба на федералните войски в Моздок. Скоро след това два вертолета без опознавателни знаци обстрелват специалния влак на министъра на отбраната. Чии са били тези вертолети – така и не става ясно, но всеки отлично съзнава, че не е трудно да се намерят летци, които с удоволствие биха се захванали с тази работа само срещу 2–3 хиляди американски долара. Оттогава Грачов не се е появявал в Моздок, а Ерин и Степашин – от още по-преди.

Така че „триумфаторите“, които през декември 1994 година изглеждат войнствени и страшни, сега, през март, са се разбягали, както се казва, кой накъдето му видят очите и колкото може по-надалеч от зона-та на бойните действия. А касапницата, започнала от тях, продължава.

Както и в миналото често се е случвало, руското общество вече свиква с касапницата и гледа на нея като на нещо далечно и не много свързано с него. Вестникарските новини и телевизионните репортажи от театъра на военните действия то възприема като напълно естествен фон на руската действителност.

Православната църква, въпреки общите гробове на руските войници и чеченските жени и деца, разкъсани от пластични бомби или овъглени от напалм, пази тържествено мълчание. Патриарх Алексий не е командирова нито един свещеник на театъра на военните действия. Може би така и трябва, след като толкова бързо замлъкват онези, които са възнамерявали да обявят тази война за религиозна – на християнството срещу исляма. Нищо обаче не излиза от това тяхно намерение, тъй като става очевидно, че се води война на мюсюлмани срещу безбожници – ако от едната страна властва Коранът, от другата неизменно царува водката без мезе. През цялото време все забравят редовно да снабдяват войската с храни, а и онова, което ѝ се изпраща, го разграбват още по пътя.

Още от самото начало на касапницата всички очакват да чуят какво

39. Чеченски боец, който с цената на живота си наказва със смърт, камикадзе. – Бел. прев.

ще каже Александър Солженицин, чийто гръмовен като йерихонска тръба глас не малко е допринесъл за сгромолясането на комунистическия режим. Очакват, ала напразно. Солженицин или мълчи, или говори нещо объркано, неубедително и неразбираемо. Поласкан след завръщането в родината си от подчертаното внимание на президента Елцин (и удостоен да живее в една жилищна сграда с него), Солженицин очевидно е осъществил мечтаното през своята четиридесетгодишна борба.

Впрочем той веднъж в седмицата редовно разнища по телевизията различни аспекти на темата „Как да преустроим Русия“. И разказва сладки приказки за велики дейци на земското⁴⁰ движение и най-благородни селски учители от края на миналия век, като изцяло игнорира факта, че в края на сегашния век на територията на Русия се води истинска война. И когато „Литературная газета“ задава на великия писател прекия въпрос защо той се държи повече от странно, сякаш в Кавказ не става нищо, Солженицин възкликва с познатата ни отпреди негова разгорещеност: „За каква Чечения може да става дума, след като руското училище е изпаднало в такова плачевно състояние!“ Какво ли не правят с хората безпощадното време и луташата се на зигзаг съдба!

Затворили са устата и на Сергей Ковалъв, опитал се с риск за живота си да спре поредния изблик на държавнически бяс, доубиващ страната. Както по-горе се посочва, кампанията по дискредитирането на пълномощника по правата на човека започва самият президент, чиито думи правилно са възприети като директно указание. Президентът само започва, а нататък продължава ръководителят на Центъра за връзки с обществеността при МВД полковник Владимир Ворожцов.

Свикнал на пресконференции, полковникът с подигравателна усмивка прави аналогия между пребиваването на Сергей Ковалъв в Грозни, където той се мъчи да уреди преговорите между Дудаев и командването на федералните войски, и всеки руснак, на когото по време на Великата отечествена война изведнъж му хрумне да иде в Берлин и да поведе някакви преговори с Адолф Хитлер. Високоинтелигентният полковник или вече е забравил, че войната се води на територията на Русия, или след предварително съгласуване сега признава Чечения за чужда държава, нападнала Русия, както някога „постъпва“ с нея Финландия.

– Как бихте се отнесли към такъв човек, колеги? – пита все така ухилен полковник Ворожцов. „Колегите“ се примиряват. Разбира се, че

40. Земство – ограничено в правата си местно самоуправление в царска Русия. – Бел. прев.

с Хитлер може да води преговори само много лош и изменящ на родината си човек!

Разяснителна работа с журналистите провежда и армията. При това – на много високо равнище. Кореспондентите са поканени от самия командващ войските на Московския военен окръг генерал-полковник Леонтий Кузнецов.

Генералът изразява голямото си съжаление от неразбирателството между армията и печата. Особено съжалявал той за острата критика, на която подлагат министъра на отбраната Грачов някои средства за масово осведомяване. На това място генералът отговаря поглед от изложението си, вдига очи към журналистите и с войнишка простота изтъква: „Лично бих разстрелял тези простаци, които плюят върху нашия министър на отбраната!“

Журналистите притихват, предполагайки не без основание, че генерал Кузнецов ги е поканил точно затова – още сега по ефира да въздадат справедливо възмездие за нанесената на министъра на отбраната обида. Убедил се, че бащинските му думи са стигнали до аудиторията, командващият столичния окръг продължава да поучава печата:

– Вие разбирате ли, че Грачов – това е нашият министър на отбраната! Когато го свалите от длъжност, тогава можете да си говорите каквото си искате за него! Но сега той е на поста си. И в неговите ръце е ядреното копче. Ако много го разсърдите, той ще натисне...

Генералът прави пауза и обгръща с поглед на злите си гълъбовосни очи стреснатите журналисти. А след това уверено добавя:

– И ще натисне!

С толкова недвусмислено послание към журналистическата общественост на собствената си столица не са се обръщали сигурно и генералите на Чингиз хан. Обещавайки да подложи на ядрен удар всеки, който няма добро мнение за неговия любим началник, генерал-полковник Кузнецов е просто великолепен и напомня античен герой, заплашващ да унищожи Рим заради „нравственото му падение“.

В интерес на истината трябва да се подчертае, че Грачов повече от всеки друг се нуждае от подкрепа. Дори и неговите заместници са предпочели демонстративно да си подадат оставката, вместо да разделят с началника си отговорността за чеченската война. Мнозина от генералите с по-нисък ранг публично и със замах отказват да изпълняват заповедите на министъра на отбраната, като предпочитат да полемизират с него чрез средствата за масово осведомяване.

Това също не се е случвало в нито една армия по света. Изтормозен

от подчинените си, от печата и войнишките майки, Грачов рядко се показва през хората и най-голямото събитие в неговия до голяма степен загубил блясък си живот е това, че генералът внезапно си спомня за Бога, а след това за Жириновски. Така че, посрещнат като официален гост в Грузия, той приема там своето кръщение, а подир седмица произвежда Владимир Волфович от капитан в подполковник с правото да носи униформа.

Касапницата в Чечения видимо започва да разлага руското общество. Хората постепенно привикват с престъпленията, непрекъснато извършващи се от тяхно име. Заедно с войниците си, воюващи в Чечения, в тила се деморализират и техните невоюващи генерали, повярвали в собствената си безнаказаност и във възвръщането на предишния милитаризъм. Обществото започва да свиква с войната и погребенията така, както е привикнало вече с инфлацията и с парите с много нули. Реакцията на населението към войната напомня средновековната реакция към чумата: слава Богу, че не е в нашия град! Ще се молим да не дойде до нас!

А секретните сводки от театъра на военните действия, постъпващи в Министерството на отбраната (но кой знае защо, Грачов вече не ги чете), бият тревога, че никоя друга война (дори афганистанската) не е предизвикала толкова много психически разстройства сред военнослужещите. Изглежда е затова, защото просто такава война преди не е имало. Войниците, дори и изтеглени в тила, не могат да заспват. Почти поголовна е алкохолизацията в армията. Войниците без колебание заменят оръжие и боеприпаси срещу водка и наркотици. Разложението обаче е засегнало вече и елитните войски. Почти изцяло е изтребена морската пехота на Северния флот, на два пъти се сменя личният състав на балтийците, на три пъти – на тихоокеанците. Броят на дезертърите надвишава и най-лошите прогнози.

Още по-голяма тревога буди военното контраразузнаване. Оказва се, че на чеченците са известни поименно всички изправили се срещу им на даден участък руски военнослужещи. Известни са им имената и фамилиите, знаят къде са родени, разполагат с имената на техните близки и адресите им. И с помощта на високоговорители противникът съобщава тези данни, заплашвайки да изколи останалите далече в тила и уж в безопасност роднини и близки. А това по най-въздействащ начин се отразява на и без това спадналия боен дух на личния състав.

Откъде са станали известни на противника тези данни? Откъде знае

за решенията, приемани от командването и дори от правителството, преди още тези решения да са получени в щабовете на собствените войски? Нима чеченците са проникнали в секретната компютърна система за ръководство и връзка на Министерството на отбраната? Или тях ги обслужва някаква мощна „пета колона“, разпореждаща се в силовите министерства? Въпреки че се поставят, тези въпроси не предизвикват никакви емоции. И най-вече у генерал Грачов. Сега на него му е заповядадено да се подготвя за помпозното честване на 50-годишнината от победата над Германия през 1945 година.

Цял свят възнамерява да празнува 50-ата годишнина от края на войната в Европа, но в Москва, раздирана от комплекса за непълноценност, са решили да честват победата и целият празник минава под знака на небивала психоза – но не каквато цари сред хвърлените в Чечения войници. Ветераните посрещат с взрив от аплодисменти споменаването на името на Сталин и искат Грачов да притисне печата. Грачов благосклонно кима с глава. Най-младите участници във Втората световна война са към седемдесетте. Тези стари, болни и до смърт уморени хора са решили за пореден път да надуют балона със същите стари номенклатурни вождове – със същата външност, същото поведение и същите апетити.

Помпозните паради в Москва никак не се отразяват на обстановката в Чечения. Сраженията продължават. Началникът на Генералния щаб на република Ичкерия заявява, че чеченската войска е привършила с прегрупирането си и има готовност да премине към контранастъпление, за да отнеме своята столица Грозни от противника. Припява му Шамил Басаев, който посочва, че е приключило формирането на няколко диверсионно-разузнавателни батальона на чеченската армия, които във взаимодействие с нейните главни сили много скоро ще накарат руснаците да си идат от Чечения. Никой обаче не чува тези твърдения. Заради гърма на фанфарите, прославящи победа с полувековна давност.

Никой не научава и за това, че едновременно със заявленията на Масхадов и Басаев в сражението край Шали, смятан по сводките за дълбок тил на руските войски, почти изцяло е изтребена рота на морската пехота от неотдавна пристигналия в Чечения сборен полк. Всички рапорти на министерството на отбраната за непрекъснати победи в Чечения (именно тези рапорти постепенно се превръщат в единствения източник за информация на обществеността) са, меко казано, твърде пресиленни. На тази територия, която инак мотострелковаците биха могли да преминат надлъж и нашир само за две денонощия, ожесточените

боеве продължават вече половин година, а това е достатъчно красноречиво и дори не се нуждае от каквито и да било подробности.

Някои съмнения предизвикват непрекъснатите твърдения, че непокорната република е изолирана в стегнат около нея железен обръч на блокадата. По цялата дължина на условните административни граници между Чечения, Ингушетия, Дагестан, Северна Осетия и Ставрополския край нагъсто са разположени застави на граничните войски с разширен състав. По всички пътища на визуална близост един от друг са разположени бетонирани огневи съоръжения на МВД, подсилени с бронетехника. Но възниква естественият въпрос: откъде тогава чеченската армия продължава да получава оръжие и – най-важното – боеприпаси, за да може половин година да води боеве с такава висока интензивност?

На този въпрос многобройните руски спецслужби дават същите „убедителни“ отговори, както и на въпроса за принадлежността на онези спътници, които генерал Дудаев и неговите приближени продължават да използват безпрепятствено през цялото време на конфликта.

А войната взема небивали размери. Една армада от 50 бойни самолета и още толкова вертолети за огнево подпомагане бомбардира неизвестното на никого досега село Сержен-юрт. По суша селото е подложено на обстрел от тежка артилерия и системи „Ураган“, атакуват го и танкове. Изпадащи в паника на някои участъци, федералните войски започват да използват бойни газове и иприт. Но веднага става ясно, че и чеченците разполагат с такава оръжие, а нито един руснак няма годеи противогаз.

Единственото, което федералните войски успяват да постигнат за половин година ожесточени сражения, е да повдигнат авторитета на генерал Дудаев на невиждана висота. Именно фактът, че ръководената от него армия толкова дълго оказва такава яростна съпротива срещу руската военна машина, дава възможност да се забравят и простят на Дудаев всички негови довоенни грехове. На фона на онова, което върши в Чечения руската армия, довоенният режим на Дудаев дори и от оцелелите руски жители на Грозни се помни като идеал за свобода и демокрация.

А над Русия продължават да връхлитат бедствия.

В нощта на 26 срещу 27 май силно земетресение разтърсва остров Сахалин. Напълно е разрушен град Нефтегорск, заселен с работници в нефтената индустрия. Построените с чиста съвест в тази зона с повишена сеизмична опасност нестабилни „панели“ са рухнали сякаш по

команда – изведнъж и до един, погребвайки под развалините си фактически всички жители.

Катастрофата е страшна и по странен начин точно съвпада с една друга паметна катастрофа, станала в същия район преди 90 години – поражението при Цушима. Но този път японците, унищожили някога при Цушима целия руски флот, незабавно предлагат помощта на своите първокласни спасители, чийто опит и умения са усъвършенствани в многовековна борба с последиците от земетресенията.

Президентът Елцин обаче отказва помощта с думите: „Знаете ли, аз размислих – ние ще приемем помощта им, а те след това ще поискат значи Курилските острови“.

Така заедно с гибелта на Нефтегорск се надига и международен скандал с такава сила, че Елцин за първи път в живота си е принуден публично, чрез своя секретар по печата, да поднесе на японците своите извинения. Бил се изгървал, без да се замисли, моля ви се. В резултат са загубени скъпоценни часове за спасяване на хората изпод развалините и по-голямата част от тях загиват. Разчувстван, президентът обявява общоруски траур.

Напоследък публичните изказвания на президента на Русия будят, меко казано, известно недоумение. „Обстановката в Русия ми харесва“ – казва той, когато се готви да пътува из страната с влак. Впрочем пътуването не се осъществява.

Това негово мнение за обстановката е изречено в момент, в който на територията на страната бушува война, ранените и осакатените се извозват оттам с цели ешелони, а броят на убитите вече наближава 8000 души. Когато в присъствието на Клинтън питат Елцин какво мисли за разпалената от него война, президентът отговаря, без да му мигне окото: „Никаква война, значи, не се води в Чечения. Там армията се занимава със съзидателен труд за възстановяване на родното стопанство.“

Червен като рак, президентът Клинтън слуша своя „приятел Борис“ с наведена глава. Той не коментира неговите думи нито тук, нито покъсно във Вашингтон. Нека се колят колкото си искат, щом им харесва да се самоунищожават. Още повече че някой вече е измислил израза „непропорционално използване на сили в Чечения“, с който нещата стават гладки и лакирани. Така някога масовото изстребване на собствения народ е наречено „необосно-вани репресии“. Важното е не онова, което правиш, а как ще го назовеш. Но изглежда все още, слава Богу, както показва скандалният случай с норвежката метеорологична ракета, Кремъл не контролира собственото си ядрено оръжие. Иначе поводите за

безпокойство биха били много повече.

Изявлението на генерал Дудаев за решението му да пренесе войната на територията на Русия остава, разбира се, нечуто. Чечения твърде много е казала за себе си на целия свят. Москва пък вече е загубила войната по всички показатели, макар че още не съзнава това, както съвсем неотдавна пак така упорито отказва да осъзнае, че е загубила глобалната война, докато не рухва пред очите ѝ Съветския съюз.

Днес е 14 юни 1995 година. Съвсем наскоро, на 11 юни, естествено, без специални тържества са отбелязали навършващата се половин година от началото на войната. На следващия ден също така скромно са отпразнували така наречения „Ден на независимостта на Русия“. И са си припомнили онзи паметен ден през 91-ва, когато Русия извършва най-невероятното в своята история, като обявява своята „пълна държавна независимост от Съветския съюз“, а току-що избраният президент Елцин публично предлага на всички субекти на федерацията да си вземат толкова суверенитет, колкото те самите могат да „прегълтнат“.

Генералите Куликов и Трошин докладват, че поверените им войски продължават успешния си шурм в планинската част на Южна Чечения. По данни на ФСК и военното разузнаване Дудаев се намира в Шатоя, Масхадов – в Нежен-юрт, а Шамил Басаев е в теснината Дарко.

Те са се появили внезапно – камиони, следвани от леки коли, грубо боядисани в маскировъчен цвят, които спират на площада на сънливото степно градче Будьоновск, разположено на 220 километра югоизточно от Ставропол и 150 километра северно от чеченската граница.

Онези, които изобщо са чували за съществуването на този град преди 14 юни 1995 година, знаят че в него се намира голям химически комбинат, произвеждащ, наред с всичко останало, и бойни отровни вещества, а наблизо има и голямо летище, откъдето през последната половин година излитат бойни самолети и въртолети за изпълнение на задачи в Чечения. Населението на града е около 60 хиляди души. На главния площад, както навсякъде, се извисява помпозната многоетажна сграда на бившия горком на партията, сега заета от административните органи.

Часовникът на входа на сградата показва 12,30 на обяд, когато от камионите започват да изкачат един подир друг хора в камуфлажни дрехи и със зелени превръзки на главите, върху които с усуканите арабски букви е изписано твърдението, че „няма друг бог освен Аллах и Мохамед е неговият пророк на земята“. Едва ли на 300 мили наоколо би се намерил някой, който да чете арабски.

От кабината на един от камионите изскача командирът на отряда – човек със среден ръст, облечен в камуфлажни дрехи, изпод които се вижда неизменната му моряшка фланелка, с мека шапка в защитен цвят и с леко подгънатата надолу периферия; такива шапки някога са носили граничарите, служещи в Средна Азия и Закавказието. Това е Шамил Ба-саев, който според всички сведения на ФСК, ГРУ и МВД би трябвало да е блокиран в непроходимата теснина Дарко в южната част на Чечения, където си мисли само как може да спаси кожата си, бягайки през Дагес-тан и Азербайджан.

След 15 минути над величествената сграда на администрацията, ко-ято в крак с днешната мода и тук наричат „Белия дом“, се развява зеле-ното знаме на „Свободния вълк“ на република Ичкерия. А на площада трещят автомати, косящи мирни жители. От разбития вход на „Белия дом“ с вдигнати ръце излизат един подир друг изплашени и пребледне-ли чиновниците от администрацията, неразбиращи какво става. Пък и гледката на площада, където се ваят трупове, сред които и на жени и деца, съвсем им убива желанието нещо да разберат и ги кара да мислят единствено за собствения си живот.

В същото време втора група нападатели нахлуват в градското уп-равление на МВД и стрелят в движение на дълги откоси. Милиционерите са заварени напълно неподготвени и изненадани. По това време е обедната почивка и мнозина от тях се намират в бюфета без личното си оръжие. В управлението има и автомати, но тях никой не ги е разпреде-лял между сътрудниците и така си стоят на склад във вида, в който са били произведени. Съвзели се от първоначалния шок, неколцина мили-ционерски офицери се барикадират на горния етаж и отвърщат на стрел-бата. Нападателят не ги атакуват. Чеченците просто подпалват сграда-та на управлението и излизат на улицата, където откриват огън по минувачите.

В този момент по една от градските улици случайно преминава ав-тобус с летци от авиоградчето. Автобусът е взривен с гранатомет, като оцелелите от намиращите се в него офицери след това са доубити с ав-томатни изстрели. Нататък двете групи чеченци се събират, довеждайки голям брой заловени по улиците или измъкнати от домовете им хора, които използват като жив щит в придвижването си. Те се отправят към градската болница, която превръщат в свой опорен пункт, а заварените там болни и доведените от града – в заложници. Над сградата на болни-цата е побито чеченското знаме.

Часът е 15,10, а датата – 14 юни 1995 година.

Един час по-късно агенция „Интерфакс“ предава по своите канали съобщението за случилото се под заглавие: „От Будьоновск е прогонена група терористи. Сред населението има ранени.“ В съобщението между другото се казва: „Щурмоваците, които в сряда сутринта завзеха няколко сгради на органите на властта в Будьоновск, Ставрополския край, са изтласкани от този град и разединени, на малки групи отстъпват в посока към Чечения, съобщиха на «Интерфакс» органите на реда. Отделни групички щурмоваци се прикриват при отстъплението си зад заловените от тях заложници.“

Тъкмо по това време премиер-министърът Черномирдин, намиращ се на почивка в Сочи, е събрал в резиденцията си на работна среща ръководителите на северокавказките автономии Кабардино-Балкария, Северна Осетия, Дагестан, Ингушетия, Карачаево-Черкезия, Адигей и Калмикия. На срещата се обсъждат икономическите и политическите проблеми на регионите в Южна Русия. След приключването ѝ пред входа на вилата премиерът с видимо удоволствие захваща разговор със специално поканените кореспонденти на руски информационни агенции, пред които споделя вижданията на федералното правителство по проблемите на Северен Кавказ.

Кореспондентът на „Вести“ пита правителствения глава за възможността чеченската война да се разпространи и върху други региони на Русия. С явни нотки на раздражение в гласа си, появяващи се у всеки, когато му задават глупави въпроси, Черномирдин отговаря: „Това е изключено. Абсолютно изключено. Всички тези прогнози... Имам впечатлението, че на някои точно това им се иска да стане. Не, такова разпространение няма да има. Никой няма да го допусне! И никакви други разпространения няма да има! Аз ви го казвам!“

Когато премиер-министърът, вече изконсумирал общуването си с представителите на печата, се връща във вилата, един от неговите помощници му подава прегледан току-що откъснатото от телекса съобщение за нападението на отряда на Басаев в Будьоновск. Впрочем това съобщение е едно от първите и очевидно се позовава на лъжливите доклади на изплашените „правоохранителни органи“. В него се казва: „Силите на реда изтласкаха бандитите от града в южна посока. Отстъпвайки, престъпниците се прикриват зад мирни жители, жени и деца. Общо според началните данни бандитите са пленили около 200 заложници. По сведения на органите на реда основната част от терористите е унищожена и разпръсната. Няколко щурмоваци са заловени и вече дават

показания.“

Черномирдин мрачно се отпуска в креслото, мъчейки се да успокои сърцето си. После вдига слушалката на телефона за правителствена връзка и се свързва с шефа на президентската администрация Сергей Филатов. Онзи вече е информиран, но в общи линии. Президентът бил в Архангелск, подготвял се за утрешния си полет за Халифакс на съвещанието на „Голямата седморка“. Той през целия ден не се чувствал добре, но Коржаков е обещал да му доложи всичко за предприетите мерки по изясняване на обстановката. Черномирдин го пита дали да прекъсне отпуската си. Филатов отвръща, че засега не вижда причини.

След това премиерът звъни в Министерството на вътрешните работи. Министър Ерин е в Грузия по покана на Шеварнадзе и Черномирдин разговаря с един от заместниците му – генерал Евгений Абрамов. В МВД, докладва той, засега постъпва твърде противоречива информация. Генерал Абрамов съобщава на премиера, че терористите са прогонени от града, но част от тях са се барикадирани в градската болница и продължават да държат там около 300 заложници. Освен това той му съобщава, че терористите се ръководят от лица, имената на които са известни на командването на „обединената групировка на федералните сили в Чечения“ и че за воденето на преговори вече се привличат роднини на „шурмоваците“. Но наред с казаното категорично изключвал личното участие в операцията на Шамил Басаев, който, както сочат всички данни на МВД и ФСК, се намира на територията на Чечения.

Същото твърдение заместник-министърът на вътрешните работи ще повтори и на следващия ден на брифинг пред журналистите.

Черномирдин се свързва с намиращия се в Тбилиси Ерин.

– Басаев ли? – учудва се наивникът Ерин. – Че как се е озовал там?

– Мен ли питате? – Черномирдин е гневен. – Вас искам да питам за това, как се е озовал той там?

И трясва слушалката.

Олег Сосковец, който е успял така ловко да скочи от стъпалото на вече понеслия се по нанадолнището имперски брониран влак, на който сам е дал чеченско направление, е принуден отново да се появи на сцената. По лицето му обаче личи с какво нежелание прави това. В отсъствието на излезлия в отпуск Черномирдин се налага Сосковец, който по това време все още заема поста първи вицепремиер, да председателства извънредното правителствено съвещание, свикано вечерта на 14 юни.

На заседанието присъства и старият партньор на Сосковец Николай

Егоров, завърнал се, както официално се съобщава, след продължително лечение в болница. Впрочем напуснал сцената в бойно камуфлажно облекло, Егоров сега се е появил отново на Божия свят в еднореден костюм и вратовръзка, губейки така по-голямата част от предишната си войнствена внушителност. В цивилния костюм той изглежда точно толкова невзрачен, колкото и генерал Лебед без униформа. Егоров тъжно се усмихва на някакви свои мисли и нищо не говори, макар че е запазил и поста си на министър на националностите, и длъжността си на вицепремиер. Нещата в неговото министерство вървят блестящо: вече седми месец руснаци и чеченци се избиват едни други с перспективата да превърнат в перманентен този процес.

Колкото до Сосковец, ако през декември и януари неговото лице напомня лика на Александър Македонски преди похода към Индия, сега то е недоволното лице на много зает човек, но откъснат от важните му дела заради някакви глупости. В неговия глас я няма онази решителност и твърди интонации, с които до неотдавна той сипеше обвинения срещу чеченците, че сами взривявали сградите в Грозни, за да създадат пред световната общественост впечатлението, че руската авиация бомбардира града. Липсват и онези разобличаващи прокурорски нотки, с които преди обвиняваше руските средства за масово осведомяване, че били купени от Дудаев. Сега това е раздразненият глас на човек, принуден по силата на обстоятелствата да не се занимава със своите неща.

Като съобщава пред присъстващите, че за Будьоновск вече е излятя знаменитата група „Алфа“ и че към града допълнително се съсредоточават сили на МВД, ФСБ⁴¹, поделения на Министерството на отбраната и Главно управление по охраната, Сосковец обявява, че „от нула часа“ на 15 юни ще бъдат затворени до второ специално нареждане всички летища в Северокавказкия район. За там ще могат да летят само военни и специални самолети. Полети от Москва за Северен Кавказ ще се извършват само с личното разрешение на заместник-министъра на вътрешните работи. Освен това още по време на съвещанието Сосковец се разпорежда да бъде засилена охраната на правителствените обекти, а също и на детските летни лагери, намиращи се в Северен Кавказ. И още тук издава заповед за привеждане в състояние на пълна бойна готовност на войските на МВД, поделенията на ФСБ, Гранични войски и въоръжените сили.

Във всички федерални ведомства и учреждения на силовите

41. ФСБ – Федерална служба за сигурност. – Бел. прев.

структури се въвежда денонощен режим на работа. На Генщаба е наредено да постави войските в Северокавказкия и съседните му окръзи в положение на повишена бойна готовност, а също така да засили охраната на тамошните летища и военните градчета.

Накрая Сосковец информира присъстващите, че още днес, 14 юни, от 20,00 часа органите на реда в Москва са преминали на усилен режим при носенето на патрулно-постовата служба. Подсилена е охраната на правителствените обекти и метрото. Обаче участващият в съвещанието представител на московското управление на вътрешните работи пояснява, че столичната милиция не е в състояние да осигури съответната охрана на 300-те най-важни обекта в столицата, тъй като за тази цел не й достигат около 16 хиляди души. Решава се тези 16 хиляди незабавно да бъдат прехвърлени в Москва от други райони на Русия.

Русия реагира по всички правила на държава, подложена на внезапно нападение. Вече за кой ли път в своята печална военна история! А така добре е започнал днешният ден. Курсът на американския долар е спаднал се цели 70 пункта и сега се равнява на 4766 рубли. Вестниците се задъхват от светска хроника. Най-после се е удала възможност (бързо и без много шум) да бъде отстранен вироглавият генерал Лебед. Вицепремиерът Чубайс е изпаднал в положението на многоженец. Оставил в Петербург жена и две деца, оказва се, че той живеел с личната си секретарка, от която имал още две деца. Със заповед на Черномирдин известната Белла Куркова е отстранена от ръководството на 5-и телевизионен канал.

Представителят на Центъра за връзки с обществеността при ФСК генерал Михайлов с многозначителна усмивка осведомява телевизионните зрители, че едно специално подразделение на службата за сигурност, имащо задачата да арестува Дудаев, Масхадов и Басаев, се е отправило в планините, за да раздава правосъдие. А почти едновременно с Михайлов Дудаев дава интервю за агенция ИТАР-ТАСС, без изобщо да знае, че вече идват да го арестуват. С удоволствие продължава да се саморазпространява слухът за скорошното присвояване на званието маршал на генерал Грачов. Упоритите журналисти дори успяват да се промъкнат в полусекретното ателие на Министерството на отбраната, където им показват новите маршалски пагони ръчна изработка.

И изведнъж – това съобщение за Будьоновск, дошло за Русия като гръм от ясно небе, както и неотдавнашното земетресение в Сахалин. Журналистите хукват към Министерството на отбраната. Там им казват,

че нищо не знаят.

По-разсъдливите се понасят към Лубянка. Московското управление на ФСБ изразява недоумение: какво общо имаме ние с това? С Будьоновск се занимава федералната служба, а тук, в Москва, всичко е спокойно. Обстановката е под контрол.

Във федералната служба пък изобщо отказват всякакъв коментар. Само информират, че началникът на ЦОС генерал Михайлов тъкмо в този момент подготвял изявление за печата, което ще бъде предадено на информационните агенции.

В Управлението за специални операции потвърждават, че спецгрупите „Алфа“ и „Вимпел“ вече се намират в пълен състав на мястото на събитието заедно с цялото ръководство. Но подробности тук, в управлението, на никого не са известни.

Федералната служба на Гранични войски съобщава, че нейни застави на територията на Ставрополския край няма. Обърнете се към МВД.

В МВД цари паника и бъркотия. Сътрудникът на Центъра за връзки с обществеността полковник Рябцев (понеже журналистите не намират известния полковник Ворожцов) изразява оригинално мнение по повод случилото се. Според него злината се кореняла в обстоятелството, че камуфлажното облекло се оказва леснодостъпно за всеки желаещ да го носи. Кръгът от ползвачи камуфлажна униформа, пояснява полковникът, е толкова широк, че практически е невъзможно да се различат неговите истински носители (тоест МВД, ФСБ и армията) от фалшивите (тоест митницата, различните служби за сигурност, военизираните отряди и най-вече чеченските терористи). Това е дало възможност на шурмовациите безпрепятствено да пропътуват толкова голямото разстояние от охраняваните граници с Чечения до съвсем неохранявания Будьоновск.

Журналистите не получават задоволителен отговор и от изпълняващия длъжността началник на Управлението за охрана на общественения ред в столицата подполковник Менших. Смутеният подполковник честно си признава, че няма никаква представа какви разпореждания е давал господин Сосковец и на кого. По-специално за това, че в Москва милицията трябва да постави под засилена охрана всички жизненоважни обекти, всички изходи и входове на столицата, а също и метрото.

И никой, разбира се, не може да даде отговор на най-главния въпрос: как стотината въоръжени до зъби шурмоваци са успели да се измъкнат от непристъпните планини на Южна Чечения, където уж били блокирани, да преминат през територията на равнинна Чечения, която е

под контрола на федералните войски, и да изминат още сто и петдесет километра през Ставрополския край, чиито пътища са осеяни с т. нар. блок-постове на ОМОН, разположени в непосредствена близост един от друг? И на всичко отгоре фактически завземат един руски град, държейки го под свой контрол няколко часа, като същевременно вземат, както до този момент се смята, неколкостотин души за заложници, след което се барикадират с тях в градската болница!

Съвсем очевидно е, че многобройните спецслужби са крайно изненадани и заварени неподготвени, въпреки че самият генерал Дудаев неведнъж предупреждава, че възнамерява да пренесе войната на територията на Русия. Излиза че безбройните сътрудници на ФСБ, МВД, военното разузнаване и контраразузнаването, от които според техните твърдения Чечения буквално гъмжи, следят всяка стъпка на дудаевските шурмоваци само съобразно бавния „победен марш“ на федералните войски и редовните спектакли с издигането на руското знаме върху овъглените развалини на поредното село.

Налице е поредният провал на спецслужбите изобщо, а конкретно – в Чечения. И докато журналистите тичат от едно силово ведомство в друго с надеждата да научат някакви подробности, от Будьоновск пристигат пресни новини. Оказва се, че завзелите градската болница чеченци разполагат с телефон за спътникова връзка, по който те вече са направили първото си изявление.

Обявили са, че в ръцете им се намират повече от три хиляди заложници, шурмоваците поставят ребром искането за незабавно прекратяване на военните действия в Чечения, изтегляне оттам на руските войски и започване на преговори между Дудаев, от една страна, и Елцин и Черномирдин, от друга. В противен случай всички заложници ще бъдат разстреляни.

Броят на заложниците, споменат от чеченците, веднага предизвиква съмнение. Дори по най-песимистични преценки пленниците едва ли биха могли да бъдат повече от 300 души, като в тази цифра влизат персоналът и пациентите на градската болница. Освен това всички са наясно, че нито три хиляди невинни хора, нито тридесет хиляди няма да спрат властта, невиждаща, че върви по пътя на безумието. И става точно така.

Надвечер вече всички знаят каква е реакцията на президента Елцин. Чрез своя секретар по печата Сергей Медведев президентът изразява „възмущението си“, че изобщо е възможно да се случи подобно нещо и заповядва на Ерин, Степашин и Егоров веднага да излетят за Будьоновск и лично да поемат там ръководството на операцията по ликвидиране

на терористите. Не по спасяването на заложниците, а именно по ликвидиране на терористите.

Президентът е бесен. Той е възнамерявал да лети за Халифакс, където се надява въз основа на лъжливите съобщения на приближените си да обяви пред лидерите на западните държави, че най-после на чеченската война е поставена точка. Президентът вече поне три пъти е правил подобни изявления. И ето ти го нападението в Будоновск, което превръща дългоочакваната точка в многоточие...

Междувременно съвзелата се от краткотрайното си объркване Федерална служба за сигурност оповестява чрез генерал Михайлов, че чеченските шурмоваци възнамерявали да взривят намиращия се в Будоновск голям химически комбинат, което би произвело ефект не по-малък от аварията в Чернобил. Обаче благодарение на предприетите от „чекистите“ мерки, това е предотвратено. Именно тогава шурмоваците, обзети от безсилна злоба, нападат града и вземат мирни граждани за заложници.

Тази плитко скроена лъжа се осланя само на невежеството на родното население. На разузнаването на генерал Дудаев е много добре известно, че завод „Ставрополимер“ вече не е собственост на Русия, която го е продала на холандците чрез известната банка „Менатеп“. А Дудаев не би желал при никакви обстоятелства да предизвиква Запада. Освен това нищо не би коствало на чеченския отряд, докато три часа държи в ръцете си целия град, да се вмъкне в практически неохранявания завод и да подпали огромния брой цистерни с бензин и мазут пред изходите на предприятието.

За какво им е да взривяват завода, когато тяхната цел е да взривят Русия!? И вече частично са я постигнали.

Първите съобщения от Будоновск предизвикват паника и истерия в цялата страна. Телефоните на оперативните дежурни в МВД и ФСБ от всички равнища непрекъснато звънят. Развълнувани и разтреперани гласове на граждани съобщават страховити подробности. Чеченски терористи били забелязани ту край атомни станции, ту край газо- и нефтопроводи, ту в район на детски лагери и дори край самата кремълска стена, където дошли с явното намерение да се прехвърлят през нея. В Ростов и Волгоград пък ваят съобщения, че на различни места са видени колони камиони с шурмоваци, придвижващи се по шосето и в двете посоки; група терористи се появили край язовирната стена на Цимлянската ВЕЦ; пилот на вертолет цели четири часа наблюдавал колона

щурмоваци, движеща се по посока на Краснодар.

Скоро става ясно, че милиционерските сили в Москва и другите градове на Русия не са достатъчни, за да овладеят положението. Решава се в столицата да бъдат въведени две бригади на въздушнодесантните войски. Ръководствата на другите градове също искат от командващите окръзите да изпратят войски за охрана на населението. На Червения площад в Москва и в самия Кремъл докарват десантни танкове със застращително въртящи се оръдейно-картечни куполи и бронетранспортъори. Десантиците блокират околновръстното шосе, поставят под засилена охрана летищата и пътищата към тях.

Към всички милиционерски участъци на Управлението на вътрешните работи полита директивата: „да се започне профилактика на лицата от кавказка националност“. Операция, която вече е добре отработена.

Но ако в Москва, без много да подбират, арестуват на улиците всички брюнети („Трудно е да си брюнети в Русия!“ – още Чехов го е казал), в Ставрополския и Краснодарския край нещата твърде се „заострят“.

Когато късно през нощта Ерин, Степашин и Егоров пристигат в Будоновск, градът прилича на обсадена крепост, преживяла едновременно земетресение и наводнение. Пълен с войски и всевъзможни спецподразделения, озарен от някакви непонятни пожари, озвучаван от изстрели сред неосветените улици и от гласовете на тълпите хора, стоящи с диви изражения на лицата край неприбраните трупове – сънният степен градец сякаш по своему изживява последния ден на Помпей.

Пристигналите министри незабавно разполагат своя щаб в помещението на местното УВД, намиращо се на около два километра от окупираната болница. Със своите избити прозорци, надупчени от куршумите стени и частично изгорели стаи управлението малко подхожда за нормална работа на високопоставените особи от Москва.

Ерин и Степашин изслушват рапортите на подчинените си. По всичко личи, че щурмовациите са между 40 и 60 души. Въоръжени са с леко стрелково оръжие и гранатомети. Задържат в болницата към двеста души. „Алфа“ и „Вимпел“ вече са тук. Утре ще се ориентираме по-добре в обстановката и тогава ще превземем с щурм обекта.

Министрите разпалено започват да обсъждат детайлите на предстоящата операция. Особено се горещи армейски генерал Ерин. Преди да тръгне за насам, той е бил удостоен да разговаря по телефона със самия президент. Всички тези подлещи да се унищожат – му е заповядал президентът с присъщата си гениална непринуденост. – „За денонощие и

половина се подгответе както трябва, че да не вземете да я свършите значи във вреда на себе си.“

За разлика от Ерин и никога не униващия Степашин, „миннацът“⁴² Егоров няма настроение и не е разговорлив. И ако през януарските дни той е напомнял на впечатлителния Шурик Невзоров на „велможа от времето на Екатерина II“, сега Егоров е печален, уморен, изтомян от началниците си и не съвсем здрав чиновник от епохата на Николай I. Той никак не е желал да идва тук. Надявал се е, че ще го забравят, както са забравили Сосковец. Но не би!

От Сосковец, заемал министерски пост още през съветско време, бившият краснодарски участъков лекар е толкова далече, колкото и от генерал Дудаев. Още повече, че чеченската война, планирана за девет дни, а продължаваща вече седми месец, съвсем е разстроила работите на „Кубанската банка“. Във врата на банката диша Интерпол, него пък го тръска данъчната полиция и макар че Николай Егоров е гражданин на Република Кипър, имащ право на данъчни облекчения, това малко му помага както там, така и в Русия. В Краснодар подпалват и изгаря къщата му, а край вилата му в околностите на Москва е открито мощно взривно устройство. Задълженията му сега възлизат на около 20 милиона долара, но кой им е хвърлил око – чеченските или московските съдружници, – той не знае. Ето защо е толкова печален. Никога не би се захванал с тази авантюра, ако е предполагал накъде ще тръгнат нещата.

Като министър на националностите Николай Егоров също изслушва внимателно доклада на представителите на местните власти, които още преди да се появи той, инициативно се потрудат в областта на националното съгласие и дружбата между народите.

Веднага след като чеченските шурмоваци се барикадират със заложниците в градската болница, в Будаоновск и околните села, където живеят и чеченци (най-много ги има в заселището Терск), започват поголовни обиски и арести. Мнозина чеченци бягат от града. В чеченските семейства остават почти само жените, децата и старците. Привечер в РОВД (районен отдел на вътрешните работи) в Будаоновск довеждат голяма група чеченски жени и деца и ги затварят в подземията на сградата. После предлагат на Басаев да ги разменят срещу заложниците, като заплашват, че при отказ всички ще бъдат разстреляни. Басаев студено отвръща: „Това не са чеченци, това са граждани на Русия. Ако искате – разстреляйте ги.“

42. Миннац – т. е. министър на националностите. – Бел. прев.

Такива ултиматуми започва да си разменя с Басаев администрацията на града и района. И античеченската истерия залива града, разпростирайки се и в съседните райони. „Смърт на чеченците! Да се избият до един!“ – скандират на митингите. Мнозина могат да бъдат разбрани – те току-що са загубили роднини и близки, част от трупове на които още не са прибрани от улиците на града. „Да се изселят всички чеченци от района!“ – настояват по-умерените.

Казашкият атаман на Будьоновск Маевски, който лично е смъкнал знамето на Ичкерия от покрива на административната сграда, рапортува на министъра по въпросите на националностите и регионалната политика, че след като приключи операцията по освобождаването на заложниците, той възнамерява да поведе народа, за да „изсели тази създаваща неприятности нация от всички селища на Ставрополския край“.

Всичко това плува в руслото точно на онази национална политика, която Николай Егоров е разработил още като губернатор на Краснодарския край. А че за държава като Русия тази политика сега е самоубийствена, Егоров не може да бъде убеден дори и от цяла команда професори, етнологи и политолози. Да са го учили на млади години. Още повече, че местните чиновници показват на министъра позиви, които от месец се разпространяват на територията на Ставрополския и Краснодарския край.

Позивите са подписани с абривиатурата НОРДОС („Независим специален отряд на смъртниците“, т. е. на наказващите със и обрекли се на смърт.) Там пише: „Ние сме воители на Аллаха. Преди да пристъпим към бойни действия, решихме да се обърнем към народа на Русия, за да знае какви са нашите цели и задачи.“

От изложението става ясно, че в задачата на отрядите НОРДОС влиза извършването на терористични актове на територията на Русия, подривна дейност, унищожаване на стратегически обекти, жива сила и военна техника; набелязан е и план за воденето на бактериологична война – отравяне на водоеми и пасбища. „Ако загине Чечения, ние сме готови да погубим и Русия. Днес в Чечения вашите бащи и синове убиват нашите майки, бащи, братя и сестри. И ако те не се спрат, сами ще изпитат какво е чувството, когато загиват близки, в нищо невинни хора. Опомнете се! Спрете тази война и надигания се масов терор...“

Въпреки че позивите от месец се разпространяват из Южна Русия, Егоров, Степашин и Ерин за първи път се запознават със съдържанието им едва тук, в надупчената от куршуми сграда на управлението на вътрешните работи, което още веднъж потвърждава „блестящата“ дейност

на руските спецслужби. Особено „приятно“ е на Егоров да чете текста, доколкото след като отново се появява на политическата сцена, той не е престанал да повтаря, че никаква партизанска война в Чечения не може да има, дори и поради това, че за воденето ѝ Дудаев не разполага с никаква „социална база“.

Опрели се на това убеждение, а също и на аксиомата, че чеченският народ е изцяло банда от престъпници, и възползвали се от личния си богат опит в обноските си с чеченските терористи в района на летището край Минерални води, Ерин, Степашин и Егоров стигат до „гениалното“ умозаключение: да предложат на Басаев да предаде заложниците (министрите вече знаят, че те са най-малко хиляда) срещу два милиона долара и самолет, готов да излети за всяка страна по негов избор. Предложението Басаев получава още преди съмване.

За голямо учудване на „силоваците“, вярващи си, че са тънки психолози, Басаев отхвърля тяхното толкова съблазнително предложение. Той отново повтаря предишните си искания:

1. Прекратяване от страна на Русия на бойните действия в Чечения.
2. Изтегляне на руските войски от Чечения.
3. Провеждане на преговори непосредствено между Дудаев и Елцин или Черномирдин.

Подобно нещо в историята на международния тероризъм не е имало! Както не е имало и такъв голям брой заложници. Басаев твърди, че те са пет хиляди. В Будьоновск смятат, че са две хиляди души.

В ранното утро на 15 юни над Будьоновск се появяват бойни вертолети. Самият град гъмжи от бронетехника, разкъртила и разорала улиците му.

Басаев е предупредил, че при всяко облягане на болничната сграда с вертолет ще разстрелва по един заложник. Същевременно става ясно, че командирът на чеченския отряд вече знае за пристигането на група „Алфа“ в Будьоновск, щом е заявил, че при евентуален шум на болницата възнамерява да разстрелва по петима заложници на всеки свой ранен и по десет – на всеки убит. Но това, както и би следвало да се очаква, минава покрай ушите, тъй като вече има заповед за шурмуване на сградата. Единственото, което сега е нужно да се подсигури, е внезапността на атаката. Затова на всеки, който по един или друг повод се завърти около министрите, се казва, че всъщност никой сега не мисли за

шурм. Само преговори, главната тема на които е освобождаването на заложниците.

Междувременно групите „Алфа“ и „Вега“ се подготвят за шурма. „Алфовските“ снайперисти заемат позиции на 110 – 135 метра от болничната сграда. През биноклите, стереотръбите и оптическите прицели позициите на чеченците се виждат отлично. Бойците на „Алфа“ разполагат с пет огневи точки за едрокалибрани картечници ДШК и не помалко от десет снайперистки поста. Огневите точки са замаскирани по всички правила на военното изкуство. Секторите за обстрел се прикриват един друг. По такъв начин е създадена професионално организирана кръгова отбрана. Но данните на разузнаването вече сочат – за учудване на генералите Гусев и Корнилов (командирът на „Вега“), – че терористите са повече от бойците на „Алфа“ и „Вега“ взети заедно, въпреки че само Гусев е довел 130 души. Методиката на ГПУ действа безпогрешно.

Покрай това разузнаването установява, че чеченците разполагат с няколко тежки картечници и дори тежки гранатомети, които могат да потопят и крайцер. На всичко отгоре имат и бинокли и прицели за нощно виждане и миниатюрни японски радиостанции с кодирани канали. Нищо подобно бедната „Алфа“, разбира се, няма.

И генерал Гусев вече се пита не как се е добрал Басаев от теснината Дарко в Будьоновск, а по какъв начин е успял да докара дотук такова количество тежко въоръжение. Служил почти само в Кремълския полк, командирът на „Алфа“ твърде малко е запознат с истинската техника по диверсионната част, където Съветския съюз е преуспял даже повече, отколкото с тиражирането на трудовете на класиците на марксизма, макар и без реклама. Остава му да предположи, че цялото това въоръжение е било предварително донесено и укрито на територията на болницата, което още веднъж напомня за професионализма на родните спецслужби.

Но от предположение и версии не става по-леко. Защото нито една антитерористична група в света не е попадала досега в подобна ситуация. Три хиляди заложници се намират в тясното пространство на минираната сграда. Експлозивът – тротил и кислородни бутилки от болничните запаси – е поставен така, че става ясно: при взрив главният корпус на болницата веднага ще рухне и ще погребее всички под себе си. На всичко отгоре, оказва се, че бойците на Басаев разполагат с една новост, която още не е на въоръжение в руската армия – мина с насочващо действие МОН-50. При взривяването ѝ нейният пълнеж (стоманени сачми) буквално покосява всичко живо в сектора за поразяване. Този „сюрприз“ Басаев е подготвил за най-вероятните места на евентуалната

атака. А всичко това създава безизходна ситуация.

Впрочем „Алфа“ не за първи път би се отказала от изпълнение на заповед. Така тя периодически е постъпвала след скандала във Вилнюс през 91-ва, после през август 91-ва и през октомври 93-та година. Тогава „Алфа“ не иска и да чуе за шум на Белия дом: първия път – когато в него е самият Елцин, а втория – когато Елцин ѝ заповядва.

Да е тук сега предишният командир на „Алфа“, навярно точно така би се получило, тъй като той би съумял да докаже пред нищо неразбиращите от тези неща министри, че шумът в създадите се условия без подкрепа на танкове и авиация е невъзможен, макар и да съзнава, че в края на краищата него ще го обвинят за гибелта на заложниците.

Генерал Гусев обаче не би могъл да постъпи така, разбира се. Та това е неговата първа бойна задача, поставена му от самия, значи, президент! Единственото, което той все още може да направи, е да отлага началото на шумра, като изтъква необходимостта от неговото по-детайлно планиране и обмисляне...

А тревожно събудилата се Москва е донякъде успокоена от новото изявление на Олег Сосковец, уверяващ, че „в най-близко време групата чеченски бандити, нападнали Будьоновск ще бъде ликвидирана, а заложниците – освободени“. В това Сосковец не се съмнява, както и тогава, когато не подлага на съмнение успешната разправа с Чечения само за девет дни.

Но той и без това има достатъчно други грижи, за да се занимава с такива дреболии като нападението над Будьоновск. Така че нека премиерът Черномирдин прекъсне почивката си в Сочи и да се завърне в Москва. Още повече, че президентът Елцин ще пътува за Халифакс и при това положение е съвсем естествено премиерът да бъде тук вместо него.

Докато умуват и гадаят дали загрижен за съдбата на толкова много руски граждани, станали заложници на „крвожадните бандити“, Елцин ще се откаже от пътуването си до Халифакс, президентът разсейва всички съмнения, като се появява на летището, изпълнен с решимостта да излети от Москва.

Върху лицето на президента личат явни следи от вчерашното му неразположение (не бива да се забравя, че 12 юни е Ден на независимостта, който по право може да се смята и за личен празник на президента), но той се държи бодро и уверено.

Журналистите научават от него, че дълго (също като евреинът от вица, който възнамерявал да замине за Израел) се колебал – да пътува

ли или да не пътува за Халифакс, – но накрая решил да пътува. „На дудаевците – натъртва президентът – няма да им се удаде да провалят външнополитическите планове на една велика държава. Безпрецедентната по своята жестокост разбойническа акция слага точка на дискусията за характера на бившия дудаевски режим. Сега цял свят видя за какво и срещу кого воюват руските войници в Чечения.“ Поемайки дъх, президентът продължава: „Предстои ни още да си изясним как е станал възможен този варварски акт и защо онези, които отговарят за спазването на законността и правовия ред, са изпуснали от контрол положението.“

Заплахата на президента да се изясни с онези, които пак са олайн-лицето на майката-родина, предизвиква хор от оправдания сред високоставените „правоохранителни“ чиновници.

Заместник-министърът на вътрешните работи генерал Абрамов заявява, че „според наличните сведения шурмоваците са се промъкнали до Будьоновск през Дагестан“. В това обяснение най-силно впечатление прави глаголът „промъкнали“: с тежки картечници и гранатомети на два (а според някои – на три) тежкотоварни камиона!

Федералната гранична служба на Русия изцяло отхвърля измишльотините на МВД. По границата с Чечения и Дагестан вече са били разположени застави на граничните войски. Там никой не би могъл да се „промъкне“. По всяка вероятност шурмоваците са преминали границата в района на Ставрополския край.

Генерал Грачов, който едва прикрива радостта си, че всички други „силоваци“ освен него са се посрамили, решава още мъничко да ги нацапа, като казва с насмешка: „Ясно е, че терористите са минали през контролните постове и проверката на техните автомобили, ако изобщо е имало проверка, е била формална.“

Предния ден Управлението по печата и информацията при Министерството на отбраната е оповестило, че „въоръжените сили на Руската федерация не вземат пряко участие в ликвидирането на терористите“.

Виж, Федералната служба за сигурност се оказва вярна на своите традиции. Тя отрано е „предупреждавала всички за подготвяните акции на възмездие“, но няма кой да я чуе. Бихме добавили, че и Дудаев също неколкократно отправя предупреждения на всеослушание.

Позицията на МИД изразява самият министър Козирев. Министърът, който още от самото начало инстинктивно се мъчи да се омърси в чеченската касапница и поради това се оцапал от краката до главата с гаранциите, които е дал на президентското обкръжение, също е категоричен: „Западът – заявява той, – вместо да чете морал на Русия (Западът

винаги «гълчи» Русия за несекващото ѝ желание да изтребва собствения си народ), би следвало да се присъедини към нас в борбата срещу международния тероризъм и да промени своето едностранчиво критично отношение към действията на Русия в Чечения.“

Реакцията в самата Чечения също е много оригинална и явно доказва, че навсякъде тържествува съветската школа, през която са минали всички – и руснаците, и чеченците. Бившият спикер на чеченския парламент Юсуп Сосланбеков заявява, че „нападението на Будьоновск било «провокация на Москва», на която ѝ е нужно да подготви общественото мнение за геноцида над чеченците в Русия и извън нейните предели. Без съгласието на федералните органи през пропускателните пунктове не би могъл да мине никой, без да го проверяват.“

Сутрешните вестници в Русия и в чужбина реагират на събитието с крещящи заглавия: „Гражданската война на територията на Русия започна“, „Дудаев пренесе военните действия на територията на Русия“, „Будьоновск – удар в гърба. В Русия започна партизанска война!“, „В Русия има най-много спецслужби, а терористите превземат цял град“, „Чеченско знаме над руски град!“, „Южна Русия е въввлечена в конфликт, подобен на североирландския“, „Със своето решение да започне война срещу собствения си народ Москва сама се напъха в капана – изход за нея вече няма“, „Чеченците убиват нашите жени и деца! Спрете геноцида на руския народ!“

Новодошлите в Будьоновск кореспонденти на всички информационни агенции с пресипнали от възбуда гласове предават от мястото на събитието: „В продължение на няколко часа Будьоновск беше в ръцете на хората на Басаев. По предварителни данни убитите са 49, а ранените – 85 души. На територията на болницата са събрани заложници от целия град, които, както се изяснява, са повече от 1500 души, включително и летци от авиоградчето – от изтребителния и вертолетния полк. Петима офицери-летци вече са разстреляни по заповед на Басаев заради престъпления срещу чеченския народ“.

Ръководителят на ЦОС при ФСБ генерал Михайлов само вдига рамене в отговор на въпросите на журналистите. А вие какво искате? Нашите сътрудници са малко на брой – всичко 176 хиляди, а и няма пари. Отнеха ни всички спецподделения и няма пари. Впрочем ние предупреждавахме. И дори предотвратихме няколко аналогични случая.

Нямало обаче никакви основания за тревога. Бандитите ще бъдат ликвидирани в най-скоро време...

Но в самия Будьоновск събитията започват да се развиват по още по-странен начин. Докато генерал Гусев се оправдава с неопитността на хората си и прави всичко възможно да забавя шурма, а Егоров, Степашин и Ерин уверяват присъстващите, че никакъв шурм нямало да има, в Будьоновск пристига Шеврани Басаев – роден брат на Шамил. Веднага безпрепятствено го пропускат до болницата.

Малко подир това запасният генерал от КГБ Андрей Черненко, сега заместник-министър на министър Егоров, изненадващо съобщава, че „шурмоваците искат среща с руските и чуждестранните журналисти“. Той отбелязва, че федералните представители дават съгласието си и ще спомогнат за провеждането на срещата, ако има гаранция за безопасността на репортерите, но те настояват срещата да бъде на неутрална територия, а не в болничните помещения, както настояват „шурмоваците“.

Басаев заявява, че ако срещата с журналистите не се проведе до 20,00 часа, ще бъдат разстреляни петима заложници. Неговият отговор е препредаден от местния хирург Вера Чепурина, която чеченците са пуснали от болницата специално с тази цел. Но „силоваците“ продължават по непонятни причини да протакат с крайния си отговор.

Изглежда, в случая е изиграло роля съобщението на разузнаването, дошло по каналите за секретна връзка и потвърждаващо, че Басаев в този момент се намира в Южна Чечения, където ръководи главните „дудаевски сили във Веденски район“.

Хората винаги се объркват, когато се изправят пред някаква мистика.

Армейски генерал Ерин, който е в правото си да се смята за старши сред домъкналите се в Будьоновск министри, организира импровизиран митинг. Половината от участниците са хората от личната му охрана. Като благодари на гражданите за тяхното мъжество и героизъм, Ерин ги успокоява с уверението си, че Будьоновск се пази от три пръстена въоръжена охрана и никой не би могъл нито да се промъкне в града, нито пък да се измъкне от него. В това всички трябва да бъдат убедени. Обстановката в самия град се контролира от силите на милицията и армейски части. Магазините временно нямало да работят. Той съветва жители да не се мотаят из улиците, а да си седят у дома.

Странен призив към хора, чиито роднини и близки – ако не на всички, поне на почти всички – се намират сред заложниците в окупираната болница!

Болницата има и акушеро-гинекологично отделение, където лежат

около 150 родилки. Едни от тях вече са с бебета, други са в очакване всяка минута да родят, трети са тук за лекарски надзор над напредналата им бременност. В болницата има и детско отделение – педиатрия, в което са настанени майки с малки деца. Техните роднини чакат да чуят какво ще отговори министърът на въпроса им как смята да ги освободи. Ще има ли шум?

– Успокойте се, граждани! – казва Ерин. – Никакъв шум няма да има. Той изобщо не влиза в плановете ни. Само преговори! И не се вълнувайте. Всичко върви нормално...

Тъкмо в този момент пристига съобщение, че Басаев е наредил да бъдат разстреляни петима от пленените летци – заради просрочване на обещаната му среща с журналистите.

Разстрела наблюдават от местата си бойците на „Алфа“. По думите им те са гледали натам със стиснати зъби, тъй като без изрична заповед никой от бойците на „Алфа“ няма право да стреля...

Басаев твърде безцеремонно демонстрира кой е господар на положението с едно ново предупреждение: на всеки половин час забавяне ще бъдат разстрелвани по пет души. В разположения в сградата на РОВД щаб неочаквано пристигат заместник-главният лекар на болницата Костюченко и завеждащият хирургическото отделение Скворцов. Дватамата молят да се побърза със срещата с журналистите, защото, ако те не се появят в болницата до 20,00 часа, ще загинат още 10 заложници.

Накрая автобусът с журналистите тръгва от щаба. От всички тях е взето писмено уверение, че отиват в болницата доброволно и със съзнанието, че отсега нататък никой не може да поеме отговорност за безопасността им. Разписките им събира дошлият заедно с Ерин в Будьоновск небезизвестен полковник Ворожцов, когото те безуспешно са търсили в Москва. Събира ги полковникът и продължава загадъчно-подигравателно да се усмихва като човек, който знае висшата тайна на битието.

При последния преди болницата руски пост на журналистите е заповядано да слязат от автобуса, без да им се обяснява защо. Изглежда – да не попадне в ръцете на терористите автобусът, който е държавно имущество. По-нататък – около километър – те ще се движат пеша. Отпред вървят лекарите в белите си одежди и махат с ръце. Главният корпус на болницата лъха на мъртвило. Чак когато стигат до входа на болничния двор журналистите виждат застанали на някои прозорци чеченци в камуфлажни униформи и с автомати в ръка. От други прозорци пък поглеждат момичета с бели престилки – медсестри и санитарки.

Чува се заповед да спрат и започва бавна процедура по проверка на

документите и обискиране. Не без основание Басаев се опасява, че журналистите всъщност може да се окажат бойци от групата „Алфа“, решили по този начин да проникнат в болницата.

Но „Алфа“ постъпва умно – не прави никакви подобни опити. Дватама агенти от местната ФСБ, получили още първия ден заповед да се внедрят като заложници сред задържаните в болницата, веднага са били разкрити и разстреляни по нареждане на Басаев.

Чеченците още не са успели да проверят и една трета от журналистите, когато откъм града затрещават автоматни откоси и над главите им писват куршуми. В барикадираната сграда настръхват и отвърщат на огъня. Ужасените репортери се скупчват пред чеченския контролно-пропускателен пункт. Чеченците разрешават на напирасщата тълпа да се прикрие в тесния проход между пункта и болничния двор и слагат резе-то на железния портал.

Представителите на печата са отведени на втория етаж, препълнен със заложници, сред които преобладават жени и деца. Някои от тях седят, други са легнали.

Бръснарят на болницата подстригва неколцина обрасли в планините басаевски бойци. Те с удоволствие подлагат гъстите си буйни коси под струята на освежаващия „Шипра“.

Диво озъртащите се журналисти обаче нямат време да привикнат с обстановката. Защото властите, може би със скърцащи от ярост зъби, че са били принудени да изпълнят искането на Басаев, са получили нов пристъп на истерия. Сега автоматно-картечните откоси бият по прозорците на болницата. Само преди половин час бойците на „Алфа“, които наблюдават разстрела на петимата заложници, не откриват огън, понеже не са имали заповед. А сега, когато в сградата са влезли журналистите, някой, изглежда, е издал такава заповед.

Кореспондентите залягат на пода, може би спомняйки си в този миг усмивката, с която полковник Ворожцов събира разписките с писмените им уверения, че свалят от властите всякаква отговорност за техния живот. Завънтяват парчета от простреляни стъкла, раздават се викове, стонове и влудяващият ги истеричен плач на децата.

Стрелбата спира също така изведнъж, както е започнала. Възползвали се от паузата, говорещите руски чеченци превръщат журналистите, които още лежат на пода редом със заложниците, в подземие. Там в обкръжението на неколцина от своите офицери ги посреща Шамил Басаев.

Около петнайсетина телевизионни камери се насочват към него,

когато той казва със спокоен и тих глас:

– Малка ни е надеждата, че поне някой от вас може би ще каже истината... Аз съм полковник Шамил Басаев, командир на разузнавателно-диверсионен батальон от армията на Република Ичкерия. Ние не възнамерявахме да превземаме Будьоновск. Друга беше нашата задача. Искрахме да се доберем до Москва и да повоюваме малко там, за да видим как руските власти ще бомбардират Москва. Но цялата наша операция се провали заради алчността и ненаситността на катанджитите по пътя ни. На нас просто не ни стигнаха парите, за да се доберем до Москва. Ето поради тази печална причина град Будьоновск се превърна в заложник.

След като повтаря своите искания към руските власти да прекратят чеченската война, Басаев добавя: „Абсолютно не възнамеряваме да убиваме никого от заложниците. Ние разстреляхме държавни служители – а при нас ги има достатъчно – отговор на раняването на наши другари със снайпери. И ще продължим да разстрелваме. Но не жени и деца – ние не сме маниаци. В крайна сметка, ако не бъдат изпълнени нашите условия, **НИЕ ЩЕ ПРИНУДИМ РУСКИТЕ ВОЙСКИ ДА НАПРАВЯТ ТОВА.** Нека да дойдат и да шурмуват. Омръзна ни да гледаме как убиват нашите жени, старци, деца и как бомбардират селата ни... И ето че и ние дойдохме в руските села.“

Привършил с изявлението си, Басаев изразява готовност да отговаря на въпроси, които се посипват от всички страни.

- Срещали ли са се с вас от високото началство?
- Не. Нито високо, нито ниско.
- Кои са взетите за заложници?
- Граждани на Руската федерация, сред които има и чеченци. Чужденците ние освободихме.
- С какви суми подкупвахте постове на ГАИ (КАТ)?
- От сто долара за поста общо до 5000 рубли отделно на всеки.
- Какви са вашите загуби?
- Осем убити и дванадесет ранени.
- Ако вашите искания бъдат удовлетворени, няма ли чеченците да продължат да си откъщават на руснаците?
- Ние мъстим, защото са ни докарали до крайност. Не говоря за нашите близки, за децата, които те са убили, за бременните жени, за 65-те хиляди руснаци, които пак те са унищожили, за моите двама братя, две дъщери, жена ми и сестра ми, също убити от тях. 11 мои роднини загинаха. Дайте ни свободата!

– Вие „смъртници“ ли сте?

– И ние, и вие – всички сме смъртни. Но за нас не е важно кога ще се мре. Важното е – как.

– Бихте ли успели да извършите същото в Москва? И с какви сили?

– Кремъл можеше да превземем и със силите, които са тук, въпреки 40-хилядната му охрана начело с Коржаков.

– Защо избрахте точно болницата?

– Първоначално възнамерявахме да воюваме в центъра на града, но лекарите от „бързата“ излязоха хора на честта и дълга. Въпреки престрелката те вземаха ранените, включително и нашите, и ги откарваха в болницата. И ние последвахме ранените си другари, за да не бъдат доубити от вашите войници, както те непрекъснато постъпват.

Кореспондентите се опитват да разберат колко души наброява отрядът на Басаев. Той пояснява, че в акцията с него са тръгнали 210 души.

И отново подчертава, че е имал намерение да се добере до Москва, но със съжаление отбелязва: „Когато ни спряха пред Будьоновск, в джоба ми бяха останали само сто долара“.

„Тук, в болницата – продължава Басаев, – създадохме филтрационен лагер по примера на руснаците в Чечения.“ Определените за разстрел се филтрирали най-напред измежду военнослужещите и работниците от милицията. Той обаче не възнамерявал да разстрелва обикновените хора, а щял да предостави това да направят руските войски, при положение че шурмуват.

Колкото до стрелбата по болницата в момент, в който тук се намират журналисти, Басаев предполага, че руските военни бият „именно по журналистите“. И ако той не бил започнал щателна проверка долу, журналистите без никакво бавене щели да се озоват в подготвената за среща стая на втория етаж, но тогава не можело да няма убити сред тях, тъй като стрелбата била насочена точно към това помещение. Забавянето на контролно-пропускателния пункт ги е спасило.

Привършил беседата с журналистите и вече съобщил на цял свят своите искания, Басаев позвънява в щаба на тримата „министри“, известявайки им, че гостите му веднага тръгват обратно. Желателно е да не се стреля по тях.

От щаба дават разрешение за завръщането на пресата.

Върволицата кореспонденти се спуска по зловещо тъмната улица, докато не чува страховитата заповед: „Стой! Движете се поединично! На дистанция десет метра. Пригответе документите за проверка!“ Това

вече са нашите.

Веднага мнозина от журналистите трябва да отговарят на въпросите – колко души наброява отрядът на Басаев, какво е въоръжението им, как са разположени по етажите.

В същото време директорът на ФСБ Степашин стига до извода, че и той трябва да внесе лепта в опазването на военната тайна и осигуряването на елементите на внезапност във връзка с предстоящия шурм.

Затова дава интервю за вестник „Комсомолская правда“, който неговото ведомство винаги е покровителствало и дори е препоръчвало да не си променя името, макар че отдавна вече в страната няма никакъв комсомол. „Иначе после ще се срамувате“ – казват „чекистите“ на хората от редакцията, намеквайки им, че скоро комсомолът ще се върне под крилото на обожаваната партия...

Какви действия ще бъдат предприети в най-скоро време? – пита кореспондентът Степашин и шефът на ФСБ отговаря:

– Ще продължим да водим преговори. Целта ни е една: ДА СПАСИМ ХОРАТА.

Междувременно появяването на Шамил Басаев на телевизионните екрани в цял свят слага, покрай всичко друго, кръст на версията, че нападението на Будьоновск е „провокация на Москва“ и нов „Глайвиц“, както се е изразил министърът на вътрешните работи на Дудаев – Шамседин Юсеф.

Помни се, че в самото начало на акцията на Басаев Дудаев, който не е предполагал, че така ще се обърнат събитията, изцяло се разграничава от участниците в нея, като заявява, че „нито аз, нито администрацията, нито правителството, нито отделните служби в Чечения са издавали заповед за провеждането на акция от подобен род на територията на Русия“. Сега обаче, на 15 юни вечерта, министърът на правосъдието на Чечения Руслан Имаев признава в интервю по телефона: „Ние нееднократно предупреждавахме руското ръководство, но то не прояви разум.“

Почти по същото време отговорността за събитията в Будьоновск поема неизвестната досега организация „Воини на исляма“, претендираща да действа от името на цялото мюсюлманско население в бившия СССР. „Жестокостите и изстребването на чеченската нация ни принуждават да се надигнем на джихад.“

„Да бъдем честни – призовава Галина Ковалска от страниците на «Новое время», – Будьоновск не е точно терорът, който ни беше обещал

Дудаев, съвсем не е онова, което очаквахме със затаен дъх. Ако тези двеста терористи се бяха обособили на «тройки» и започнат да действат по метода на една ИРА... Страшно е да си помислиш в какъв ад би се превърнал животът в големите руски градове...“

Животът в големите руски градове и без това се тресе от напрежение.

Милицията и ОМОН арестуват на колхозните пазари всички, които подчертано приличат на преселници от Кавказ. В центъра на Петербург са задържани италиански туристи, в Москва – студентска делегация от Алжир. Разбира се, после се налага да им поднесат извинения и да ги освободят, но от тогава органите на реда освирепяват още повече. Един от милиционерските началници, в чиято глава са се объркали всички понятия и инструкции във връзка с последните събития, казва в телевизионно интервю: „Прощавайте за моя АНТИСЕМИТИЗЪМ, но ние получихме заповед да задържаме и проверяваме всяко лице от кавказка националност.“

От Будионовск Николай Егоров прави опит да се свърже по телефона с Басаев. Налага се да разговаря с един от заместниците му – майор Асламбек Абдулхаджиев, бивш военен комендант на Шали.

Егоров отново предлага на чеченците пари и самолет до всяка точка на земното кълбо срещу освобождаването на заложниците. Абдулхаджиев потвърждава пред министъра по въпросите на националностите декларираното вече няколко пъти от Басаев, като повтаря, че в болницата има 5000 заложници и те ще бъдат ликвидирани, ако поставените условия не се изпълнят. Егоров моли да освободят поне децата. Абдулхаджиев му напомня, че собствените деца на всички бойци от отряда на Басаев са загинали от руските бомби. И те са дошли тук не да търгуват, а да мрат. Мислено воините на исляма вече са се простили с живота.

На това Николай Егоров съвсем няма какво да отговори, освен да изругае гръмко. А зад него като опашка неотстъпно се е прилепил пуснатият от болницата заместник-главен лекар Костюченко и непрекъснато му напомня, че в ръцете на чеченците има не по-малко от 2000 души и че министърът трябва да се съгласи на отстъпки, да спре облетяванията и обстрела на сградата. Раздразненият Егоров заповядва на лекаря повече да не се доближава до него.

Междувременно президентът Елцин е кацнал в Шотландия в отлично разположение на духа и се готви да прелети оттук в Халифакс. Но ако до заминаването си руският президент уверява всички и всеки, че

фактически голямата „седморка“ вече е станала още по-голямата „осморка“, сега тук го чака бързо, дълбоко и болезнено разочарование.

Премиер-министърът на Канада Жан Кретиен специално е предупредил Елцин да не се появява в Халифакс по-рано от петък по обяд. Няма кой да го посрещне, няма кой да го приветства. По лицата на западните лидери се чете искрено недоумение: как можеш да напускаш страната си в такъв момент, когато на косъм виси животът на хиляди руски граждани! Никой от тях не би могъл така да постъпи, най-малко заради чувството на отговорност пред своите граждани и избиратели. А с какъв багаж впрочем пътува Елцин за Халифакс?

С общи приказки за гарантирането на ядрената безопасност и с „новаторската“ идея за постигане на скорошен мир в Босна, в която само той си вярва.

Поради това, едва пристигнал в Халифакс, президентът на Русия е отведен на цирк, където отпуска докрай душа и се смее през сълзи.

От сутринта на 16 юни на извънредното заседание на Държавната дума се разразява грандиозен скандал. Целият дневен ред е посветен на Будоновск. Поканените на заседанието Евгений Абрамов, заместник-министър на вътрешните работи, и Николай Ковалъв, заместник-директор на ФСБ, нещо бляят от трибуната и става ясно, че те не разполагат с абсолютно никаква информация за Будоновск освен официално публикуваната. Затова пък и двамата се възползват от случая за пореден път да се оплачат, че на техните служби не им стигат нито хората, нито парите. Николай Ковалъв дори отива по-далеч, като изтъква необходимостта на Службата за сигурност да се възстановят онези функции и права, които е имала Държавната сигурност по времето на СССР.

Иначе не е възможно да се работи, подчертава високопоставеният „чекист“.

Казаното от него прави впечатление, но далеч не на всички. Раздразнена от това, че ѝ се отрежда бутафорна роля, когато най-важни държавни решения се приемат не само без нейното одобрение, но даже и без да я уведомяват, Думата се взривява и иска оставката на правителството. На първо място – на силовите министри. Отделена от президента с нещо, напомнящо на звуконепроницаемо стъкло, тя се опитва поне сега, в тази толкова трагична обстановка, да се накрещи на държавния глава, заплашвайки го с импичмънт.

Спикерът на Думата Иван Рибкин, когото президентът е направил член на своя Съвет за сигурност, е длъжен да „укротява“ най-буйните депутати, но сега, пред лицето на трагедията в Будоновск, той не може

да си позволи нищо друго, освен да се опита да отклони към „силовациите“ насочения срещу Елцин удар.

„Промъкването на терористите от Чечения до Будьоновск е било възможно само поради небрежността на МВД и ФСБ – заявява той. – А на 12 и 13 юни до ръководителите на органите на реда, службите за сигурността и военните части беше изпратено шифровано съобщение за вероятна поява на бандитски групировки.“ Но „спикерът“ не пояснява кой е изпратил тези шифровани съобщения във ФСБ и МВД. И не са ли всъщност именно те задължените да изпращат такива предупреждения до всички инстанции?

Никой не реагира на маньовъра на Рибкин. На трибуната излиза лидерът на парламентарната група на ДПР⁴³ Сергей Глазев (наследник на знаменития Травкин) и предлага незабавно да се гласува вот на недоверие на правителството, като съобщава че вече бил събрал необходимия брой подписи на депутати. След него говори лидерът на „Яблоко“ Григорий Явлински, който открива атака срещу президента, възкликвайки гневно: „Борис Елцин не трябваше да пътува за Халифакс, а за Будьоновск!“

Изненадващо го подкрепя лидерът на комунистите в Думата Генадий Зюганов, който е и претендент за президент. „Президентът вместо да стои в Халифакс като «кочияш» в антрето на «седмorkата», е длъжен да бъде в Будьоновск!“ Искайки незабавна оставка на правителството, Зюганов предлага на депутатите списък на алтернативния орган на изпълнителната власт, изпълнен с фамилиите на провокатори и негодници, известни още от августовския пуч: Сергей Бабурин, Светлана Горячевой, Николай Губенко, Василий Стародубцев, Амелдо Тулеев.

Обаче този опит за комунистическо домогване до властта е внезапно пресечен от главния либерал на страната Владимир Жириновски. Той обвинява Зюганов в стремеж да създаде ГЧКП-2⁴⁴, а не власт при сегашната ситуация в Северен Кавказ, за да въведе в страната извънредно положение и да не допусне провеждането на изборите.

„Това се прави по сценарий – уверява колегите си депутати лидерът на ЛДПР⁴⁵. – Войната им е необходима, за да провалят изборите.“ След това с присъщата си безпардонност Жириновски заявява, че се цели президентът Елцин да бъде отстранен скоро и властта в страната да загрябят Михаил Горбачов, Гавраил Попов и Александър Лебед. Според

43. Демократическа партия на Русия. – Бел. прев.

44. Държавен комитет по извънредното положение. – Бел. прев.

45. Либерално-демократическа партия на Русия. – Бел. прев.

него такова развитие на събитията можело да се избегне само ако се възстанови КГБ – поне един милион щатни сътрудници, като същевременно числеността на армията нарасне до четири милиона души – а страната премине на губернско административно териториално деление и на депутатите се разреши да носят оръжие.

В Думата, както винаги е ставало след изявленията на главния либерал, започват взаимни оплаквания, вдига се патардия, която всеки момент може да премине в сбиване. Атмосферата разрежда някой от комунистите, провикнал се злорадо: „А къде е сега Сергей Ковальов, а? Нали непрекъснато се мяркаше в Грозни, но в Будионовск нещо хич го няма!“

На трибуната се изправя Егор Гайдар и информира депутатите, че пълномощникът на президента по правата на човека е на път за Будионовск.

Сергей Ковальов, когото Думата по-преди е успяла да отстрани от поста председател на Комитета по правата на човека, всъщност е на път за Германия, където са му присъдили Хокеровата премия на свободата. Но щом чува за събитията, веднага прекъсва пътуването си и излита за Москва, а оттам – за Будионовск. Към него се присъединяват депутатите от „Избор на Русия“ Михаил Молоствов, Александър Осовцов и Юрий Рибакон, с които през цялата зима е бил заедно под „родните“ бомби в Грозни. С тях тръгва и депутатът от парламентарната група на „Яблоко“ Валерий Боршчов.

Все по това време различните политически вестници продължават да наелектризират общественото мнение с биещите на очи големи заглавия: „Кърваво предизвикателство към цяла Русия! Зеленото знаме на Чечения над руски град трябва да отвори очите на всички пред необходимостта да бъде унищожен предаващият се враг!“

„Войната в Чечения свърши – започна клането в Русия!“

„Руски град е заложник на чеченците“, „Отсега Русия е беззащитна пред тероризма“, „Москва затъна за години напред в кървавото блато“.

„Изход от тежката ситуация – отбелязва парижкият «Либерасион» – могат да бъдат само преговорите с Дудаев, но това е политическо самоубийство за руската политика.“

През това време изгарящата от желание да допринесе нещо в общонационалната борба срещу чеченския тероризъм ФСБ внезапно напада филиала на „Чечен-прес“, намиращ се в самия център на Москва. В същата сграда, където филиалът на агенцията функционира още от самото начало на войната, е разположено и официалното представителство на

Чечения в Москва; то се оглавява от личния пълномощник на Дудаев Хамат Курбанов, който поддържа със своя президент спътникова и компютърна връзка.

Хамат Курбанов живее с жена си Олга от петнадесет години в Москва и едва през октомври 1994 година се е съгласил да представлява тук правителството на генерал Дудаев. При това той не само не се крие, но заедно със секретаря по печата Рамзан Музаев посещава съответните длъжностни лица в столицата, връчва им подписани от Джохар Дудаев акредитивни писма, разяснява политиката на страната си, полага усилия да се избегне войната.

На 16 юни съществуващият повече от половин година филиал на „Чечен-прес“ е обявен за резидентура на дудаевското „разузнаване“, а самият Хамат Курбанов естествено – за „резидент“. В помещенията на „Чечен-прес“ и в жилището на Курбанов се извършват обиски. Не намират никакви оръжия и боеприпаси. Затова пък се натъкват на камуфлажни униформи, снимки, тефтерчета с телефонни номера, сред които – и на приемната на Елцин, а също и папка с вестникарски изрезки с образите на лидери на различни политически партии.

Това предизвиква само горчив смях. Особено като се вземе предвид обстоятелството, че се върши въз основа на указа на президента за засилване на борбата срещу бандитизма. Точно по същия начин както указът на президента за засилване на борбата срещу фашизма довежда до обиск не, да речем, в щаба на Руското национално единство, чиито младоци открито носят свастика на ръкавите си, а – неизвестно защо – у дома на Валерий Новодворски. Ето каква е нашата власт...

И дошлият петък не донесе никакви видими резултати по въпроса за освобождаването на заложниците. Представителите на федералните силови ведомства се свързват по телефона с Басаев на всеки четен час и настоятелно му предлагат двата милиона долара плюс самолет до Либия. Със същата монотонност Басаев им повтаря своите искания.

Посъветвали се с Москва по телефона, „силоваците“ вдигат сумата на три милиона долара. Басаев пак отказва. Но колко иска той? Степашин, Ерин и Егоров многозначително се споглеждат. Ама че апетит има този вълк!

По време на многобройните инциденти с „чеченски“ терористи на летището край Минерални води те винаги са успявали да се споразумеят за сума, ненадхвърляща два милиона долара, че дори и за половината.

И то – въпреки приказките на Дудаев, че това било провокация на Москва с цел да подготви общественото мнение за въоръжено нахлуване в Чечения. Но кой го слуша него? За какво нахлуване става дума? Има ли акъл този чеченски маниак? А се оказва, че той просто отлично знае онова, в което и Москва накрая се уверява. Но къде се е чуло и видяло чеченец да се отказва от два милиона долара. Изглежда, Басаев иска повече и това ще да е причината.

И те продължават да се пазарят, като дават възможност на „Алфа“ стабилно да се подготви за шурма, „за да не вземете да я свършите значи във вреда на себе си“.

„Алфа“ се подготвя, но без всякакъв ентузиазъм. Сред нейните бойци (о, времена, о, нрави!) сноват кореспонденти на различни агенции, включително и западни. Някои от офицерите нервно махват с ръка – само до вас ни е сега! Но други с готовност дават интервюта.

– „Колко заложници ще загинат, ако се вдигнете на шурм? – пита кореспондентът на радио «Свобода» един от алфовците“.

– Всички – отговаря офицерът, без дори и за миг да се замисли.

– А от вас при това положение колко души ще загинат? – интересува се журналистът.

– Минимум три към едно – въздъхва събеседникът му от „Алфа“. – Но ние не можем да използваме в тези условия артилерия и авиация.

Той млъква за малко и после добавя: „Политиците да му мислят. Те забъркаха тази каша. И в очите им вече би трябвало да има кървави петънца.“

„Алфовецът“ не напразно съжاليا, че нямат артилерийска и самолетна подкрепа. Защото сега, подир половин година чеченска война, ясно се очертава разликата в бойната подготовка на чеченските бойци и руските войници. И всеки така наречен „конкретен бой“ с чеченците довежда до големи загуби от руска страна – убити, ранени и пленени, без да дава никакви, дори и тактически резултати. А това е най-обидното. Две дузини чеченски опълченци са в състояние цял месец да поддържат отбраната на който и да било населен пункт; те хем съумяват да отбиват с автомати и гранатомети всеки опит на руските войски да овладеят селото, хем се изхитряват да ходят до най-близкия пазар, където руски войници продават боеприпаси.

Поради това се решава, по всички правила на лъжетеорията на покойния генерал Дуе, чеченците да бъдат „избомбардирани“ от войната.

Още повече, че класическият случай на приложението на тази теория, предлагаща войната да се води само с военновъздушните сили, изобщо не предполага наличието на авиация у противника.

Именно така стоят нещата и в Чечения. Бомбите и снарядите ваят над населените пунктове на всеки 15–20 секунди. Децата само от грохота на взривовете посиняват и умират от разрив на сърцето. Да не говорим за онези, които загиват от разлетелите се стотици парченца или под рухващите сгради. В някои случаи подобна тактика дава резултат: неиздържашо на този ужас, мирното население само моли встаниците да се изтеглят от селото и се оставят на милостта на победителите. Както например в Самашки, в станица Асиновская...

Но в повечето случаи приложението на тактическата теория на стария италиански генерал в пълен обем множи броя на бойците от армията на генерал Дудаев. Загубили деца, бащи, до вчера все още мирни селяни, те решително се хващат за автоматите. Те не обичат генерал Дудаев, но убийците на своите деца ненавиждат, а генерал Дудаев за тях е единственият символ на националната съпротива срещу вече съвсем явната политика на геноцид от страна на обезумялото московско ръководство. Така че ако това, което става в Будьоновск, е някъде на територията на Чечения, сградата на болницата отдавна да се е превърнала в дребен чакъл от взривовете на вакуумните бомби и тежките снаряди на далекобойната артилерия. Колкото и ще да са на брой там болните и заложниците.

Но в Будьоновск не може да се разчита на авиация и артилерия, по-неже ръководството е уплашено и объркано.

За съжаление в Будьоновск са дошли да се полюбуват на ония, дето са я „свършили“ далеч не всички, които преди половин година така лекомислено са се „забъркали“, по думите на министъра на външните работи Козирев, в чеченската авантюра.

Егоров, Степашин и Ерин вече правят опити – и това е твърде симптоматично – нервно и уплашено да поизсърбят надробеното от самите тях. Но какви бойци са те, ако си припомним, че в миналото първите двама са били участъкови лекари, а третият – преподавател по марксизъм-ленинизъм в Пожарникарското училище!

Как им липсва сега в Будьоновск генерал Грачов!

Как славно биха се разбирали те, четиримата – както през онези неблагодарни дни на шурма срещу Грозни!

А генерал Грачов, който наблюдава отдалече бездарните действия на съдружниците си, вече е споменал, че го сърбят ръцете да замине да

„покомандва в Будьоновск“. Можем да си представим какво би останало от града, ако по небето над него се появи изпратената от Грачов авиация за нанасяне на точкови удари по болницата.

Предполага се, че ако президентът Елцин се намирал в този момент в Москва, щял да разреши на Грачов да замине да покомандва. Но президентът, по думите на Зюганов, „за щастие стои като кочияш в антрето на седморката“, а Грачов, понеже не са го пуснали да замине за Будьоновск, с удоволствие ошастливява обществеността с коментар по случая. Започва го с твърдението, че той би освободил болницата само за час (!) – Колко много време, като си припомним друго негово твърдение – че ще освободи Чечения само за два часа⁴⁶.

И сякаш отговаря на поставените от Басаев условия: „Преговори с лидерите на чеченските въоръжени формации повече няма да има⁴⁷ – добавя Грачов. – Наложително е да бъде проведена специална операция“. „Не бих желал събитията в Будьоновск да повлияят на положението в Чечения.“

По такъв начин, както и да го сучат и въртят, „Алфа“ остава хвърлена на произвола на съдбата – без авиация и дори без артилерия и танкове. Наистина би могло да се надява на бойни пехотни машини и четирицевни зенитни системи „Шалка“, чиято бърза стрелба мигновено унищожава всяка неподвижна цел.

Генерал Гусев прехвърля на ум различните похвати за борба с тероризма и въпреки големия брой заложници в сградата, а може би пък точно заради това, тъй като логиката на Аристотел тук е неуместна, решава да се опре на най-ефективния – така наречения принцип на „огнения вихър“. Професионалистите и запознатите с борбата с тероризма (а натрупаният опит е огромен) знаят, че внезапно завзелите някакъв обект терористи не биха могли, по силата на самата специфика на своите действия, да донесат със себе си голямо количество боеприпаси. Е, да кажем, не повече от пет-шест пълнителя за автомата си да вземе всеки – плюс няколко гранати. Докато антитерористичните подразделения разполагат с неограничени запаси, понеже непрекъснато им докарват. Така че, ако антитерористичната част открие ураганен огън, може да се очаква, че: или се създават условия, при които терористите не могат да се покажат

46. По аналогия може да се предположи, че под ръководството на Грачов сражението за болницата в Будьоновск би продължило цели три месеца. – Бел. авт.

47. Става дума за преговорите, които безуспешно се опитва да организира Организацията за сътрудничество и сигурност в Европа. – Бел. авт.

иззад укритията си, а това дава възможност за нахлуване в сградата под прикритието на стрелбата, или пък те ще открият отведен ураганен огън, докато накрая боеприпасите им привършат и остава да ги ловиш с голи ръце. Този похват е добър във всяко отношение, освен в едно – тук изобщо не става дума за живота на заложниците, тъй като всички жертви минават за сметка на терористите.

Само не бързайте да обвинявате генерал Гусев, а още по-малко пък – неговите подчинени, че били безмилостни и т.н. „Алфо-вци“ са военни хора, задължени да изпълняват заповедите точно и в срок, както изисква уставът. И ако през последните години мислите им често минават границата на получаваните заповеди, това е резултат от общото спадане на дисциплината не само в армията, а и в страната като цяло.

Затова нека си спомним, че президентът е заповядал на Ерин по телефона, а малко по-късно – и на целия народ по телевизията: „Да се ликвидират всички тези подлеци!“ И макар че той не пояснява кого точно има предвид с този изящен термин, едно е ясно: президентът не заповядва някой да бъде спасен, а да се ликвидират „подлеците“, имайки предвид най-вече чеченците на Басаев. Което „Алфа“ възнамерява да направи без особен, повтаряме, ентузиазъм, но на принципа на „огнения вихър“.

Снайперистите на „Алфа“ вече от време на време изстрелват по някой и друг куршум по прозорците на болницата, когато там се появят любопитни глави – предимно женски. И като правило – улучват, с което потвърждават своето високо професионално майсторство.

А веднъж и един бронетранспортър неочаквано започва като побеснял да стреля по прозорците със своята едрокалибрена картечница. Минават цели петнадесет минути, докато успяват да успокоят войниците, чиито нерви не са издържали по разбираеми причини. Затова някъде около обед Басаев заявява, че при него имало вече тридесетина трупа, чийто вид дразни живите, и помолва да си ги вземат. Колкото и да е странно, но разпореждащите се с всичко „силоваци“ веднага се съгласяват. При това се спазва някакъв странен ритуал.

От болничния двор излиза натоварен с труповете покрит с брезент камион. Движейки се на заден ход, камионът плътно се доближава до идещ насреща му също на заден ход огромен хладилен автомобил. Мигновено и двете машини са обградени от войници от спецчастите. Как се предават труповете от камиона в хладилния автомобил, никой не вижда, но на земята пада изцапан с кръв смачкан пагон на подполковник от авиацията. Колите дълго стоят така. После покритият камион поема

обратно към болницата. По-късно из Будьоновск се разнася зловещият слух, че след като приемели трупове от хладилния автомобил, предавали на Басаев сандъчета с патрони и новички гранатомети.

Междувременно изпадналите в отчаяние жители на града, чиито роднини са измежду заложниците в болницата, се събират на стихийен митинг и настояват някой от „ръководството на щаба“ да им обясни как стоят нещата и какви са шансовете за освобождаване на близките им. След два часа истерични викове, преминаващи в масово ридание, пред нещастните хора се появява Николай Егоров. На него сега много би му подходдала камуфлажната униформа с моряшката фланелка – като през януари. Но в цивилния си костюм министърът на националностите не изглежда чак така внушителен. Очевидно той се ръководи не толкова от състрадание към жителите на Будьоновск, колкото от желание да осигури на удара на „Алфа“ внезапност, понеже се е заклел, че висшата цел на дошлите от Москва министри е животът на заложниците.

За тази цел, пояснява Егоров, федералните власти са готови на всичко. Ще бъде направено нужното, уверява той насъбралите се, за да не се допусне кръвопролитие. „Правителството – патетично натъртва министърът по въпросите на националностите – е готово да заплати каквато и сума да бъде поискана за живота на заложниците.“ Освен това на хората на Басаев то ще предостави в Минерални води самолет и ще им даде възможност безпрепятствено да излетят за всяка държава, която се съгласи да ги приеме.

Казвайки това, Егоров вече отлично знае, че Басаев до този момент на три пъти категорично е отказал парите и полета към „всяка държава“. Той знае също, че шурмът е неизбежен и че ще загинат много от роднините и близките на тези хора, които сега жадно поглъщат неговите думи. Но въпреки това на конкретния въпрос – ще има ли шурм? – вицепремиерът и министър по въпросите на националностите Николай Егоров отговаря по следния начин пред няколкото стотици жители на Будьоновск и групата журналисти:

Вариантът да се пристъпи към шурмуване е неприемлив. Според оперативните данни по всички етажи на болницата са окачени вързопчетата с тротилово експлозив и са поставени бидони с бензин. А в подземията на сградата, пояснява професионално Егоров, има шестнадесет бутилки със състен въздух, към всяка от които е прикрепен експлозив. Задейства ли се тази взривна сила, вече няма да има кого да спасяваме.

Подсигурил по този начин опазването на военната тайна, Егоров напуска митинга и бърза да отиде на съвещанието, което провежда с ръководството на града пристигналият тук губернатор на Ставропол Евгений Кузнецов.

На съвещанието са изплували факти, които съвсем нажежават атмосферата. Според постъпващите секретни данни на местното и централното ръководство на ФСБ се очаква в най-близко време Будьоновск непременно да бъде подложен на ново нападение от страна на чеченски отряди, идващи на помощ на Шамил Басаев. Кой и защо е пушал в ход в Будьоновск това „дези“⁴⁸, така и не става ясно. Но изглежда, източникът е самата ФСБ – за да създава впечатлението, че не стои със скръстени ръце. „Дези“-то обаче постига много по-голям от очаквания резултат – градското ръководство изпада в пълна паника. Без да се стесняват от присъствието на високопоставените лица от Москва и губернатора, ръководителите на града се развикват, че Будьоновск всъщност не се охранява.

В микрорайоните няма осветление и никой не патрулира там – дори и милицията. Няма нито един бронетранспортър – поне на кръстовищата. Всички сили са съсредоточени покрай извънредния щаб в сградата на РОВД, където се е разположило високопоставеното войнство от Москва. Трудно е да си представят какво би се случило, ако в града нахлуят нови отряди на чеченската армия...

Дори сега, когато в околностите на града има шурмоваци (поредното „дези“ на ФСБ), жизненоважните градски обекти се охраняват само символично. И всяка минута върху всеки от тях може да се стовари бедата.

Точно в този момент в кабинета, където се провежда съвещанието, се втурва силно изплашен началникът на районното енергоснабдяване и съобщава, че край подстанцията се е завързал бой с новите отряди шурмоваци. Паниката е неимоверна. В района на сражението веднага са изпратени армейски подразделения и част от „Алфа“. За щастие бързо се изяснява, че там няма никакви шурмоваци. Престрелката завързали два отряда на ОМОН, неразpoznали се в тъмното.

Местните началници чакат да чуят дошлите от Москва ръководители. Но те не могат нищо да кажат. Това вече не са никакви ръководители, а отвратителната пяна на дълго трупалите се лъжи и военни неуспехи, издухана в Будьоновск от приближаващия разгром...

48. Дезинформация. – бел. прев.

И местното началство, без да се съобразява с техния ранг, започва да говори пред присъстващите министри и генерали всичко, което мисли за тях. Изразено е мнението, че трябва да ги изпратим обратно в Москва и сами да се заемем с освобождаването на заложниците, но само чрез преговори. „Само да ги махнем оттук – и ще се съгласим на отстъпки, че иначе московските генерали кой знае каква още ще я свършат и ще стане съвсем невъзможно да се оправим!“

Евгений Кузнецов полага доста усилия да възстанови на съвещанието задължителното чинопочитание. По-късно обаче този чиновнически бунт ще му струва губернаторския пост.

Към 20,00 часа в Будьоновск пристига групата депутати от Държавната дума начело със Сергей Ковалъов. Групата веднага се отправя към извънредния щаб, но охраната там ѝ препречва пътя. Не помагат никакви депутатски карти, нито настоявания, нито уговаряния. „Такава е заповедта!“ – отговарят суровите младоци с каски, бронирани жилетки и автомати.

Групата на Ковалъов се отправя към сградата на администрацията, в която ясно личат следите от неотдашното нападение, и оттам се опитват да се свържат с щаба, намиращ се през два блока – в зданието на УВД.

Напразно, въпреки че неколккратно звънят по телефона – или дава заето, или никой не вдига слушалката.

Тогав Ковалъов се обажда на Егор Гайдар в Москва и го моли да използва всичките си връзки и влияние, за да издейства разрешение групата депутати да бъде допусната в щаба. Само така Ковалъов и колегите му биха могли да предотвратят всеки опит за силово решение на ситуацията и да предложат услугите си да преговарят с терористите.

Не е известно какви свои връзки използва Егор Гайдар, но скоро на Ковалъов позвънява самият Егоров. Той много любезно поздравява Сергей Ковалъов, макар че неотдавна публично го е нарекъл „враг номер едно на Русия“, и му казва, че веднага тръгва към административната сграда за среща с депутатите.

Минути по-късно обаче Егоров отново звъни, но този път – за да се извини, че не можел да дойде. А не може и да приеме групата на Ковалъов в щаба. Провеждали се важни съвещания, които по всяка вероятност щели да продължат цялата нощ. Но е готов на сутринта да се срещне с уважаемия Сергей Адамович, който не бивало да се тревожи за нищо. Той, Егоров, сам ще се обади по телефона.

Министърът по въпросите на националностите е самата любезност. Макар да не са го питали, той съобщава на Ковалъв, че на преговорите с Басаев е постигнат значителен прогрес, което окриляло надеждата за безкръвно разрешаване на въпроса за освобождаването на заложниците.

„А на сутринта – привършва Егоров – авторитетът на групата на Ковалъв сред чеченците може да се окаже много от полза и тогава ще започне нашата съвместна работа.“

Шекереният глас на министъра никак не успокоява пълномощникът по правата на човека при президента на Руската федерация. По-скоро е обратното. Ковалъв много добре познава Егоров. Обаче умората от продължителното пътуване със самолет от Германия до Москва, а оттам до Будъоновск, си казва думата. Ковалъв се килва върху дивана и заспива мъртвешки сън.

Но много скоро го разбуджат тътнежи от артилерийска стрелба. Ковалъв поглежда часовника си: шест часът и пет минути сутринта. Навън вече се развиделява. Той рипва от дивана и притичва до прозореца. Над болницата се издигат черни кълба дим.

Първата реакция на Ковалъв е незабавно да хукне към мястото на събитието. Но се оказва, че дори и площадът пред сградата на администрацията е блокиран и кордонът бойци от спецчастите не пропуска депутатите. Изкачил се на покрива на сградата, Ковалъв ясно вижда огнените езици, възпламеняващи се изпод покрива и зад прозорците на болницата. Той разбира, че са се сбъднали най-лошите му предчувствия. „Алфа“ е започнала щурма.

Втрещил се в изпадналата в истерия жена, размахваща бял чаршаф и молеща с неистов глас за пощада, генерал Гусев усеща, че и самият той е близко до истерия. На него също би му се искало да се свлече на земята, да закрепши, да удря с юмруци по камъните, да си блъска главата о обгорялата земя и да псува на майка така, както знае да псува само обзетият от диво отчаяние руснак.

Избраната от него тактика на „огнения вихър“ е довела до това, че на „Алфа“ са свършили боеприпасите, докато обратното – терористите отвръщат с такава непрекъсната стрелба, сякаш в болницата са разположени складове за подsigуряване с муниции най-малко на една общовойска дивизия.

Планът на операцията е предвиждал три етапа. В първия не влиза нахлуването в самата болница – стратегията на операцията не опира до залавянето на терористите, а до тяхното изтласкване от сградата чрез

„изнуряваща“ ги стрелба. На този етап на „Вега“ е отредена ролята да води прикриващ огън.

На втория етап „Алфа“ се вмъква според замисъла в сградата и води бой с отряда на Басаев по примера на легендарния сержант Павлов при Сталинград.

На третия етап е планирано оцелелите „басаевци“ да бъдат изтласкани на улицата, където ще ги доразбият отрядите за бързо реагиране, армейските части и подразделенията на Вътрешни войски, обкръжили в три обръча болницата.

Но както му е редът, цялата операция проваля самият „извънреден щаб“, който с нешифрован текст нарежда по радиовръзката на службата „Бърза помощ“ да събере в 5,00 часа сутринта всичките си екипи пред сградата на болницата.

Предаденият по ефира текст е следният: „Начало в 5 сутринта. Трябва да съберете пред обекта всички линейки.“ А чеченците, както вече се знае, разполагат с японска радиостанция със закодирани канали (т. е. техните разговори е невъзможно да бъдат прехващани) и освен това намиращата се в двора на болницата диспечерска на „Бърза помощ“ е в ръцете им. Така че те подслушват всички разговори на „Алфа“ и веднага схващат, че не е измислено нищо по-елегантно от изнурителен бой чрез „ураганен огън“. А отрядът на Басаев най-вече е готов именно за такова развитие на събитията.

Какво са правили в този момент Федералната агенция за правителствена връзка и информация и Службата за радиоконтраразузнаване при ФСБ, отговарящи за контрола в ефир, и защо не са взели най-елементарните мерки за прикриване на връзката, никой не знае.

А най-много от всички това би искал да знае генерал Гусев.

Защото придвижването на „алфовците“ е забелязано от чеченците още в 4,50 часа и те откриват по двете предни групи същият ураганен огън, който е замисляла „Алфа“. По такъв начин веднага отпада предвиденият елемент „внезапност“, от който много зависи по-нататъшното развитие на шурма и изхода на цялата операция. В същото време става ясно, че плътността на открития от чеченците огън е в степен, каквато ветераните от „Алфа“ никога не са виждали. Дори и при легендарното шурмуване на двореца на Амин в Афганистан.

Групата пък, която се придвижва, за да заеме позиции от другата страна на болницата, е просната на земята с кръстосания огън на две тежки картечници ДШК. Снайперистът лейтенант Бурдаев е повален от картечен откос, когато тича на помощ на петимата бойци, опитали се да

се върнат на изходните си позиции, но озовали се в огнен „чувал“ с невиджана досега плътност на стрелбата. Куршумите са пробили бронезилетката, разкъсали са гърдите му, направили са на пихтия белите и черния му дроб. Лейтенантът умира мигновено.

Точно в този момент генерал Гусев чува по радиостанцията гласа на майор Владимир Соколов – един от най-опитните хора на „Алфа“: ... „Край, струва ми се – някак делнично съобщава майорът. – Ръката ми откъсна.“ Вече по-късно го намират мъртъв. Както и лейтенант Дмитрий Рябинин, улучен от снайпер в гърлото. Ранените са повече от петнайсет души. Такива загуби „Алфа“ никога досега не е имала, а шурмът фактически още не е започнал. Извършва се само придвижване към изходните позиции.

Съгласно плана на операцията след заемането на изходните позиции по болницата трябва да ударят скорострелните оръдия на две БМП и четирицевната „Шилка“, произвеждаща по 1500 изстрела в минута. Под прикритието на този огън „алфовци“ ще взривят с гранатомети вратите и прозорците на първия етаж и ще нахълтат в сградата, докато БМП и „Шилка“ рушат прозорците и стените на горните етажи.

Обаче „Алфа“ е прикована на земята, без да успее да стигне до изходните си позиции, а откритата убийствен огън по горните етажи бронетехника е почти веднага унищожена от позиционна гранатохвъргачка. И вече няма кой да прикрива „Алфа“, давеща се в кръв и олово, както образно се изразява един от участниците в шурма.

Гусев хуква към щаба, за да иска от командването поддръжка с бронетехника. Армейските чиновци, без да смеят да погледнат в очите командира на „Алфа“, му казват, че тук няма повече годни нито БМП, нито четирицевни системи. Каквото са имали, изпратено е в подкрепа на външния защитен обръч на града.

Тези обяснения са повече от странни, доколкото почти цялото пространство около сградата на „извънредния щаб“ е изпълнено с плътно подредени един до друг бронетранспортъри (БТР) и бойни машини на пехотата (МБП), напомнящи на стадо изплашени слонове, изоставени от браконьерите. Един полковник обаче открито му признава: „Аз хората си в този ад няма да изпратя. Ако искате, вземайте машините и действайте.“

Гусев точно това и прави. И след като заемат не особено удобни позиции, за да не попаднат под огъня на гранатохвъргачките на Басаев, „алфовци“ откриват с изпросените БТР-и огън по прозорците на болницата.

После, по думите на един от снайперистите на „Алфа“, започва някакъв кошмар. Блокиралите района наоколо части не издържат, като виждат как се стопява пред очите им „Алфа“ и откриват по болницата ураганен огън. Впрочем от достатъчно прилично разстояние.

Стига се до онова, за което Басаев неведнъж предупреждава: „Аз жени и деца няма да разстрелвам. Тях ще ги разстрелват самите руски части, когато тръгнат да шурмуват болницата.“ Така и става.

Чеченците изправят до прозорците пленените от тях хора и именно върху им се излива цялата ярост на открития от „Алфа“ и другите подразделения огън. Заложниците – предимно жени, стоят в очертанията на зеещите прозорци под дулата на чеченските автомати и отчаяно викат, размахват бели чаршафи, умоляват да спре стрелбата. Но никой не ги слуша.

Поразявани от откосите, разкъсвани от снарядите на бойните машини и биешите в упор четирицевни системи, те падат убити и ранени върху окървавения под на болничните стаи, посипан с парчета тухли, строшени стъкла и мазилка от рушащите се тавани. В някои помещения пламват пожари. Но виковете и молбите са напразни. Никой не ги чува.

Вбесен, но изплашен, Николай Егоров се мята сред обезумелите офицери и войници, самият той заприличал на полудял, и се заканва да разстреля всички и всеки, но не е ясно защо.

В този момент Басаев, убедил се, че е успял да провали шурма, преди сериозно да е започнал, изпраща три медицински сестри-доброволки при руското командване с предложение да се прекрати огънят.

При изхода на болницата и трите жени загиват, поразени от откосите.

Все пак трябва да отдадем дължимото на „Алфа“. Защото дори и приковани към земята от урагания огън, нейните бойци не бездействат. Професионалистът е професионалист точно затова, защото умее да стреля от всяко положение на тялото и оръжието. Но за щастие (изглежда и за самата „Алфа“ също) някъде към 9 часа сутринта патроните и гранатите на „алфовците“ свършват. А КАМАЗ-ът с боеприпасите загадъчно е изчезнал, за да бъде намерен чак на следващия ден някъде на края на града, охраняван от един милиционер. Но такава група, каквато е „Алфа“, сигурно си има и своите малки тайни.

Така че съпровождана от задружния огън на чеченците и прикривана от ответния на БТР-ите, „Алфа“ се изтегля с достойнство, макар и

малко прибързано.

Басаев прекратява стрелбата. Нищо чудно именно той да е броил пари за „алфовския“ КАМАЗ с боеприпасите – защо да ги пилеят напразно?

Едва тогава всички забелязват изправилите се до прозорците зложници – викащи и размахващи чаршафи.

Не това обаче вълнува в този момент генерал Гусев. Тормози го напълно резонният въпрос откъде Басаев има толкова боеприпаси?! Как се е снабдил с тежко въоръжение, за което „Алфа“ научава чак в момента на започването на стрелбата?

Наистина откъде и как?

„Алфа“, която от 1991 година насам не е съумяла смислено да изпълни нито една от възлаганите ѝ задачи, не само не признава пораженията си, но и постоянно твърди, че политиките си измивали ръцете с нея. Впрочем тя наистина върши работата на политиките, които естествено предпочитат да останат в сянка. Наблюдава се интересна игра, участниците в която използват една и съща тенис-ракета.

Вбесеният генерал Гусев по-късно измисля версията, че Басаев бил хвърлил око на градската болница в Будьоновск още преди половин година. Подготвяйки се за операцията, чеченското разузнаване създадо към болницата кооперация „Ибрис“, която взела под наем подземие – уж за склад на стоките си, а всъщност в продължение на няколко месеца трупала там оръжие и боеприпаси...

Но както и да е, щурмът, за който така дълго са се подготвяли, се е провалил.

След известно време от главния корпус на болницата излизат двама лекари – мъж и жена, размахващи бели чаршафи. Жената, която е хирург, изпада в истерия и започва да крещи: „Не стреляйте, моля ви не стреляйте! Там има деца. Много деца!“

В този момент в „извънредния щаб“ се появява Владимир Жириновски, който е пристигнал в Будьоновск заедно със знаменития лекар-хипнотизатор Кашпировски, прочул се още и със следното изявление пред Думата: „Ако отида в Будьоновск, всички заложници ще бъдат свободни.“ Способностите на Кашпировски са известни в цялата страна.

Колкото до Жириновски, който никога не се е отличавал с особена тактичност, виждайки в щаба министъра на вътрешните работи генерал Ерин, той с нотки на злорадство го пита: „Е, какво? Чувам, че щурмът се е провалил, а?“

Армейски генерал Ерин никога не губи самообладание. Той не започва да изяснява защо е нарушена строгата заповед никоой да не бъде допускан в щаба без специално разрешение. Но защо ли тази заповед безупречно се изпълнява, когато става дума за един Сергей Ковальов, докато никоой дори и не се опитва да спре Жириновски?...

„Защо се е провалил шурмът ли? – с недоумение възкликва Ерин. – Ние се стремим да изгласкаме чеченците от сградата...“

Понеже до провеждането на шурма Ерин, Егоров и Степашин имат „височайшо“ нареждане, те се безпокоят само че не са успели да изпълнят „нареждането“. Но има още време. Затова изпращат в Москва победоносен доклад, съставен, разбира се, от внимателно подбрани изречения.

В него се казва, че след като събрали всички заложници на последния етаж на болницата, бандитите започнали масов разстрел и същевременно направили опит да напуснат сградата, за да се измъкнат от града. В последвалото сражение бандитите били отхвърлени назад, а „Алфа“ превзела първия етаж, успяла да предотврати взривяването на сградата и започнала да си пробива път към горните етажи. Пълното неутрализиране на бандитите се очаквало в най-скоро време... Малко по-долу е добавено съобщението, че „Алфа“ е успяла да освободи 127 заложници.

Всъщност ако е успяла „Алфа“ да постигне нещо, то е да изнесе под дъжд от куршуми своите ранени и убити.

Сградата на болницата продължава да гори. Задушливият дим се разпространява из стаите и „каменното“ сърце на воините на исляма не издържа. Басаев нарежда да бъдат пуснати на свобода всички родилки, бременните и болните деца с придружаващите ги майки.

Зрелището е потресаващо. През вратата на болницата се заизнизва дълга колона от майки с бебета и малки деца в ръце и жени, в чиито издути кореми дозрява нов живот. Колоната се движи бавно в посока на града. Тази истинска картина на излизането на жертвите от „ада“ потри-са всеки, който я вижда.

Младите жени са на границата на пълно нервно изтощение. Но въпреки това настоятелно умоляват войниците да не стрелят по болницата, тъй като не други, а заложниците са главните жертви на стрелбата им. Те уверяват, че с тях и с децата им добре са се отнасяли. Тези съвсем млади провинциални жени, почти момичета, схващат много по-добре нещата, отколкото всички политически дейци, заседнали в „извънредния щаб“ и организирали касапницата. Чеченците, казват те, не искат

нищо друго, освен да спре изстреблението на техния народ и да се даде свобода на родината им.

Естествено в „щаба“ не чуват думите им – там просто включват освободените родилки в числото на успехите на „Алфа“, за да не изглежда съвсем безсмислен провалилият се щурм. В същото време загиналите повече от сто заложници са приписани за жертви на Басаев. Именно за спасяването на техния живот „Алфа“ се е хвърлила на щурм, без да жали себе си.

Съобщение с такъв смисъл е изпратено в Москва и Халифакс, където, както е известно, се намира президентът Елцин.

Получил победоносното съобщение, президентът още веднъж потвърждава пред цял свят с много доволен вид, че „щурмът беше предприет по моя заповед, която издадох, преди да излети от Москва.“ По думите на Елцин решението било съгласувано с ръководителите на съответните министерства и преди всичко – с Ерин.

Поема си дъх и Черномирдин, заместващ в Москва президента.

През цялото време на тази половин година премиерът прави всичко възможно да се дистанцира от чеченската касапница и дори се опитва, макар и плахо, да я спре, предлагайки да се пристъпи към преговори. По този повод се появява изразът: „Всички са се омърсили в Чечения, само Черномирдин е чистичък.“ Това съвсем не така, но заради производството на нефт и газ той е много заинтересован на безумството в Чечения да се сложи край.

Затова, след като получава съобщението за близката победа, носещо подписите на тримата будьоновски триумфатори, Черномирдин, от позицията си на изпълняващ функцията на държавен глава, призовава към освобождаване на заложниците в „най-къс срок“.

„Убеден съм – пояснява се премиерът, – че дори и онези, които съчувстват на дудаевския режим, които осъждат войната в Чечения, сега нагледно се убеждават какво всъщност става и какво се е случило. Днес още веднъж ми се иска да кажа и да обърна вниманието на всички, които са съпричастни към тези събития. Необходимо е да се сложи точка...
Още веднъж мога да кажа, че организаторите, планирали тази операция, планирали самата терористична акция, са имали за цел да дестабилизируют страната ни на юг, в Северен Кавказ, така че ПАРТИЗАНСКАТА ВОЙНА ДА ОПАШЕ С КЪРВАВАТА СИ НИШКА ЦЯЛА РУСИЯ. ТОВА НЯМА ДА СТАНЕ! НЯМА ДА ИМА НИКАКВИ КЪРВАВИ НИШКИ И НИКАКВИ ПАРТИЗАНСКИ ВОЙНИ В СТРАНАТА. Правителството прави и ще прави всичко необходимо, за да има ред в

страната. Днес в Будионовск се намират представители на правителството, упълномощени и имащи всички права да водят преговори и да седнат на масата за преговори.“

Едва ли някой е разбрал какво всъщност иска да каже Черномирдин. Какви преговори и с кого по-точно?

Та нали току-що в Халифакс се е изказал президентът и строго е заповядал, значи, всички да бъдат ликвидирани! Той е изразил недоволството си, че забавят шурма – искал дори сам да го ръководи от борда на самолета. Напразно лидерите на голямата „седморка“ убеждават Елцин, че десетилетните събития в Ълстър (Северна Ирландия), в Близкия изток и на други места красноречиво дават да се разбере: не е възможно проблем като чеченския да бъде решен от позицията на силата.

Трябва да започнете преговори. Нека да са много трудни и продължителни, но – преговори! Вижте поне какво правят Израел и палестинците. Нима някой е допускал, че Рабин и Арафат ще седнат на една маса? Елцин слуша, усмихва се, кима с глава. Прави впечатление на човек, който е много доволен от себе си. По лицето му – нито сянка от загриженост.

Малко по-късно президентският секретар по печата Сергей Медведев заявява, че след станалата пред очите на цял свят трагедия с мирното население на град Будионовск вече не може да става дума за никакви преговори с чеченците. С бандитите е възможно да се разговаря само по един начин: или те се предават и степента на вината им ще определи съдът, или ще бъдат ликвидирани.

Кой знае защо, но малцина обръщат внимание на толкова различната преценка на ситуацията от страна на президента в Халифакс и на премиера в Москва, където Черномирдин еднозначно се е изказал за необходимостта от преговори.

Не подлежи на съмнение това, че Черномирдин в този момент разполага с информация, каквато президентът няма. Пък и осведомеността на президента за много от събитията в страната изобщо е отделна и детективска тема. Няма по-тежко държавно престъпление от съзнателната дезинформация на държавния глава. А това означава, че за затвора плачат кажи-речи всички от президентското обкръжение, включително и астрологичният отдел на Службата за сигурност...

Въпреки че средствата за масово осведомяване са създали на Черномирдин имиджа на посредствен човек – тройкаджия в училище, помощник-майстор на сонда, едва успял да завърши ВУЗ, способен криво-ляво да се занимава само със стопански въпроси – това съвсем не

е така. Не трябва да се забравя, че до управленческите висоти в системата на покойната КПСС, а още повече в системата на интриганстващата по византийски администрация на Елцин, може да се издигне само лъвк и, което е най-важното – отлично информиран политик, като не е за дължително той да е завършил училище със златен медал.

В деня на нападението на Будионовск, т. е. преди три дни, на Черномирдин му е зададен въпросът дали съществува възможност за подобно развитие на нещата. И ако всички добре помнят, той отговаря така: „Това няма да стане! Никога няма да го допуснем!“

Сега вече с почти същите изрази говори за „кървава нишка“, която вече опасвала руските градове: „Това няма да стане! Никакви кървави нишки няма да има!“ „Само че не защото никога няма да го допуснем“, а „защото ще седнем на масата на преговорите“.

Наистина „кървавата нишка“ се промушва от един руски град към друг и плете засега все още невидима паяжина. Не я виждат нито многобройните спецслужби, нито пък, още по-малко, намиращият се в Халифакс президент. Но откровено казано, в този момент не я вижда и Черномирдин, макар че вече я усеща на гърлото си.

А президентът получава нов доклад от Будионовск, този път подписан само от армейски генерал Ерин, като най-старши по чин. Този факт Елцин с удоволствие отбелязва пред журналистите във фоайето на хотел „Цитадела“. Но ако сутринта президентът е бил весел и бодър, сега той изглежда твърде уморен. Очевидно е, че отново не се чувства добре. И все пак радостно съобщава: „Ерин докладва, че чеченците се облекли в болнични одежди и направили опит да се измъкнат. Но всичките значи са ги избили.“ И президентът радостно се засмива.

После Елцин шашва журналистите с наистина сензационна новина. Получило се е съобщение – споделя я той, – че Дудаев е поискал политическо убежище в Турция. „Ние няма да възразяваме. Нека върви, където иска. Само че – да е по-надалече от Русия!“

Кой е подхвърлил на Елцин тази „вдица“, коя от многобройните спецслужби, това по всяка вероятност ще си остане една от тайните на чеченската война.

Въпреки че турското посолство в Канада, а след него и Министерството на външните работи на Турция веднага опровергават „вдицата“, тези опровержения минават покрай ушите на президента – изглежда, заради прогресиращото му неразположение. Още повече, че верният Козирев, който сега се държи като главен евнух в харема на емир, потвърждава, че да, „ние разполагаме с достоверна информация за бягството

на Дудаев зад граница“.

По същото време президентът на САЩ Клинтън е получил по каналите на Държавния департамент и ЦРУ информация, че в Будьоновск се е провалил и вторият щурм. Клинтън отлага пресконференцията, която е трябвало да даде заедно с Елцин, и провежда бързо съвещание с помощниците си. Отдавна е отминало времето, когато всяко „кихане“ в Москва предизвиква във Вашингтон нарастваща тревога – президентите прекъсват отпуска си, спешно (често и през нощта) се събира Съветът за национална сигурност, армията се поставя в положение на 2-ра (от 5-а) готовност, а журналистите щурмуват вратите на Държавния департамент с надеждата да научат някакви новини. Сега, и особено след началото на войната в Чечения, московската кухня в крайна сметка не представлява интерес за никого в Щатите. Политическите новини от Москва се публикуват на 5-а, 6-а страница на вестниците и дори списания като „Тайм“ и „Нюзик“ често пъти в няколко броя поред не печатат никаква информация на своите кореспонденти в руската столица.

Този път обаче информацията е твърде тревожна. Резидентът на американското разузнаване в Русия докладва, че чеченският набег в Будьоновск е всъщност само отвличащ вниманието маньовър от предстояща операция с кодовото название „Червена нишка“. И че ако тя започне, не е изключено в продължение на две-три седмици Русия да бъде доведена до състояние на пълен хаос. По думите на резидента и одобрили неговите действия директор на ЦРУ, за случая е уведомена Федералната служба за сигурност на Русия. Обаче като се имат предвид нейният много нисък професионализъм и силно изразената ѝ тенденция към саботаж, едва ли може да се очаква, че би съумяла да постави обстановката под свой контрол. ЦРУ препоръчва Клинтън да информира за всичко това в Халифакс президента Елцин, тъй като в конкретния случай вече няма време за губене.

Съществува ли някаква връзка между „Червената нишка“, за която съобщава от Русия американското разузнаване и „Кървавата нишка“, за която говори Черномирдин? Не е изключено руският премиер да е получил тези сведения от американците чрез ФСБ (а възможно е и по други канали), но съзнателно променя названието, понеже в това съчетание думите „червена“ и „кървава“ съвсем не са синоними и първата няма почти никакво пряко отношение към независимостта на Чечения.

Появилият се на задника цирей винаги може да инфектира целия организъм, особено отслабналия, каквато е сега Русия. А в ниции планове не влиза толкова бързата смърт на този пациент.

Междувременно в Будионовск стрелбата продължава, тъй като изпращаните в центъра оптимистични писмени доклади се нуждаят от някакво конкретно превъплъщение. Но обидената „Алфа“ повече не участва в бойните действия, предоставяйки честта да завладеят болницата на специалните на МВД. „Служебният страх парализира преди всичко разума“ – мрачно се шегува по този повод един от наблюдателите.

Новият опит за превземане на болницата с шум започва в 14,30 часа.

Сградата гори на няколко места. По-късно се ражда версията, че войниците отново били изпратени на шум поради опасенията да не би заложенниците да изгорят живи. И за да не изгорят заложенниците живи, решават да ги прострелят така, както те продължават насилствено да стоят до прозорците.

Всичко това става посред бял ден пред очите на струпалите се около болницата роднини.

От прозорците на болницата заложенниците все така отчаяно размахват бели чаршафи и отчаяно викат: „Не стреляйте! Не ни убивайте!“ Виковете се чуват и отвъд квартала, та дори и залповата стрелба не може да ги заглуши.

Накрая, загубили още десет убити войници и тридесет ранени, но убили около стотина заложенници, „триумфаторите“ заповядват да бъде прекратен огънят. И възобновяват преговорите с Басаев, предлагайки му отново пари и самолет до която си пожелае страна. Басаев отговаря, че повече няма да води преговори, но моли за пожарна команда, която да изгаси пламъците, застрашително обхващащи сградата. Молбата му незабавно е изпълнена.

Настъпва зловеща тишина, нарушавана от време на време от самотни изстрели някъде в града. Кой срещу кого стреля там, не е ясно.

Часът е 15,20, а денят – 17 юни 1995 година.

„Съботата на 17 юни – предава от Будионовск кореспондентът на «Московские новости» – ще влезе в анализите на историята на борбата с тероризма като ден на безумието, на непрофесионализма на военните и пълния идиотизъм на техните началници.“

Спешно свиканият в Пятигорск казашки съвет под председателството на бившия обкомовски секретар, а сега „атаман“ Мартинов, отправя към Басаев ултиматум: „ако до 0 часа на 18 юни той не освободи заложенниците, казаците ще изловят и ликвидират три пъти повече чеченци – измежду живеещите в Ставрополския край“.

А в края вече се извършват „стихийни“ погроми над чеченското население. Цели семейства се изхвърлят на улицата, а домовете им казаци-те събарят с булдозери. Мнозина от тези чеченци никога не са били в самата Чечения. Родили се и получили образование в Русия, те от много години работят в Ставрополския край.

През цялото време групата на Сергей Ковальов, за разлика от групата на Жириновски, не само не е допусната в щаба, но изобщо не ѝ се разрешава да мине през кордона. Депутатите само периодично чуват възобновяващата се стрелба, която затихва към три и половина часа следобед.

Ковальов още няколко пъти звъни в Москва на Егор Гайдар, но той признава, че при дадените условия нищо не може да направи.

Денят отива към мръкване, когато в стаята на групата на пълномощника по правата на човека телефонът изведнъж зазвънява. Сергей Ковальов вдига слушалката и за своя голяма изненада чува гласа на премиера Черномирдин. Премиерът му казва, че го упълномощава да води от името на правителството преговори с Басаев. „Вземете със себе си когото желаете – заповядва му правителственият глава. – И действайте. Нямаме време за губене!“

Ковальов веднага се обажда в щаба. Този път там веднага вдигат слушалката. Оказва се, че на телефона е началникът на УВД в Ставрополския край генерал Медведицки. Генералът казва, че Ерин, Степашин и Егоров нямат възможност да приемат Сергей Ковальов, понеже в този момент били много заети, но му дават номера на телефона, по който би могъл да се свърже с болницата и да разговаря с Басаев. Ковальов и Шамил Басаев лично се познават от времето на шурма срещу Грозни. Ковальов предлага на чеченския полковник себе си и своята група – в качеството на заложници, срещу освобождаването на задържаните мирни жители. Басаев не се радва много на такава перспектива (та нали всички струпали се в Будюновск началници мечтаят за ликвидирането на Ковальов и колегите му), но обещава да помисли.

Към 20,30 часа Басаев съобщава, че е готов да преговаря с депутатите от Държавната дума за освобождаването на заложниците. Но за тази цел той иска временно прекратяване на бойните действия на територията на самата Чечения и потвърждение от федералните власти, че Ковальов е упълномощен за водене на преговори.

По молба на Ковальов Егор Гайдар през цялата вечер прави опити да се свърже с премиера, но напразно. Времето тече и приближава

полунощ, а над Будьоновск продължава да виси напълно неопределено положение – като театрална завеса пред последното действие на трагедия.

А на другия край на планетата, в Халифакс, където сега приближава 18,00 часа, започва дългоочакваната съвместна пресконференция на президентите на САЩ и Русия – Бил Клинтън и Борис Елцин.

Руският президент е в явно недобро разположение.

Предвидено е да говорят за международната ядрена безопасност и взаимноизгодното сътрудничество, по които теми всички политически дейци обикновено приказват общи и с нищо незадължаващи ги приказки. Но журналистите се интересуват изключително от Чечения и отделно – от случая със заложниците в Будьоновск.

Превъзможвайки състоянието си, президентът вдига нагоре ръце и почти се развиква: „Чечения е център на международния тероризъм, корупцията и мафиотщината!“

„Чеченците – продължава той и вече размахва ръце – са до един бандити значи!“ И президентът описва с пръст кръг над главата си: „Таква черни превръзки, значи, са си турили на главите. Тях всички ще ги ликвидираме!“

Докато шашнатите кореспонденти се питат защо според зле изглеждащия президент зелените превръзки на чеченците с текст от Корана са черни, самият Елцин с последно усилие на волята напърга очи и вижда отчаяните знаци, които му правят застаналите зад кадър Козирев и секретарят по печата Медведев.

С пръст върху устните си, президентът им кимва неколкократно послушно с глава и с вече по-спокоен глас отново повтаря новината, че Дудаев е поискал политическо убежище в Турция. Изявлението му светкавично е опровергано от сътрудниците на американския президент, но Елцин, изглежда, така и не ги чува.

В този момент един от присъстващите руски телевизионни журналисти задава на Клинтън въпроса, не е ли променил той мнението си за Чечения след случая с превземането на болницата в Южна Русия.

Отново вбесен и без да даде на Клинтън възможност да отговори, Елцин пак, по думите на американски кореспонденти, започва да вика, че сам той бил заложник на този кризисен момент, а неговият приятел Бил подкрепял руската акция за потушаване на метежа.

Гласът на Елцин стига до кръсък. „Генерал Дудаев – упорито твърди той – е поискал политическо убежище в Турция и Турция се е

съгласила. На нас ни е все едно къде ще отиде!“

Обаче номерът на Елцин да изкръпка едно рамо от Бил Клинтън чрез изявлението си, че „моят приятел Бил“ подкрепя руските методи за опазване на чеченските въстаници, този път не минава.

Президентът Клинтън, който отвърща глава всеки път, когато „приятелят Борис“ диша в лицето му, след като намръщено е изслушал монолога на Елцин, заявява, че неговата позиция във връзка с чеченския конфликт не е тази, която сега тук му приписват. Разбира се, той е против всякакъв вид тероризъм, но е едностранно, не в полза на едните и в ущърб на другите.

Тероризмът – щом ще използваме тази дума – бил започнал от нападението на руските въоръжени сили над Чечения и се е превърнал там в неизменен елемент от всички начинания на воденето на тази война. Така че онова, което се е случило в Будьоновск, е само логично развитие на събитията.

„Поведението на президента в Халифакс – предава в Москва един от руските журналисти, – неговите празнословни и надути речи, неговите безотговорни изявления, като фантастичната измислица за намерението на Дудаев да бяга в Турция, разиграната от него на срещата с Клинтън сцена с бандитите с черни (!) «превръзки», която беше по-срамна и от берлинското дирижиране, неочаквано се оказа полезна за нашата страна, понеже в Москва е останал да я «стопанисва» Черномирдин.“

Късно вечерта на 17 юни екип на руската телевизия спешно е изпратен в сградата на правителството. Наближава полунощ и стреснатите журналисти, се питат какво ли се е случило. Какво ли изявление на правителството ще трябва да препредат сега по ефира? Подобно нещо не е ставало никога, дори и по време на Карибската криза, когато СССР и САЩ са почти на границата на ядрена война.

Какво обаче се е случило сега? Може би обзетата от ярост армия и спецслужбите, за да си отмъстят за Будьоновск и още много други неуспехи, са решили да подпалят световна война на принципа „седем нещастия – един отговор“?

Онова, на което стават свидетели журналистите, а чрез тях и цялата страна и цял свят, наистина няма аналог в историята. Поне в историята на борбата срещу тероризма.

Поел телефонната слушалка, премиерът произнася думите: „Шамил Басаев? На телефона е Черномирдин...“

Министър-председателят на страната ЛИЧНО започва преговори с

главатаря на бандата „терористи“, на които се стига до съгласието му да изпълни, ако не всички, то поне главните условия, поставени от Басаев. Подобно развитие на събитията никой не е очаквал.

Въпреки че през всичките тези шест месеца Виктор Черномирдин постоянно прави опити да се дистанцира от чеченската касапница, той, като шеф на правителството, далеч не винаги успява да постигне това. Но публичните му изявления особено напоследък са станали все по-категорични.

Преди нападението над Будьоновск, на 6 юни, премиерът, който се намира в Краснодар, заявява в присъствието на усмихващия се Николай Егоров, че „няма с кого да води преговори в Чечения“. Понеже вече бил опитал всички варианти. „С тези бандити не трябва да се преговаря“ – поучително казва премиерът.

На следващия ден, 7 юни, Черномирдин отново говори за Чечения, събитията в която били по своя характер въоръжено въстание против единството на Русия и затова е наложително да бъдат туширани с въоръжена сила. „Войната в Чечения – изтъква тогава премиерът, – ще продължи в досегашните си мащаби. С бандитите не трябва да се водят никакви преговори.“

А накрая Черномирдин сам влиза в ролята на партньор в тези преговори.

Но ако съвсем доскоро за бандити, освен самият Дудаев, категорично са обявени и хора като високообразования юрист Имаев, интелигентния журналист Удугов, умния политик Яндарбиев и скромния воин Масхадов, какво да кажем тогава за Басаев, чиито ръце, откъдето и да ги погледнеш, са изцапани с кръвта на повече от триста убити и осакатени мирни жители?

Бързо започналите преговори завършват с триумфалното завръщане на отряда на Шамил Басаев в Чечения, където той се превръща в национален герой, покрил се със слава, с нищо неотстъпваща на славата на неговия легендарен едноименник – имама Шамил. А прекратяването на бойните действия в Чечения, уредено по най-бърз начин на преговорите, показва, че зад словесния им фалш прозира само едно: РУСИЯ Е ЗАГУБИЛА ВОЙНАТА В ЕДНА ОТ СВОИТЕ ПРОВИНЦИИ! За предвиденото ритуално разоръжаване Москва е готова да изплати на Чечения контрибуция в размер на 6 милиарда долара, след като предварително е изхарчила също такава сума за воденето на бойните действия.

Но какво всъщност е станало?

И руският, и чуждестранният печат се надпреварват да коментират това невероятно събитие.

Ако наистина е сложена точка – пише политическият коментатор на „Новое время“ Кронид Любарски, – тя е само на въпроса какъв е по своята същност режимът, който извърши нахлуването в Чечения. Този режим в продължение на половин година не пожела да се вслуша в главовете на онези тук и в чужбина, които настояваха незабавно да се прекратят военните действия и да започнат преки преговори с фактора, от който единствено зависи регулирането на проблема – с правителството на Джохар Дудаев, независимо как гледаме на него. Доводите за прекомерната цена, която ще се наложи да платим за живота на руснаците, не се вземаха под внимание. Аргументите за нарушаване на правата на човека се посрещаха с присмех. И никаква загриженост за това, че Русия пада в очите на световната общественост. Пренебрегнаха и тежкото бреме, което икономиката ни пое с чеченската авантюра. А за разкола в нашето общество, предизвикан от войната, не искаха и да чуят.

Започнаха да се вслушват едва тогава, когато на тяхното насилие се противопоставиха също с насилие. Типичната реакция на всеки главатар на престъпници.

Руските власти провокираха тази война и я водеха с престъпни методи, като всъщност извършваха геноцид над чеченците; по този начин те предизвикаха гнева, ненавистта и дълбокото отчаяние на хора, които вече няма какво да губят, и накараха дори своите бивши съюзници в Чечения да се хванат за оръжието и да влязат в редиците на съпротивата.

Неграмотни и самоуверени, непознаващи нито историята, нито националния характер на този народ, те не разбраха и не пожелаха да разберат, че върху цялата територия на бившата Руска (и Съветска) империя няма друго такова място като Чечения, където воденето на война срещу народа би било голямо безумие. Опиянени от своята сила и от властта си, те мислеха, че могат безнаказано да палят с огнехвъргачки мазетата, където се крият деца, да бомбардират училища и болници, да изтезават във филтрационни лагери, да мародерстват и насилничат, без да има ответни действия. За половин година руската армия извърши в Чечения такива безобразия, на каквито дори и диверсантите в Будьоновск не се решиха.

За опасността, че чеченската авантюра абсолютно неизбежно ще прерасне в истинска гражданска война, която ще се прехвърли и отвъд границата на Чечения – в Русия, предупреждаваха едва ли не всички журналисти-анализатори, политолози, учени, изтъкнати политици...

Към тези предупреждения правителството и генералите останаха глухи. С присъщата им нагла безцеремонност Грачов и Куликов, Ерин, Степашин и Егоров им отвръщаха с присмех. Черномирдин пък категорично отхвърляше такава възможност буквално до деня на началото на трагедията. Сега ние виждаме колко струват тяхната проникателност, интелект и политически усет... „Силовациите“ и цялото правителство показваха пълната си неспособност да изпълняват своите преки задачи и да действат поне в някаква степен професионално. За опасността от разпространяването на войната и в Русия отдавна се е знаело. Един тежко въоръжен многоброен отряд, който посред бял ден преодолява стотици километри на територия, осеяна със сътрудници на спецслужбите, с части на вътрешните и редовните войски – това не е притаил се във входа убиец, изненадващо изскачащ оттам.

„Когато трагедията се случи и вече беше невъзможно да не вземат «мерки», първото и единственото, което решиха да извършат, бе щурмът на болницата, при който ликвидирането на Басаев и другарите му би могло да стане само с цената на гибелта на всички заложници. Но какво от това, че към убитите десетки хиляди в Чечения ще бъдат прибавени и още хиляда...“

Ала въпреки прекрасния си предварителен анализ на въпроса, защо все пак властите са започнали преговори, Любарски отговаря с известна наивност: Черномирдин се е изплашил да не би Думата да поиска оставката на правителството, а и неговата лично, след което ще го застигне „политическа смърт“. Знаем обаче, че Думата вече се е опитала, макар и плахо, да постъпи по този начин и помним думите на ухиления Елцин: „Нека Думата сама да си подпише присъдата.“

Както и да е, но от това Черномирдин никак не се страхува!

„В Будьоновск – отбелязва влиятелният френски вестник «Монд» – Кремъл, който използва вземането на заложници, за да обърне общественото мнение срещу чеченците, се опита, след като не можа да измисли нищо по-свястно, да употреби насилие. И сега е принуден да си дава вид, че е готов за преговори. За да се съгласят руските власти на преговори обаче, трябваше да се премине през кръвопролития и неуспешен за руските въоръжени сили щурм на болницата, през касапницата в самата болница. Чеченците се отказаха от парите и предлаганата им възможност за бягство. И успяха да постигнат прекратяването на военните действия, както и незабавното започване на преговори с Москва.“

Случаят има свой аналог в историята ни. Седемте автобуса „Икарус“, с които оставилият в Будьоновск 182 пресни гроба отряд на

Шамил Басаев се връща, възторжено посрещан от местните жители в Чечения, оказва върху изнервеното руско общество същото въздействие, както някога седемте предали се руски кораба, влизачи под японски флаг в залива Майдзуда, възторжено посрещнати от местното население, струпало се на брега. Това тогава подтиква руското правителство да прекрати войната с Япония, която то също е планирало да приключи само две седмици след започването ѝ – с превземането на Токио.

Но все пак Япония е чужда държава, а не собствена провинция.

И ако унижението от тогавашния позор още се помни, то, смее да ви уверя, че унижението пък от този позор, с който доблестният полковник Басаев е покрил крилата на руския орел, също никога няма да се забрави. И също така поколение след поколение ще си задава въпроса как е могло да се случи подобно нещо?

Става дума не за това как е допуснато да бъде нападнат Будьоновск, а как се е стигнало дотам, че извършилият нападението Басаев да се завърне в родните си планини с любезно предоставените му седем туристически автобуса „Икарус“, над които се веят зелените знамена на „Свободния вълк“, а всичките „железни обръчи“ на блокадата покорно им правят път?

Наистина „абкар!“⁴⁹ – както възкликва един журналист-циник, когато предава на полковник Ворожцов писменото си уверение, че доброволно се присъединява към „бандитската група на Басаев“.

Може би от всички най-близо до истината е германското списание „Шпигел“ – винаги внимателно и щателно проверяващо получаваната информация, – което отбелязва в редакционна статия, че: „Вече възникват съмнения наистина ли трагедията в Будьоновск беше резултат на внезапно нападение от страна на чеченците или тук се е намесила дългата ръка на влиятелни руски среди.“

Още преди началото на конфликта американското разузнаване донася, че се готви война не с Чечения, а война на територията на Чечения между две съперничаещи си руски политически сили. Ако е така, различните руски части, пристигнали в Чечения под трицветния руски флаг и под сърпесто-чуковото знаме на бившия СССР, всъщност са били само видимата съвсем незначителна част от айсберга. При всеки контакт тези части винаги откриват огън помежду си, а в дните на неколкomesечния шум на Грозни направо се самоизтребват, уж погрешно са открили артилерийски огън или също така погрешно са насочили авиацията.

49. От израза „Аллах абкар“ (ар.) – Бог е велик! – Бел. прев.

Но, повтарям, това е само незначителната видима част на айсберга.

СССР, тази последна средновековна империя, вече разпаднала се на феодални домени⁵⁰, ражда с катастрофата си като неизбежно последствие и огромен брой разнокалибрени барони-разбойници. Генерал Дудаев, който успява да привлече върху себе си вниманието на цялата страна, а сетне – и на цял свят, далече не е единственият, а не е и най-опасният измежду тях, тъй като той действа под знамето на свещеното право на всеки народ да се самоопредели. Дудаев сам става играчка в ръцете на онези сили, които са си поставили много по-мощни цели.

Огънят на войната започва да затихва, когато американското разузнаване получава сведение за започването на операция „Червена нишка“ (или „Кървава нишка“, както я назовава Черномирдин).

„Червена нишка“ – ето кое е изплашило всички обитатели на Кремъл, а не някаква си Дума или предстоящите избори, за които хич не им пука...

След като най-после Сергей Ковальов е допуснат в болницата и започва преговори с Басаев, по време на които и двамата постоянно се съветват с Черномирдин по телефона, в Будьоновск започват да пристигат най-различни известни личности.

Някои от тях – няма как! – са пропуснати и през трите обръча на блокадата около града. Журналистката Наташа Алякина обаче, въпреки че се е снабдила с всички пропуски и акредитации, е убита с изстрел в гърба на контролния пункт при втория обръч. Това става, след като на първия са ѝ пожелали на добър час. Но далече не с всеки се постъпва толкова сурово.

В Будьоновск се появява и самият Станислав Говорухин. В болницата не го допускат да влезе, затова се размотава между изгорелите и останалите невредими бронетранспортъори, като непрекъснато възкликва: „Боже мой, какъв бардак!“

На фона на Говорухин, Жириновски, Кашпировски и други не толкова известни личности някак незабелязана остава появата на нашия стар познат генерал-полковник Владислав Ачалов, пристигнал в Будьоновск в самия разгар на преговорите между премиера на Русия Черномирдин и полковника от ичкерийската армия Басаев. Прославен командир на армейски спецчасти и на парашутно-диверсантски отряди, той през октомври 93-та прави опит да организира отбраната на Белия дом, но е изигран и неутрализиран от „президентските ножове“ като

50. Домен (фр.) – владение. – Бел. прев.

полковник Терехов и редник Бабурин, за да се озове за известно време зад решетките на следствения затвор. Пуснат на свобода след амнистията, храбрият генерал се заклева да си отмъсти и да се реваншира, макар че е подписал декларация повече да не се занимава с политика.

Лош е оня барон-разбойник, който не мечтае да стане крал – особено когато самият крал е постоянно, значи, неразположен.

В качеството си на какъв пристига Ачалов в Будионовск и по какъв начин успява да мине през трите обръча на блокадата – това няма голямо значение. Защото генерал-полковникът от запаса не само е пропуснат през трите обръча, но получава свободен достъп и в самата болница.

Тук е важно да се отбележи, че в окупираната болница не пускат всеки, който има разрешение от Ерин, Степашин и Егоров, а само онези, които полковник Басаев желае да види.

На Жириновски и Говорухин например също е разрешено да минат през кордона като депутати. „Силовите“ ги пускат, но Басаев отказва и нищо не излиза от намерението им.

А в случая с Ачалов се наблюдава пълно единство на възгледите, понеже на всички е ясно, че генералът отива лично да изрази възхищението си от човека, когото той съвсем основателно смята за един от своите най-способни ученици.

Веднага след посещението на генерал Ачалов в Будионовск на страниците на столичния печат излиза един анонимен специалист по държавните преврати, диверсиите и международния „тероризъм“, който коментира събитията така:

„Като професионалист – не без гордост заявява анонимният спец – мога да потвърдя, че операцията по залавянето на заложниците в Будионовск е била подготвена и проведена блестящо. Анализирайки действията на диверсантите, аз не откривам експромт. Всеки от тях е изпълнявал своята задача, което е дало възможност много бързо да се осъществи замисленото. Ще посоча само един пример. Пристигайки в Будионовск, отрядът на Басаев се разделя на няколко групи, всяка от които изпълнява определени функции: една подлага на силен обстрел сградата на милицията, друга лови заложници и т. н. Обаче в уговорения час те всички се събират на едно уговорено място – градската болница. Ако не са били предварително съставили и съгласували плана си, всичко би се изразило в объркани и безрезултатни за диверсантите действия. Както стана например с шурмуването на Грозни от руската армия през декември-януари, когато военните части се избиваха взаимно, без да знаят кой къде се намира и кого атакува.

И официалната, и чеченската версия за това как този многоброен отряд се е придвижвал през територия, която се намира под специалния контрол на силовите ведомства, не издържат на никаква критика. Очевидно е, че в два камиона е абсолютно невъзможно да се наместят двеста бойци, които при това трябва да са взели със себе си достатъчно голям арсенал от оръжия, боеприпаси и експлозиви... Значи или диверсантите са пътували не с два камиона, а с голяма автоколона (минимум 7–9 камиона), или оръжието и боеприпасите са били предварително складирани на уговорено място в Будьоновск. От кого? От чеченците в спортни екипи, за които се говореше, че са пристигнали по-рано? Първо, колко души «спортисти» би трябвало да пристигнат в Будьоновск, за да пренесат на ръце такъв огромен арсенал?! И второ, да си представим, че в неголям провинциален град, повечето от чиито жители се познават, пристига голяма група чеченци. Това веднага би предизвикало напрегатната бдителност на местните жители, а още повече – на органите на реда, които редовно получават ориентировъчни данни за предполагаеми терористични действия от страна на дудаевци. Като имаме предвид в какви сложни взаимоотношения се намират ФСБ, МВД и армията, не е трудно да си представим, че сътрудниците на тези структури биха си изпотрошили краката кой пръв да докладва най-горе за подозрителна концентрация на чеченци.

СЛЕДОВАТЕЛНО СКРИВАЛИЩАТА С ОРЪЖИЕ И БОЕПРИПАСИ (АКО ХОРАТА НА БАСАЕВ НЕ СА ДОНЕСЛИ ВСИЧКО ТОВА СЪС СЕБЕ СИ) БИ ТРЯБВАЛО ДА СА ПОДГОТВИЛИ ТАКИВА ХОРА (ИЛИ СТРУКТУРИ), КОИТО НЕ БИХА ПРЕДИЗВИКАЛИ ПОДОЗРЕНИЕТО НИТО НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ, НИТО НА ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА МИЛИЦИЯТА, ФСБ И АРМИЯТА.

Специално искам да кажа за марша на скок⁵¹ на басаевци. Пробивната сила на парите, като имам предвид как стоят нещата в МВД, наистина може да бъде внушителна. Но в конкретния случай не бива да се преувеличава. Такъв опитен в подобни работи човек като Басаев не би тръгнал на път, ако се надява единствено на продажността на руските постове. А и наличието на огромни суми влече още по-голяма опасност за приносителите ѝ, отколкото ако прекарват само оръжие. Ако басаевци са били «засечени» със своите торби с пари още при първия пост в Чечения, мародерстващите бойци на ОМОН веднага да са ги

51. Т.е. похода, воен. термин – Бел. прев.

изпозастреляли, за да им вземат парите. Но най-вероятно е на басаевци да им е бил осигурен КОРИДОР за пътуването...“

От себе си добавям – не един, а много коридори, през които са пропускани „червените нишки“ на смъртоносна болест, осяяла със заразата си страната.

И едва когато взривът на Будионовската трагедия осветява всичко наоколо, тогава забелязват заразата. Единственото спасение е да направят опит да се върнат на положението преди 11 декември 1994 година, без дори да помислят за възможните последствия от най-позорното военнополитическо поражение във войната срещу собствения народ.

За съжаление, лишени сме от възможността да съобщим подробности за операция „Червена нишка“, защото и ние далеч не всичко знаем. А и онова, което ни е известно, трябва да се уточнява, да му се направи по-обективен анализ. Пък и, естествено, страхуваме се да не създадем неприятности на нашите източници. Но струва ни се, че казаното и цитираното дотук е достатъчно читателят да си направи извода колко слаба и уязвима е Русия, щом един противник от несъпоставимо по-лека категория може, макар и временно, да я просне в нокдаун.

Но за да могат и най-неориентираните по-добре да схванат и осъзнаят опасността, ще приведем само един от вероятните (а те са хиляди) сценарии за по-нататъшното развитие на събитията.

По време на бойни, а най-вече на диверсионни действия, съвсем не е задължително да се предприемат някакви мерки за удържане на противника. Често пъти е достатъчно само да се каже за тях – или официално, или чрез инспирирано изтичане на информация.

Например, за да се попречи на противникови кораби да плават през някакъв проток, не е задължително там да се поставят мини. Важното е до него да стигне информацията, че са поставени. Едва ли противникът ще навлезе в протока, преди да е провел нужната трудоемка и рискована миночистачна операция.

Не е задължително в зоната на действие на вражеската армия да се хвърля отрова в кладенците. Трябва да е казано, че са отровени. А човешката психология е такава, че дори и някой войник на противника да рискува да пие вода оттам, той непременно ще бъде отправен в болница с всички симптоми на отравяне.

Онези, които са слушали многобройните „следбудионовски“ интервюта на Шамил Басаев пред наши и чуждестранни журналисти, са чули и неговите твърдения, че разполага с контейнери с радиоактивно,

биологично и бактериологично оръжие. На въпроса, откъде ги има, Басаев отвръща с присъщата си язвителна непосредственост: „Сега в Русия можеш да купиш каквото си искаш. Дай ми пари – ще ти купя.“ Със същата непосредственост и искреност говори той и на един от кореспондентите още в Будьоновск: „Ако имаш 30 хиляди долара, слагай зелена превръзка на главата си, тури автомата между коленете си и заминавай, без да се боиш от нищо. Ще те пропуснат чак до Кремъл, че дори и в самия Кремъл.“

Но в дадения случай вече няма значение има ли ги тези контейнери или ги няма. Важното е, че Басаев е оповестил – има ги.

Сега за него вече не е задължително дори да извършва рискови рейдове в руските градове. Достатъчно е да каже, че някъде в Москва, да речем – на Таганка, е отворен контейнер с бактериологично оръжие и чумният бацил (или нещо по-страшно) се разхожда из столицата.

Разбира се, властите незабавно и категорично ще го опровергават.

Но като вземем предвид традиционната вяра на народа в изявленията на властите, можем да си представим каква паника ще обхване столицата!

Или пък да каже, че в Петербург е отворен контейнер с радиоактивно вещество, а понеже на всяко място в града гайгеровите броячи трещат като в Хирошима през 45-а година, можем да си представим доколко някой би повярвал на властите, че нищо не е станало. Тук не говорим за това, че сред хиляди хора ще започнат да се появяват симптомите на съответните болести и поражения. Обхванатото от паника население ще насмете кордоните на ОМОН и ще избяга от градовете: москвичаните на север, петербургчаните – на юг. По такъв прост начин, като се вземе предвид възбуденото състояние на населението, може бързо да се потопи в хаос цялата страна.

И вече ако при това положение бъдат използвани шурмоваци-смъртници, както заплашва Басаев, става изобщо страшно да се помисли докъде би се стигнало.

Така че, повярвайте – Черномирдин е знаел какво прави и най-малко от всичко се е опасявал, че Думата ще прогласува вот на недоверие на неговото правителство.

Ако в Русия изобщо някога управниците започнат да се страхуват от разните „вотове“, това няма да е по-рано от 300 години.

За не тръгнем нататък по несигурния път на военнополитическите прогнози и фантазии, засега можем да констатираме, че в резултат от

набега (или терористичния акт, ако искате) на Басаев касапницата в Чечения е спряна, макар и временно. Русия е принудена да седне на масата на преговорите с представители на Дудаев. Самият Дудаев е жив и здрав, което, изглежда, всички му желаят⁵². Той все още е обявен за издирване от органите на реда като държавен престъпник, но вече не е сам. След Будионовск този етикет е окачен и на Басаев, но това никак не му пречи почти всекидневно да дава интервюта. И го прави с приповдигнато настроение – Дудаев е повишил „националния герой на Ичкерия“ в чин генерал.

Руската армия в Чечения фактически пък е оставена на произвола на съдбата. С нея отдавна не се занимават нито министри, нито техните заместници, а някакви си на никого неизвестни генерали с тревожни лица и блуждаещи очи. Но заради какво са загинали хилядите войници и офицери, а хиляди други са останали инвалиди, никой смислено не може да обясни, тъй като генерал Дудаев както си е бил президент на Ичкерия преди това, така си е и сега.

Никой не може да обясни заради какво са били осакатени съдбите на неколкостотинте хиляди руски жители на Грозни, избягали от Грозни и останали без близки, без жилища и имущество. Възможно е по такъв хитроумен начин да се е извършвала тяхната депортация, за да бъде Ичкерия на Дудаев не само независима, но и еднонационална. И за да не му се навират с разни глупости от Москва, както в прибалтийските страни. Няма вече руснаци, няма за какво да го притесняват!

На всички тези въпроси дава отговор може би единствен само Шахрай – при показанията си на изслушванията за Чечения в Конституционния съд. Той казва, че нахлуването е било необходимо, за да бъде изпреварен Дудаев, който възнамерявал да нахлуе в Русия. И прилага към твърдението си някакъв документ, съдържащ дудаевски аналог на плана „Барбароса“. Смаяният съд признава, че ВСИЧКИ УКАЗИ НА ПРЕЗИДЕНТА СА КОНСТИТУЦИОННИ, като извършва по този начин за трите непълни години от съществуването си второ престъпление пред Русия.

Първото е, когато Конституционният съд, председателстван от Валерий Зоркин, не допуска да бъде призната КПСС за престъпна организация, спасява „златото на партията“ в чуждестранните банки и обрива страната на конвулсии, продължителността на които може да се

52. Игор Бунич завършва тази книга през август 1995 г., а Дудаев е убит осем месеца по-късно при ракетна атака край скривалището си в Гехи-Чу на 21 юни 1996 г. – Бел. прев.

определи като временна.

Второто е сега, когато, председателстван от Туманов, съдът създава прецедент, даващ на президента правото да засипва с бомби и снаряди територията на Русия както намери за добре, дори и да е много незположен.

От всичко това може да се направи един не много утешаващ извод.

Създадената от гения на Ленин и Сталин страшна машина, работеща само с гориво от човешки трупове, изобщо не е престанала да функционира в свободна Русия. Тя само леко е променила цвета си – на някои места червеното е подменено с розово, на други – с кафяво. И леко е позалиняла, но предишният ѝ апетит е останал. Тази машина обича да ни убива – и поединично, и всички заедно. Свещеника Мен – с брадва. Журналиста Холодов – с бомба. Телевизионния водещ Листев – с изстрел в тила. Банкера Кантор – с нож. Предприемача Кивилиди – с отрова. А хиляди други руски граждани (чеченци и руснаци) – с бомби, снаряди и напалм. Машината набира обороти и на нея ѝ е нужно все повече гориво – нашият живот и животът на децата ни.

Дотолкова сме се увлекли в абстрактни разсъждения, че забравяме тримата главни герои на тази книга: Егоров, Ерин и Степашин. Същите, които така храбро са започнали войната в Чечения и които капризната съдба отвежда в Будьоновск, където всъщност се слага край на военните действия. Засега!

Веднага след като започват преговорите между Черномирдин и Басаев, тази „тройка“⁵³ замисля нов фарс на тема: „Кой е издал заповед за шурма, при който загинаха много заложници.“ Идеята е замислена, изглежда, за да демонстрират пред президента своята верноподаност, тъй като всички знаят, че заповедта за шурма е издадена лично от Борис Елцин още преди да излети за Халифакс.

В тази игра с удоволствие се включват и средствата за масово осведомяване, които по своите канали и от вестникарските страници задават въпроса „Кой е издал заповедта за шурма?“.

И тъй като Ерин, Степашин и Егоров вече са дали да се разбере, че с готовност ще прикрият с телата си особата на държавния глава, цялата ярост на общественото мнение, разпалена от сцените с неспирните погребения в Будьоновск, се насочва срещу тях. Сега предстои да се изясни

53. Намек за най-малката организационна структура в НКВД по Сталиново време – „тройката“, „тричленка“ изпълнявала преди всичко масови убийства. – Бел. прев.

кой от тримата конкретно е издал заповедта.

Понеже за номинално старши се смята Егоров (нали е ръководител на „извънредния щаб“), първо се обръщат към него.

Миннацът отговаря, че като цивилен човек той нямал право да издава никакви заповеди, освен на подчинените си от своето министерство, които естествено не са участвали в шурма.

Но точно по същия начин и Степашин заявява, че в Будьоновск никой не му се е подчинявал освен секретната агентура, която не би могла да шурмува никого.

И тогава всички погледи се насочват към нещастния армейски генерал Виктор Ерин. Объркалият се министър на вътрешните работи, който не може като лукавите си колеги да уверява обществеността, че никой не му се подчинява, първоначално не измисля нищо по-добро, освен да натопи своите заместници Абрамов и Егоров (еднофамилник на миннаца).

Но после, очевидно усетил се, че заместниците му едва ли биха могли да издават заповеди през неговата глава, Ерин намеква, че шурмът е бил импровизация на командира на „Алфа“ генерал Гусев. А след това изтърсква, че изобщо не е имало никакъв шурм, а става дума за „изтласкване на чеченците“. И накрая министърът прередактира своя отчет по следния начин: „Шурм нямаше. Имаше само движение на спецчастите, които освободиха някои от второстепенните сгради на територията на болничния комплекс.“

После тримата се разтичват да осигурят на Басаев автобуси за завръщане в Чечения. Ичкерийският полковник поискал автобусите непременно да са с меки седалки и пердета на стъклата.

Във ведомствата на Егоров, Ерин и Степашин такъв разкош, естествено, не може да се намери. В края на краищата с автобусите ги снабдява някаква търговска фирма, пожелала да остане анонимна. Впрочем някои твърдят, че тези автобуси били паркирани на изхода на Будьоновск още от 14 юни. Охранявали ги трима войници с маски.

Но и това също няма голямо значение...

Плесницата, която Москва получава в Будьоновск, е толкова звучна и унизителна, че не оставя никого равнодушен. Включително и Държавната дума, която единодушно гласува недоверие на правителството и кръвожадните „силоваци“.

Поставен отново пред избора – да стреля ли с танкове по парламента или да прогони опозорилите се в Будьоновск министри – президентът се спира на второто. Макар че никак не му се иска.

За напрежението в тази атмосфера допринася и генерал Грачов. Ст-рашно доволен, че е останал в сянка, министърът на отбраната заявява в поредното си интервю по адрес на „Алфа“: „Могло е всичко там да се извърши по-грамотно, с най-малки загуби и най-главното – да не се дава възможност на бандитите да заминат. А са действали бездарно, много бездарно!“ Това мнение Грачов изразява тъкмо в деня, в който „Алфа“ погребва своите убити в Будьоновск бойци. Грачов винаги се е отличавал с висок усет за тактичност. Разярените „алфовци“ не пропускат да напомнят на министъра на отбраната колко пъти той ходи в Чечения и колко хора вече са загинали там, а нищо не е постигнал. Прилича ли му да обвинява другите в бездарие?

Под съпровода на тези пререкания президентът уволнява Ерин, Степашин и Егоров.

Егоров много остро реагира на започналите преговори с Чечения, възприел края на войната като лична обида. Той призовава войната да продължи до победен край и дори в интервю за един кубански вестник изразява готовност да се включи като „контра-терорист“ във въоръжените сили, за да се сражава срещу Дудаев до последна капка кръв. Разбира се, той нищо не рискува, убеден, че за „контратерорист“ няма да го вземат, поради което, както винаги, зове на бой до последна капка чужда кръв.

Скоро обаче Ерин е назначен за заместник-директор на Външното разузнаване. Обществеността посреща тази вест със смях. У нас винаги отначало се смеят, а после плачат.

Подир него изплува и Егоров. Оказва се, че президентът е назначил бившия миннац за председател на Съвета по въпросите на казачеството при президента на Руската федерация, а малко по-късно го прави свой помощник по въпросите на националностите и регионалната политика. Така че, очаквайте нахлуване още някъде.

Засега все още само на Степашин не са му намерили подходящо местенце. Той е резерва. Много му е обиден Елцин за получената от ФСБ „дези“, че Дудаев имал готовност да бяга в Турция.

Всичко това показва най-вече колко се е стеснил кръгът от хората, на които президентът, по известни само на него причини, кой знае защо смята, че може да се доверява.

Изхвърлени от вълната на демокрацията на висши и най-важни държавни постове вместо на бунището, тези хора дори не трябва да бъдат определени като „некомпетентни“ или „непрофесионалисти“.

Те просто са клоуни, играещи една подир друга кървавите

буфонади върху тялото на нашата умираща страна. Вгледайте се внимателно в техните лица и сами ще се убедите в това.

Но ще се убедите и колко бързо деградира всичко. Защото, ако през октомври 1993 година президентът доста умело действа с „меча и ножовете“ си, през декември 1994-та той вече е взел железен лост, който за щастие се оказва твърде тежък за него.

Какъв ли инструмент ще му дотрябва следващия път, за да доразруши докрай Русия?

Санкт-Петербург,
август 1995 година

КРАЙ

© 1996 Игор Бунич
© 1997 Христо Троански, превод от руски

Хроника чеченской бойни, 1996

Сканиране: Неизвестен
Въвеждане на липсващи кавички: giojanotti, 2008

Публикация:

Игор Бунич
Юмрукът на партията 3
Касапницата в Чечения
документална хроника
Първо издание

Превод: Христо Троански
Редактор: Георги Цанков
Художник: Буян Филчев
Коректор: Станка Митрополитска
Оформление: Силвия Янева
Печат: „Образование и наука“
ИК „Прозорец“
ISBN 954-8079-67-4

Игорь Бунич. Хроника чеченской бойни
НПП „Облик“, Санкт Петербург, 1996

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5963>]